

Gmina Wyszków

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Wyszków
na lata 2015 – 2018
z perspektywą do roku 2022**

Wyszków, 2015 r.

Wykonawca:

GARD - Pracownia Urbanistyczno-Architektoniczna - mgr inż. arch. Anna Woźnicka

ul. Traktorowa 43 lok. 2,

91-117 Łódź,

tel./fax: 42-6559336,

kom.509959368,

e-mailbiurogard@gmail.com

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	5
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA	5
1.2. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA	7
1.3. KONCEPCJA I STRUKTURA PROGRAMU	9
1.4. METODYKA PRACY NAD PROGRAMEM	10
2. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PROGRAMU	12
2.1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	12
2.1.1. <i>Zasady polityki ekologicznej</i>	13
2.1.2. <i>Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (NSRO) – Narodowa Strategia Spójności</i>	15
2.1.3. <i>Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”</i>	15
2.1.4. <i>Strategia rozwoju kraju</i>	16
2.1.5. <i>Krajowe limity wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska</i>	17
2.1.6. <i>Uwarunkowania wynikające z dokumentów na poziomie wojewódzkim</i>	18
2.1.7. <i>Uwarunkowania wynikające z powiatowego programu ochrony środowiska</i>	19
2.1.8. <i>Uwarunkowania wynikające ze „Strategii zrównoważonego rozwoju Powiatu Wyszowskiego do roku 2015”</i>	20
2.2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	22
2.2.1. <i>Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Wyszaków na lata 2007-2015</i>	22
2.2.2. <i>Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wyszaków</i>	23
3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY WYSZKÓW	26
3.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I ADMINISTRACYJNE	26
3.2. UKŁAD PRZESTRZENNY GMINY	26
3.3. DEMOGRAFIA	26
3.4. GOSPODARKA	28
3.5. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW	30
3.6. BUDOWA GEOLOGICZNA, RZEŻBA TERENU I MORFOLOGIA	31
3.7. GLEBY	33
3.8. WODY POWIERZCHNIOWE	34
3.9. WODY PODZIEMNE	35
3.10. SZATA ROŚLINNA	36
3.11. ŚWIAT ZWIERZĘCY	40
3.12. ZASOBY SUROWCÓW NATURALNYCH	40
3.13. WARUNKI KLIMATYCZNE	41
3.1. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE GMINY WYSZKÓW	42
3.2. FORMY OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE GMINY WYSZKÓW	43
3.2.1. <i>Powiązania przyrodnicze gminy z obszarami zewnętrznymi – korytarze ekologiczne</i> ..	43
3.2.2. <i>Obszary Natura 2000</i>	43
3.2.3. <i>Nadbużański Park Krajobrazowy</i>	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
3.2.4. <i>Leśny Kompleks promocyjny „Lasy Warszawskie”</i>	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
3.2.5. <i>Pomniki przyrody</i>	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
3.3. OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	70
3.3.1. <i>Dziedzictwo kulturowe gminy Wyszaków oraz obiekty chronione prawnie - wpisane do rejestru zabytków</i>	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
3.3.2. <i>Stanowiska archeologiczne</i>	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
3.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNO – INŻYNIERYJNA	73
3.4.1. <i>Zaopatrzenie w wodę</i>	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
3.4.2. <i>Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków</i>	Błąd! Nie zdefiniowano

zakładki.	
3.4.3.	Gospodarka odpadami.....76
3.4.4.	Zaopatrzenie w ciepło82
3.4.5.	Zaopatrzenie w gaz..... Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
3.4.6.	Zaopatrzenie w energię elektryczną Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
3.5.	TRANSPORT I KOMUNIKACJA.....84
3.5.1.	Drogi.....84
3.5.2.	Stan komunikacji zbiorowej..... Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
4.	OCENA STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY WYSZKÓW BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
4.1.	ZASOBY I JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH.....87
4.2.	ZASOBY I JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH..... BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
4.3.	JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO..... BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
4.4.	HAŁAS BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
4.5.	GOSPODARKA ODPADAMI..... BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
4.6.	PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
4.7.	ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII.....104
4.8.	POWAŻNE AWARIE..... BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
4.9.	PROGRAM ROLNOŚRODOWISKOWY..... BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
5.	WNIOSKI Z DIAGNOZY STANU AKTUALNEGO BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
6.	STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2020 ROKU BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
6.1.	NADRZĘDNY CEL "PROGRAMU..." I ZNACZENIE PROGRAMU DLA ROZWOJU GMINY BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
6.2.	PRIORYTETY EKOLOGICZNE BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
6.3.	CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINY WYSZKÓW W SFERZE OCHRONY ŚRODOWISKA - STRATEGIA KRÓTKO- I DŁUGOTERMINOWA BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
6.3.1.	Ochrona zasobów wodnych..... Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
6.3.2.	Ochrona gleb117
6.3.3.	Gospodarka odpadami.....119
6.3.4.	Ochrona jakości powietrza124
6.3.5.	Ochrona przed hałasem.....128
6.3.6.	Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym130
6.3.7.	Edukacja ekologiczna społeczeństwa131
6.3.8.	Ochrona przyrody i krajobrazu.....133
6.3.9.	Gospodarka zasobami kopalin135
6.3.10.	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska136
6.3.11.	Tendencje rozwojowe138
7.	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM I KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU139
7.1.	INSTRUMENTY ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
7.1.1.	Instrumenty prawne Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7.1.2.	Instrumenty społeczne Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7.1.3.	Instrumenty finansowe..... Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
7.2.	UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O ŚRODOWISKU..... BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
7.3.	MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU142
8.	HARMONOGRAM RZECZOWO – FINANSOWY NA LATA 2013 – 2016 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2020.....145
9.	DANE I MATERIAŁY WYJŚCIOWE BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.

1. INFORMACJE WSTĘPNE

Obowiązek opracowywania Programu ochrony środowiska dla gminy Wyszków na lata 2015 - 2018 z uwzględnieniem perspektywy do 2022 r., wynika z art. 17 ustawy – Prawo ochrony środowiska.

Zgodnie z ww. artykułem: organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, określające na podstawie aktualnego stanu środowiska w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- poziomy celów długoterminowych,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Programy ochrony środowiska przyjmuje się na 4 lata, z tym że przewidziane w nich działania obejmują kolejne 4 lata. Z wykonania programów ochrony środowiska organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy co dwa lata sporządza raporty.

Program taki jest podstawą działania jednostek administracyjnych w zakresie polityki ekologicznej i powinien być zgodny z Polityką Ekologiczną Państwa (PEP) oraz przenosić jej cele na poziom gminy. Jednocześnie, powinien uwzględniać specyficzne problemy ekologiczne występujące na terenie Gminy Wyszków.

Niniejszy Program ochrony środowiska sporządzono z wykorzystaniem formy oraz treści posiadanego przez Gminę projektu „Programu ochrony środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku” sporządzonego przez „EKOL-EKON” Biuro Studiów Ocen Strategicznych w Ostrołęce ul. Macieja Rataja 7

1.1. Podstawa prawna opracowania

Zgodnie z ustawą, Prawo ochrony środowiska, art. 17 i art. 18, organ wykonawczy gminy w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza gminny program ochrony środowiska, który następnie jest uchwalany przez Radę Miejską. Projekty gminnego programu ochrony środowiska podlegają strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko oraz zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu.

Wymagania, które ma spełniać Program ochrony środowiska zostały określone w art. 14, art. 17 i art. 18 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z 2001 r. z późn. zm.) oraz w Wytycznych Ministra Środowiska z grudnia 2002 r.

Gminny Program ochrony środowiska sporządzany podobnie jak polityka ekologiczna państwa, co 4 lata, powinien określać cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celu, w tym mechanizmy prawno-

ekonomiczne i środki finansowe.

Niniejszy „Program ochrony środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2015 – 2022”, zwany dalej Programem jest drugą edycją dokumentu i jego aktualizacją uwzględniającą analizę stanu środowiska na terenie gminy oraz cele gminnej polityki ekologicznej i zadania niezbędne do jej realizacji.

Pierwszym tego rodzaju dokumentem był Program Ochrony środowiska dla gminy Wyszków na lata 2005-2012 (Uchwała Rady Miejskiej w Wyszkanie nr XLII/73/2005 z dnia 24 listopada 2005 r. w sprawie uchwalenia „Programu ochrony środowiska dla gminy Wyszków na lata 2005-2012” wraz z „Planem gospodarki odpadami dla gminy Wyszków na lata 2005-2012”). Gmina jak już wskazano w sporządzonym dokumencie posiada również projekt programu ochrony środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku”.

Opracowanie obejmuje zagadnienia przewidziane do ujęcia w gminnych programach ochrony środowiska.

Podstawę prawną sporządzenia niniejszego Programu stanowią wymienione niżej akty prawne:

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U z 2013 r. poz. 1232 z późn.zm.),
2. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. , poz. 627 z późn.zm.),
3. Ustawa z dnia 3 października 2008 r o udostępnianiu informacji i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2013 r. poz. 1235 z późn/.zm.),
4. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r Prawo wodne (tekst jednolity Dz.U z 2015 r. poz. 469 z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz.U z 2015 r. poz. 199),
6. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o *odpadach* (Dz. U. z 2013 r. poz. 12),
7. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r o *ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz.U. z 2013 r. poz.1205 z późn. zm.),
8. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o *utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 1399 z późn. zm.),
9. Ustawa z dnia 28 września 1991 r o lasach (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 1153 z późn. zm.),
10. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 196 z późn. zm.),
11. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r o ochronie zwierząt (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 856 z późn. zm.),
12. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r Prawo budowlane (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 1409 z późn. zm.),
13. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 686 z późn. zm.),

14. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód i do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 27 z 2009 r., poz. 169);
15. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 817 z późn. zm.),
16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. bU. 2012 r. poz. 1109),
17. Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r. Nr 192, poz. 1883).
18. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U.Nr 237, po.1419).

1.2. Przedmiot, cel i zakres opracowania

Opracowany „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wyszków ” stanowi podstawowe narzędzie prowadzenia polityki ekologicznej w Gminie. Realizacja programu ma doprowadzić do poprawy stanu środowiska naturalnego, efektywnego zarządzania środowiskiem oraz zapewnić skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzyć warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa.

Program Ochrony Środowiska określa politykę środowiskową, ustala cele i zadania środowiskowe oraz szczegółowe programy zarządzania środowiskiem, odnoszące się do aspektów środowiskowych, usystematyzowanych według priorytetów.

Przy tworzeniu Programu przyjęto założenie, iż powinien on spełniać rolę narzędzia w pracy przyszłych użytkowników, ułatwiającego i przyspieszającego rozwiązywanie zagadnień techniczno-ekonomicznych związanych z przyszłymi projektami.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest opracowanie Programu Ochrony Środowiska dla gminy Wyszków w celu wypełnienia obowiązku nałożonego na samorządy przez ustawę Prawo Ochrony Środowiska.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej zobowiązało Państwo do wdrażania Dyrektyw UE, stąd też i zasady polityki regionalnej Unii przekładane są na politykę naszego kraju.

Podstawowym celem Programu jest określenie i wdrożenie polityki ekologicznej państwa na poziomie gminnym.

Materiały źródłowe:

1. Posiadany przez Gminę projekt „Programu ochrony środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r” sporządzony przez „EKOL-EK|ON” Biuro Studiów Ocen Strategicznych w Ostrołęce ul. Macieja Rataja 7.
2. Zweryfikowane priorytety i zadania zapisane w poprzednim Programie ochrony środowiska dla gminy Wyszków na lata 2005-2012 przyjętym Uchwałą nr XLII/73/2005 z dnia 24 listopada 2005 r Rady Miejskiej w Wyszkanie;

3. *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016;*
 4. *Strategia Rozwoju Kraju 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego – Warszawa, wrzesień 2012 r.;*
 5. *Narodową Strategię Spójności 2007-2013*;*
 6. *Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Aktualizacja KPOŚK 2010;*
 7. *Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014;*
 8. *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko*;*
 9. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020; Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Warszawa, grudzień 2011 r.;*
 10. *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 – Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2006 r.;*
 11. *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego - Samorząd Województwa Mazowieckiego, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - Warszawa 2014 r.;*
 12. *Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011- 2014 z uwzględnieniem perspektyw do 2018 r. – Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2012 r.;*
 13. *Wojewódzki plan gospodarki odpadami dla mazowsza na lata 2012 – 2017 z uwzględnieniem lat 2018 – 2023- EKOLOG Sp. z o.o. - Warszawa, wrzesień 2012 r.;*
 14. *Strategi Zrównoważonego Rozwoju powiatu wyszkowskiego do roku 2015 (SZRP) (aktualizacja), czerwiec 2007;*
 15. *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wyszkowskiego na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020- „GEO-CONSULTING-SYSTEM”, ul. Kielecka 16A, 05-825 Grodzisk Mazowiecki, Wyszków 2013;*
 16. *Plan gospodarki odpadami dla powiatu wyszkowskiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą do 2015 roku (aktualizacja) – „GEO-CONSULTING-SYSTEM”, ul. Kielecka 16A, 05-825 Grodzisk Mazowiecki, Wyszków 2009;*
 17. *Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Wyszków na lata 2007 – 2016*
 18. *Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu jako wskaźnika wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w powietrzu; Uchwała nr 223/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 grudnia 2009 r.*
 19. *Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom docelowy ozonu w powietrzu; Uchwała nr 223/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 grudnia 2009 r.*
 20. *Diagnoza stanu środowiska.*
- * dokument został uwzględniony w Programie Ochrony Środowiska pomimo krótkiego okresu obowiązywania, ze względu na fakt, iż wytyczone w nim ramy stanowią bazę wyjściową do dokumentów, które będą stanowić ich kontynuację.

Na terenie gminy, kierunki dla opracowania Programu wytyczone są przez:

1. *Strategię Rozwoju Gminy Wyszków na lata 2007-2015; Wyszków 2007;*
2. *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wyszków na lata 2015-2018;*
3. *Strategię Rozwoju Turystyki miasta i gminy Wyszków na lata 2007-2015;*
4. *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wyszków;*

5. *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wyszków; WGS84 Polska Sp. z o.o., ul. Białostocka 22 lok. 30, 03-741 Warszawa, Wyszków 2011;*
6. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wyszków – Biuro Planowania Rozwoju Warszawy S.A. ul. Batorego 16, 02-591 Warszawa; Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVII/103/2007 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 29 listopada 2007 r., w związku z uchwałą Nr XXI/149/2008 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 27 Marca 2008 r.;*
7. *Obowiązujące Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego miasta i gminy Wyszków;*

Cele Programu ochrony środowiska dla gminy Wyszków wynikają z:

1. *weryfikacji zadań zapisanych w pierwszej edycji Programu Ochrony Środowiska;*
2. *celów określonych w Strategii Rozwoju Gminy;*
3. *Programów operacyjnych i Kierunków działań zapisanych w „Strategii Rozwoju Turystyki Miasta i Gminy Wyszków”;*
4. *zadań zapisanych w Planie Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Wyszków na lata 2007 – 2016;*
5. *zadań i projektów zapisanych w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Wyszków;*
6. *zadań zapisanych w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wyszków na lata 2015-2018;*
7. *harmonogramu realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wyszków;*
8. *zadań zapisanych w programach ochrony środowiska wyższego szczebla;*
9. *uwarunkowań Studium i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;*

Program ochrony środowiska obejmuje lata do 2022 roku wytyczając kierunki polityki długoterminowej, natomiast w okresie czteroletnim, krótkoterminowym do 2018 roku określa operacyjny plan działań.

1.3. Struktura programu

Planowanie polityki ekologicznej musi odbywać się w powiązaniu z polityką społeczną i gospodarczą, co rozumiane jest jako zrównoważony rozwój zapewniający zachowanie równowagi przyrodniczej przy zagwarantowaniu możliwości zaspakajania potrzeb społeczeństwa.

Niniejszy Program przedstawia politykę ekologiczną gminy Wyszków.

Program ochrony środowiska zawiera:

1. Informacje ogólne.
2. Podstawowe założenia Programu.
3. Ogólną charakterystykę gminy Wyszków
4. Ocenę stanu środowiska na terenie gminy.
5. Analizę stanu infrastruktury technicznej związanej z ochroną środowiska i źródeł zagrożeń stanu środowiska.
6. Cel nadrzędny, cele główne i priorytety polityki ekologicznej gminy Wyszków.
7. Długoterminową politykę na lata 2015-2022 z uwzględnieniem lat 2013 i 2014 -cele i kierunki ochrony środowiska.

8. Plan operacyjny na lata 2015-2018.
9. Zarządzanie programem i kontrolę realizacji Programu.
10. Finansowanie zadań środowiskowych.

Program ochrony środowiska służyć będzie koordynacji działań związanych z ochroną środowiska w gminie. Jego funkcje polegać będą na:

- działaniach edukacyjno – informacyjnych, przekazywaniu ogółowi społeczeństwa, zainteresowanym podmiotom gospodarczym i instytucjom informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- wskazywaniu tzw. gorących punktów, czyli najważniejszych zagrożeń środowiska gminy i sposobów ich rozwiązywania, wytyczaniu priorytetów ekologicznych,
- promowaniu i wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju,
- koordynacji działań związanych z ochroną środowiska pomiędzy: administracją publiczną wszystkich szczebli, instytucjami i pozarządowymi organizacjami ekologicznymi oraz społeczeństwem gminy na rzecz ochrony środowiska,
- ułatwieniu władzom gminy wydawania decyzji określających sposób i zakres korzystania ze środowiska.

Zakłada się, że kształtowanie polityki ekologicznej w gminie Wyszków będzie miało charakter procesu ciągłego. W związku ze zmianą aktów prawnych ustalenia ich będą musiały być uwzględnione w zarządzaniu ochroną środowiska. Z tego względu, a także z uwagi na dynamiczną sytuację finansową gminy oraz możliwość zmiany priorytetów proponuje się przyjęcie programowania "kroczącego", polegającego na cyklicznym weryfikowaniu celów i wydłużaniu horyzontu czasowego *Programu* w jego kolejnych edycjach.

1.4. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu programu

Za podstawę do opracowania Programu na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022 roku przyjęto ustalenia wynikające z opracowań i dokumentów o znaczeniu krajowym, a przede wszystkim opracowania o znaczeniu lokalnym. W związku z powyższym w pierwszym etapie zgromadzono materiały źródłowe oraz dane dotyczące aktualnego stanu środowiska na terenie gminy. Głównymi źródłami danych charakteryzujących aktualny stan środowiska wykorzystanymi w Programie są:

Publikacje i programy badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie:

1. „*Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2013 roku*”;
2. „*Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014*”;
3. *Monitoring rzek w latach 2010-2014 r.*;
4. *Monitoring wód podziemnych za rok 2012 i 2014*;

Informacje i opracowania planistyczne powiatu wyszkowskiego i gminy Wyszaków;

1. *Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Wyszaków na lata 2007 – 2016;*
2. *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wyszaków na lata 2015-2018;*
3. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu (OSO) PLB140001 - uzyskany u Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, w czerwcu 2010r.*
4. *Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 5 września 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu PLB 140001.*
5. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 - Ostoja Nadbużańska (OSO) PLH140011 - uzyskany u Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, w czerwcu 2010r.*
6. *Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 5 września 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011.*
7. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Puszcza Biała (OSO) PLB140007.*
8. *Zarządzenie nr 15 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza Biała PLB 140007.*
9. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Dolina Liwca (OSO) PLB140002.*
10. *Projekt Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB 140002.*
11. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka (OSO) PLH140032.*
12. *Zarządzenie nr 14 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH 140032.*
13. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie (OSO) PLH140013.*
14. *Zarządzenie nr 8 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 28 marca 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie PLH 140013.*
15. *Informacje i opracowania statystyczne;*
16. *Dane przekazane przez gminę Wyszaków*
17. *Wskazania organizacji ekologicznych- Stowarzyszenie Przyjaciół Wyszkowa Puszczy Białej i Kamienieckiej w Wyszkanie, Towarzystwo Ekologiczne „Natura”, Klub Ekologiczny*
18. *Wskazania samorządu gminy*

19. Inwentaryzacja w terenie.

W kolejnym etapie opracowano charakterystykę aktualnego stanu środowiska gminy. Zebrane materiały i informacje poddane analizie umożliwiają określenie diagnozy stanu środowiska w gminie, słabych i mocnych jej stron, a także zdefiniowanie priorytetów ochrony środowiska, w tym zadań niezbędnych do realizacji w różnym okresie czasu w odniesieniu do polityki ekologicznej państwa i lokalnych programów strategicznych.

Zgodnie z wymaganiami ustawy Prawo ochrony środowiska i „Wytycznymi do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” duży nacisk położono na proces opracowania programu i na elastyczność jego treści. Proces planowania, miał charakter jak najbardziej otwarty, został uwzględniony w nim udział społeczeństwa, który polegał na konsultacjach ze społeczeństwem poprzez zgłaszanie wniosków, uwag i opinii.

2. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Założenia wyjściowe do opracowania programu ochrony środowiska opierają się na uwarunkowaniach, zarówno tych, które dotyczą wszystkich regionów i są uwarunkowaniami zewnętrznymi jak i tych, które wynikają z zamierzeń rozwojowych gminy, determinujących przyszły kształt rozwoju gospodarczego, społecznego a także środowiskowo-przestrzennego gminy Wyszków.

2.1. Uwarunkowania zewnętrzne

Uwarunkowania zewnętrzne dla gminy Wyszków w zakresie ochrony środowiska wynikają z następujących głównych dokumentów strategicznych wyższego stopnia:

1. *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016” przyjęta Uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009 r.;*
2. *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (NSRO) – Narodowa Strategia Spójności*;*
3. *Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” 2014-2020;*
4. *Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015*;*
5. *Krajowe limity wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska;*
6. *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020;*
7. *Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011- 2014 z uwzględnieniem perspektyw do 2018 r.*
8. *Strategia Zrównoważonego Rozwoju powiatu wyszkowskiego do roku 2015 (SZRP) (aktualizacja), czerwiec 2007;*
9. *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wyszковского na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 - „GEO-CONSULTING-SYSTEM”, ul. Kielecka 16A, 05-825 Grodzisk Mazowiecki, Wyszków 2013;*

* dokument został uwzględniony w Programie Ochrony Środowiska pomimo krótkiego okresu obowiązywania, ze względu na fakt, iż wytyczone w nim ramy stanowią bazę wyjściową do dokumentów, które będą stanowić ich kontynuację.

2.1.1. Zasady polityki ekologicznej

Nadrzędną zasadą polityki ekologicznej państwa jest zasada zrównoważonego rozwoju, której istotą jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych, co oznacza konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką w poszczególnych dziedzinach gospodarki. Zasady polityki ekologicznej państwa są zasadami, na których oparta jest również strategia ochrony środowiska gminy Wyszków, a także dokumentów nadrzędnych. Oprócz zasady zrównoważonego rozwoju jako nadrzędnej uwzględniono szereg zasad pomocniczych i konkretyzujących, m.in.:

Zasadę prewencji, która zakłada, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska powinno być podejmowane na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć. Oznacza ona w szczególności:

- zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
- zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (tzw. Dyrektywa IPPC),
- wprowadzanie pro-środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnościowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach: czystszej produkcji oraz Odpowiedzialność i Troska itp.

Zasadę „zanieczyszczający płaci” odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko, a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru dóbr konsumpcyjnych, mniej zagrażających środowisku.

Zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, oznaczającą uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.

Zasadę regionalizacji, oznaczającą m.in. skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie.

Zasadę subsydiarności, wynikającą m.in. z Traktatu o Unii Europejskiej a oznaczającą przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany.

Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska, a następnie do oceny osiągniętych wyników i oznaczającą potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

2.1.2. Założenia Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009- 2012 z perspektywą do roku 2016

Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (PEP) jest to dokument określający, na podstawie aktualnego stanu środowiska, priorytety ekologiczne oraz wskazujący kierunki działań, których realizacja pozwoli na osiągnięcie niżej wymienionych celów średniookresowych:

W zakresie działań systemowych

- doprowadzenie do sytuacji, w której projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów;
- uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich, zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego;
- jak najszersze przystępowanie do systemu EMAS, rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o tym systemie i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie;
- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, a także aktywizacja mieszkańców do działań na rzecz ochrony środowiska;
- zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska;
- stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody;
- przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju, w szczególności dotyczy to miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji

W zakresie ochrony zasobów naturalnych

- zachowanie bogatej różnorodności biologicznej wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju;
- racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego;
- racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych;
- przywrócenie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych w całym kraju
- rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego;
- przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne; rekultywacja gleb zdegradowanych i zdewastowanych.
- racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenia ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją.

2.1.3. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007- 2013 (NSRO) – Narodowa Strategia Spójności

Jest to dokument opracowany w celu realizacji w latach 2007-2013 na terytorium Polski polityki spójności Unii Europejskiej. NSRO prezentuje strategię rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, w tym cele polityki spójności w Polsce w latach 2007-2013 oraz określa system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS), w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–2013. Dokument został przygotowany w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego i zaakceptowany przez Komisję Europejską 9 maja 2007 r. Cel główny NSRO (Narodowej Strategii Spójności) to: tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Narodowa Strategia Spójności będzie realizowana przy pomocy Programów Operacyjnych (PO) zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO) zarządzanych przez zarządy poszczególnych województw.

Jednym z sześciu programów operacyjnych jest Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ). Głównym celem tego programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej, przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia społeczeństwa, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

2.1.4. Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” 2014-2020

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIiŚ 2014-2020) to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Środki unijne z programu przeznaczone zostaną również w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego. Program kontynuuje główne kierunki inwestycji określone w jego poprzedniku – POIiŚ 2007-2013. Dotyczą one przede wszystkim rozwoju infrastruktury technicznej kraju w najważniejszych sektorach gospodarki.

W ramach programu realizowanych będzie 10 osi priorytetowych: Zmniejszenie emisyjności gospodarki, ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu, rozwój sieci drogowej TEN-T i transportu multimodalnego, infrastruktura drogowa dla miast, rozwój transportu kolejowego w Polsce, rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego w miastach, poprawa bezpieczeństwa energetycznego, ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, wzmocnienie strategicznej infrastruktury i rozwoju zasobów kultury, pomoc techniczna.

W ramach POIiŚ mogą być realizowane również działania na rzecz ochrony przyrody, prowadzące do ograniczenia degradacji środowiska naturalnego oraz strat zasobów różnorodności biologicznej zgodnie z Krajową strategią ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań do tej strategii oraz Polityką Leśną Państwa, w tym Krajowym Programem Zwiększania Lesistości do roku 2020 z perspektywą do roku 2025. Realizowane są także elementy działań przewidzianych w Narodowej Strategii

Edukacji Ekologicznej.

Alokacja UE na POIiŚ2014-2020 wynosi 4 905 881 206 EUR z EFRR i 22 507 865 679 EUR z FS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych, szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia ramowego, zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej dla Mazowsza na poziomie 80% oraz każdej osi priorytetowej FS na poziomie 85%, wynosi w momencie programowania 4 853 192 173 EUR. W realizację POIiŚ zaangażowane będą środki krajowe i prywatne.

2.1.4. Strategia rozwoju kraju 2020 (SRK) – Aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2007 – 2015

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK) jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety w obszarze rozwoju społeczno – gospodarczego Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Strategia opracowana jest przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju, przy równorzędnym traktowaniu trzech podstawowych filarów: gospodarczego, społecznego i środowiskowego. Dokument ten uwzględnia jednocześnie najważniejsze trendy rozwoju światowej gospodarki oraz cele, jakie stawia Unia Europejska w Strategii Lizbońskiej.

W Strategii Rozwoju Kraju 2020 (SRK) wskazane zostały strategiczne zadania państwa, które powinny przyczyniać się do realizacji założonych celów, a zaprojektowane w nich działania rozwijać i uszczegóławiać reformy wskazane w strategii. Zadania związane z bezpieczeństwem energetycznym i środowiskiem oraz zwiększeniem efektywności transportu zostały zaliczone do obszaru strategicznego Konkurencyjna gospodarka. Zachowanie zasobów przyrodniczych w stanie niepogorszonym, a docelowo zwiększenie ich trwałości i jakości, nie może być traktowane jako bariera w rozwoju kraju, ale jako warunek konieczny dla dalszej poprawy jakości życia. Jako wyzwanie, SRK wskazuje też dostosowywanie do bieżących i przyszłych skutków zmian klimatu, umożliwiające zminimalizowanie szkód i zagrożeń przez nie powodowanych dla człowieka i środowiska.

Celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski.

Wśród pięciu priorytetów SRK na miejscu drugim wymienia „Poprawę infrastruktury podstawowej: technicznej i społecznej”, w której precyzuje itp. potrzebę inwestycji z zakresu ochrony środowiska, w szczególności uwzględniających ochronę zasobów wodnych, poprawiających czystość i jakość wody oraz powietrza, zapewniających oszczędność energii, zabezpieczających przed katastrofami naturalnymi itp.

Dokument stanowi podstawę do efektywnego wykorzystania przez Polskę środków finansowych krajowych, a także z Unii Europejskiej na realizację celów społeczno-gospodarczych.

SRK stanowi bazę odniesienia dla innych strategii i programów rządowych, jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego, jest też podstawową przesłanką dla Narodowej Strategii Spójności.

2.1.6. Krajowe limity wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska

W Polityce Ekologicznej Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (M.P. z 2009 r. Nr 34, poz. 501) ustalone zostały następujące limity krajowe związane z poprawą jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego:

W dziedzinie jakości powietrza:

Najważniejszym zadaniem będzie dążenie do spełnienia przez Rzeczypospolitą Polską zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego z dnia 16 kwietnia 2003 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864) oraz z dyrektyw unijnych. Z Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/80/WE z dnia 23 października 2001 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych źródeł energetycznego spalania (Dyrektywa LCP) (Dz. Urz. L 309 z 21.11.2001, str. 1) wynika, że emisja z dużych źródeł energii, o mocy powyżej 50 MW, niezależnie od rodzaju wykorzystywanego paliwa, już w 2008 r. nie powinna być wyższa niż 454 tys. ton dla SO₂ i 254 tys. ton dla NO_x. Limity te dla 2010 r. wynoszą dla SO₂ - 426 tys., dla NO_x - 251 tys. ton, a dla 2012 r. wynoszą dla SO₂ - 358 tys. ton, dla NO_x - 239 tys. ton. Polska zobowiązała się do tego, aby udział odnawialnych źródeł energii w 2010 r. wynosił nie mniej niż 7,5%, a w 2020 r. - 14% (wg Komisji Europejskiej udział powinien być nie mniejszy niż 15%). Do 2016 r. zakłada się także całkowitą likwidację emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski.

W dziedzinie ochrony wód:

Do końca 2015 r. Polska powinna zapewnić 75% redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych kończąc krajowy program budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych dla wszystkich aglomeracji powyżej 2 000 RLM. Osiągnięcie tego celu będzie oznaczało przywrócenie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych w całym kraju, a także realizację Bałtyckiego Planu Działań przyjętego w dniu 15 listopada 2007 r. w Krakowie dotyczącego między innymi walki z eutrofizacją wód Bałtyku.

W dziedzinie gospodarki odpadami:

- osiągnięcie w 2014 r. odzysku min. 60% i recyklingu 55% odpadów opakowaniowych,
- do 2016 roku zorganizowanie systemu preselekcji sortowania i odzysku odpadów komunalnych, aby na składowiska nie trafiało ich więcej niż 50% w stosunku do odpadów wytworzonych w gospodarstwach domowych,
- zebranie w 2012 r. 25% zużytych baterii i akumulatorów, a w 2016 r. 45% tych odpadów.

W Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, przyjętej przez Sejm w 2002 r. (M.P. z 2003 r. Nr 33 poz. 433) ustalono limity krajowe, które w Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (M.P. z 2009 r. Nr 34, poz. 501) nie były korygowane. Należą do nich:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50 % w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- ograniczenie materiałowchłonności produkcji o 50 % w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw z Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) (w przeliczeniu na jednostkę

- produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- ograniczenie zużycia energii o 50 % w stosunku do 1990 r. i 25 % w stosunku do 2000 r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
 - dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r.,
 - odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50 % papieru i szkła z odpadów komunalnych,
 - pełna (100 %) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,
 - zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50 %, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30 % i ze spływu powierzchniowego – również o 30 %.

W Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r. założono między innymi:

Poprawę jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r

- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery o około 5 %;
- 100% oczyszczenie ścieków komunalnych;
- zwiększenie liczby ludności korzystających z komunalnych oczyszczalni o około 40%;
- zwiększenie lesistości o około 60%.

Z uwagi na brak podstaw planistycznych nie można obecnie dokonać podziału limitów krajowych na regionalne. Dlatego też, dla gminy Wyszki założono realizację polityki długoterminowej, sprzyjającej osiągnięciu wymienionych w limitach krajowych działań i ograniczania emisji zanieczyszczeń.

2.1.7. Uwarunkowania wynikające z dokumentów na poziomie wojewódzkim

Dokumentem nadrzędnym wytyczającym cele i kierunki działań m. in. w zakresie polityki ekologicznej (ochrony środowiska) województwa jest *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020* (Uchwała Nr 78/06 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 29 maja 2006 r). Cele *Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska* (Uchwała Nr 104/12 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 13 kwietnia 2012 r.) stanowią rozwinięcie kierunków działań zapisanych w Strategii. Dzięki temu zachowany jest ścisły związek pomiędzy Programem a Strategią w odniesieniu do ochrony środowiska.

Cele polityki ekologicznej województwa mazowieckiego formułuje *Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018*” uchwalony przez Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 104/12 z dnia 13 kwietnia 2012 r.).

Mając na uwadze, że głównym założeniem programów ochrony środowiska jest potrzeba poprawy jakości życia człowieka, za cel nadrzędny dokumentu przyjęto:

„Ochrona środowiska naturalnego na Mazowszu z zachowaniem zasad zrównoważonego

rozwoju, jako podstawa poprawy jakości życia mieszkańców regionu”.

Główne cele programu obejmują następujące obszary działań priorytetowych, w ramach, których wyszczególnione zostały niżej wymienione cele średniookresowe:

Obszar działań priorytetowych - POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA:

- Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.
- Poprawa jakości wód
- Racjonalna gospodarka odpadami
- Ochrona powierzchni ziemi
- Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.

Obszar działań priorytetowych - RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH:

- Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi
- Efektywne wykorzystanie energii
- Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi.

Obszar działań priorytetowych - OCHRONA PRZYRODY:

- Ochrona walorów przyrodniczych
- Zwiększenie lesistości
- Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej.

Obszar działań priorytetowych - POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO:

- Przeciwdziałanie poważnym awariom
- Zwiększenie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych
- Ochrona przed powodzią i suszą
- Ochrona przed osuwiskami
- Ochrona przeciwpożarowa.

Obszar działań priorytetowych - EDUKACJA EKOLOGICZNA SPOŁECZEŃSTWA

- Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza
- Udział społeczeństwa w postępowaniach na rzecz ochrony środowiska.

Oraz obszar działań dotyczący ZAGADNIEŃ SYSTEMOWYCH:

- Upowszechnienie znaczenia zarządzania środowiskowego
- Zwiększenie roli placówek naukowo-badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji
- Egzekwowanie odpowiedzialności za szkody w środowisku.

2.1.8. Uwarunkowania wynikające z powiatowego programu

ochrony środowiska

Naczelną zasadą przyjętą w Programie zgodnie z dokumentami wyższego szczebla jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonijny rozwój gospodarczy i społeczny z ochroną walorów środowiskowych. Nadrzędnym celem polityki ekologicznej powiatu wyszkowskiego przyjętym w „Programie ochrony środowiska dla Powiatu Wyszkowskiego na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020” jest:

Ochrona środowiska przyrodniczego, poprawa jakości środowiska oraz poprawa standardu życia i bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców powiatu wyszkowskiego

Uwzględniając aktualne uwarunkowania środowiskowe oraz społeczno – gospodarcze powiatu określono następujące priorytety *Programu ochrony środowiska dla Powiatu Wyszkowskiego*:

1. Ograniczenie emisji substancji i energii do środowiska,
2. Racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska,
3. Ochrona przyrody,
4. Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego powiatu,
5. Podnoszenie świadomości ekologicznej lokalnego społeczeństwa.

Realizacja „Programu ochrony środowiska dla Powiatu Wyszkowskiego” pozwoli na osiągnięcie trwałego, zrównoważonego rozwoju, gdzie ochrona środowiska stanowi nierozłączną część procesów rozwojowych i jest rozpatrywana razem z nimi.

Program ochrony środowiska jest dokumentem kształującym długofalową politykę ochrony środowiska dla powiatu wyszkowskiego. Przedstawione w nim zagadnienia ochrony środowiska ujęte zostały w sposób kompleksowy, z wyznaczeniem celów długoterminowych wraz z kierunkami działań na lata 2013 – 2020 oraz celów krótkoterminowych wraz z działaniami przewidzianymi do realizacji na lata 2013 – 2016.

2.1.9. Uwarunkowania wynikające ze „Strategii zrównoważonego rozwoju Powiatu Wyszkowskiego do roku 2015”

W Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu wyszkowskiego do roku 2015 – aktualizacja (załącznik do Uchwały Nr X/80/2007 Rady Powiatu w Wyszkowie z dnia 27 czerwca 2007 r.) cele dotyczące szeroko pojętej ochrony środowiska zostały sformułowane w sposób następujący:

Cel nadrzędny:

Rozwinięty Powiat Wyszkowski ze swoją kulturą i tradycjami, bogactwem przyrody, ze zgodnym i zasobnym społeczeństwem.

Cel główny:

Zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowo – kulturowych.

Cele szczegółowe:

- Zachowanie walorów krajobrazowych, szczególnie dolin rzecznych
- Utworzenie obszarów chronionych i nowych użytków ekologicznych

- Likwidacja zagrożeń środowiska
- Powiększanie lesistości i dbałość o stan sanitarny lasów
- Edukacja ekologiczna – Podniesienie świadomości ekologicznej
- Ochrona walorów kulturowo – krajobrazowych

W Strategii wizję rozwoju powiatu w zakresie ładu ekologicznego określono następująco:

- Powiat wyszkowski bramą do Zielonych Płuc Polski, z ciekawymi przyrodniczo i chronionymi miejscami;
- Dobrze chronione walory przyrodnicze dzięki uporządkowanej gospodarce ściekami i odpadami, ograniczonej emisji zanieczyszczeń do atmosfery i dbałości o zieleni urządzoną i lasy, zapewnieniu ciągłości osnowy ekologicznej powiatu;
- Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców, zmiana mentalności społeczeństwa powiatu;
- Rekreacyjne, turystyczne wykorzystanie walorów przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania rzeki Bug, Liwiec i Narew gwarantujące zrównoważony rozwój powiatu.

Głównym celem ładu ekologicznego powiatu wyszkowskiego, przyjętym w Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu wyszkowskiego do roku 2015 jest: Czysty ekologicznie powiat z zachowanymi walorami środowiska:

Zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych:

- Zachowanie walorów krajobrazowych, szczególnie dolin rzecznych,
- Utworzenie nowych obszarów chronionych i użytków ekologicznych;
- Powiększenie lesistości (zalesianie gruntów klasy V i VI) i dbałość o stan sanitarny lasów,
- Zachowanie enklaw i korytarzy ekologicznych umożliwiających bytowanie zwierząt;
- Ochrona gleb cennych rolniczo oraz dostosowanie produkcji do siedliska, możliwości gospodarstwa i rynku zbytu;

Likwidacja zagrożeń środowiska:

- 100 % oczyszczonych ścieków z terenu powiatu z wykorzystaniem oczyszczalni, systemów kanalizacyjnych i przydomowych oczyszczalni hydrobotanicznych;
- likwidacja spływu powierzchniowego z pól;
- wprowadzenie kompleksowej gospodarki odpadami w powiecie (segregacja, odzysk, utylizacja);
- porządkowanie szlaków turystycznych, rzek, sprzątanie lasów;
- eliminacja emisji zanieczyszczeń do powietrza dzięki wykorzystaniu alternatywnych źródeł energii, termomodernizacja;
- egzekwowanie przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska.

Edukacja ekologiczna – podniesienie świadomości ekologicznej:

- Opracowanie i realizacja programu edukacji ekologicznej;
- Propagowanie zdrowego trybu życia;

- Utworzenie ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych;
- Program szkoleń z zakresu przyjaznego korzystania ze środowiska.

Zagospodarowanie turystyczne, szczególnie cieków wodnych z zachowaniem pojemności przyrodniczej środowiska.

2.2. Uwarunkowania wewnętrzne

2.2.1. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Wyszków na lata 2007-2015

Strategia rozwoju lokalnego to ustalenie konkretnych celów możliwych do osiągnięcia oraz metod, jakie zastosuje się realizując ustalone cele. Strategia jest deklaracją przyszłego stanu miasta i gminy Wyszków, do którego chce dążyć.

W Strategii Rozwoju Gminy Wyszków określono następująco wizję i misję gminy:

Wizja: Wyszków nowoczesnym ośrodkiem aglomeracji warszawskiej.

Misja gminy Wyszków: Wyszków – miasto i gmina unikalnej symbiozy Aglomeracji Warszawskiej z nowoczesnymi i rozwiniętymi obszarami wiejskimi i podmiejskimi. Wyszków – atrakcyjny dla mieszkańców i inwestorów poprzez rozwój przedsiębiorczości, wykorzystanie swojego położenia geograficznego, rozwiniętą oświatę i kulturę oraz modernizowaną infrastrukturę.

Cele rozwoju gminy Wyszków sformułowane zostały na podstawie celów nadrzędnego i celów operacyjnych. Dla 4 przyjętych celów strategicznych przyjęto określone kierunki działań.

Cel nadrzędny:

Rozwój gospodarczy i podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej podstawą poprawy życia mieszkańców.

Cele strategiczne i kierunki działań:

Rozwój gospodarczy i podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej podstawą poprawy życia mieszkańców:

- Pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych.
- Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.
- Kontynuowanie współpracy ze Specjalną Strefą Ekonomiczną.
- Racjonalne zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Promocja atrakcyjności inwestycyjnej Wyszkowa.
- Wspieranie przedsięwzięć związanych z uzbrajaniem technicznym terenów.
- Racjonalna gospodarka gminnym zasobem nieruchomości.

Rozbudowa infrastruktury, technicznej, ochrona środowiska naturalnego:

- Dalsza rozbudowa układu drogowego.
- Rozwój infrastruktury proekologicznej.
- Działania na rzecz zagospodarowania centrum miasta.

- Wspieranie działań mających na celu ochronę krajobrazu, siedlisk fauny i flory.
- Rozwijanie nowoczesnych technologii informatycznych – społeczeństwo informacyjne.

Rozwój społeczny i poprawa jakości życia mieszkańców:

- Tworzenie warunków dla rozwoju budownictwa.
- Stworzenie centrum miasta – jako miejsca koncentrowania się funkcji miejskich – w tym budowa rynku miejskiego wraz z ratuszem.
- Rozwój infrastruktury z zakresu: szkolnictwa, kultury, sportu i rekreacji.
- Zapewnienie bieżącego kontaktu z wartościowymi dziełami i wytworami kultury.
- Zapewnienie pomocy najuboższym i niepełnosprawnym.
- Działania na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjnych:

- Podnoszenie atrakcyjności turystycznej miasta i gminy.
- Rozbudowa ścieżek rowerowych, pieszych, konnych.
- Wspieranie rozwoju bazy turystycznej.
- Tworzenie atrakcyjnego wizerunku zewnętrznego Wyszkowa.
- Podnoszenie poziomu estetyki gminy.

Należy tu wskazać, że niektóre zapisy dokumentów prawa miejscowego i opracowań planistycznych gminy, wymagają aktualizacji i dostosowania do obecnych uwarunkowań prawnych i stanu faktycznego, który uległ znacznym zmianom od czasu przyjęcia Strategii przez Radę Miejską w Wyszkanie.

2.2.2. Uwarunkowania wynikające z Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Wyszaków na lata 2015-2018

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej jest dokumentem opracowanym zgodnie z wytycznymi Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej ma przyczynić się do osiągnięcia celów strategicznych określonych w pakiecie klimatyczno-energetycznym do roku 2020, tj.: I. redukcji emisji gazów cieplarnianych, II. zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, III. redukcji zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej. Ponadto powinien przyczynić się do poprawy jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w powietrzu i realizowane są Programy Ochrony Powietrza.

Aby zrealizować cele związane z wdrażaniem gospodarki niskoemisyjnej w gminie Wyszaków, polityka władz gminy powinna być ukierunkowana na:

- osiągnięcie jak najwyższego poziomu termomodernizacji sektora mieszkaniowego oraz obiektów użyteczności publicznej,
- osiągnięcie jak najwyższego poziomu wykorzystania technicznego potencjału energii odnawialnej na terenie gminy,

- zapewnienie jak największego udziału dostaw ciepła sieciowego do jak największej liczby odbiorców, przy maksymalnym ograniczeniu indywidualnych źródeł ciepła opartych na paliwach kopalnych,
- zapewnienie bezpieczeństwa dostaw ciepła i energii elektrycznej mieszkańcom, – podejmowanie przez Urząd Miejski działań mających wpływ na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Powyższe zobowiązania będą realizowane poprzez: – przyjmowanie odpowiednich zapisów w prawie lokalnym, – uwzględnianie celów PGN dla gminy Wyszków na lata 2015-2018 w lokalnych dokumentach strategicznych i planistycznych, – podejmowanie na szeroką skalę działań promocyjnych i aktywizujących mieszkańców, przedsiębiorców i jednostki publiczne

W w/w „Planie..” przyjęto że: do działań długoterminowych, które mogą zostać zrealizowane po 2018 r., i które będą wynikać z aktualizacji Planu Gospodarki Niskoemisyjnej należą:

- dalsza termomodernizacja budynków mieszkalnych będących w zasobach gminy administrowanych przez Wyszkowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o.;
- termomodernizacja hali produkcyjnej wraz z wymianą oświetlenia na energooszczędne w Horizont Rolos sp. z o.o.;
- przebudowa źródła wytwarzania ciepła oraz instalacji z nim współpracujących w celu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń w Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Wyszkanie.

Do działań średnio i krótkoterminowych, które mają zostać zrealizowane do 2018 r., na terenie gminy Wyszków należą:

- termomodernizacja budynków mieszkalnych będących w zasobach gminy administrowanych przez Wyszkowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o.
- obniżenie energochłonności budynku Wspólnoty Mieszkaniowej „Jutrzenka” oraz wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne, na terenie Wspólnoty.
- termomodernizacje i modernizacje budynków użyteczności publicznej podległych Starostwu Powiatowemu w Wyszkanie.
- zwiększenie efektywności energetycznej Wyszkowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji.
- rozwiązania energooszczędne w gminnych obiektach użyteczności publicznej (Kompleksowe działania w obiektach użyteczności publicznej mające na celu zmniejszenie udziału emisji zanieczyszczeń powietrza).
- wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne.
- termomodernizacje budynków mieszkalnych SM „Przyszłość”.
- wdrożenie pakietu rozwiązań komunikacyjnych mających na celu ograniczenia emisji CO₂.
- rozwój sieci ciepłowniczej na terenie gminy Wyszków w celu podłączenia do systemu

- ciepłowniczego zarówno obiektów już istniejących jak też nowo budowanych.
- przebudowa, modernizowanie i remontowanie sieci ciepłowniczej w celu zmniejszenia strat przesyłu ciepła.
 - modernizacja procesu produkcyjnego w celu zmniejszenia jego energochłonności i emisyjności w CynkoMet Sp. z o.o.
 - modernizacja procesu produkcyjnego w celu zmniejszenia jego energochłonności i emisyjności, termomodernizacja budynków oraz instalacja OZE w Quad/Graphics.
 - termomodernizacja budynku biurowo-magazynowego – Wyszowska Centrala Materiałów Budowlanych. 14. Kampania promująca działania niskoemisyjne.

2.2.3. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wyszków

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wyszków przyjęte zostało uchwałą Nr XVII/103/2007 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 29 listopada 2007 r. i zmienione uchwałą Nr XXI/149/2008 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 27 Marca 2008 r.

Cele rozwoju gminy wynikają ze wskazanych możliwości i problemów rozwoju gminy, jak również z kierunków polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Jako główne **cele ekologiczne** rozwoju przestrzennego gminy Wyszków przyjęto:

- Ochrona funkcjonowania i zachowania ciągłości przestrzennej systemu środowiska przyrodniczego;
- Wzbogacanie i racjonalne wykorzystanie walorów systemu przyrodniczego dla rekreacji i rolnictwa;
- Zapewnienie, co najmniej normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności w zakresie: wysokiej jakości wody pitnej i powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego;
- Zapewnienie możliwości bezpiecznego dla środowiska odprowadzania nieczystości stałych i płynnych;
- Pozyskiwanie części energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii, np. elektrowni wiatrowych.

W ramach **rozwoju infrastruktury technicznej** postuluje się między innymi:

- Zaspokojenie zapotrzebowania mieszkańców na dostawę w preferowanym przez nich standardzie ilościowym i jakościowym: wody, energii elektrycznej, gazu, ciepłą (z miejskiej sieci ciepłowniczej) i usług telekomunikacyjnych;
- Ochrona wody, powietrza, gleby i środowiska przyrodniczego, a także miejsc zamieszkania ludności przez zanieczyszczeniami;
- Zmniejszenie uciążliwości kolizji pomiędzy sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej, a także siecią osadniczą i elementami systemu przyrodniczego gminy;
- Sprawne i niezawodne funkcjonowanie systemów infrastruktury technicznej, zapewniające zaspokojenie potrzeb w sposób ciągły i efektywny ekonomicznie.

3. CHARAKTERYSTYKA GMINY WYSZKÓW

3.1. Położenie geograficzne i administracyjne

Gmina Wyszków znajduje się w północno – wschodniej części województwa mazowieckiego w obrębie powiatu wyszkowskiego, w odległości 55 km od Warszawy, 68 km od Ciechanowa oraz 75 km od Ostrołęki. Jest to gmina miejsko-wiejska, siedzibą władz samorządowym jest miasto Wyszków. Strukturę Gminy Wyszków tworzy miasto Wyszków i 28 miejscowości rozmieszczonych w 27 sołectwach Deskurów, Drogoszewo, Fidest, Gulczewo, Kamieńczyk, Kręgi Nowe, Leszczydół Działki, Leszczydół-Nowiny, Leszczydół-Podwielątki, Leszczydół-Pustki, Leszczydół Stary, Lucynów, Lucynów Duży, Łosinno, Natalin, Olszanka, Puste Łąki, Rybienko Nowe, Rybienko Stare, Rybno, Sitno, Skuszew, Ślubów, Świniotop, Tulewo, Tulewo Górne, Tumanek. Gmina Wyszków graniczy z gminami Rząśnik, Zabrodzie, Somianka, Brańszczyk, Jadów i Łochów. Rozciąga się między dolinami Bugu i Narwi. Przez obszar Gminy przepływają rzeki Bug oraz Liwiec.

Według podziału fizyczno – geograficznego Polski (Kondracki J, 2002 r.) teren Gminy Wyszków położony jest w obrębie mezoregionu Międzyrzecze Łomżyńskie i Równiny Wołomińskiej należących do makroregionu Niziny Północnomazowieckiej i wkracza w Dolinę Dolnego Bugu należącej do mezoregionu Niziny Środkowomazowieckiej.

3.2. Układ przestrzenny gminy

Prawobrzeżna część gminy to miasto Wyszków oraz otaczające je tereny rolne z niewielkim udziałem zalesień i zadrzewień (wyjątek stanowi obszar Puszczy Białej, na północ od miasta), z zabudową mieszkaniowo-zagrodową usytuowaną wzdłuż istniejących dróg. Lewobrzeżna część gminy zdominowana jest przez obszaru Puszczy Kamienieckiej, reszta terenów to wzajemnie przeplatające się tereny rolne i leśne oraz przemieszana zabudowa mieszkaniowa, zagrodowa i letniskowa.

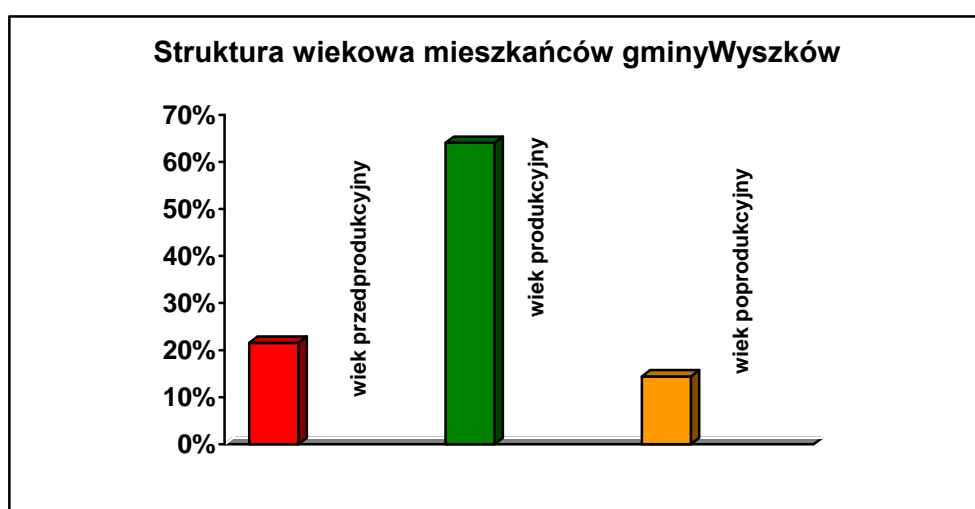
3.3. Demografia

Według danych demograficznych (www.wyszkow.pl) liczba mieszkańców gminy Wyszków na dzień 31 grudnia 2014 r. wynosi 39386 mieszkańców, z czego prawie 70 % zamieszkuje miasto Wyszków. Przy powierzchni Gminy wynoszącej 16518 ha, gęstość zaludnienia na koniec roku 2013 wynosiła 237 osób/km².

Tabela Nr 1. Statystyka mieszkańców gminy Wyszków wg wieku i płci - stan na 31.XII.2014 rok

Wiek	Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny
	18 lat i mniej	19-59 lat kobiety 19-64 lat mężczyźni	Powyżej 60 lat kobiety Powyżej 65 mężczyźni
Mężczyźni	4375	13118	1693
Kobiety	4105	12114	3981
Liczba osób	8480	25232	5674
% udział w ogólnej liczbie mieszkańców	21,53	64,06	14,41

Procentowy udział poszczególnych grup wiekowych w ogólnej liczbie mieszkańców przedstawiono także na poniższym wykresie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego

W Gminie Wyszków notowany jest dodatni przyrost naturalny, mamy także do czynienia z dodatnim saldem migracji. Na podstawie danych statystycznych liczba ludności gminy Wyszków wykazuje nieznaczną tendencję wzrostową.

Zgodnie z *Gminną Strategią rozwiązywania problemów społecznych na lata 2012-2016* liczba mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym wynosiła 24738 osób, w tym 11911 kobiet i 12827 mężczyzn. Zwiększa się gęstość zaludnienia gminy. Na koniec 2002 roku wynosiła 225 mieszkańców na 1 km², a na koniec 2010 r. – 234 osób/km². Zmniejsza się odsetek kobiet przypadających na 100 mężczyzn – zarówno w ogólnej populacji mieszkańców (105 kobiet w 2002, 103,1 w 2010), jak i w przedziale wieku 20-39 (w 2002 99,4, w 2010 – 95,1). Zmniejsza się odsetek młodych w ogólnej liczbie mieszkańców (w 2002 wynosił 30,8%, w 2010 – 24,8%), za to wzrasta odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (w 2002 – 9%, w 2010 – 10,5%), przy czym z uwagi na relatywnie większy spadek liczby młodych w stosunku do wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym zmniejszył się udział osób w wieku nieprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców (z 60,5% w roku 2002 do 53,6% w roku 2010). Na tle kraju gmina Wyszków ma wysoki wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców (2002: Polska -0,15, gmina Wyszków 4,65, 2010: Polska 0,91, gmina Wyszków 5,42)5.

Ludność zamieszkująca gminę Wyszków stanowi ok. 82,89 % mieszkańców powiatu wyszkowskiego. Gmina charakteryzuje się stosunkowo dużą liczbą mieszkańców. W porównaniu do innych jednostek terytorialnych powiatu wyszkowskiego, gmina Wyszków jest najludniejszą gminą powiatu. Gmina Wyszków wyróżnia się ponadto zdecydowanie większą gęstością zaludnienia w stosunku do innych gmin powiatu wyszkowskiego.

3.4. Gospodarka

Według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku (dane Urzędu Gminy) w prowadzonej przez Burmistrza Wyszkowa ewidencji działalności gospodarczej figurowało 3838 podmiotów gospodarczych, w tym 3169 funkcjonuje na terenie miasta Wyszków.

W strukturze firm według sekcji działalności gospodarczej największą liczbę firm w gospodarce Wyszkowa funkcjonuje w sekcjach:

- Przetwórstwo przemysłowe – 314 jednostek gospodarczych;
- Transport i gospodarka magazynowa – 340 jednostek gospodarczych;
- Budownictwo – 643 jednostek gospodarczych;
- Handel hurtowy, detaliczny, naprawy – 1030 jednostek gospodarczych.

Obecnie do wiodących gałęzi przemysłu na terenie gminy Wyszków należy zaliczyć: transport i logistykę, budownictwo, przemysł motoryzacyjny. Największe przedsiębiorstwa działające na terenie Gminy Wyszków to: CYNKOMET Sp. z o.o., QUAD GRAPHICS Sp. z o.o., CYNKLAK, POMELAC Sp. z o.o., Ardagh Glass S.A., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Usługowe POMEL Sp. z o.o., "Jeronimo Martins Dystrybucja" S.A., REXAM Wyszków S.A., TI POLAND Zakład w Wyszkanie, HORIZONT ROLOS Sp. z o.o., ROLIMPEX S.A., Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, MLEX Sp. z o.o., Wyszkowe Przedsiębiorstwo Budowlane Ryszard Łukasiuk, Zakład Produkcyjno Handlowy i Budowlany Fabryka Domów, PW i K Sp. z o.o.

Zgodnie z *Gminną Strategią rozwiązywania problemów społecznych na lata 2012-2016* w styczniu 2012 roku w ewidencji działalności gospodarczej gminy Wyszków figurowało 3838 przedsiębiorstw. Działalność w 2011 r. rozpoczęło 336 przedsiębiorców. Poniżej wykaz rodzajów pozarolniczej działalności gospodarczej prowadzonej na terenie gminy Wyszków.

Tabela Nr 2. Ilość podmiotów gospodarczych w gminie Wyszków z podziałem na branże (stan - styczeń 2012 r.)

Lp.	Branża	Miasto	Tereny wiejskie	Ogółem
1.	A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	50	60	110
2.	B – górnictwo i wydobywanie	-	-	-
3.	C – przetwórstwo przemysłowe	238	76	314
4.	D – dostawa energii elektrycznej	1	-	1
5.	E – dostawa wody, gospodarstwo ściekami i odpadami	10	6	16
6.	F – budownictwo	466	177	643
7.	G – handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów	876	154	1030
8.	H – transport i gospodarka magazynowa	289	51	340
9.	I – zakwaterowanie	76	17	93

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

10	J – informacja i komunikacja	57	11	68
11	K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa	98	8	106
12	L – obsługa rynku nieruchomości	65	10	75
13	M – działalność profesjonalna, naukowa, techniczna	268	16	284
14	N – usługi administrowania i działalność wspierająca	90	21	111
15	O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	14	4	18
16	P – edukacja	100	21	121
17	Q – opieka zdrowotna	203	9	212
18	R – kultura, rozrywka, rekreacja	45	12	57
19	S – pozostała działalność usługowa	223	16	239
Razem:		3169	669	3838

Źródło: Gminna Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2012-2016 (stan na dzień 28 marca 2012 roku).

Na terenie gminy zarejestrowanych jest też wielu drobnych przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w mniejszej skali – oni również przyczyniają się do rozwoju gminy.

Pomimo postępującej urbanizacji i rozwoju prywatnej przedsiębiorczości rolnictwo stanowi ważne źródło utrzymania lokalnej społeczności.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. na terenie Gminy Wyszków zlokalizowanych było 2594 gospodarstw rolnych, przy czym w mieście było ich 537, zaś na terenach wiejskich – 1.817. W rejonie Wyszkowa dominują gospodarstwa mniejsze niż 5 ha, które stanowią około 74,87%, a gospodarstwa powyżej 10 ha to tylko 7,9 %.

W Gminie Wyszków przeważają gleby niższych klas bonitacyjnych, w związku, z czym istniejące tu gospodarstwa mają bardzo ograniczone możliwości intensyfikacji produkcji rolnej. Większość gospodarstw prowadzi chów kilku sztuk bydła i trzody chlewnej oraz zajmuje się uprawą zbóż i ziemniaków.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 roku w gminie Wyszków pracowało 9244 osób, liczba zarejestrowanych bezrobotnych w tym roku wynosiła 2317, co stanowiło 9,2% całkowitej liczby ludności gminy w wieku produkcyjnym. Według danych statystycznych na przełomie ostatnich 4 lat w gminie Wyszków spada bezrobocie.

Tabela Nr 3. Liczba osób pracujących i bezrobotnych w gminie Wyszków w latach 2010-2013 według danych GUS

Rok	Pracujący	Bezrobotni	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
2010	8811	2504	9,8
2011	8960	2429	9,5
2012	8844	2383	9,4
2013	9244	2317	9,2

Źródło: dane GUS

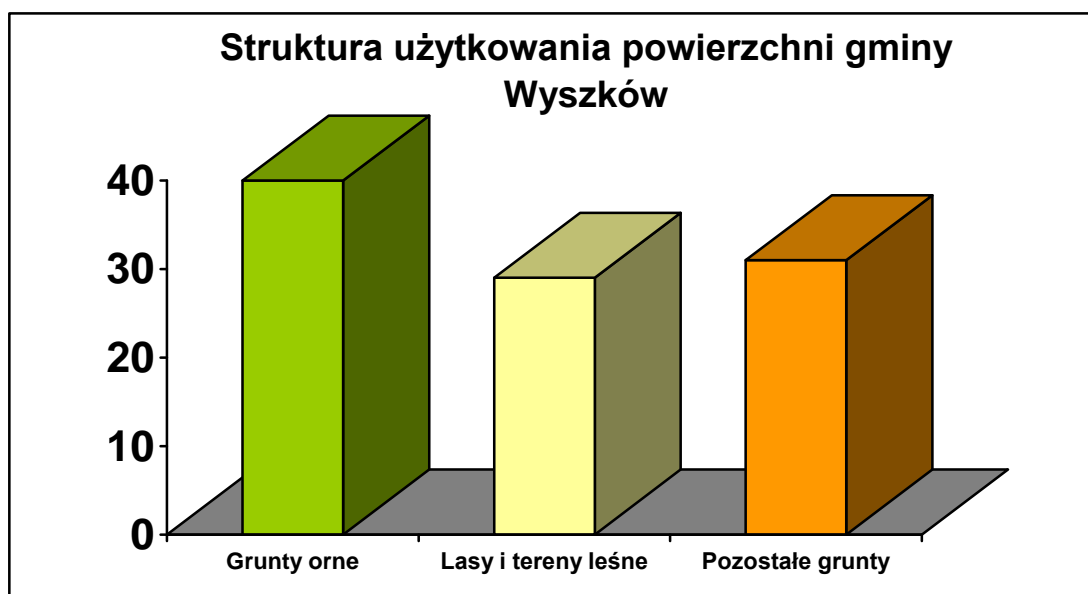
3.5. Struktura użytkowania gruntów

Gmina Wyszków zajmuje powierzchnię 16 561 ha, ma charakter w dużej mierze rolniczy. W strukturze użytkowania gruntów dominują grunty orne, które zajmują ok. 40% powierzchni gminy. Lesistość gminy Wyszków na poziomie 31 % stawia ją zdecydowanie ponad średnią dla województwa i kraju. Większość powierzchni leśnych koncentruje się w południowej, lewobrzeżnej części gminy (fragment Puszczy Kamienieckiej) oraz części północnej gminy (fragment Puszczy Białej).

Tabela Nr 4. Struktura użytków gruntów wg ich przeznaczenia w gminie Wyszków

Rodzaj użytku	Powierzchnia (ha)	Struktura w % całkowitej powierzchni Gminy
Grunty orne	6607	40%
Lasy i tereny leśne	4856	29%
Grunty pozostałe	5098	31%

Źródło: dane Urzędu Gminy na dzień 1.01.2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

3.6. Zasoby przyrody

3.6.1 Rzeźba terenu, budowa geologiczna i morfologia

Wg regionalizacji fizyczno - geograficznej J. Kondrackiego gmina Wyszków położona jest w obrębie podprowincji: Niziny Środkowo - Polskie (318), na granicy dwóch makroregionów:

- Niziny Północno - Mazowieckiej (318.6). Nizina północnomazowiecka znajduje się na północ od doliny środkowej Wisły, dolnej Narwi i dolnego Bugu w ich równoleżnikowym biegu przez środek niecki mazowieckiej, oraz na wschód i południe od linii zasięgu zlodowacenia wiślańskiego.
- Niziny Środkowo Mazowieckiej (318.7) Nizina Środkowomazowiecka jest najniższą częścią nizin mazowiecko-podlaskich, którą cechuje zbieganie się dużych dolin dorzecza Środkowej Wisły. Formy terenu powstały głównie w wyniku procesów fluwialnych, denudacyjnych i eolicznych. W krajobrazie dominują równiny denudacyjne i tarasy rzeczne, urozmaicone występowaniem wydym. Nizina środkowo-mazowiecka obejmuje około 13,1 km². Wyróżniono w jej obrębie dziewięć mezoregionów¹.

oraz trzech mezoregionów:

- Część północna gminy - to mezoregion Międzyrzecze Łomżyńskie (318.67), przynależne do Niziny Północno - Mazowieckiej. Międzyrzecze Łomżyńskie stanowi wysoczyznę morenową między dolinami Narwi i Bugu, wznoszącą się w obrębie gminy na wysokość średnio 97-115 m n.p.m. Są to tereny przeważnie niskie i płaskie. Rzędna 115,8 m n.p.m. (w rejonie wsi Leszczydół-Nowiny) jest najwyższym punktem w granicach gminy. Znajdują się tu słabo zaznaczone ślady moren z różnych faz recesji stadiału Wkry. W północnej części obszaru występują formy czołowo - morenowe i kemowe, otoczone najczęściej płaską i falistą wysoczyzną morenową. W południowej części rzeźba mezoregionu jest monotonna i płaska. Stanowią ją równiny sandrowe, znaczące liczne przepływy wód roztopowych ku dolinie Bugu. W pobliżu doliny Narwi rozciągają się wydmy śródlądowe. Po prawej stronie Bugu piaszczysta wysoczyzna polodowcowa opada stromą krawędzią (do 18 m wysoką) ku dolinie Bugu.
- część południowa - Niziny Środkowo Mazowieckiej dzieli się na dwa mezoregiony: Dolinę Dolnego Bugu (318.74) i Równinę Wołomińską (318.78). Dolina Dolnego Bugu stanowi odcinek doliny Bugu między Małkinią a Kotliną Warszawską. Na terenie gminy Wyszków region ten wskazuje znaczną asymetrię, średnia szerokość doliny wynosi ok. 5 m. Dolina ta obejmuje łukowy teras zalewowy z licznymi starorzeczami i wyższe terasy akumulacyjne, przeważnie zawydmiowane i zalesione. Granice między lewobrzeżną doliną Bugu i Równiną Wołomińską są niewyraźne, zamaskowane pokrywami eolicznymi, w większości wyznacza je jedynie budowa geologiczna. Prawobrzeżna granica doliny ma charakter typowo eoliczny i stanowi ją w/w stroma krawędź. W obrębie doliny Bugu wyróżniają się dwa tarasy akumulacyjne.

¹ Jerzy Kondracki *Geografia regionalna Polski* Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa 1998 r

Równina Wołomińska stanowi rozległą, płaską powierzchnię, wyniesioną 90-95 m n.p.m. Cechą charakterystyczną rzeźby całej równiny jest powszechna obecność form eolicznych. Na całej powierzchni występują wielko powierzchniowe równiny piasków przewianych - pokrywy eoliczne) z licznymi wydmami różnych kształtów oraz płytkimi nieckami deflacyjnymi.

Granicą między w/w mezoregionami jest erozyjna skarpa wysoczyznowa.

Ponadto na terenie gminy Wyszaków wyróżnia się dodatkowo czwarta jednostka geomorfologiczna

- Dolina Liwca. Dolina ta meandrując rozcina Równinę Wołomińską z południa ku północy. Tarasy są mało czytelne i przemieszane wzajemnie, ale całość doliny odcina się wyraźnie od wyrównanej powierzchni terenów otaczających.

W wyniku akumulacyjnej i erozyjnej działalności lodowca (Zlodowacenie Środkowopolskie) i wód polodowcowych oraz współczesnych rzek i wiatru na terenie Gminy Wyszaków i okolic powstała urozmaicona rzeźba terenu. Wśród występujących tu form terenu wymienić należy: równiny zdenudowanej wysoczyzny i jej krawędź, asymetryczną dolinę Bugu, akumulacyjno – erozyjne terasy doliny Bugu, równiny sandrowe oraz wydmy śródlądowe.

Obecnie istotnym czynnikiem powodującym przekształcanie rzeźby terenu jest również gospodarcza działalność człowieka. Wiercenia geologiczne pozwoliły stwierdzić w podłożu występowanie osadów związanych genetycznie z ostatnią epoką lodowcową. Reprezentują je: szara glina zwałowa, wodno-lodowcowe piaski i żwiry. Występują tu również osady pochodzenia rzecznoego, piaski wydmore a w dolinie Bugu – namuły bagienne i tor

Obszar gminy Wyszaków zbudowany jest z utworów czwartorzędowych, powstałych na skutek działalności zlodowacenia środkowopolskiego, które posiadało trzy stadiały: maksymalny, mazowiecko-podlaski i północnomazowiecki. W ich wyniku wytworzyły się piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz pokrywające je gliny zwałowe. Wg Mapy Geologicznej Polski 1: 200 000 ark. Warszawa - Wschód na głębokościach 100-150 m występują pliocenские ily. Tworzą w obrębie gminy nieckę o przebiegu SW - NE i osi minimalnie przesuniętej w kierunku północno - zachodnim od obecnej doliny Bugu. Pod osadami czwartorzędowymi znajdują się utwory trzeciorzędowe, mezozoiczne i paleozoiczne, które przykrywają krystaliczny, prekambryjski blok skorupy ziemskiej typu kontynentalnego zwany Platformą Wschodnioeuropejską. Ogólna miąższość skał osadowych wynosi 2,5-3,0 km, tworzą one jednostkę strukturalną zwaną Niecką Mazowiecką. W podłożu krystalicznym występują uskoki i spękania, w tym uskoki regionalne na kierunku Niegów - Kamieńczyk.

Miąższość utworów czwartorzędowych wynosi 100-150 m w obszarze wysoczyzn i ok. 100 m w obszarze doliny Bugu. W obrębie wysoczyzn pod płaszczem gleby występuje na ogół dość cienka warstwa piasków (2-5m). Są to przede wszystkim piaski wodnolodowcowe oraz piaski rzeczne. Pod warstwą piaszczystą występują gliny zwałowe stadiału północno-mazowieckiego zlodowacenia środkowo-polskiego. Warstwa glin zwałowych jest niemal ciągła i występuje na znacznych obszarach, a jej miąższość sięga 20-40 m. Dolina Bugu w okresie czwartorzędu wypełniła się osadami piaszczystymi, ilastymi i mułowymi i żwirami wodnolodowcowymi. Najnowsze utwory holocenские - piaski, żwiry rzeczne, torfy oraz namuły osadziły się na tarasach zalewowych, starorzeczach oraz zagłębieniach bezodpływowych. Osady organiczne mają miąższość przeważnie do ok. 1m. Wśród utworów starszych niż czwartorzędowe występują utwory miocenu (piaski, mułki piaszczyste i ily pylaste z wkładkami węgla brunatnego) i pliocenu (ily pstre

i mułki). Lokalnie w obrębie opracowania występują grunty nasypowe antropogeniczne, namuły pylaste i torfy.

Na terenie gminy Wyszaków wyróżnić można następujące formy morfologiczne:

Tarasa zalewowa doliny Bugu

Jest to płaska i lekko falista powierzchnia dna dolinnego o zróżnicowanej szerokości urozmaicona rozległymi starorzeczami. Najbardziej rozbudowana i szeroka jest w okolicy Rybna. Jej powierzchnia wyniesiona jest ok. 1-4 m ponad średni poziom lustra wody w rzece. Powierzchnię tarasy budują utwory aluwialne, namuły organiczno-piaszczyste, mady i piaski rzeczne z wodą gruntową w płytkich poziomach 0-1 m p.p.t. miejscami z podmokłościami oraz okresowo zalewane. Obszar tarasy jest nieprzydatny do zabudowy z uwagi na niekorzystne warunki gruntowo-wodne.

Tarasa nadzalewowa doliny Bugu

W obszarze gminy jest to przeważnie lekko falista powierzchnia, wyniesiona ok. 2-6 m nad średni poziom wody w rzece, oddzielona od dna dolinnego krawędzią erozyjną nieciągłą, miejscami rozmytą. Lokalnie nie występuje wcale (odcinek Zakręcie-Rybno) bądź występuje w postaci ostańców, izolowanych wysp i listew (Rybno-Tulewo). Zbudowana jest z utworów piaszczysto-żwirowych: piasków różnoziarnistych rzecznych ze żwirami oraz piasków stożków napływowych i piasków eolicznych, z wodą gruntową występującą na ogół na znacznych głębokościach. Są to grunty nośne. Warunki budowlane są tu na ogół dobre, polepszają się w miarę obniżania się zwierciadła wód gruntowych.

Wysoczyzna skarpa erozyjna

Północny stok doliny Bugu, najbardziej urozmaicona i najatrakcyjniejsza rzeźba terenu. Tworzy stok o zróżnicowanych wysokościach do kilku metrów i spadkach powyżej 30%. Zbudowana jest głównie z glin i piasków pylastych. Powierzchnię skarpy częściowo porasta roślinność wysoka (prywatny las), częściowo jest ona zadarniona.

Wysoczyzna morenowa

Posiada charakter silnie zdenudowanej równiny moreny dennej, lekko falistej. Wysoczyzna nachylona jest w kierunku doliny Bugu. Materiałem podłoża są tu głównie utwory wodnolodowcowe, płyty glin zwałowych przeważnie piaszczystych na powierzchni lub podścielających utwory piaszczysto-pylaste.

3.6.2 Gleby

Warunki morfologiczne, geologiczne i wodne w obrębie powiatu wyszkowskiego są niezbyt korzystne dla wytworzenia urodzajnych gleb rolniczych. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej według szacunków własnych Instytutu Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach wynosi dla powiatu wyszkowskiego 48,9 (dla województwa mazowieckiego – 59,4, dla kraju – 66,6).

Na obszarze Gminy Wyszaków dominują generalnie gleby słabe, wykształcone na podłożu piaszczystym w obrębie wysoczyzny. Są to głównie gleby brunatne wylugowane i kwaśne, wykształcone z pyłów zwykłych na piaskach luźnych, bądź słabogliniastych oraz z piasków gliniastych na glinach lub na piaskach luźnych, gleby bielicowe i pseudobielicowe, wykształcone z piasków oraz pyłów na piaskach luźnych, miejscami czarne ziemie, gleby rdzawe, glejobielicowe i glejowe i gleby szare wykształcone z pyłów na piaskach luźnych bądź na piaskach gliniastych lub słabogliniastych. W obrębie tarasu zalewowego Bugu dominują mady rzeczne. Na fragmentach dna doliny Bugu (głównie w starorzeczach) oraz w obniżeniach dolin bocznych, a także lokalnie w obniżeniach na terasie nadzalewowej wykształciły się gleby organiczne: torfowe, mające często charakter torfowisk niskich oraz mady.

Obszary gleb dobrych w obrębie gminy Wyszaków skupiają się w jej prawobrzeżnej, północnej części, głównie w sołectwach: Natalin, Leszczydół, Podwielątki, Olszanka, Rybno. Duże fragmenty gleb dobrej jakości występują także na terenie sołectw Leszczydół Pustki, Sitno, Rybienko i Leszczydół Nowiny.

3.6.3 Wody powierzchniowe

Zasoby wód powierzchniowych Gminy Wyszaków stanowi zasadniczo rzeka Bug z lewobrzeżnym dopływem rzeką Liwiec. Uzupełnienie powyższych zasobów stanowią mniejsze rzeczki, tj. Struga oraz wody prowadzone przez nienazwane cieki i rowy melioracyjne.

Rzeka Bug (III rzędowy lewobrzeżny dopływ Narwi), stanowiąca największy ciek wodny powiatu wyszkowskiego. Na wysokości miasta Wyszakowa Bug płynie asymetryczną doliną, o płaskim dnie w kierunku południowo – zachodnim, w której występuje kilka rozległych teras zalewowych. Na swym prawym brzegu rzeka zbliża się do krawędzi wysoczyzny, powodując jej podcinanie. Genetycznie dolina Bugu jest pozostałością wyżłobionej przez wody polodowcowe podczas zlodowacenia środkowopolskiego pradoliną. Bug jest rzeką nieuregulowaną, dziką, stąd też zarówno szerokość jej koryta, jak i głębokość jest bardzo zmienna i na poszczególnych odcinkach wykazuje znaczne zróżnicowanie. Poza nurtem rzeka jest płytka. Istnieje tu dużo płycizn i piaszczystych łach, które często zarastają roślinnością. Powoduje to zmiany biegu rzeki i w konsekwencji odcięcia starego koryta tworzenie starorzeczy. Z czasem ulegają one zarośnięciu i przekształceniu w pokłady torfu (w czasie geologicznym). W dolinie Bugu można zaobserwować starorzecza w różnych stadiach rozwoju. Bug charakteryzuje duża zmienność przepływów, ściśle uzależniona od warunków pogodowych. Na wiosnę (w okresie tajenia śniegu) i latem (po obfitych deszczach) często zdarzają się powodzie.

Główny dopływ Bugu, rzeka Liwiec, charakteryzuje się płytką, piaszczystą doliną o zmiennej szerokości od ok. 200 m do kilku kilometrów. Szerokość koryta waha się w granicach od ok. 5 do 50 m. Liwiec uchodzi do Bugu w rejonie wsi Kamieńczyk.

Istotnym elementem wód powierzchniowych w Gminie Wyszaków są położone w dolinie Bugu liczne rozlewiska, podmokłe łąki i bagniska, pełniące funkcję naturalnych zbiorników retencyjnych.

Przepływ wody pomiędzy poszczególnymi elementami środowiska (atmosferą, litosferą i hydrosferą) jest zjawiskiem ciągłym i niezwykle istotnym dla funkcjonowania przyrody. Niestety coraz częściej gospodarcza działalność człowieka powoduje zaburzenie i przekształcenie naturalnego obiegu wody.

W gminie Wyszków największy stopień przekształcenia obiegu wody występuje na obszarze miasta. Całkowita zabudowa naturalnej powierzchni terenu spowodowała, że istotnym zmianom uległy tu: spływ powierzchniowy wód opadowych w kierunku doliny Bugu oraz ich transpiracja do atmosfery i infiltracja w glebie. Na pozostałych obszarach gminy, w związku z umiarkowanym rolnictwem i wysokim stopniem zalesienia, stopień przekształcenia obiegu wody jest stosunkowo niski.

3.6.4 Wody podziemne

Teren gminy znajduje się w Regionie Wodnym Środkowej Wisły. Na tym obszarze głównym piętrzem wodonośnym o największym rozprzestrzenieniu jest plejstoceńskie piętro wodonośne. Piętro czwartorzędowe cechuje się bardzo dobrymi parametrami hydrogeologicznymi, takimi jak wodoprzepuszczalność i wydajność potencjalna studni. Poziom górny ze względu na słabą izolację ma największy moduł zasobów odnawialnych ale jest najbardziej narażony na zanieczyszczenia pochodzenia antropogenicznego. Najczęściej eksploatowane są poziomy międzyglinowe, których miąższość wynosi kilkanaście metrów. Neogeńsko-paleogeńskie piętro wodonośne związane jest z osadami piaszczystymi miocenu i oligocenu. Poziomy te są rozdzielone mułkami i iltami, ale występują również w kontakcie hydraulicznym. Piętro to jest szeroko rozprzestrzenione na obszarze regionu wodnego Środkowej Wisły. Miocen jako użytkowy poziom wodonośny ma znaczenie lokalne ze względu na gorsze parametry hydrogeologiczne i silną barwę pochodzącą od pokładów węgla brunatnych. Częściej ujmowany jest poziom oligoceński, który tworzy zasobny zbiornik. Powyżej poziomu mioceńskiego występują osady plioceńskie, które ze względu na wykształcenie litologiczne nie mają właściwości wodonośnych, ale tworzą bardzo dobrą izolację zbiornika mioceńskiego i oligoceńskiego. Utworami wodonośnymi kredowego piętra wodonośnego są spękane margle, opoki i kreda pisząca. Wody piętra kredowego w strefie aktywnej wymiany wód są dobrej jakości i nie wymagają uzdatniania. Wraz ze wzrostem głębokości wzrasta ogólna mineralizacja i może znacznie przekraczać $1\text{g}/\text{dm}^3$ pojawiają się wody sodowo-chlorkowe o charakterze reliktowym. Miąższość utworów kredowych dochodzi do 600-700m. Zawodniona jest ich górna część o miąższości 200-300m, mająca znaczenie użytkowe. Jurajskie piętro wodonośne jest słabo rozpoznane i ma znaczenie użytkowe na obszarach gdzie brak jest poziomów użytkowych w wyższych piętrach wodonośnych².

Prawie cała gmina i miasto leżą na terenie głównych zbiorników wód podziemnych:

- GZWP nr 215A, pod nazwą „Subniecka Warszawska” (wg Kleczkowskiego – Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony, Kraków 1990). GZWP nr 215A jest to zbiornik porowy, o warstwie wodonośnej w utworach triasowych i średniej głębokości ujęć ok. 180 m. Zasoby dyspozycyjne tego zbiornika szacuje się na poziomie 145 tys. $\text{m}^3/\text{dobę}$. Wody tego poziomu są dobrze izolowane przed przenikaniem zanieczyszczeń poprzez nieprzepuszczalne miąższe warstwy.
- GZWP nr 221 pod nazwą „Dolina Kopalna Wyszków” jest to zbiornik porowy o warstwie wodonośnej w utworach czwartorzędowych, o średniej głębokości ujęć ok.

² Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. KZGW, Warszawa 2011

100 m i łącznej powierzchni 590 km². Szacunkowe zasoby dyspozycyjne tego zbiornika to 80 tys. m³/dobę.

Na terenie miasta i gminy wody podziemne związane są z czterema poziomami: jurajskim, kredowym, trzeciorzędowym i czwartorzędowym. Jednak ze względów eksploatacyjnych użytkowy poziom wodonośny związany jest z poziomem czwartorzędowym, który zbudowany jest z piasków różnych frakcji, co ma związek z jego łatwością odnawiania i płytkim występowaniem. Wody głównego poziomu wodonośnego, w utworach czwartorzędowych, występują na głębokości 15-50 metrów. Miąższość poziomu użytkowego wynosi 20-40m, zaś jego przewodność osiąga poziom 1000-1500m²/24h³. Poza pięciem czwartorzędowym znaczenie użytkowe mają także piętra trzeciorzędowe i kredowe. Wody podziemne głównego poziomu użytkowego przepływają w kierunku południowo-wschodnim (w stronę doliny Bugu).

Pierwszą warstwę wodonośną stanowią wody podskórne występujące na głębokości 1 – 5 m, o zwierciadle swobodnym, bardzo narażone na zanieczyszczenia pochodzące z powierzchni terenu, w związku, z czym praktycznie nieużytkowane. Drugi poziom wodonośny występuje na głębokości 20 – 45 m p.p.t. i stanowią go wody o zwierciadle napiętym, stabilizujące się na głębokości ok. 1 – 10 m. Trzeci poziom wodonośny występuje na głębokości ok. 50 – 60 m p.p.t. i jest najbardziej zasobny w wodę. Są to wody o zwierciadle napiętym, stabilizujące się na głębokości 1 – 4,5 m.

Komunalne ujęcie wody w Wyszkanie bazuje na pierwszej użytkowej warstwie wodonośnej. Miąższość warstwy wodonośnej w ujęciu miejskim Wyszkanie waha się od 13,4 do ok. 69 m.

Wody przypowierzchniowe mają zdecydowanie odmienny charakter w obrębie wysoczyzny oraz w dolinach Bugu i Liwca.

W obszarze wysoczyzny, w strefie przyskarpowej wody te nie występują, co jest wynikiem dobrze rozwiniętego drenażu w kierunku Bugu. Poza zasięgiem w/w bezpośredniego drenażu wody te występują i tworzą w większości jeden poziom o zwierciadle swobodnym i ciągłym, utrzymującym się w utworach łatwo przepuszczalnych. Występują przeważnie głębiej niż 2 m p.p.t.

W obszarze doliny Bugu wody tworzą jeden poziom, w utworach łatwo przepuszczalnych, zwierciadło ma charakter swobodny. Głębokość zwierciadła wody jest uzależniona od poziomu wody w rzece oraz od intensywności i długootrwałości opadów atmosferycznych. Generalnie wody gruntowe występują tu płycej niż 1,5 m p.p.t., najpłycej w obszarze tarasu zalewowego.

Tereny wydymowe są suche, poziom wody gruntowej występuje głębiej niż 2 m p.p.t.

W przypadku większości ujęć warstwa wodonośna przykryta jest nadkładem utworów nieprzepuszczalnych (gliny), a więc izolowana od ujemnych wpływów z powierzchni terenu.

3.6.5 Szata roślinna

Generalny, morfologiczny podział i uwarunkowania przyrodnicze odzwierciedlają intensywność pokrycia terenu szatą roślinną, zwłaszcza zielenią wysoką, jak również jej charakter. Szata roślinna w obszarze opracowania jest zróżnicowana pod względem jakości, intensywności i

³ Mapa miąższości i przewodności głównego poziomu wodonośnego, A. Bentkowski „Objaśnienia do mapy hydrogeologicznej Polski w skali 1:50000, Arkusz Wyszkanie”, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2002

rangi. Stanowi aktywną biologicznie tkankę miasta i gminy. Ze względu na charakter roślinności, wielkość powierzchni oraz funkcje można wskazać następujący jej podział.

Roślinność Leśna

Lasy południowej części gminy Wyszków przynależne do Nadleśnictwa Drewnica, Zarządzeniem nr 22 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 1 kwietnia 2005 roku weszły w obszar funkcjonalny o znaczeniu ekologicznym, edukacyjnym i społecznym: „Leśny Kompleks Promocyjny LASY WARSZAWSKIE”. Który wraz z Kampinoskim Parkiem Narodowym otacza i zamyka "zielonym pierścieniem" Warszawę. W jego skład wchodzi 4 Nadleśnictwa: Celestynów, Chojnów, Drewnica i Jabłonna. Celem działania LKP "Lasy Warszawskie" jest promocja trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, ochrona zasobów przyrody w lasach oraz edukacja leśna społeczeństwa⁴.

Największy, zwarty kompleks leśny występuje w południowo-wschodniej części gminy, rozciąga się na wschód od linii PKP i drogi Warszawa - Białystok, w kierunku doliny Liwca. Jest to zachodni fragment Puszczy Kamienieckiej, wielkiego obszaru leśnego, rozciągającego się w lewobrzeżnej części pradoliny Bugu na długości ca 45 km i szerokości 15 km. Omawiany fragment Puszczy, przynależny do gminy Wyszków, obejmuje powierzchnię ok. 25 km². Przeważa tu drzewostan sosnowy w wieku 40 - 80 lat, z licznym udziałem drzewostanów młodszych. W północno - zachodniej części tego kompleksu występuje rozległy las olchowy, związany z podmokłym obniżeniem tarasu nadzalewowego (Tumanek - Skuszewo). W rejonie Rybienka Leśnego oraz Kamieńczyka występują siedliska boru mieszanego, świeżego i suchego. W drzewostanie dominuje sosna w wieku poniżej 40 lat. Na zachód od linii PKP lasy są coraz bardziej rozczłonkowane, przemieszane z terenami wylesionymi, zajętymi pod uprawy rolne i łąki. Bezpośredni kontakt z tarasem zalewowym Bugu mają nieliczne, oderwane kompleksy (Deskurów, Kaleń). W części północnej gminy występuje jeden większy zespół — na północ od miasta. Jest to fragment Puszczy Białej, okalającej gminę od północy i wschodu. W drzewostanie dominuje sosna w wieku 40 - 80 lat i powyżej 80 lat, z dużym udziałem dębu.

Gatunkami stanowiącymi istotną domieszkę w lasach sosnowych są dąb szypułkowy, brzoza, akacja i jarzębina. W podszycie leśnym dominuje jałowiec pospolity, kruszyna pospolita i leszczyna. Gdzie niegdzie występują kępy modrzewia polskiego. Nadbużańskie lasy bogate są w grzyby, borówki – czernicę i brusznicę. W mniejszych ilościach występują maliny, jeżyny i poziomki.

Naturalne zbiorowiska roślinne doliny Bugu

Obszar doliny Bugu charakteryzuje się różnorodnością zbiorowisk roślinnych oraz bogactwem fauny. W dnie dolinnym dominują rozległe łąki wilgotne lub podmokłe. Bezpośrednie otoczenie rzeki stanowią łąkowe zarośla wierzbowe, a w podmokłych i zatorfionych obniżeniach niezwykle cenne pod względem walorów przyrodniczych, są lasy olchowe. Będąc ciekawym obiektem krajobrazowym spełniają również istotną rolę retencyjną oraz ostoi ptactwa i zwierząt.

⁴ http://www.lasy.gov.pl/dokumenty/materialy_promocyjne/lesne-kompleksy-promocyjne/

Godne uwagi są zbiorowiska roślinności źródliskowej, wodnej, bagiennej i łąkowej. Dominują tu siedliska łągowe i grądowe z wierzbą i topolą.

Układ zbiorowisk roślinnych w dolinie jest następujący:

- Na terenach pozostających w zasięgu niskiej wody na ubogich piaszczyskach występują ziołorośla, zbiorowiska szuwarowe, a na mulistych brzegach rzek lub starorzeczy zbiorowiska namułowe;
- Na terenach pozostających w zasięgu średniej wody występują charakterystyczne łągowe zarośla wierzbowe;
- Na terenach pozostających w zasięgu wysokiej wody występuje łągowy las topolowo-wierzbowy;
- Na terenach pozostających w zasięgu wielkiej wysokiej wody występuje łągowy las jesionowo-wiązowy.

Specyficznym mozaikowatym układem zbiorowisk roślinnych, charakteryzuje się obszar położony pomiędzy Deskurowem, Ślubowem i rzeką Bug. Występują tu wzajemnie przemieszane lasy sosnowe, rozległe murawy trawiaste, wydmy, pola piasków wydmowych, wilgotne dolinki i zagłębienia. Stąd przemieszanie gatunków np. występowanie obok siebie sosny, olchy, jałowców i topoli, porastających trawiaste murawy. Układ taki stwarza unikatowe walory krajobrazowe obszaru.

Roślinność Łak

Łąki skupione są przede wszystkim w dolinie Bugu, w obrębie tarasu zalewowego rzeki. Zajmują również liczne obniżenia i dolinki tarasu nad zalewowego i równiny wołomińskiej (w części południowej gminy). Należą one do kręgu łąk wilgotnych. Ich przyrodniczą wartość podnoszą występujące na tych obszarach liczne zadrzewienia w formie pojedynczych drzew, szpalerów, kęp lub większych zespołów. Szczególnie bogate w zadrzewienia są obszary łąk w rejonie Lucynowa i na północ od Skuszewa.

Pola uprawne

Obszary pól uprawnych z bardzo ubogą roślinnością śródpolną skupione przede wszystkim w północnej, prawobrzeżnej części gminy. Stanowią ją praktycznie pojedyncze, odosobnione egzemplarze drzew. Brak jest pasów zieleni wśród pól i wzdłuż ścieżek między polami, co ma znaczenie m. in. dla intensyfikacji procesów pylenia, wywiewania cząstek pylastych gleb i gruntów, co wtórnie zanieczyszcza teren. Jedynie na skarpie doliny Bugu i w jej sąsiedztwie, rosną niewielkie połacie młodych zadrzewień.

Roślinność synantropijna

To roślinność, która towarzyszy człowiekowi. Zbiorowiska roślinności synantropijnej są bardzo pospolite, wyrastają w pobliżu ludzkich osiedli i budowli, na poboczach dróg. Rośliny te rosną na terenach uprawnych oraz terenach poddanych antropopresji. Zbiorowiska te ze względu na swój antropogeniczny charakter ulegają ciągłym zmianom, spowodowanym sposobem

użytkowania przez człowieka. Specyficzną grupą gatunków synantropijnych są gatunki inwazyjne. Są to gatunki obcego pochodzenia, które w sprzyjających dla siebie warunkach potrafią opanowywać siedliska - zwłaszcza te poddane antropopresji. Bardzo ważną grupę roślin synantropijnych stanowią chwasty tj. rośliny niepożądane w uprawach. Mają cykl życiowy zbliżony do roślin uprawnych, wśród których żyją. Są to rośliny niepożądane z punktu widzenia gospodarki człowieka. Powodują zmniejszenie plonów, obniżają wartość produktów rolnych. Są z reguły bardzo wytrzymałe na niekorzystne czynniki środowiska, rozwijają się szybko, nie zwalczane mogą nawet całkowicie uniemożliwić rozwój uprawianej rośliny, wygrywając z nią konkurencję o światło, wodę i składniki pokarmowe. Rozsiewają się i rosną wśród uprawianych roślin bez pomocy człowieka, a często wbrew jego przeciwdziałaniom⁵.

Zadrzewienia śródpolne, przydomowe i przydrożne

Rozproszone zadrzewienia oraz ich skupiny towarzyszą przede wszystkim terenom wilgotnym, łąkom i drobnym ciekom. Gatunkowo są to w większości olchy i topole.

Szpалery drzew występują głównie wzdłuż dróg krajowych i wojewódzkich. Pełnią one cenną rolę przyrodniczo-krajobrazowo-ochronną. Niestety w obszarze opracowania jest ich niewiele. Gatunkami dominującymi są klony, lipy, jesiony i topole miejscami towarzyszą im dęby, jarząby, robinie czy brzozy.

Zadrzewienia przydomowe w części północnej towarzyszą zabudowie jednorodzinnej na obrzeżu miasta oraz mniej licznie zabudowie wiejskiej. Liczne zadrzewienia, w formie reliktyw lasów, zadrzewień kępowych, bądź nasadzeń, towarzyszą skupiskom zabudowy letniskowej skupionej w dolinie Bugu oraz ośrodkom wypoczynkowym w dolinie Liwca.

Zieleń miejska

W obrębie terenów zainwestowanych miasta Wyszaków, skupionych w części prawobrzeżnej gminy pokrycie terenu zielenią jest niewielkie. Znaczne powierzchnie pozbawione są zieleni wysokiej. Dotyczy to zwłaszcza terenów przemysłowych. Również tereny mieszkaniowe charakteryzują się ubogą szatą roślinną. Ogródki przydomowe zagospodarowane są głównie jako uprawy z minimalnym udziałem drzew leśnych. Obrzeża miasta to w przeważającej części pola orne pozbawione jakichkolwiek naturalnych elementów szaty roślinnej. Jako wartościowe zespoły roślinne na terenach zabudowanych zidentyfikowano:

- Park miejski, położony nad skarpą, w centralnej części miasta. W obrębie parku znajduje się pomnik przyrody – 2 dęby szypułkowe;
- Zespół parkowo-leśny w Wyszakowie, towarzyszący założeniu pałacowemu;
- Starodrzew liściasty na cmentarzu;
- Zadrzewienia na skarpie i w wąwozach w północnej i północno-wschodniej części miasta

Całkowicie odmienne w swym charakterze są fragmenty miasta położone w dolinie Bugu. Szata roślinna zachował tu swój naturalny charakter. Są to łąki, lasy, zieleń łąkowa.

⁵ www.atlas-roslin.pl

3.6.6. Świat zwierzęcy

Wysoki stopień naturalności i zróżnicowanie siedlisk przyrodniczych doliny Bugu i lasów południowej, lewobrzeżnej części gminy, idzie w parze z bogactwem świata zwierzęcego. Bezkręgowce licznie reprezentowane są przez ślimaki, motyle i żuki. Wśród gadów na uwagę zasługują: jaszczurka zwinka, gniewosz plamisty i żmija zygzakowata (prawnie chronione). Wśród ptaków poza gatunkami pospolitymi (wróbel, sikory – uboga i bogatka, sroka, kawka i gawron) na uwagę zasługują gatunki chronione: bocian czarny, żuraw oraz myszołowy – zwyczajny i włochaty. Ssaki najliczniej reprezentowane są przez drobne gryzonie (myszowate, jeże, krety i wiewiórki) oraz zwierzynę łowną (zające, lisy dziki, sarny i jelenie).

Największą grupę cennych gatunków stanowią ptaki. Dolina Bugu jest ostoją ornitologiczną o randze międzynarodowej. Stwierdzono tu występowanie ponad 200 gatunków, w tym 150 lęgowych oraz gatunków rzadkich, związanych z obszarami podmokłymi i dolinami rzecznyymi. Dolina Bugu odgrywa ogromną rolę jako trasa przelotu oraz miejsce odpoczynku i żerowania ptaków migrujących.

Dolina Bugu i Liwca oraz lasy Puszczy Białej uznane zostały jako obszary specjalnej ochrony ptaków OSO w Europejskiej Sieci Obszarów Natura 2000.

3.6.7. Zasoby surowców naturalnych

W obrębie opracowania według Bilansu stan na dzień 31.12.2014 roku występują następujące udokumentowane złoża:

Lucynów Mały I – złoża kruszywa naturalnego piasku położone w Lucynowie. Zasoby złoża wynoszą zgodnie z bilansem wg stanu na 31.12.2014 r 338 tys. ton. Złoże nie posiada ustanowionego obszaru i terenu górniczego. Złoże rozpoznane szczegółowo.

Lucynów Mały II – złoża kruszywa naturalnego piasku położone w Lucynowie. Zasoby złoża wynoszą zgodnie z bilansem wg stanu na 31.12.2014 r 63 tys. ton. Złoże nie posiada ustanowionego obszaru i terenu górniczego. Złoże rozpoznane szczegółowo.

Wyszków Bug – złoża surowców szklarskich. Zasoby złoża wynoszą zgodnie z bilansem wg stanu na 31.12.2014 r 1658 tys. ton. Złoże ma zniesiony obszar górniczny. Powierzchnia terenu górniczego wynosi 185 046 m². Złoże eksploatowane okresowo.

Mostówka – złoża kruszywa naturalnego piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych. Zasoby złoża wynoszą zgodnie z bilansem wg stanu na 31.12.2014 r 5.553,00 tys. ton. Złoże nie posiada ustanowionego obszaru i terenu górniczego. Złoże rozpoznane wstępnie.

Mostówka – złoża surowców szklarskich. Zasoby złoża wynoszą zgodnie z bilansem wg stanu na 31.12.2014 r 5.553,00 tys. ton. Złoże nie posiada ustanowionego obszaru i terenu górniczego. Złoże rozpoznane szczegółowo.

Wyszków Skuszew – złoża kruszywa naturalnego piasku położone w miejscowości Skuszew. Zasoby złoża wynoszą zgodnie z bilansem wg stanu na 31.12.2014 r 1.055,89 tys. ton. Złoże posiada ustanowiony obszar i teren górniczny. Powierzchnia obszaru i terenu górniczego wynosi

453 979 m². Złoże zagospodarowane.

Na podmokłych i zabagnionych terenach powiatu występują także pokłady torfu o niewielkiej, maksymalnie kilkumetrowej miąższości.

3.6.8. Warunki klimatyczne

Pod względem klimatycznym gmina należy do regionu mazowiecko-podlaskiego. Średnia temperatura roczna wynosi 7,0-7,5°C średnie temperatury półrocza zimowego wynoszą 0,0-0,5 °C, półrocza letniego 14,5-15°C. Średnia roczna suma opadów to 550 – 600 mm, długość okresu wegetacyjnego 200 - 210 dni średnio w roku, czas zalegania pokrywy śnieżnej – ok. 80 dni, termin rozpoczęcia prac polowych – koniec marca. Warunki anemometryczne uzależnione są od położenia miejsca (stopnia zalesienia otoczenia). Najwyższe prędkości wiatru występują wzdłuż wylesionej krawędzi doliny Bugu.

Zróżnicowanie topoklimatyczne terenów gminy Wyszaków jest stosunkowo duże i odwzorowuje je zróżnicowanie geomorfologiczne i związany z tym charakter pokrycia terenu.

1. Tereny wyniesione ponad dolinę Bugu (prawobrzeżna część gminy oraz wyższe, niezalesione fragmenty w części lewobrzeżnej) charakteryzują się przeciętnymi dla regionu warunkami topoklimatycznymi. W obrębie terenów otwartych wysoczyzny - na obszarach o korzystnej ekspozycji południowej - występują dobre: nasłonecznienie, warunki termiczne, przewietrzanie terenu, warunki wilgotnościowe oraz rzadkość występowania mgieł.
2. Rozległy taras zalewowy Bugu, w płytką wodą gruntową, charakteryzuje się wysoką wilgotnością powietrza, tendencją do akumulacji i zalegania powietrza chłodnego w porze nocnej, zwiększoną częstotliwością występowania mgieł. Są to tereny częstych, niskich, przyziemnych inwersji termicznych rannych i wieczornych;
3. Tereny lasów charakteryzują się specyficznym, lecz także zróżnicowanym topoklimatem, w zależności od charakteru podłoża i typu lasu. Na ogół są to tereny zaciszne, o mniejszym nasłonecznieniu, o wyrównanym profilu termicznym i wilgotnościowym; o utrudnionym, niedostatecznym przewietrzaniu obszarów oraz często występującymi mgłami porannymi.

Swoistym mikroklimatem odznaczają się fragmenty wyniesionych partii doliny Bugu, pokryte lasem sosnowym, o suchym, piaszczystym podłożu (miejscowości Rybienko i Kamieńczyk). Są to tereny częściowo zaciszne, o korzystnych warunkach termiczno-wilgotnościowych (złagodzone ekstrema termiczne, małe ochłodzenie). Specyfiką jest nasycenie fitoncydami (olejkami eterycznymi wytwarzanymi przez drzewostany iglaste).

Wiatry mają przeważający kierunek zachodni, latem wzrasta udział wiatrów północno – zachodnich, zimą – południowo – zachodnich. W przejściowych porach roku pojawiają się wiatry z sektora wschodniego, a jesienią – południowo – zachodniego. Na obszarze doliny rzeki Bug występują często inwersyjne stany temperatury powietrza. To niekorzystne zjawisko utrudnia rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń powietrza z niskich źródeł. Dla wszystkich emitorów wyrzucających zanieczyszczenia powyżej warstwy inwersyjnej jest to korzystna sytuacja, gdyż warstwa hamująca nie pozwala na opadanie zanieczyszczeń w pobliżu emitorów. Jednocześnie w warstwie przyziemnej występuje ograniczona dyfuzja pionowa powodująca hamowanie procesów

unoszenia mas powietrza, ich mieszanie i przewietrzanie terenu. Zjawisku temu towarzyszy zwykle wzmożenie uciążliwości emitowanych zanieczyszczeń w przyziemnej warstwie atmosfery. Zjawiska takie są typowe dla okolic miasta Wyszaków. Na terenie Gminy Wyszaków szczególnym mikroklimatem cechuje się Rybienko Leśne i Kamieńczyk, gdzie znajduje się ok. 2 tys. działek rekreacyjnych i kilkanaście ośrodków wypoczynkowych.

3.6.9. Walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy Wyszaków

Gmina leży w dolinie Bugu na skraju Puszczy Białej wchodzącej w skład „Zielonych Płuc Polski”. Szczególnym mikroklimatem cechują się: Rybienko Leśne i Kamieńczyk. Rzeki Liwiec i Bug oraz ich rozlewiska, stanowią idealne miejsce zarówno dla czynnej rekreacji – jazdy konnej, wycieczek krajoznawczych, biegów jak i wypoczynku. Na terenie gminy występują tereny łowieckie bogate w zwierzynę łowną.

Lasy na terenie Gminy Wyszaków należą do Nadleśnictwa Wyszaków (położone po prawej stronie rzeki Bug) i Nadleśnictwa Drewnica (położone po lewej stronie rzeki Bug). Nadleśnictwo Wyszaków gospodaruje na terenach Puszczy Białej, Nadleśnictwa Drwenica – Puszczy Białej i Kamienieckiej. Przyrodniczo lasy Gminy Wyszaków należą do: krainy Mazowiecko – Podlaskiej (IV), dzielnicy Niziny Podlaskiej i Wysoczyzny Siedleckiej oraz mezoregionu Wysoczyzny Łomżyńskiej i Doliny Dolnego Bugu. Charakteryzuje je urozmaicony skład gatunkowy, liczne pomniki przyrody i stanowiska gatunków rzadkich i chronionych. Przeważają lasy iglaste – sosnowe, tylko w podmokłych miejscach liściaste, głównie olsy i łęgi. Dominują tu młode lasy sosnowe (do 40 lat), na mało żyznych glebach (zajmują ponad 50% powierzchni zalesionej). Stary drzewostan (powyżej 80 lat) zajmuje zaledwie ok. 9% powierzchni zalesionej.

Bogata szata roślinna i urozmaicona rzeźba terenu gminy Wyszaków stwarzają warunki do powstania wielu nisz ekologicznych, które chętnie zasiedlają różnorodne gatunki zwierząt – zarówno bezkręgowych, jak i kręgowych.

Trwająca od wieków na terenach nadbużańskiej puszczy egzystencja człowieka spowodowała silne jej przekształcenie. Znaczny procent tutejszych lasów, choć reprezentowany czasem przez wiekowe okazy, jest drzewostanem nasadzoną przez człowieka. Jako relikwyt dawnych borów w trudno dostępnych rejonach doliny Bugu zachował się jeszcze fragmenty starego, naturalnego drzewostanu. Obecnie głównym zagrożeniem dla tutejszych lasów jest ich coraz częstsze przeznaczanie na cele nieleśne – mieszkaniowe, komunikacyjne i przemysłowe oraz zanieczyszczenie środowiska, sprzyjające masowemu pojawowi szkodników drzew.

Wysoki stopień synantropizacji roślinności charakteryzuje teren miasta. Wtórne, stworzone przez człowieka siedliska zasiedlane są przez gatunki rodzime, które ze swych naturalnych siedlisk rozprzestrzeniły się na wtórne (np. pokrzywa) bądź gatunki obce, najczęściej wprowadzone przez człowieka. W bezpośrednim sąsiedztwie osiedli, szlaków komunikacyjnych, itp. samorzutnie pojawia się roślinność ruderalna, reprezentowane głównie przez rośliny krótkotrwałe (np. perz, osty i łopian). Na terenach miejskich parków i wykorzystywanych rolniczo przejawem antropopresji jest występowanie zbiorowisk segetalnych, czyli chwastów. Pomimo tego ogólna ocena kondycji roślinności na terenie Gminy Wyszaków, zarówno ze względu na stan sanitarny, jak i stopień synantropizacji (naturalności), pozwala ocenić ją wysoko. Świadczyć o tym może również decyzja o utworzeniu Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego.

3.7. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Wyszków

3.7.1. Powiązania przyrodnicze gminy z obszarami zewnętrznymi – korytarze ekologiczne

Każdy system przyrodniczy funkcjonujący w krajobrazie ma strukturę węzłowo-pasmową, gdzie węzły stanowią zwarte, zazwyczaj wielkopowierzchniowe ekosystemy o dużych walorach przyrodniczych, odznaczające się różnorodnością gatunków, naturalnością zbiorowisk, stabilnością, odgrywające rolę zasilającą w funkcjonowaniu systemu. Pasma (korytarze lub ciągi ekologiczne) stanowią strefy, których cechy przyrodnicze predysponują je do spełnienia roli łączników między węzłami. Stanowią je najczęściej obniżenia dolinne, które z racji swej otwartości, pokrycia szatą roślinną i możliwości przepływu wody umożliwiają swobodniejszy przepływ informacji genetycznych i wymianę populacji, materii i energii. Ich rola w systemie jest, więc bardzo znacząca. Zasadniczą barierą przerywającą system są ciągi komunikacyjne: drogowe i kolejowe.

Do najważniejszych powiązań, ze względu na rangę przyrodniczą obszaru gminy Wyszków, należą węzły, ciągi i korytarze ekologiczne. Węzłami przyrodniczymi są kompleksy leśne i skupiska zieleni wysokiej (zadrzewienia). Na lewym brzegu zaznaczają się dwa kierunki powiązań przyrodniczych związane ze środowiskiem leśnym: od rejonu Strachowa nad Liwcem w kierunku północno - zachodnim (Drogoszewo), od doliny Liwca (Puste Łąki) w kierunku południowo- zachodnim (Mostówka). Oba te ciągi łączą dolinę Liwca z rzeką Bug poprzez zwarte kompleksy leśne. Rola terenów leśnych w obrębie gminy jest bardzo znacząca. Gmina znajduje się w obszarze „Zielone Płuca Polski”, którego idea zakłada integrację ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępowaniem cywilizacyjnym. Jest to obszar wyodrębniony w planie zagospodarowania przestrzennego kraju ze względu na szczególne znaczenie dla funkcjonowania przyrody całej Polski oraz występowanie na nim wielu cennych obiektów przyrodniczych i terenów wypoczynkowych. Rolę głównego korytarza powiązań przyrodniczych w gminie pełni dolina rzeki Bug. Jest ona zarazem ważnym krajowym jak i międzynarodowym korytarzem ekologicznym. Rzeka Bug wraz z tarasem zalewowym stanowi przyrodniczą oś terenu. Powiązanie doliny z wysoczyzną na północy oraz obszarami leśnymi jest znikome. Rolę potencjalnych ciągów przyrodniczych spełniają dolinki boczne. Niestety brak wyraźnego powiązania z obszarami leśnymi (zasadniczą barierą przerywającą są drogi) sprawia, że ich rola jest ograniczona.

3.7.2. Obszary Natura 2000

Natura 2000 jest to europejski system obszarów objętych ochroną przyrody, połączonych korytarzami ekologicznymi, tworzących razem spójną funkcjonalnie sieć ekologiczną. Program ten obejmuje ochronę dziedzictwa przyrodniczego Europy oraz realizację idei zrównoważonego rozwoju.

Obszary NATURA 2000 wyznacza się w celu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt wymienionych w załącznikach I i II do Dyrektywy Siedliskowej, a więc ochronie nie podlegają wszystkie składniki przyrody, tak jak w innych formach ochrony przyrody np. w parkach narodowych i rezerwach przyrody. Ochrona w ramach sieci NATURA 2000 nie oznacza ochrony

rezerwatowej (konserwatorskiej) lecz przeciwnie, zakłada prowadzenie dotychczasowych działań gospodarczych, jeśli zapewniają one utrzymanie istniejącego stanu ekosystemów⁶. System ostoi NATURA 2000 służy zachowaniu wymienionych w dyrektywach siedlisk i gatunków cennych, reprezentatywnych bądź zagrożonych w skali kontynentu, tworzących europejskie dziedzictwo przyrodnicze – niezależnie od Krajowego Systemu Obszarów Chronionych. Należy podkreślić, że ostoje NATURA 2000 nie są wyłączone z dotychczasowych form działalności gospodarczej a jedynie mają stymulować zrównoważony rozwój tych obszarów ze szczególnym uwzględnieniem wybranych siedlisk przyrodniczych⁷.

Ważnymi ustaleniami w zakresie ochrony środowiska na szczeblu państw członkowskich Unii Europejskiej są dyrektywy uwzględnione w prawodawstwie polskim, wśród których należy wymienić: dyrektywę Rady 79/40/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków ze zmianami oraz dyrektywę Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. W/w dyrektywy stanowią podstawę prawną tworzenia **sieci NATURA 2000**.

Zasadniczym celem utworzenia oraz funkcjonowania obszarów Natura 2000 powołanych na mocy tzw. dyrektywy ptasiej jest zachowanie populacji rzadkich gatunków ptaków oraz ochrona priorytetowych dla wspólnoty gatunków zwierząt i siedlisk. Cel ten można osiągnąć poprzez zachowanie siedlisk stanowiących miejsca żerowania i odbywania lęgów. Dyrektywa zawiera listę gatunków ptaków rzadkich i zagrożonych wyginięciem z powodu zmian zachodzących w ich siedliskach, które muszą być chronione, by umożliwić zagrożonym gatunkom przetrwanie i rozród. W Polsce występuje 267 gatunków ptaków z Dyrektywy Ptasiej i dla nich są tworzone Obszary Specjalnej Ochrony (OSO, na których zapewni się ochronę tych gatunków i ich siedlisk.

Dyrektywa Siedliskowa ma na celu ochronę różnorodności biologicznej na terenie krajów unijnych, poprzez ochronę naturalnych siedlisk przyrodniczych, zagrożonych lub reprezentatywnych dla wyróżnionych regionów biogeograficznych oraz zachowanie siedlisk roślin i zwierząt w ich naturalnym środowisku. Dla nich wytypowano Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOO), gdzie stosowane są konieczne działania ochronne w celu zachowania siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, dla których obiekt został wyznaczony.

Siec Natura 2000 prócz celów przyrodniczych zajmuje się również zadaniami związanymi z rozwojem rolnictwa i polityką regionalną obszarów wiejskich.

W granicach gminy występuje sześć Obszarów NATURA 2000.

⁶ Derlacz P. 2003 a. *Sieć Natura 2000 w europejskiej ochronie przyrody*. [W:] *Natura 2000 w lasach Polski – skrypt dla każdego*. Ministerstwo Środowiska, Warszawa

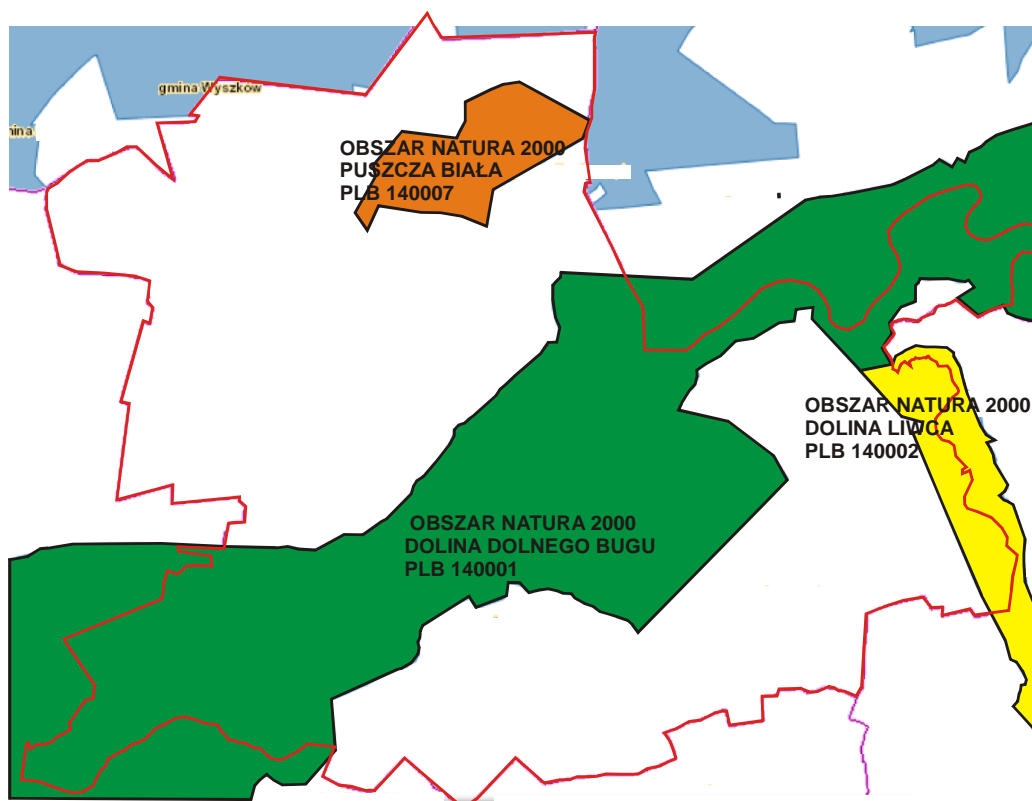
⁷ Pawlaczyk P. 2003. *Miejsce sieci Natura 2000 w polskiej ochronie przyrody*. [W:] *Natura 2000 w lasach Polski – skrypt dla każdego*. Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

Tabela Nr 5. Obszary Natura 2000 występujące w granicach gminy Wyszków

Nazwa obszaru	Kod obszaru	Powierzchnia ogólna [ha]	Powierzchnia w granicach gminy Wyszków [ha]
Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków			
Puszcza Biała	PLB14007	83779,7	569,8
Dolina Dolnego Bugu	PLB140001	74309,9	3698,8
Dolina Liwca	PLB140002	27431,5	530,4
Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk			
Ostoja Nadbużańska	PLH140011	46036,7	2347,87
Wydmy Lucynowo-Mostowieckie	PLH140013	427,8	330,26
Ostoja Nadliwiecka	PLH140032	13622,7	Projektowany

3.7.2.1. Obszary specjalnej Ochrony Ptaków

Rysunek 1. Lokalizacja Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 na tle gminy Wyszków

Źródło: Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) PLB14007 – Puszcza Biała chroniony na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Obszar ten obejmuje obecnie 83 779,7 ha, z czego 3 698,8 ha (ok. 4,4 %) znajduje się na terenie Gminy Wyszaków.

Obszar stanowi jeden z największych kompleksów leśnych na Mazowszu, usytuowany między Bugiem a Narwią. Najważniejszymi rzekami przepływającymi przez te lasy są: Brok, Struga, Truchelka, Turka. Lasy w postaci kilku kompleksów, o różnym zwarcie, pokrywają większość obszaru ostoi. Obecnie posiadają one jedynie znaczenie gospodarcze. Kompleksy leśne zajmują łączną powierzchnię 51 000 ha, z czego 11 000 ha przypada na lasy prywatne. W zachodniej części są mocno poszarpane przez grunty orne i polany, im dalej na wschód, tym bardziej Puszcza staje się zwarta i godna swego miana (na tym obszarze istniał niegdyś rezerwat leśny, ustanowiony przez biskupów płockich i tam też lokalizuje się kolebkę kurpiowszczyzny). Sieć wodną tworzą niewielkie dopływy Narwi (Wymakracz, Pulewna i Prut) oraz Bugu (Brok, Grzybówka, Tuchelka, Turka). Narew i Bug płyną szerokimi dolinami; Bug silnie meandruje, zalewając wiosną ogromne połacie łąk. Towarzyszą mu piaszczyste plaże, kępy wikliny i malownicze starorzecza (bużyska), ostoje niezliczonej ilości ptactwa. Rzeki te są fenomenem na skalę światową; reliktem dzikiej, nieujarzmionej przyrody. Teren zdominowany jest przez suche siedliska porośnięte sośninami w średnim wieku, a lokalnie występują drzewostany dębowo-grabowe, jesionowo-olszowe i olszowe. Niektóre fragmenty zbiorowisk leśnych mają zachowany prawie naturalny charakter. Na obszarze ostoi w dolinach potoków występują również łąki i zarośla wierzbowe oraz dwa małe kompleksy stawów rybnych.

OSOP PLB 14007 Puszcza Biała posiada plan zadań ochrony, ustanowiony zarządzeniem nr 15 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r.

Przedmiotem ochrony w OSOP Puszcza Biała są przede wszystkim gatunki ptaków wymienione w Standardowym Formularzu Danych, w tym gatunki z Załącznika I do Dyrektywy Ptasiej: bocian czarny, błotniak łąkowy, lelek, dudek, dzięcioł czarny, lerka, świergotek polny, jarzębatka, derkacz, gąsiorek, kobuz.

Według w/w Planu zadań ochronnych w obrębie miasta i gminy nie przewiduje się działań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 PLB 14007 Puszcza Biała.

➤ Istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony zidentyfikowane w w/w Planie zadań ochrony :

- gospodarka leśna;
- drapieżnictwo;
- zmiana czynników biotycznych
- zasypywanie terenu melioracje i osuszanie;
- konkurencja;
- intensywne koszenie;
- zmiana sposobu upraw;
- usuwanie drzew przydrożnych;
- brak wypasu;
- restrukturyzacja gospodarstw rolnych;
- zalesianie terenów otwartych;

- wycinka lasu;
- sukcesja;
- zabudowa rozproszona;
- usuwanie zagajników;
- intensyfikacja rolnictwa;

➤ Istniejące formy ochrony przyrody:

- Rezerваты przyrody: Bartnia, Popławy, Wielgolas, Stawinoga
- Nadbużański Park Krajobrazowy

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) PLB 140001 Dolina Dolnego Bugu został po raz pierwszy zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym dla ww. obszaru Natura 2000 jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133).

Jest to obszar obejmujący ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzyny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu, oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości nie zmienione, znajdują się tutaj liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łęgami nadrzecznymi: wzdłuż rzeki występują dobrze rozwinięte zarośla wierzbowe.

Obszar charakteryzuje się występowaniem co najmniej 22 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 6 gatunkami z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Stanowi bardzo ważną ostoję ptaków wodno - błotnych oraz jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych gadożera oraz kulona. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej min: baczek (PCK), bocian czarny, brodziec piskliwy, cyranka, czajka, czapla siwa, krwawodziób, gadożer (PCK), kszyc, kulik wielki (PCK), płaskonos, podróżniczek (PCK), rybitwa białoczelna (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, rycyk, sieweczka rzeczna, sieweczka obrożna (PCK), zimorodek; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występują: bocian biały, kania czarna, derkacz, wodnik i samotnik.

Brak danych o ptakach w okresie pozalęgowym.

Ponadto można spotkać bogatą faunę bezkręgowców, min gatunki pajaków (*Agyneta sffinis*, *A. saxatilis*, *Chocorna picinus*, *Enoplognatha thoracica*, *Styloctetor stativus*), cenny kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym charakterze naturalnym, oraz szereg zbiorowisk roślinnych związanych z siedliskami wilgotnymi.

Największe zagrożenie dla tutejszej awifauny stwarzają obwałowania i odcinanie starorzeczy od współczesnego koryta rzeki oraz zabudowa doliny. Zanieczyszczenie wód, melioracje, tamy zaporowe, trasy szybkiego ruchu, przebudowa drzewostanów w kierunku monokultur sosnowych oraz kłusownictwo.⁸

⁸ Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu (OSO) PLB140001.

➤ Formy ochrony przyrody występujące w obrębie OSO Dolina Dolnego Bugu

Forma Ochrony Przyrody	Nazwa
Rezerваты przyrody	Jagiel
	Łęg Dębowy koło Janowa Podlaskiego
	Przekop
	Skarpa Mołozewska
	Szwajcaria Podlaska
	Wydma Mołozewska
	Dębniak
	Kaliniak
	Bojarski Grąd
Park Krajobrazowy	Nadbużański *
	Park Krajobrazowy Podlaski Przełom Bugu
Obszar Chronionego Krajobrazu	Dolina Bugu
	Dolina Bugu i Nurca
	Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu
	Warszawski

* położone na Tereni gminy Wyszaków

OSOP PLB 140001 Dolina Dolnego Bugu posiada plan zadań ochrony, ustanowiony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 5 września 2014 r.

Przedmiotem ochrony na obszarze są następujące gatunki ptaków: A030 - bocian czarny, A031 - bocian biały, A081 - błotniak stawowy, A084 - błotniak łąkowy, A120 – zielonka, A122 – derkacz, A193 - rybitwa rzeczna, A195 - rybitwa białoczelna, A197 - rybitwa czarna, A229 – zimorodek, A272 – podróżniczek, A055 – cyranka, A056 – płaskonos, A118 - wodnik zwyczajny, A136 - sieweczka rzeczna, A137 - sieweczka obroźna, A156 – rycyk, A160 - kulik wielki, A162 – krwawo dziób, A168 - brodziec piskliwy, A 119 Kropiatka, A153 Kszyk, A080 Gadożer.

➤ Istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony zidentyfikowane w w/w Planie zadań ochrony :

- usuwanie trawy pod grunty orne;
- wycinka lasu;
- zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie;
- drapieżnictwo;
- produkcja energii wiatrowej;
- napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne;
- sukcesja;
- usuwanie trawy pod grunty orne;
- wypas nieintensywny;
- intensywna hodowla ryb, intensyfikacja,
- wędkarstwo;

- sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze;
 - regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych;
 - turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych;
 - zmiana czynników biotycznych;
 - powódź (procesy naturalne);
- zgodnie z w/w Planem zadań ochrony w granicach gminy (na poszczególnych działkach) przewiduje się wprowadzenie następujących działań ochronnych:
- czynna ochrona gniazd bociana (przedmiot ochrony bocian biały): Montaż platform na czynnych słupach napowietrznych linii energetycznych przenoszenie na nie istniejących gniazd ze słupów energetycznych; montaż platform na słupach wolnostojących, nieenergetycznych; usuwanie części materiału ze zbyt wysokich i ciężkich gniazd. Prace należy prowadzić w okresie październik - luty. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie są Zakłady Energetyczne, możliwe także realizowanie działania na podstawie umowy zawartej z RDOŚ w Warszawie.
 - czynna ochrona lęgów bociana (przedmiot ochrony Bocian biały): Izolowanie przewodów elektrycznych na niewielkich odcinkach przy słupach energetycznych. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Prace prowadzone w okresie październik - luty. Podmiotem odpowiedzialnym za wykonanie są Zakłady Energetyczne, możliwe także realizowanie działania na podstawie umowy zawartej z RDOŚ w Warszawie.
 - ograniczenie presji człowieka (przedmiot ochrony: Błotniak stawowy, Kulik wielki): Ograniczenie presji ze strony wędkarzy i turystyki konnej (skanalizowanie ruchu) w okresie lęgowym gatunku. Zakaz połowu ryb w odległości mniejszej niż 300 m od terenów będących miejscem gniazdowania. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych, następnie corocznie. Ograniczenie dotyczy okresu od 1 kwietnia do 31 sierpnia. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są Użytkownik Rybacki, Policja, RDOŚ w Warszawie.
 - działanie fakultatywne (przedmiot ochrony: Bocian biały, Cyranka. Płaskonos, Błotniak łąkowy, Kropiatka, Derkacz, Sieweczka rzeczna, Sieweczka obrożna, Kszyk, Rycyk , Kulik wielki, Krwawodziób, Rybitwa rzeczna, Rybitwa białoczelną): Objęcie terenu użytkowaniem zgodnie z wymogami tożsamymi do pakietu ornitologicznego według obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są RDOŚ w Warszawie , Właściciele lub zarządcy gruntów. Działanie jest obligatoryjne dla właścicieli gruntów korzystających z systemów wsparcia bezpośredniego w rolnictwie natomiast fakultatywne, na podstawie umowy z RDOŚ w Warszawie.

- działanie fakultatywne: (przedmiot ochrony: Cyranka, Sieweczka rzeczna, Sieweczka obroźna, Rycyk, Krwawodziób,): Zwiększenie wypasu (maksymalna liczba zwierząt według norm narzuconych w obowiązującym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich).

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) PLB 140002 Dolina Liwca został zatwierdzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. z 2004 Nr 229, poz. 2313). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym dla tego obszaru jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz.U. z 2011 Nr 25, poz. 133).

Obszar obejmuje dolinę rzeki Liwiec, od źródeł do ujścia rzeki do Bugu, z łąkami i zalewowymi pastwiskami utworzonymi na zmeliorowanych bagnach. Niektóre odcinki rzeki mają charakter naturalny, na innych odcinkach jest ona uregulowana, lokalnie w dolinie występują wtórne zabagnienia. Miejscami brzegi Liwca są płaskie, zajęte przez łąki i wilgotne, zalewane pastwiska, na innych odcinkach brzegi są wysokie. W dolinie przeważają łąki i pastwiska, lokalnie występują łągi olchowe i olchowo-jesionowe oraz niewielkie kompleksy leśne, z dominującym udziałem sosny. Podłoże stanowią tu gleby mineralne. Na terenie obszaru znajdują się dwa kompleksy stawów rybnych (48 ha i 70 ha) oraz trzeci kompleks stawów rybnych w Mordach. W latach 1992 i 1993 najcenniejsze pod względem ornitologicznym fragmenty doliny zostały zmeliorowane. W Załączniku Nr I Dyrektywy Ptasiej znajduje się 20 gatunków ptaków i 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Jest to Ważna ostoja ptaków wodno-błotnych, szczególnie w okresie lęgowym.

W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: cyraneczka, cyranka, czerinca, czajka, kulik wielki (PCK), rybitwa białowąsa (PCK), brodziec piskliwy, rycyk; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występują perkoz rdzawoszyi, bocian biały, krzyśówka, błotniak stawowy, derkacz, sieweczka rzeczna, kszyc, rybitwa czarna, podróżniczek, strumieniówka, ortolan. W okresie wędrówek występują w stosunkowo dużej liczbie gęsi zbożowa i białoczelna: gęś białoczelna do 4 500 osobników (C7).⁹

OSOP 140002 Dolina Liwca nie posiada ustanowionego zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie planu zadań ochrony.

Z dostępnego projektu Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie wynika że: przedmiotem ochrony na obszarze są następujące gatunki ptaków: A142 Czajka, A153 Kszyc, A156 Rycyk, A160 Kulik wielki, A140 Siewka złota, A043 Gęgawa, A052 Cyraneczka, A055 Cyranka, A153 Kszyc, A127 Żuraw, A031 Bocian biały, A197 Rybitwa czarna, A196 Rybitwa białowąsa, A043 Gęgawa, A168 Brodziec piskliwy, A336 Remiz, A371 Dziwonia, A081 Błotniak stawowy, A122 Derkacz.

W obrębie miasta i gminy nie przewiduje się działań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 PLB 140002 Dolina Liwca.

⁹ Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 – Dolina Liwca PLB 140002.

➤ Istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony zidentyfikowane w w/w projekcie Zarządzenia :

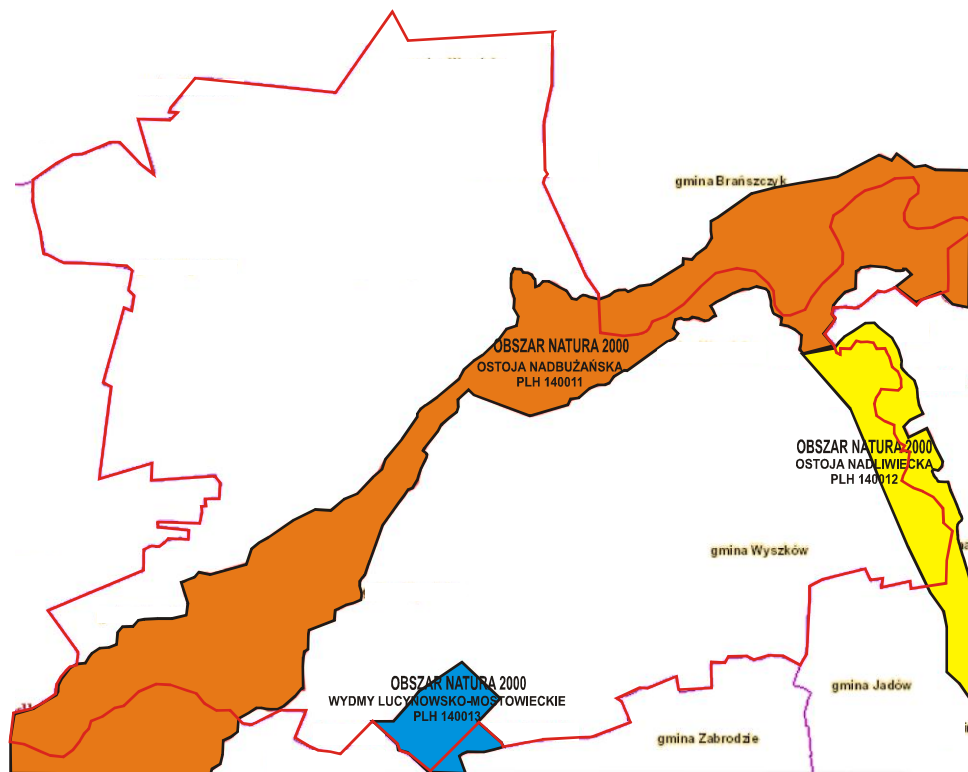
- linie elektryczne i telefoniczne;
- usuwanie trawy pod grunty orne;
- zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie;
- zarzucenie pasterstwa, brak wypasu;
- wymiana pokryć dachowych w wyniku której niszczone są gniazda;
- posadowione na dachu;
- produkcja energii wiatrowej;
- rozwój zabudowy lotniskowej prowadzący do zwiększenia antropopresji i ograniczenia dostępności siedlisk;
- wędkarstwo;
- zaniechanie/brak koszenia;
- spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych;
- lotniarstwo, szybownictwo, paralotniarstwo, baloniarstwo;
- sporty i różne formy czynnego wypoczynku i rekreacji uprawiane w plenerze;
- zalesianie terenów otwartych;
- zabudowa rozproszona;
- pojazdy zmotoryzowane;
- polowanie;
- zmiana składu gatunkowego (sukcesja);
- modyfikowanie funkcjonowania wód –ogólnie;
- usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowate;
- intensyfikacja rolnictwa.

➤ Formy ochrony przyrody

W obrębie Doliny Liwca występuje Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu.

3.7.2.2. Obszary specjalnej Ochrony Siedlisk

Rysunek 2. Lokalizacja Obszarów Specjalnej Ochrony Siedlisk Natura 2000 na tle gminy Wyszków

Źródło: Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska

Obszar Ochrony Siedlisk PLH 140011 Ostoja Nadbużańska został po raz pierwszy zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG trzeciego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składającego się na kontynentalny region biogeograficzny (nr aktu normatywnego C(2009) 10422), opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w dniu 2 lutego 2010 r.

Ostoją obejmuje ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości nie zmienione przez człowieka, pozostały tu liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łęgami nadrzecznymi, z dobrze rozwiniętymi zaroślami wierzbowymi. Pierwsza terasa rzeki obfituje w starorzecza, zróżnicowana pod względem wielkości, głębokości i stopnia porośnięcia przez

roślinność wodną. Obszar stanowi naturalna dolina dużej rzeki ze szczególnie cennym kompleksem nadrzecznych lasów o zachowanym naturalnym charakterze oraz szeregu zbiorowisk łąkowych i związanych z siedliskami wilgotnymi, typowo wykształconych na dużych powierzchniach. W Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG znajduje się 16 rodzajów siedlisk. Stwierdzono tu również występowanie 20 gatunków z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jeden z najważniejszych obszarów dla ochrony ichtiofauny w Polsce. Obejmuje ona 10 gatunków ryb z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z kozą złotawą i kielbim białopłetwym oraz stanowiska rzadkich gatunków roślin w tym 2 gatunki z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Bogata fauna bezkręgowców, m.in. interesujące gatunki pająków (*Agyreta affinis*, *A. saxatilis*, *Chocorna picinus*, *Enoplognatha thoracica*, *Enophrys aequipes*, *Hahnia halveola*, *Iberina candida*, *Leptyphantus flavipes*, *Styloctetor stativus*). Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.¹⁰

➤ Formy ochrony przyrody

Forma Ochrony Przyrody	Nazwa
Rezerwat przyrody	Dębniak
	Kloniak
	Kózkii
	Łęg Dębowy koło Janowa Podlaskiego
	Przekop
	Skarpa Mołozewska
	Szwajcaria Podlaska
	Wydma Mołozewska
	Zabuże
Park Krajobrazowy	Nadbużański *
	Park Krajobrazowy Podlaski Przełom Bugu
Obszar Chronionego Krajobrazu	Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu

* położone na Tereni gminy Wyszaków

OSOP PLH 140011 Ostoja Nadbużańska posiada plan zadań ochrony, ustanowiony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 5 września 2014 r.

Przedmiotem ochrony na obszarze są następujące siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt: 2330 - Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, 3150 - Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne, 3270 - Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością, 4030 - Suche wrzosowiska, 6210 - Murawy kserotermiczne, 6120 - Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe, 6410 - Zmiennowilgotne łąki trzęś licowe, 6430 - Ziołorośla górskie i ziołorośla

¹⁰ Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 - Ostoja Nadbużańska (OZW) PLH140011 – uzyskany u Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, w czerwcu 2010r.

nadrzeczne, 6440 - Łąki selemicowe, 6510 - Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, 9170 - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, 91E0 - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, 91F0 - Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe, 9110 - Ciepłolubne dąbrowy, 91T0 - Sosnowy bór chrobotkowi, 1437 - Leniec bezpodkwiatowy, 1617 - Starodub łąkowy, 1477 - Sasanka otwarta, 1032 - Skójka gruboskorupowa, 1060 - Czerwończyk nieparek, 4030 - Szlaczkoń szafraniec, 1083- Jelonek rogacz, 1084 Pachnica dębowa, 1163 - Głowacz białopletwy, 1130 – Boleń, 1134 – Różanka, 1149 – Koza, 1145 – Piskorz, 1146 - Koza złotawa, 1188 - Kumak nizinny, 1166 - Traszka grzebieniasta, 1355 – Wydra, 1337 - Bóbr europejski.

➤ Istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony zidentyfikowane w w/w Planie zadań ochrony :

- zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie;
- drapieżnictwo;
- sukcesja;
- grądowienie;
- pojazdy zmotoryzowane;
- konkurencja;
- wydeptywanie, nadmierne użytkowanie;
- obce gatunki inwazyjne;
- nawożenie (nawozy sztuczne);
- drogi, autostrady;
- zabudowa rozproszona;
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych;
- modyfikacja funkcjonowania wód-ogólnie;
- nagromadzenie materii organicznej;
- eutrofizacja;
- zarzucenie pasterstwa, brak wypasu;
- zalesianie terenów otwartych;
- zmiana sposobu uprawy;
- zaniechanie/brak koszenia;
- inne lub mieszane formy międzygatunkowej konkurencji wśród roślin;
- gospodarka leśna, użytkowanie lasów;
- zawleczenie choroby;
- zakwaszenie (naturalne);
- wycinka lasu;
- zatopienie,
- szkody wyrządzone przez roślinożerców;
- spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych;
- inne zanieczyszczenie wód powierzchniowych ze źródeł punktowych;
- intensywne koszenie lub intensyfikacja;
- odnawianie lasu po wycince;
- wandalizm;
- chirurgia drzewna, ścinanie na potrzeby bezpieczeństwa, usuwanie drzew

- przydrożnych;
 - tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane;
 - odpady, ścieki;
 - kłusownictwo;
 - antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk (fragmentaryzacja);
 - wyschnięcie;
 - ewolucja biocenotyczna;
 - odstrzał;
 - chwytanie, trucie, kłusownictwo;
 - intensywna hodowla ryb, intensyfikacja,
 - powódź (procesy naturalne);
- zgodnie z w/w Planem zadań ochrony w granicach gminy (na poszczególnych działkach) przewiduje się wprowadzenie następujących działań ochronnych:
- wyłączenie z gospodarki leśnej (przedmiot ochrony Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe). Odstąpienie od zrębów, trzebieży, przebudowy drzewostanów (poza działaniami wynikającymi z planów urządzenia lasu i uproszczonych planów urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną). Termin rozpoczęcia działań w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są właściciele gruntu.
 - zachowanie zadrzewień wierzbowych i topolowych w strefie przykorytowej Bugu za wyjątkiem drzew stanowiących zagrożenie, dla życia lub zdrowia ludzi oraz powodujących zatory usuwanych w ramach prac utrzymaniowych i przeciwpowodziowych (przedmiot ochrony Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe). Termin rozpoczęcia działań w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie, Dyrektor Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Warszawie, Właściciele gruntu.
 - utrzymanie bogactwa i zróżnicowania runa (przedmiot ochrony Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe). Zabiegi trzebieży należy przeprowadzić w I i IV kwartale, czyli po sezonie wegetacyjnym (poza prowadzeniem prac trzebieżowych w II i III kwartale zgodnie z planami urządzenia lasu i uproszczonymi planami urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną). Termin rozpoczęcia działań w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Właściciel gruntu, Nadleśnicz Nadleśnictwa Sarnaki.
 - zwiększenie bioróżnorodności (przedmiot ochrony Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe). Podczas wykonywania trzebieży pozostawione zostaną zamierające i dziuplaste drzewa oraz martwe drewno na całej powierzchni w celu stworzenia bazy żerowej dla larw chrząszczy (między innymi kózkowatych) i dzięciołów (powyższe działanie nie dotyczy planów urządzenia lasu i uproszczonych planów urządzenia lasu, które przeszły ocenę strategiczną). Termin rozpoczęcia działań w pierwszych 3 latach. Podmiotami odpowiedzialnymi za

wykonanie są: Właściciel gruntu, Nadleśnicz Nadleśnictwa Sarnaki.

- działania obligatoryjne (przedmiot ochrony łąki selernicowe, Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie). Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych, niezalesianie go oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo co poprawi jego stan zachowania. Termin rozpoczęcia działań w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego gospodarujący nieruchomością w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony przyrody na podstawie przepisów.
- przeciwdziałanie procesom sukcesji (przedmiot ochrony: ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe). Odkrzaczanie całych płatów. Zabieg należy przeprowadzić co 3 lata przed rozwinięciem się liści, co zapobiega silnemu odnawianiu i rozrastaniu usuwanych gatunków z szyjek korzeniowych. Działania obligatoryjne: Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośno pastwiskowe lub pastwiskowe, niezalesianie go oraz nie zmienianie w grunty orne a także utrzymanie powierzchni elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo co poprawi jego stan zachowania. Termin rozpoczęcia działań w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Działania fakultatywne: Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego wariantu rolno środowiskowego w ramach obowiązującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ukierunkowanego na ochronę ciepłolubnych muraw napiaskowych i zgodnego z ich wymaganiami. Termin rozpoczęcia działań w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego gospodarujący nieruchomością w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony przyrody na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.
- ograniczenie lub eliminacji procesów sukcesji poprzez wycinanie i karczowanie podrostu drzew (przedmiot ochrony: wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, suche wrzosowiska). Karczowanie karp korzeniowych powoduje odsłonięcie gleby, co sprzyja rozwojowi muraw napiaskowych i suchych wrzosowisk. Po przeprowadzonym zabiegu udział podrostu drzew na powierzchni powinien wynosić poniżej 10%. Zabieg wycinania i karczowania należy przeprowadzić co 3 lata, przed rozwinięciem się liści, co zapobiega silnemu

odnawianiu i rozrastaniu usuwanych gatunków z szyjek korzeniowych a uzyskaną biomasę należy usunąć z powierzchni. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego gospodarujący nieruchomością w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony przyrody na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

Obszar Ochrony Siedlisk Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie PLH140013 obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (powierzchnia - 427,8 ha) wchodzący w skład Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 został zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującą, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz. Urz. UE. L 12/383).

Obszar położony jest w środkowej części woj. mazowieckiego (większość obszaru należy do gminy Wyszki, a niewielka część południowo-wschodnia do gminy Zabrodzie). Są to zarówno tereny leśne, jak i nieużytki i niewielkie płyty gruntów rolniczych. Między Mostówką, a Lucynowem rozciąga się kompleks wydm porośniętych murawami psammofilnymi, wrzosowiskami oraz różnymi zbiorowiskami borowymi. Pożar w 1993 r. zniszczył znaczną część lasów, jednocześnie spowodował bardzo silną ekspansję mącznicy lekarskiej *Arctostaphylosuva - Ursi* (gatunku chronionego), której płyty osiągają powierzchnię 100-200 m². Stanowisko to można zaliczyć do największych znanych stanowisk w Polsce. Na omawianym terenie obok wrzosowisk mącznicowych występują także murawy szczytliche, wrzosowiska oraz zróżnicowane troficznie zbiorowiska borowe.

W terenie o bardzo zróżnicowanej rzeźbie, występują cenne zbiorowiska roślinne na piaszczystych, ubogich glebach. Dwa spośród nich, zajmujące łącznie ponad 70% obszaru znajdują się w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Flora liczy 348 gatunków roślin naczyniowych. Spośród nich 8 gatunków jest objętych ścisłą ochroną, natomiast dalszych 7 - częściową. Na uwagę zasługuje bogate stanowisko kukułki plamistej *Dactylorhiza maculata*. Obiekt reprezentuje unikatowe w skali Polski, prawdopodobnie największe stanowisko mącznicy lekarskiej *Arctostaphylos Uva - Ursi*. Występuje tu też 29 gatunków rzadkich regionalnie¹¹.

Zagrożenia :

Na części obszaru planowana jest budowa Zakładu Unieczynniania Odpadów Komunalnych

¹¹ Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Wydmu Lucynowsko - Mostowieckie (OSO) PLH140013

OSO Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie PLH140013 posiada plan zadań ochrony, ustanowiony zarządzeniem Nr 8 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, z dnia 28 marca 2014 r.

Przedmiotem ochrony na obszarze są następujące siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin: suche wrzosowiska (4030), wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (2330), i sosnowy bór chrobotkowy (91TO).

➤ Istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony zidentyfikowane w w/w Planie zadań ochrony :

- napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne;
 - pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych;
 - pojazdy zmotoryzowane;
 - zmiana składu gatunkowego;
 - zmniejszenie płodności/ depresja genetyczna u roślin;
 - zalesianie terenów otwartych;
 - grabieże stanowisk flory;
 - wydobywanie piasku i żwiru;
 - wycinka lasu;
 - eutrofizacja;
- zgodnie z w/w Planem zadań ochrony w granicach gminy (na poszczególnych działkach) przewiduje się wprowadzenie następujących działań ochronnych, dotyczących ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania:
- powstrzymanie sukcesji poprzez redukcję (wycinkę i karczowanie) 100% samosiewów i podrostów drzew (brzoza i sosna) wraz z usunięciem pozyskanej biomasy poza obszar Natura 2000 (przedmiot ochrony: wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, suche wrzosowiska). Rozpoczęcie realizacji działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Zabieg wycinania i karczowania należy przeprowadzić w I kwartale roku (przed rozwinięciem się liści) lub w IV kwartale roku, co zapobiegnie silnemu odnawianiu i rozrastaniu gatunków z sztyk korzeniowych. Karczowanie karp korzeniowych spowoduje odślonienie gleby, co sprzyja rozwojowi muraw i wrzosowisk. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego gospodarujący nieruchomością w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony przyrody na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.
 - odmłodzenie populacji wrzosu poprzez koszenie wrzosu wraz z usunięciem pozyskanej biomasy poza obszar Natura 2000 (przedmiot ochrony: suche

wrzosowiska). Zabieg należy wykonać jednokrotnie, nie później niż w trzecim roku obowiązywania planu zadań ochronnych. Zabieg należy przeprowadzić poza sezonem wegetacyjnym w pierwszym lub czwartym kwartale roku. Koszenie winno obejmować 10 płątów siedliska. Każdy płąt winien mieć powierzchnię 100 m². Koszenie przeprowadzić ręcznie, na wysokości 20 cm. Po wykonaniu działania należy usunąć całość uzyskanej biomasy poza granice obszaru Natura 2000. . Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego gospodarujący nieruchomością w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony przyrody na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

- usuwanie gatunków inwazyjnych poprzez ręczne wrywanie i wycinanie (w zależności od wielkości krzewów czeremchy amerykańskiej (przedmiot ochrony: suche wrzosowiska). Zabieg należy wykonać w 4 i 8 roku obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Właściciel, dzierżawca lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego gospodarujący nieruchomością w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony przyrody na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.
- odtworzenie warunków niezbędnych dla utrzymania właściwego stanu ochrony poprzez kontrolę i ustalenie miejsc nielegalnego składowania odpadów i ich ilości oraz podjęcie działań w celu ich usunięcia (przedmiot ochrony: suche wrzosowiska). Podjęcie działania winno się odbyć nie później niż w 3 roku obowiązywania planu zadań ochronnych. W kolejnych latach ustalanie lokalizacji i ilości odpadów, a także ich wywóz (w przypadku stwierdzenia ich składowania) winny odbywać się raz w roku. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Właściciel lub posiadacz obszaru.
- modyfikacja gospodarki leśnej - zmiana sposobu rębni i odnawiania lasu poprzez całkowite wyłączenie partii szczytowych wydm z użytkowania rębego i trzebieżowego (przedmiot ochrony: sosnowy bór chrobotkowy). Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Starosta Powiatu Wyszковского i właściciel lub posiadacz obszaru.
- modyfikacja gospodarki leśnej - zmiana sposobu rębni i odnawiania lasu poprzez redukcję (wycinka i karczowanie) 50% samosiewów i podrostów drzew (brzoza i sosna) wraz z usunięciem pozyskanej biomasy poza obszar Natura 2000 (przedmiot ochrony: sosnowy bór chrobotkowy). W partiach pozaszczytowych

rozluźnić zwarcie drzewostanów za pomocą rębni złożonych lub cięć trzebieżowych z usuwaniem powstałego w trakcie cięć martwego drewna poza obszar Natura 2000. W praktyce należy zredukować podrost drzew o 50% w drugim piętrze i podszyciu. Zabieg należy wykonać w pierwszej 5-latce obowiązywania planu zadań ochronnych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Starosta Powiatu Wyszковского i właściciel lub posiadacz obszaru.

- ręczne usuwanie opadłego igliwia (przedmiot ochrony: sosnowy bór chrobotkowy). Zabieg powinien być przeprowadzony na dwóch powierzchniach o wymiarach 10x10 m. Płaty należy wyznaczyć w obrębie transektu monitoringowego, w punkcie początkowym i końcowym. Działanie winno być wykonane czterokrotnie – w 2, 4, 6 i 9 roku obowiązywania planu zadań ochronnych. Zabieg winien być przeprowadzany na przełomie I i II kwartału roku (po ustąpieniu pokrywy śnieżnej). Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie.

Obszar Ochrony Siedlisk Ostoja Nadliwiecka PLH 140012

Jest to najcenniejszy pod względem przyrodniczym, obok doliny Bugu, obszar we wschodniej części województwa mazowieckiego. O tak wysokiej randze świadczy przede wszystkim - wysoka różnorodność biologiczna; koncentracja stanowisk chronionych i ginących gatunków roślin, grzybów i zwierząt; różnorodność siedlisk przyrodniczych oraz funkcja jednego z najważniejszych korytarzy ekologicznych o węzłowym znaczeniu ponad regionalnym. Ostoja Nadliwiecka stanowi bowiem bezpośredni łącznik pomiędzy elementami sieci ekologicznej Natura 2000, do której należą: dolina Bugu (PLB 140001, PLH 140011), dolina Kostrzynia (PLB 140009) oraz zgłoszony w ramach Shadow List obszar Rogoźnica. Dodatkowo poprzez swoje dopływy spina również w jeden ekologiczny system rozległy kompleks Lasów Łukowskich (projektowana ostoja ptasia OSO - Lasy Łukowskie i projektowany w ramach Shadow List SOO - Jata) oraz Kantor Stary (PLH 140007). Jeśli uwzględni się fakt łączności doliny Bugu z Pojezierzem Łęczyńsko-Włodawskim oraz z Puszcą Białowieską (za pośrednictwem Puszczy Mielnickiej) wyraźnie widać wyjątkową rolę Ostoi Nadliwieckiej jako ważnego szlaku migracyjnego, zwłaszcza dla dużych gatunków ssaków. Wysoki walor przyrodniczy doliny Liwca dodatkowo podkreśla wyznaczenie w jej obrębie obszaru Natura 2000 na mocy Dyrektywy Ptasiej (PLB 140002). Dolina Liwca to cenny krajobrazowo i przyrodniczo kompleks przestrzenny różnych środowisk reprezentujących pełną skalę wilgotnościową siedlisk występujących w dolinie rzecznej i warunkujący ściśle określone zespoły roślin i zwierząt.

Charakterystycznym elementem tutejszego krajobrazu są lasy łąkowe (*91E0). Najpospolitszymi i zajmującymi największe powierzchnie są łągi olszowo-jesionowe Fraxino - Alnetum (*91E0-3). Różnicują je fazy przede wszystkim wiek drzewostanów oraz stopień uwilgocenia, zależny od występowania lub braku zalewów. Najlepiej wykształcone i reprezentatywne zarówno pod względem składu gatunkowego, jak i struktury łągi olszowo-jesionowe występują w obrębie kompleksu stawów rybnych w Klimontach, w okolicy Jarnic oraz Grodziska. Tutaj stwierdzono również obecność chronionego grzyba - czarki szkarłatnej *Sarcoscypha coccinea*. W środkowym i dolnym odcinku Liwca wzrasta stopniowo udział i reprezentatywność nadrzecznych łągów wierzbowych *Salicetum* albo *fragilis* (*91E0-1).

Największe i najcenniejsze fragmenty tych lasów znajdują się poniżej Urli i Barchowa (gminy: Jadów i Łochów). W dolnym odcinku Liwca wzrasta liczba starorzeczy (3150). To naturalne zbiorniki wodne, które są wynikiem erozyjnej i akumulacyjnej działalności rzeki zmieniającej często swoje koryta w granicach tarasu zalewowego. Starorzecza w obrębie obszaru są zróżnicowane pod względem wieku i kształtu. Mają najczęściej charakter zbiorników wygiętych w kształcie liter: C, L, S i U lub rzadziej przybierają owalny kształt litery O. Znacznie rzadziej występują w formie wydłużonych rynien bocznych. Ich głębokość wynosi średnio 0,5 - 2 m. Powierzchnia starorzeczy jest bardzo różna i waha się od kilkudziesięciu m² do kilku hektarów. Strome i wklęsłe brzegi tych zbiorników porastają gatunki wierzb *Salix*, topole *Populus* oraz olsza czarna *Alnus glutinosa*. Wypukłe, niskie i płaskie brzegi zasiedla roślinność namuliskowa i szuwarowa, przechodząca w zewnętrzny pas zarośli, zadrzewień lub łąk. Dna najstarszych starorzeczy znajdujących się w zasięgu wód powodziowych, pokryte są osadami pochodzenia organicznego z domieszką frakcji mineralnych. Zbiorniki leżące poza zasięgiem wód powodziowych wysłane są mułem organicznym, którego zasadniczym składnikiem jest detrytus roślinny.

Pospolite w obrębie obszaru są zróżnicowane pod względem fizjonomii i składu gatunkowego, nitrofilne niżowe nadrzeczne ziołorośla okrajkowe (6430.3). Tworzą one wąskie pasy o różnej długości, rozmieszczone niemal na całym terenie. Pod względem fitosocjologicznym wyróżniono tu trzy grupy ziołorośli: okrajkowe zbiorowiska welonowe porastające bezpośrednio obrzeża koryta rzeki Liwiec, reprezentowane przez fitocenozy kianianki pospolitej i kielisznika zwyczajnego *Cuscuta - Calystegietum sepium* oraz pospolite w dolinie ziołorośla kielisznika zaroślowego i wierzbownicy kosmatej *Calystegio - Epilobietum hirsuti*, pokrzywy i kielisznika zwyczajnego *Urtico - Calystegietum sepium* oraz kielisznika zwyczajnego i sadzka konopiastego *Calystegio - Eupatorietum*. Występują przede wszystkim wzdłuż rowów melioracyjnych. Poza tym, spotkać je można na brzegach łągów olszowo-jesionowych *Fraxino - Alnetum*, zarośli wierzbowych oraz starorzeczy. W ich składzie gatunkowym pojawiają się gatunki przechodzące ze zbiorowisk kontaktowych.

W obrębie doliny Liwca znaczący udział w krajobrazie mają łąki reprezentujące wszystkie wyższe jednostki syntaksonomiczne w obrębie klasy *Molinio - Arrhenatheretea*. Do najcenniejszych należą łąki świeże ekstensywnie użytkowane należące pod względem fitosocjologicznym do klasy *Molinio - Arrhenatheretea*. Do najcenniejszych należą ekstensywnie użytkowane łąki rajgrasowe *Arrhenatherion elatioris* (6510-1) zróżnicowane pod względem wilgotności i żyzności podłoża na kilka podzespołów oraz łąki wiechlinowo - kostrzewowe *Poa - Festucetum rubrae* (= zbiorowisko *Festuca rubra* i *Poa pratensis*)(6510-2). Znacznie rzadziej spotkać tu można zmiennowilgotne łąki trzęślicowe ze związku *Molinietalia* (6410), śródlądowe ciepłolubne murawy napiaskowe z klasy *Koelerio glaucae - Corynepheretea canescentis* (6120), reprezentowane m.in. przez murawy z lepnicą wąskopłatkową *Silenootitis - Festucetum* oraz murawy szczotlichowe *Spergulo Vernalis - Corynepheretum* (2330) porastające piaszczyste wydmy zbudowane z piasków naniesionych przez rzekę.

Do osobliwości tego terenu należą niewielkie płyty nizinnych torfowisk zasadowych z rzędu *Caricetalia davallianae* (7230), które cechuje obfite występowanie kruszczyka błotnego *Epipactis palustris* i welnianki szerokolistnej *Eriophorum ltilifolium*. Na okresowo odsłoniętych dnach stawów rybnych pojawiają się zbiorowiska z klasy *Isoëto-Nanojuncetea* (3130). Do szczególnie interesujących gatunków roślin naczyniowych należą gatunki wymienione w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin - Cibora Żółta *Cyperus flavescens* i krwawnica pospolita *Lythrum hyssopifolia*. Ich obecność warunkuje ekstensywna gospodarka rybacka w obrębie stawów hodowlanych.

Dolina Liwca jest ważną ostoją dla fauny. Szczególne znaczenie ma dla ptaków i ichtiofauny. Wśród tej ostatniej stwierdzono 6 gatunków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. W głównym korycie systemu rzeki Liwiec lokalnie szczególnie licznie występują różanka (1134) i koza (1149). Poprawa jakości wody oraz czynna ochrona spowodować mogą dynamiczny rozwój ich populacji.

Obszar to jedno z centrów występowania w województwie wydry Lutra lutra (1335) i bobra Castor fiber (1337). Po dolinie Bugu jest to najważniejsza w województwie ostoja staroduba błotnego *Ostericum palustre* (1617). Stwierdzono tu również w latach 80-tych lipiennika Loesela *Liparis loeselii* (1903), jednak ze względu na brak kontynuacji badań, stanowiska te nie zostały potwierdzone w późniejszym okresie. Dolina Liwca to jedna z najważniejszych ostoi dla populacji: poczwarówek - zwężonej *Vertigo angustior* (1014) i jajowatej *Vertigo moulinsiana* (1016) oraz skójki gruboskorupowej *Unio carassus* (1032). Stwierdzono tu również zatoczka łamliwego *Anisus vorticulus* (4056).

Obszar ten ma szczególne znaczenie dla ochrony i zachowania brzozy niskiej *Betula humilis*, gatunku figurującego w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin. Jej populacja na odcinku Czepielin - Golice liczy ok. 200 osobników i jest jedną z największych w województwie mazowieckim.

Dolina Liwca ma również duże znaczenie pod względem biogeograficznym. Stanowi m.in. najdalej wysunięte na północ miejsce występowania ważki lecichy białoznacznej *Orthetrum albistylum*, będąc tym samym północną granicą zasięgu tego gatunku. Z innych rzadkich gatunków warty podkreślenia jest północny gatunek ważki - łątka wiosenna *Coenagrion lunulatum*. Szczególną rzadkością jest obecność chrząszcza *Rhantus consputus*, który w Polsce notowany był zaledwie na kilku stanowiskach. Tutaj też odkryto bardzo rzadkiego w Polsce pająka *Tetragnatha reimoseri*. Tym samym stanowisko to stało się elementem łącznikowym izolowanych do tej pory względem siebie populacji w północno-wschodniej Polsce i na Pojezierzu Łęczyńsko - Włodawskim. Dla borealnego pająka *Aphileta misera* dolina Liwca jest południowym krańcem zasięgu. Przeprowadzone w stawach rybnych obszaru badania wykazały duże bogactwo gatunkowe brzuchorzęsków *Gastrotricha*. Znalezienie *Ichthyidium bifurcatum* jest drugim stwierdzeniem tego gatunku w Polsce, a trzecim na świecie! Znalezienie *Ichthyidium bifurcatum* jest drugim stwierdzeniem tego gatunku w Polsce, a trzecim na świecie. Ogólny wskaźnik różnorodności gatunkowej dla tej grupy zwierząt wyniósł 2,73. Dla porównania wskaźnik różnorodności gatunkowej *Gastrotricha* dla lasów łęgowych Puszczy Białowieskiej wynosi 2,95, a dla eutroficznych jezior - 2,03-2,54. Godne podkreślenia jest występowanie w obrębie obszaru pijawki lekarskiej *Hirudo medicinalis*, gatunku wymienionego w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt.

Niewątpliwie poważnym zagrożeniem na terenie obszaru są zburzenia stosunków wodnych wywołane wcześniejszą regulacją koryta Liwca w jego górnym i częściowo środkowym odcinku. Deficyt wody potęgowany jest szybkim spływem wód powierzchniowych systemem rowów melioracyjnych oraz źle funkcjonującym systemem piętrzeń. Stan czystości wody budzi również poważne zastrzeżenia. Dopływ zanieczyszczeń do rzeki jest dwójakiego rodzaju: obszarowy i punktowy. Pierwszy związany jest ze spływem związków azotowych i fosforowych z okolicznych łąk i pól. Jego natężenie wzrasta w wyniku wycinania drzew i zarośli w strefie przybrzeżnej Liwca, stanowiących naturalne bufory dla biogenów. Zrzut punktowy ściśle związany jest ze ściekami pochodzącymi z indywidualnych gospodarstw oraz ściekami z oczyszczalni nie zawsze w dostatecznym stopniu oczyszczonych. Toksyczne osady powstałe z tych ostatnich zalegają na

dnie Liwca poniżej oczyszczalni ścieków w Siedlcach.¹²

- Formy ochrony przyrody w obrębie Ostoi Nadliwieckiej
 - Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu
 - Rezerwat Przyrody Stawy Siedleckie

OSOS **Ostoja Nadliwiecka PLH 140012** posiada plan zadań ochrony, ustanowiony zarządzeniem Nr 14 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, z dnia 31 marca 2014 r.

Przedmiotem ochrony na obszarze są następujące siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin: 91E0 - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, sosnowy bór chrobotkowy (91TO), 3150 - Starorzeczca i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne, 3270 - Zalewane muliste brzegi rzek, 6510 - Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, 6430 - Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne, 3130 – Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea Isoeto-Nanojuncetea, 7230- Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, 1337 - Bóbr europejski, 1155 – Wydra, 1188 - Kumak nizinny, 1166 - Traszka grzebieniasta, 1134 – Różanka, 1149 – Koza, 1014 – Poczwarówka zwężona, 1016 – Poczwarówka jajowata, 1032 - Skójka gruboskorupowa, 4056 – Zatoczek łamliwy, 1060 - Czerwończyk nieparek, 4038 - Czerwończyk fioletek, 1037 – Trzepla zielona, 1617 - Starodub łąkowy,

- Istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony zidentyfikowane w w/w Planie zadań ochrony :
 - zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie;
 - sukcesja;
 - pasożytnictwo;
 - drogi twarde;
 - usprawniony dostęp do obszaru;
 - obce gatunki inwazyjne;
 - zmiana składu gatunkowego;
 - obce gatunki inwazyjne;
 - nawożenie (nawozy sztuczne);
 - drogi, autostrady;
 - zanieczyszczenie wód powierzchniowych;
 - modyfikacja funkcjonowania wód-ogólnie;
 - eutrofizacja;
 - zarzucaenie pasterstwa, brak wypasu;
 - zalesianie terenów otwartych;
 - zmiana sposobu uprawy;

12 *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 - Ostoja Nadliwiecka PLH 140032.*

- zaniechanie/brak koszenia;
 - inne lub mieszane formy międzygatunkowej konkurencji wśród roślin;
 - gospodarka leśna, użytkowanie lasów;
 - zawleczenie choroby;
 - wycinka lasu;
 - zatopienie,
 - szkody wyrządzone przez roślinożerców;
 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych;
 - zanieczyszczenie wód powierzchniowych ze źródeł punktowych;
 - intensywne koszenie lub intensyfikacja;
 - wandalizm;
 - tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe;
 - ciągła miejska zabudowa;
 - nieciągła miejska zabudowa;
 - zabudowa rozproszona;
 - odpady, ścieki;
 - kłusownictwo;
 - antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk (fragmentaryzacja);
 - wyschnięcie;
 - zmniejszenie migracji;
 - zmniejszenie wymiany materiału genetycznego;
 - zmiany zasilenia, składowanie śmieci, odkładanie wybagrowanego materiału;
 - zaniechanie gospodarki wodnej;
 - gospodarka roślinnością wodną i przybrzeżną na potrzeby odwodnienia;
 - usuwanie osadów (mułu);
 - intensywna hodowla ryb, intensyfikacja,
 - powódź (procesy naturalne);
 - regulowanie (prostowanie koryt rzecznych) i zmiana przebiegu koryt rzecznych;
 - pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych;
 - prace hydrotechniczne np.: umacnianie brzegów, bagrowanie;
- zgodnie z w/w Planem zadań ochrony w granicach gminy (na poszczególnych działkach) przewiduje się wprowadzenie następujących działań ochronnych, dotyczących ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania:
- modyfikacja gospodarki leśnej - zmiany sposobu rębni i odnawiania lasu (przedmiot ochrony: sosnowy bór chrobotkowi). Uprzątnięcie martwego drewna w lesie, rezygnacja z wprowadzania podszytów i podsadzeń produkcyjnych. Utrzymanie bogactwa i zróżnicowania runa. Podmiotami odpowiedzialnymi za wykonanie są: Właściciel, lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, albo na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania, podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego, zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony

środowiska na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie, porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000.

3.7.2.3. Nadbużański Park Krajobrazowy

Gmina Wyszków graniczy bezpośrednio z Nadbużańskim Parkiem Krajobrazowym, powołanym Rozporządzeniem Wojewody Siedleckiego z dnia 30 września 1993 roku, które weszło w życie 12 listopada 1993 roku. Wokół Parku utworzono otulinę zabezpieczającą obiekt przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych. Obecnie obowiązuje rozporządzenie Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 marca 2005 roku w sprawie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, Rozporządzenie Nr 58 Wojewody Mazowieckiego z dnia 25 maja 2005 roku, zmieniające w/w rozporządzenie w zakresie opisu granic Parku i otuliny oraz Rozporządzenie Nr 29 Wojewody Mazowieckiego z dnia 8 sierpnia 2006 roku w sprawie ustalenia planu ochrony dla NPK.

NPK rozciąga się wzdłuż dolnego biegu rzeki Bug: od ujścia rzeki Tocznej do ujścia Liwca w Kamieńczyku, a także obejmuje duże obszary leśne między innymi Puszczy Białej i Borów Łochowskich.

Niezaprzeczalne walory przyrodniczo – krajobrazowe Gminy Wyszków, w szczególności doliny rzeki Bug, powodują, że jej tereny są predysponowane do prawnej ochrony przyrody. Ich analizę wykonano w ramach prac badawczych, dokumentujących walory przyrodnicze Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego. W ramach NPK na Terenie Gminy zaprojektowano jeden rezerwat przyrody – ornitologiczny – Fidest, o powierzchni 450 ha.

Nadbużański Park Krajobrazowy położony jest w środkowo - wschodniej części województwa mazowieckiego. Swym zasięgiem obejmuje lewobrzeżną część doliny Dolnego Bugu od ujścia rzeki Tocznej w miejscowości Drażniew w gminie Korczew do ujścia Liwca w pobliżu Kamieńczyka, a także fragment dolnej Narwi. Jest jednym z największych parków krajobrazowych w Polsce, położony równoleżnikowo chroni prawie 120 km rzeki Bug. Obecnie powierzchnia parku wynosi 74 136, 5 ha, a razem z otuliną 113 671,7 ha.

Obszar parku charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem krajobrazu. Największym jego walorem jest zachowana dolina Bugu, z meandrującą rzeką, licznymi starorzeczami i wyspami w nurcie oraz piaszczystymi łachami i skarpami. Oprócz doliny rzecznej do parku wchodzi również kompleksy leśne - pozostałości dawnych puszczy, które zajmują około 36% powierzchni parku dominują bory sosnowe, porastające ubogie, piaszczyste siedliska. Nadrzeczne tereny to kontrast wielu środowisk, suche piaszczyste wydmy graniczą z torfowiskami, a podmokłe lasy łęgowe z borami sosnowymi. Zachowało się tu jeszcze sporo cennych lasów łęgowych. W dolinie Bugu spotyka się większe obszary zarośli łozowych z udziałem rzadkiej wierzby śniadej. Niewielkie powierzchnie na żyzniejszych glebach zajmują grądy. Znaczne obszary parku pokrywają laki zalewowe.

W Nadbużańskim Parku Krajobrazowym dominują bory sosnowe, porastające ubogie, piaszczyste siedliska. Wspaniałe ponad 100-letnie bory ze strzelistymi, wysokimi na kilkadziesiąt metrów sosnami, prezentują się znakomicie. W podszyciu dominuje często jałowiec pospolity, natomiast runo borów tworzą między innymi mchy i chronione widłaki. Najczęściej występuje

widłak goździsty, ale nierzadkie są też widłak jałowcowaty, spleaszczony i wroniec.

Flora parku liczy około 1300 gatunków, w tym 38 gatunków drzew i 59 gatunków krzewów. Występuje tu 60 gatunków chronionych oraz 170 zaliczanych do rzadkich w skali kraju lub regionu, np. wierzba śniada, lepnica dwudzielna, skalnica trójpalczasta, lucerna kolczastostrąkowa i wiele innych.

Spośród licznych rzadkich gatunków roślin leśnych na uwagę zasługują: wawrzynek wilczelyko, orlik pospolity, lilia złotogłów, napastrnica zwyczajna, zimoziół północny, napastrnica zwyczajna. Przez teren Parku przechodzą granice zasięgów geograficznych takich gatunków jak lepnica litewska, sasanka Tekli, zimoziół północny, smagliczka drobna. Z Polskiej Czerwonej Księgi Roślin na terenie NPK stwierdzono 6 gatunków roślin (widlicz cyprysowaty, starodub łąkowy, wielosił błękitny, czarcikęsik Kluka, cibora żółta, turzyca luźnokępkowa). Występują tu gatunki typowe dla innych regionów kraju jak np. lepiężnik kutnerowaty - gatunek nadmorski czy parzydło leśne gatunek typowy dla terenów górskich.

Wielka różnorodność siedlisk wpływa bezpośrednio na bogactwo świata zwierząt Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego. Szczególnie różnorodny jest świat ptaków. Gatunki rzadkie i zazwyczaj najbardziej zagrożone wyginięciem, występują najczęściej w dolinie Bugu, która jest "życiową arterią" parku. W wielu miejscach doliny Bugu można jeszcze podziwiać "rycerskie" turnieje batalionów. Symbolem nadbużańskich naturalnych łąk jest kulik wielki, odzywający się pięknym, fletowym trelem. Jeszcze kilka lat temu na suchych nadbużańskich pastwiskach i wydmach występował kulon. W Polsce zachowało się zaledwie kilka par tego ginącego ptaka.

Na terenie parku i otuliny występuje znaczna liczba dużych ssaków kopytnych. Liczebność łosia jest oceniana na 150 sztuk, jelenia na około 270, dzika ponad 400 a sarny na 2600. Jeszcze niedawno w Puszczy Białej spotykane były wilki. Nad Bugiem można znaleźć ślady żerowania bobrów - charakterystyczne zgryzy na drzewie. Coraz częściej spotykana jest także wydra. Spośród ginących gatunków gadów bardzo rzadko występują żółw błotny i gniewosz plamisty. Inne gatunki to zaskroniec, żmija zygzakowata, padalec i jaszczurki. Występują tu - chociaż nielicznie - orlik krzykliwy, trzmiełojad, kobuz, krogulec, pustułka.

Wśród zwierząt największą grupę cennych gatunków stanowią ptaki. Stwierdzono tu występowanie ponad 200 gatunków, w tym ponad 150 łęgowych. Do najrzadszych należą związane z obszarami podmokłymi i dolinami rzecznyymi takie gatunki jak: kulik wielki, kszczyk, rybitwa rzeczna, białoczelna, błotniak stawowy, brodziec piskliwy, sieweczki rzeczna i obroźna. W norach na stromych nadrzecznych skarpach gnieźdzą się zimorodek i kolonijnie jaskółka brzegówka. Nad wodami pospolita jest czapla siwa. Dolina Bugu odgrywa ogromną rolę jako trasa przelotu oraz miejsce odpoczynku i żerowania ptaków migrujących.

Dolina Bugu jest ostoją ornitologiczną o międzynarodowej randze. Na liście "Ostoi ptaków w Polsce" znajduje się pod symbolem IBAE-Poland 095. Populacje derkacza, sieweczki obroźnej, brodziec krwawodziobego czy kolonie rybitwy czarnej i jaskółki brzegówki należą do największych w kraju. Oprócz nich wymienia warto sieweczkę rzeczna, rybitwę białoczelną, brodziec piskliwego i samotnika. Coraz liczniej występują żurawie, w niedostępnych lasach gniazdują bociany czarne i orliki krzykliwe.

Oprócz niewątpliwych walorów przyrodniczych, w parku znajdują się rozległe obszary o zachowanym tradycyjnym wiejskim krajobrazie kulturowym. W licznych wsiach i miasteczkach

spotkać można jeszcze przykłady dominującej tu niegdyś drewnianej zabudowy, a także kapliczki i krzyże przydrożne. Na łąkach rozrzucone są typowe dla regionu stodołki i brogi. Wędrując po nadbużańskich szlakach spotkać można zespoły pałacowe o randze ponadregionalnej.

Cześć obszaru Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego została wytypowana do sieci NATURA 2000, co nadało mu europejską rangę wśród obszarów chronionych. Na terenie Parku i jego otuliny wytyczono Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) o nazwie "Dolina Dolnego Bugu" oraz "Dolina Liwca". Na terenach tych stwierdzono występowanie gatunków ptaków, wymienionych w załączniku I tzw. Dyrektywy Ptasiej. Utworzono także Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO), tzw. "Ostoję Nadbużańską". Został on wyznaczony na podstawie Dyrektywy "Siedliskowej" dla siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I oraz gatunków zwierząt i roślin wymienionych w załączniku II Dyrektywy "Siedliskowej".

Na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego wyznaczono także liczne rezerwy Przyrody: Biele, Bojarski Grąd, Czaplowizna, Dzierżenińska Kępa, Jegiel, Moczydło Popławy, Stawinoga, Sterdyń, Śliże, Wielgolas, Wilcze Błota.

3.7.2.4. Leśny Kompleks promocyjny „Lasy Warszawskie”

Zarządzeniem Nr 22/2005 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 1 kwietnia 2005 roku lasy południowej, lewobrzeżnej części gminy Wyszków, przynależne do Nadleśnictwa Drewnica, weszły w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego (LKP) „LASY WARSZAWSKIE”. LKP Lasy Warszawskie obejmuje Nadleśnictwo Drewnica, Nadleśnictwo Jabłonna, Nadleśnictwo Celestynów, Nadleśnictwo Chojnów. Jest to obszar funkcjonalny o znaczeniu ekologicznym, edukacyjnym i społecznym. Został ustanowiony w celu promocji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, ochrony zasobów przyrody w lasach oraz edukacji leśnej społeczeństwa.

3.7.2.5. Pomniki przyrody

Za pomnik przyrody uznać można pojedyncze twory przyrody ożywionej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno – pamiątkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności sędziwe i okazałe rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie.

Na terenie gminy status pomnika przyrody posiadają 24 drzewa – wszystkie należą do gatunku dąb szypułkowy. Ich szczegółową charakterystykę prezentuje poniższa tabela.

Tabela Nr 6. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Wyszków

nr	rodzaj	nazwa polska nazwa łacińska nazwa własna	wysokość (m)	obwód (cm)	szacowany wiek (lata)	ocena ogólna stanu drzewa	lokalizacja		ustanowienie ochrony	
							miejsowość	nr działki	data	akt prawny
1	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	28	500	350	3	Drogoszewo	208/7	27.06.1974	(U. Woj.) ZnR.X-831/92/74
2	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	21	470	300	4	Drogoszewo	96	27.06.1974	(U. Woj.) ZnR.X-831/91/74
3	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	21	400	250	4	Drogoszewo	210/2	27.06.1974	(U. Woj.) ZnR.X-831/89/74
4	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	21	490	350	4	Drogoszewo	212/4	27.06.1974	(U. Woj.) ZnR.X-831/90/74
5	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	19	570	400	4	Drogoszewo	213	27.06.1974	(U. Woj.) ZnR.X-831/88/74
6	drzewo	grab zwyczajny Carpinus betulus L	23	350	150	3	Puste Łąki	427/3	19.05.1975	(U. Woj.)Zn RIS.X-831/125/75
7	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	15	425	300	2	Kamieńczyk	927	27.06.1958	(PWRN) ZB-5/4/896/58
8	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	19	465	300	2	Kamieńczyk	927	27.06.1958	(PWRN) ZB-5/7/899/58
9	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	21	430	300	3	Kamieńczyk	371	27.06.1958	(PWRN) ZB-5/6/898/58
10	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	30	490	350	4	Lucynów	157/2	01.08.1972	(U. Woj.) Zn Rlop 831/25/1972
11.1	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	27	360	250	3	Wyszków	4871/4	06.09.1972	(U. Woj.) Zn Rlop 831/47/1972
11.2	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	25	380	250	2	Wyszków	4871/4	06.09.1972	(U. Woj.) Zn Rlop 831/47/1972
12	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	13	335	300	2	Świniotop	1416	19.05.1975	(U. Woj.) Zn RIS X-831/126/75
13.1	grupa drzew	dąb szypułkowy Quercus robur L	27	380	300	2	Fidest	390	19.05.1975	(U. Woj.) Zn RIS X-831/129/75
13.2		dąb szypułkowy Quercus robur L								
14.1	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	25	350	300	3	Fidest	404	19.05.1975	(U. Woj.) Zn RIS X-831/128/75

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

14.2	drzewo	dąb szypułkowy Quercus robur L	27	425	300	4	Fidest	404	19.05.1975	(U. Woj.) Zn RIS X-831/128/75
15.1	grupa drzew	dąb szypułkowy Quercus robur L	25	470	300	4	Świniotop	1417	19.05.1975	Zn R(U. Woj.) IS X-831/127/75
15.2		dąb szypułkowy Quercus robur L	26	330	250	3				

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Wyszkowie

Uchwałą NR IX/78/15 Rady Miejskiej w Wyszkowie z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody drzew rosnących na terenie Gminy Wyszków ustanowiono pomnikami przyrody kolejne drzewa:

1. dąb szypułkowy (*Quercus robur L*) o obwodzie pnia: 520 cm, m. Świniotop;
2. dąb szypułkowy (*Quercus robur L*) o obwodzie pnia: 370 cm, wysokości 16 m, m. Świniotop;
3. dąb szypułkowy (*Quercus robur L*) o obwodzie pnia: 325 cm, wysokości 18 m, m. Świniotop;
4. dąb szypułkowy (*Quercus robur L*) o obwodzie pnia: 250 cm, wysokości 16 m, m. Świniotop;
5. dąb szypułkowy (*Quercus robur L*) o obwodzie pnia: 450 cm, wysokości 25 m, m. Świniotop.

PODAĆ Nr Dz. Wojewódzkiego

3.8. Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych

3.8.1 Dziedzictwo kulturowe gminy Wyszaków oraz obiekty chronione prawnie – wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z informacjami zawartymi w Gminnym Programie opieki nad zabytkami gminy Wyszaków na lata 2007-2010, przyjętym uchwałą Nr XII/68/2007 Rady Miejskiej w Wyszakowie z dnia 9 sierpnia 2007 r. na terenie gminy Wyszaków znajduje się obiekty i zespoły obiektów wpisane do rejestru konserwatora zabytków, przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela Nr 7. Wykaz obiektów znajdujących się na terenie gminy Wyszaków wpisanych do rejestru zabytków

Lp.	Nr w rejestrze zabytków	Miejscowość	Obiekt
1	A-577	Olszanka	Park podworski o pow. 6,5 ha z XIX w., przykład XIX wiecznego założenia parku krajobrazowego
2	A-378	Wyszaków	Zespół pałacowo – parkowy z otoczeniem w promieniu 200 m – pałac klastorystyczny, murowany, wybudowany ok. 1760 r., oraz park o pow. 4,8 ha otaczający XVIII wieczny pałac – przykład XVIII wiecznego założenia parku krajobrazowego
3	A-421	Wyszaków	Kościół parafialny p.w. Św. Idziego wraz z najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m, z wyposażeniem, kościół murowany stanowiący rekonstrukcję pierwotnego klasycystycznego założenia z przełomu XVIII-XIX w.
4	A-293	Wyszaków – osiedle Rybienko Leśne	Kościół p.w. Matki Bożej Królowej Polski wybudowany w latach 1920-1932 wg projektu Juliana Brusche, wraz z najbliższym otoczeniem,
5	A-414	Wyszaków – osiedle Rybienko Leśne	Willa murowana wraz z tarasem i terenem ogrodu, wzniesiona w latach 1933-1936,
6	A-516	Wyszaków	Park w Wyszakowie o powierzchni 9,96 ha wraz z kordegardą (stróżówką), przykład XIX wiecznego założenia parkowego. Pozostałość zespołu dworskiego biskupów Płockich.
7	A-536	Wyszaków	Najstarsza część cmentarza parafialnego rzymsko-katolickiego wraz z kaplicą cmentarną i bramą
8	60	Wyszaków	Rzeźba N. Marii Niepokalanego Poczęcia, barokowa z XVIII w., drewniana rzeźba barokowa, znajdująca się w kapliczce przy ulicy prowadzącej do kościoła parafialnego pw. Św. Idziego w Wyszakowie
9	102B	Wyszaków	Obelisk Wazów pochodzący z 1655 r. wraz z wyznaczoną strefą ochronną, znajdujący się w Wyszakowie
10	A-497	Halin	Dwór drewniany z 1905 r. i otaczający go park o pow. 3,69 ha – przykład XIX wiecznego założenia parkowego
11	A-435	Kamieńczyk	Kościół parafialny neogotycki, murowany, zbudowany na przełomie XIX, XX wieku wg projektu Józefa P. Dziekońskiego

Źródło: Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2007-2010

Na terenie gminy Wyszków znajdują się również obiekty objęte ochroną – znajdujące się w ewidencji konserwatora zabytków, mimo, że nie zostały one wpisane do rejestru zabytków. W grupie tej znalazły się głównie:

- willa murowana w Wyszkwie ul. Zakolejowa 1;
- zespół browaru w Wyszkwie ul. I AWP 54;
- budynki: chałupy, domy, stodoły z XIX lub początków XX wieku;
- obiekty sakralne: krzyże przydrożne, kapliczki, dzwonnica, w większości z XIX i początków XX w.

Tabela Nr 8. Wykaz obiektów znajdujących się na terenie gminy Wyszków wpisanych do ewidencji konserwatora zabytków

Miejscowość	Obiekt
Deskurów	Dom nr 86 – budynek drewniany z 1903 r.
Drogoszewo	Dom nr 49 – budynek drewniany lata 20-te XX wieku
	Dom nr 50 – budynek drewniany lata 20-te XX wieku
Gulczewo	Dom nr 20 – budynek drewniany lata 20-te XX wieku
	Dom nr 50 – budynek drewniany z 1933 r.
	Dom nr 52
	Obora nr 17 – budynek drewniany z początku XX w.
Kamieńczyk	Budynek szkoły, ul. Warszawska
	Plebania przy kościele parafialnym
	Dzwonnica przy kościele parafialnym
	Mogiła zbiorowa z 1863 r.
	Dom nr 47, ul. Piłsudskiego – budynek drewniany z pierwszej połowy XIX w.
	Dom nr 45/47 ul. Piłsudskiego – budynek drewniany z pierwszej połowy XIX w.
Kręgi Nowe	Cmentarz zabytkowy z okresu I wojny światowej
Leszczydół Pustki	Młyn wodny – budynek drewniany, lata 30-te XX wieku
Leszczydół Zalesie	Dom nr 63 – budynek mieszkalny, lata 20-te XX wieku
Łosinno	Dom nr 19 – budynek mieszkalny, drewniany lata 30-te XX wieku
	Dom nr 35 – budynek mieszkalny, z ok. 1930 r.
Olszanka	Dom nr 12 – budynek mieszkalny, drewniany z 1936 r.
	Dom nr 29 – budynek mieszkalny, drewniany z 1939-1942 r.
	Dom nr 41 – budynek mieszkalny, drewniany z 1940-1943 r.
Sitno	Dom nr 14 – budynek drewniany z 1938 r.
Wyszków	Szkoła, ul. 11 listopada – budynek murowany z 1938 r.
	Dom nr 27 – ul. Pułtуска – budynek murowany z początku XX w.
	Dom nr 18 ul. Pułtуска – budynek murowany z początku XX w.
	Budynek nr 57, ul. Pułtуска – budynek murowany z 1904-1907 r.
	Krzyż przy posesji nr 42
	Dom nr 1 ul. Daszyńskiego, budynek murowany z ok. 1917 r.
	Dom nr 23 ul. Daszyńskiego, budynek drewniano-murowany z ok. 1917 r.
	Dom nr 5 ul. 1 maja, budynek murowany z 1942 r. r.
	Dom nr 90 – ul. Okrzei – budynek murowany z początku XX w.
	Dom nr 3 – ul. Zakolejowa – budynek drewniany z początku XX w.
	Dom (Z.O.Z) – ul. Zakolejowa – budynek murowany (Łukasiuk Ryszard)
	Zespół browaru, ul. I Armii Wojska Polskiego 54 – zespół zabudowy murowanej z końca XIX w.: budynek browaru, pozostałości ściany frontowej
	Cmentarz żydowski – Kirkut – cmentarz z początku XIX w.

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wyszków

W obrębie miejscowości Rybienko Leśne została wyznaczona strefa ochrony układu urbanistycznego, w granicach, której zlokalizowany jest m.in. kościół i szkoła.

Do zabytków ruchomych Kościoła Parafialnego pw. Św. Idziego, w gminie Wyszków należą:

- kielich z połowy XV wieku, inskrypcja pod stopą dotyczy ofiarowania go przez biskupa krakowskiego Piotra Gamrata w 1539 roku,
- kielich późnorenesansowy z ok. 1620 roku
- obraz Najświętszej Maryi Panny w srebrnej sukience z XVII wieku
- dalmatyka z XVIII wieku.

3.8.2 Stanowiska archeologiczne

Zgodnie z informacjami zawartymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wyszków przyjętym Uchwałą Nr XVII/103/2007 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 29 listopada 2007 r., i zmienioną uchwałą Nr XXI/149/2008 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 27 Marca 2008 r. na terenie gminy Wyszków znajduje się wiele śladów wczesnego osadnictwa. Najcenniejsze z nich zostały wpisane do rejestru konserwatora zabytków, a są to:

- ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI – XII w. (stanowisko I) w Deskurowie – nr rej. 910/295, decyzja z dnia 02.10.1971 r.;
- ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI – XII w. (stanowisko VII) w Deskurowie - nr rej. 909/68, decyzja z dnia 02.10.1971 r.;
- ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI-XIII w. (stanowisko I) w Skuszewie - nr rej. 908/294, decyzja z dnia 02.10.1971 r.;
- ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI-XII w. (stanowisko III) w Skuszewie - nr rej. 907/293, decyzja z dnia 02.10.1971 r.;

Łącznie na terenie Gminy Wyszków znajduje się 199 stanowisk archeologicznych. Ich większe skupiska zlokalizowane są nad rzeką Bug, w rejonie miejscowości: Gulczewo (38 stanowisk), Deskurów (28 stanowisk), Kamieńczyk (29 stanowisk).

3.9. Infrastruktura techniczno-inżynierska

3.9.1. Zaopatrzenie w wodę

System zaopatrzenia w wodę miasta i gminy Wyszków oparty jest o wodociąg miejski. Dodatkowymi źródłami wody są nieliczne studnie wiercone, czwartorzędowe na terenie istniejących lub byłych zakładów produkcyjnych oraz płytkie studnie wiercone, tzw. „abisynki” oraz studnie kopane, ujmujące wodę z pierwszego poziomu wodonośnego, zlokalizowane w obrębie poszczególnych gospodarstw. Poza piętrzem czwartorzędowym znaczenie użytkowe mają także piętra trzeciorzędowe i kredowe. W przypadku większości ujęć warstwa wodonośna pokryta jest nadkładem utworów nieprzepuszczalnych (gliny), a więc izolowana od ujemnych wpływów z powierzchni terenu

Miasto i gmina Wyszków zaopatrywane są w wodę z ujęcia miejskiego należącego do Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji (PWiK) w Wyszkanie.

Wodociąg miejski zasilany jest wodą z „obszaru ujęcia” o powierzchni ok. 0,45 km², zlokalizowanego w północno-wschodniej części miasta (częściowo także na terenie sołectwa Natalin). W obszarze ujęcia wody znajduje się 11 czwartorzędowych studni wierconych o głębokości od 60 do 143 m p.p.t. i zatwierdzonych łącznych zasobach wodnych w kategorii B w ilości Q=710 m³/h, przy s=4,5 m (decyzja Prezesa Generalnego Urzędu Geologii z dnia 29.10.1971 r., znak GKOH/013/3394/B/71).

Ujmowane studniami głębinowymi wody pochodzą z naturalnych zasobów podziemnych. Posiadają one stabilną jakość pod względem bakteriologicznym. Charakteryzują się jednak podwyższoną barwą, mętnością oraz nadmierną ilością związków żelaza i manganu. Woda jest uzdatniana na stacji uzdatniania wody w Wyszkanie o wydajności 7920 m³/d (uzdatnianie polega na napowietrzaniu jej i filtrowaniu przez tzw. „filtry szybkie” z naturalnym wypełnieniem. W razie potrzeby woda jest chlorowana na bazie podchlorynu sodu) i jako odpowiadająca normom jakości wody do picia doprowadzana wodociągiem do mieszkańców Gminy. W obrębie ujęcia wody znajduje się także 5 otworów obserwacyjno-badawczych (piezometrów).

Tabela Nr 9. Jakość wody wodociągowej w m-cu czerwcu 2015 r /wartości parametrów dotyczą II kwartału 2015 r/

Lp.	Nazwa substancji	Jednostka	Woda podawana do sieci		Woda w sieci		Zawartość dopuszczalna
1.	Mętność	NTU	0,18	0,20	0,20	0,23	nie więcej niż 1
2.	Barwa	mg/lPt	5	5	5	5	nie więcej niż 15
3.	Zapach	-	akceptowalny		akceptowalny		akceptowalny
4.	Odczyn	PH	7,5	7,7	7,6	7,7	6,5-9,5
5.	Twardość jako CaCO ₃	mg/l	313,0	315,0	312,0	313,0	60-500
6.	Żelazo	mg/l	0,01	0,02	0,01	0,02	0,2
7.	Mangan	mg/l	0,01	0,01	0,01	0,02	0,05
8.	Chlorki	mg/l	4,78	4,94	4,97	5,02	250

9.	Amoniak	mg/l	0,02	0,03	0,03	0,05	0,5
10.	Azotany/NO ₃ /	mg/l	0,11	0,13	0,12	0,14	50
11.	Azotyny /NO ₂ /	mg/l	0,001	0,002	0,001	0,002	0,5
12.	ChZT-Mn	mg/l	1,17	1,20	1,19	1,29	do 5,0

Spośród 11 studni wchodzących w skład ujęcia wody dla wodociągu miejskiego, do eksploatacji podłączonych jest 7 otworów o łącznej wydajności $Q=630 \text{ m}^3/\text{h}$. Wokół każdej studni została wyznaczona strefa ochrony sanitarnej bezpośredniej o wymiarach od 14,0 x 20, 0 do 20,0 x 31,0 m natomiast wokół całego rejonu ujęcia wody została ustalona strefa ochrony sanitarnej pośredniej (decyzja Urzędu Wojewódzkiego w Ostrołęce z dn. 25.11.1998, znak R i OŚ. VII.6226-10/98). Zgodnie z art. 21 Ustawy z 5 stycznia 2011r o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011, Nr 32, poz. 159) - strefy ochronne ujęć wody ustanowione przed dniem 1 stycznia 2002 roku wygasają z dniem 31 grudnia 2012 r. a postępowania toczące się w sprawach ustanowienia stref ochronnych, niezakończonych do dnia 31 grudnia 2012 r., zostają umorzone". Z informacji uzyskanych w RZGW Warszawa wynika, że obecnie strefa ochrony pośredniej dla w/w ujęcia nie obowiązuje.

Aktualnie woda dla potrzeb zaopatrzenia ludności gminy Wyszków pobierana jest z 5 studni wierconych ujęcia wody podziemnej w Wyszkanie o łącznej wydajności $7920 \text{ m}^3/\text{d}$.

Ponadto w miejscowości Kręgi Stare znajduje się stacja wodociągowa o wydajności $1000 \text{ m}^3/\text{d}$, które pracuje sezonowo w okresie wiosny – lata, tj. w okresie dużego zapotrzebowania na wodę i współpracuje z ujęciem pierwszym.

Tabela Nr 10. Charakterystyka sieci wodociągowej w gminie Wyszków

Charakterystyka	Jednostka	Stan na dzień 1.01.2015r
Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej	km	Magistralna – 12,5, sieć rozdzielcza - 224,1
Liczba przyłączy wodociągowych	Szt.	6 294
Procent zwodociągowania gminy	%	96,3
Średnie zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	$\text{M}^3/\text{mieszkańca}/\text{rok}$	40,15

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Wyszkanie.

3.9.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Odprowadzanie ścieków na terenie miasta Wyszków oraz wsi: Leszczydół Nowiny, Dłogoszewo, Rybienko Nowe, Rybienko Stare, Tulewo Górne, Skuszew i Rybno odbywa się w sposób zorganizowany, tj. przy pomocy miejskiej sieci kanalizacyjnej. Ścieki sanitarne z pozostałych terenów gminy Wyszków odprowadzane są do szczelnych przydomowych osadników

gnilnych (szamb), skąd okresowo usuwane są przy pomocy wozów asenizacyjnych i wywożone do najbliższego punktu zlewnego oczyszczalni ścieków. Ścieki z terenu miasta Wyszków odprowadzane są systemem kanalizacji rozdzielczej, sanitarnej i deszczowej.

Tabela Nr 11. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej

Charakterystyka	Jednostka	Stan na dzień 1.01.2015r
Długość sieci kanalizacyjnej	km	91,1
Liczba przyłączy kanalizacyjnych	Szt.	2 645
Ilość ścieków odprowadzanych do kanalizacji	Tys.m3/rok	1388
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków) w stosunku do ludności ogółem	%	72,1
Długość sieci kanalizacji deszczowej	km	48,6

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Wyszkanie.

Ścieki z terenu gminy Wyszków oczyszczane są w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Rybieniu Starym. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków, oddana do użytku w roku 1984 r. Po przeprowadzonej modernizacji i przebudowie oczyszczalnia ścieków w Rybieniu Starym zwiększyła swoją wydajność w ilościach ścieków przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela Nr 12. Podstawowe parametry oczyszczalni ścieków w Rybieniu Starym

Lp.	Parametr	Wielkość
1	Średniodobowa ilość ścieków	4500 m ³ /d
2	Maksymalna dobowa ilość ścieków	6000 m ³ /d
3	Maksymalna godzinowa ilość ścieków dopływających do oczyszczalni (przez czas t max > 5h)	550 m ³ /h
4	Maksymalna godzinowa ilość ścieków rozładowywanych do oczyszczalni mechaniczno-biologicznej (po zbiorniku retencyjnym)	300 m ³ /h

Oczyszczone ścieki z miasta i gminy Wyszków odprowadzane są do rzeki Bug.

Urząd Miejskie w Wyszkanie posiada pozwolenie wodnoprawne na eksploatację oczyszczalni i zrzut ścieków do Rzeki Bug w ilości:

- Q_{śr.dob} = 4500 m³/d
- Q_{max.dob} = 6000 m³/d
- Q_{max.godz.} = 300 m³/d

na warunkach wynikających z przepisów szczegółowych obowiązujących w tym zakresie (decyzja Starosty Wyszkwowskiego z dnia 22.07.2005 r., znak OŚ-6223/12/05).

Ponadto na terenie gminy Wyszków funkcjonuje oczyszczalnia ścieków Zakładu PPHU MLEKS Sp. z o.o. w Wyszkanie.

Wykaz oczyszczalni ścieków komunalnych i przemysłowych - w eksploatacji na terenie gminy Wyszków przedstawia poniższa tabela.

Tabela Nr 13. Wykaz komunalnych i innych oczyszczalni ścieków eksploatowanych na terenie gminy Wyszków 2011 r.

Zarządzający	Typ i rodzaj oczyszczalni	Lokalizacja	Odbiornik/ km	Maksymalna przepustowość [m3/d]	Średnia przepustowość [m3/d]	RLM	Ilość ścieków w m3/d	Ilość ścieków w dam3/rok
Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Wyszkanie	biologiczna z podwyższony usuwaniem biogenów	Wyszków, gm. Wyszków	Bug/ 32,0/Narew/37,8	6000,0	4500,0	44250	3704,0	1352,0
PPHU MLEKS Sp. z o.o. w Wyszkanie	biologiczna	Wyszków, gm. Wyszków	Struga/ Brok/Bug	100,0	b.d.	b.d.	39,3	14,6

Źródło: Wykaz oczyszczalni ścieków komunalnych i przemysłowych eksploatowanych na obszarze województwa mazowieckiego (stan na 2014 r.) www.wios.warszawa.pl

3.9.3. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy nie są zlokalizowane czynne składowiska odpadów innych niż niebezpieczne (komunalne). W celu składowania odpadów komunalnych wytwarzanych przez mieszkańców, Gmina Wyszków korzysta z usług składowisk zewnętrznych.

Tabela Nr 14. Ilości i rodzaje odpadów komunalnych zebranych na terenie gminy Wyszków w 2014 r.

Nazwa i kod odpadu zebranego na terenie gminy	Masa [Mg/rok]	Miejsce unieszkodliwiania
20 03 01 – niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	7507,1	MPK Sp. zo.o. Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych oraz selektywnie zebranych i Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów ul. Przemysłowa 45 07-410Ławy
20 03 01 – niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	193,2	Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych Sortownia w Woli Suchożebrskiej ul. Sokołowska 2 08-125 Suchożebrzy
20 03 07 – odpady wielkogabarytowe	91,84	MPK Sp. zo.o. Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych oraz selektywnie zebranych i Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów ul. Przemysłowa 45 07-410Ławy
20 03 07 – odpady wielkogabarytowe	83,6	Eko Team Sp z.o.o. w Węgrowie-Sortownia odpadów komunalnych zmieszanych i selektywnie zebranych i kompostownia odpadów organicznych selektywnie zebranych powiązana z instalacją do zagospodarowania osadów ściekowych, Wierzbo 97, 07-111 Wierzbo

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

Nazwa i kod odpadu zebranego na terenie gminy	Masa [Mg/rok]	Miejsce unieszkodliwiania
20 01 10 - Odzież	16,2	Sortownia Texland PL Sp z.o.o Brzeziny 29 05-074 Halinów
20 01 10 - Odzież	0,5	PPHU „WTÓRPOL” Linia Sortownicza ul. Żurawia 1 26-110 Skarżysko Kamienna
20 01 10 - Odzież	5,8	Sortownia PHU NORD ul. Trakt Brzeski 45 05-077 Warszawa
20 01 10 - Odzież	7,5	DTV GmbH 44379 Dortmund Germaniastrase 36-38
20 01 10 - Odzież	1,2	Sortownia Texpol Sp z.o.o. ul. Przemysłowa 21 05-240 Tłuszcz
20 02 03 – inne odpady nie ulegające biodegradacji	81,4	Eko Team Sp z.o.o. w Węgrowie- Sortownia odpadów komunalnych zmieszanych i selektywnie zebranych i kompostownia odpadów organicznych selektywnie zebranych powiązana z instalacją do zagospodarowania osadó ściekowych, Wierzbno 97, 07-111 Wierzbno
20 01 02 – szkło	83,1	MPK Sp. zo.o. Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych oraz selektywnie zebranych i Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów ul. Przemysłowa 45 07-410 Ławy
20 01 02 – szkło	45,9	Ardagh Glass S.A. Zakład w Wyszkowie ul. Zakolejowa 22, 07-200 Wyszków
20 01 32- leki i inne niż wymienione w 20 01 31	0,8	Centrum Onkologii, Zakład Utylizacji Odpadów Medycznych ul. Romanowska 2, 85-796 Bydgoszcz
20 01 36 – zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 i 20 01 35	6,8	Przedsiębiorstwo gospodarki odpadami MB Recykling Sp z.o.o. Zakład Przetwarzania Zużytego Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego ul. Czarniowska 56 26-065 Piekoszów
20 01 35 – zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	5,0	
20 01 23 – urządzenia zawierające freony	2,5	
19 12 12 – inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów inne niż wymienione w 19 12 11	539,6	Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych Sortownia w Woli Suchożebrskiej ul. Sokołowska 2 08-125 Suchożebrzy
15 01 07 – opakowania ze szkła	9,5	MPK Sp. zo.o. Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych oraz selektywnie zebranych i Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów ul. Przemysłowa 45 07-410 Ławy
15 01 07 – opakowania ze szkła	13,3	Ardagh Glass S.A. Zakład w Wyszkowie ul. Zakolejowa 22, 07-200 Wyszków
15 01 06 – zmieszane odpady opakowaniowe	1,5	MPK Sp. zo.o. Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych oraz selektywnie zebranych i Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów ul. Przemysłowa 45 07-410 Ławy
15 01 06 – zmieszane odpady opakowaniowe	139,6	Eko Team Sp z.o.o. w Węgrowie- Sortownia odpadów komunalnych zmieszanych i selektywnie zebranych i kompostownia odpadów organicznych selektywnie zebranych powiązana z instalacją do zagospodarowania osadó ściekowych, Wierzbno 97, 07-111 Wierzbno

Nazwa i kod odpadu zebranego na terenie gminy	Masa [Mg/rok]	Miejsce unieszkodliwiania
15 01 02 – opakowania z tworzyw sztucznych	0,2	MPK Sp. zo.o. Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych oraz selektywnie zebranych i Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów ul. Przemysłowa 45 07-410Ławy
15 01 02 – opakowania z tworzyw sztucznych	35,3	IMP POLOWAT Sp. zo.o. UL. Konwojowa 46, 43-346 Bielsko Biała
20 01 39 – tworzywa sztuczne	577,9	MPK Sp. zo.o. Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych oraz selektywnie zebranych i Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów ul. Przemysłowa 45 07-410Ławy
20 01 40 – metale	103,8	MPK Sp. zo.o. Sortownia zmieszanych odpadów komunalnych oraz selektywnie zebranych i Instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów ul. Przemysłowa 45 07-410Ławy

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Wyszkuwie.

Odpadów komunalnych niesegregowanych (zmieszanych) w 2014 r zebrano z obszaru miasta 5983,6 Mg natomiast z obszaru wiejskiego 1716,7 Mg. Łącznie zebrano 13683,9 Mg odpadów o kodzie 20 03 01.

Tabela Nr 15. Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych : papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła odebranych z obszaru gminy w 2014 roku

Kod odebranych odpadów komunalnych oraz ich rodzaj	Łączna masa odebranych odpadów komunalnych (Mg)	Masa odpadów poddanych recyklingowi (Mg)
20 01 02	129,0	45,9
15 01 07	22,8	13,3
15 01 07	0	59,2
15 01 01	149,4	146,6
20 01 01	359,5	0
15 01 01	0,1	126,1
15 01 06	141,1	0
20 01 40	103,8	0
15 01 04	0	0
20 01 39	577,9	0
15 01 02	35,5	35,3
15 01 02	0,1	211

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Wyszkuwie.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują trzy stacje demontażu pojazdów:

- Jolanta Glinka „STAL-MET”, ul. I Armii Wojska Polskiego 140A, Wyszków;
- Tadeusz Ruszczak „TADEX”, ul. Stolarska 6, Wyszków; Tomasz Stefaniuk,
- Beata Maria Stefaniuk AUTO-KASACJA „DAST” s.c. Skuszew, ul. Łochowska 34, Wyszków
- oraz jeden zakład zagospodarowania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego
- Tadeusz Ruszczak „TADEX”, ul. Stolarska 6, Wyszków

W 2011 roku odpady z terenu Gminy Wyszków unieszkodliwiane były w następujących obiektach, instalacjach:

- Składowisko odpadów komunalnych w Uniszkach Cegielnia zarządzane przez Zakład Usług Komunalnych USCOM w Mławie;
- Składowisko odpadów w Ostrołęce, ul. Turskiego, zarządzane przez OTBS w Ostrołęce;
- Składowisko odpadów w Starym Lubiejewie – ZGK Ostrow Mazowiecka;
- Instalacja MBP MPK Sp. z o.o. w Ławach.

Zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012 – 2017 z uwzględnieniem lat 2018 – 2023 gmina Wyszków wchodzi w skład regionu ostrołęckiego-siedleckiego.

W celu utrzymania czystości i porządku na swoim terenie, gminy wchodzące w skład regionu zobowiązane są realizować szereg zadań nałożonych na nie w tym zakresie. Jednym z nich jest obowiązek określenia zasad i sposobów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obejmującego, co najmniej frakcje takie jak: papier, szkło, metale, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe oraz odpady komunalne ulegające biodegradacji. W ramach tworzenia systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obligatoryjnym zadaniem własnym gmin jest:

- zapewnienie osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania.
- tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych zapewniających łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy,
- wskazanie miejsca zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych.

Gmina Wyszków została podzielona na 3 sektory. Sektory 1 i 2 zlokalizowane są w obrębie miasta Wyszków. Granicę pomiędzy sektorami stanowią ul. Pułtуска. Gen. Józefa Sowińskiego, Tadeusza Kościuszki i Wyszowska.

Tabela Nr 16. Ilości odpadów odebranych z terenu sektora 1, na podstawie sprawozdań składanych przez przedsiębiorców posiadających zezwolenie Burmistrza Wyszkowa na odbiór odpadów komunalnych w latach 2013 – 2014

Rodzaj odpadów	Ilość odpadów w okresie VII - XII 2013 roku (w Mg)	Ilość odpadów w okresie I - VI 2014 roku (w Mg)
Zmieszane odpady komunalne	1 271,4	2 645,9
Papier	35,5	128,2
Szkło	50	51,3
Plastik	103,8	208,2
Metale	8,8	39,
Odpady wielkogabarytowe	21,7	15,9
zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	0	3,3

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Wyszkanie.

Tabela Nr 17. Ilości odpadów odebranych z terenu sektora 2, na podstawie sprawozdań składanych przez przedsiębiorców posiadających zezwolenie Burmistrza Wyszkowa na odbiór odpadów komunalnych w latach 2013 – 2014:

Rodzaj odpadów	Ilość odpadów w okresie VII - XII 2013 roku (w Mg)	Ilość odpadów w okresie I - VI 2014 roku (w Mg)
Zmieszane odpady komunalne	1 234,2	2 576,7
Papier	37,3	130,4
Szkło	8,6	47,2
Plastik	110,2	209,6
Metale	10,3	40,0
Odpady wielkogabarytowe	16,3	25,9
zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	0	4,3

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Wyszkanie.

Tabela Nr 18. Ilości odpadów odebranych z terenu sektora 3, na podstawie sprawozdań składanych przez przedsiębiorców posiadających zezwolenie Burmistrza Wyszkowa na odbiór odpadów komunalnych w latach 2013 – 2014:

Rodzaj odpadów	Ilość odpadów w okresie VII - XII 2013 roku (w Mg)	Ilość odpadów w okresie I - VI 2014 roku (w Mg)
Zmieszane odpady komunalne	689,5	1 580,8
Papier	24,3	100,7
Szkło	6,6	6,2
Plastik	77,6	161,1
Metale	9,1	24,8

Odpady wielkogabarytowe	61,7	50,1
zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	0,5	11,1

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Wyszkanie.

Gmina Wyszkanie realizuje obowiązek odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych położonych na terenie gminy. Właściciele nieruchomości niezamieszkałych, na których powstają odpady komunalne zobowiązani są do zawarcia umów na odbiór odpadów z podmiotami posiadającymi wpis do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbioru odpadów komunalnych.

Dodatkowo na terenie gminy funkcjonuje Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych położony jest przy ul. Leśnej 3 w Wyszkanie.

Tabela Nr 19. Ilości i rodzaje odpadów komunalnych zebranych w punkcie Selektywnego Zbierania odpadów komunalnych w 2014 roku.

Nazwa i kod odpadu zebranego na terenie gminy	Masa [Mg/rok]	Miejsce unieszkodliwiania
17 01 01 – odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbórek i remontów	19,8	Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych ul. Leśna 3 w 07-202 Wyszkanie
17 01 07 - Zmieszane odpady betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia inne niż wymienione w 17 01 06	323,2	
17 09 04 – zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02 i 17 09 03	2,7	
15 01 01 – opakowania z papieru i tektury	0,8	
20 01 01 – papier i tektura	1,5	
20 01 02- szkło	22,2	
20 01 39 – tworzywa sztuczne	5,7	
20 02 01 – odpady ulegające biodegradacji	53,3	
20 01 36 - zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 i 20 01 35	0,92	
20 03 07 – odpady wielkogabarytowe	95,6	
16 01 03 – zużyte opony	7,4	

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Wyszkanie.

Odpady z terenu gminy przekazywane są do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych stanowiącej własność firmy MPK Sp. z o.o. ul. Przemysłowa 45, Ławy.

3.9.4. Zaopatrzenie w ciepło

Zabezpieczenie potrzeb cieplnych w gospodarce komunalnej (ogrzewanie budynków, ciepła woda użytkowa) zapewniają: ciepłownia miejska (tereny miasta Wyszkowa) oraz indywidualne systemy grzewcze na pozostałych terenach gminy.

Zgodnie z danymi zawartymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wyszków produkcją ciepła, jego przesyłaniem i dystrybucją w obrębie miasta Wyszkowa zajmuje się Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Wyszkanie. Przedsiębiorstwo wytwarza ciepło w ciepłowni zlokalizowanej w Wyszkanie przy ul. Przemysłowej 4, w następujących źródłach:

- W dwóch kotłach wodnych WR-25 o łącznej mocy cieplnej 58 MW. Kotły posiadają paleniska warstwowe, paliwem jest miał węglowy. Kocioł nr 1 został oddany do eksploatacji w 1976 r., a kocioł nr 2 został uruchomiony w 1977 r.;
Oba kotły zostały zmodernizowane w zakresie: układu powietrza podmuchowego, podgrzewacze powietrza zostały zastąpione podgrzewaczami wody. Napędy elektryczne zainstalowane na kotłach wyposażone są w przetwornice częstotliwości. Średnia sprawność produkcji wynosi 82,4 %, natomiast średnia sprawność całkowita wynosi 72,4 %. Kotły wyposażone są w układy odpylające, których sprawność według pomiarów wynosi 97,52%. Ogólny stan techniczny źródła ciepła jest dobry.
- W skojarzeniu z wytwarzaniem energii elektrycznej, wyposażonej w turbinę gazową z generatorem oraz kocioł odzyskowy z palnikiem dopalającym. Paliwem stosowanym w układzie kogeneracyjnym jest gaz ziemny GZ50.

W okresie letnim na potrzeby ciepłej wody użytkowej pracuje tylko turbina i kocioł odzyskowy, a kotły WR25 stanowią rezerwę. W okresie grzewczym natomiast układy pracują równolegle. Układ kogeneracyjny pracuje z pełną mocą cieplną i elektryczną, a jeden z kotłów WR25 będzie pracował z wydajnością konieczną do zapewnienia zapotrzebowania na ciepło. Drugi kocioł WR25 będzie rezerwowym.

Według danych z Urzędu Gminy długość sieci cieplnej na dzień 31.12.2012 r. wynosiła 26919 km.

Niezależnie od miejskiego systemu ciepłowniczego na terenie miasta występują lokalne źródła ciepła opalane różnymi paliwami (węgiel, koks, olej opałowy, gaz ziemny, gaz propan-butan, energia elektryczna i drewno).

Na terenach gminy, poza miastem Wyszków, nie występuje scentralizowany system ciepłowniczy. Budownictwo mieszkalne i obiekty użyteczności publicznej na tych terenach korzysta z indywidualnych źródeł ciepła, opalanych różnymi źródłami, tak jak w przypadku miasta Wyszkowa.

Istniejący, rozproszony system zaopatrzenia w ciepło terenów wiejskich gminy Wyszków należy udoskonalać poprzez upowszechnianie centralnego ogrzewania i wysokosprawnych kotłów, a także termomodernizację budynków i wykorzystanie technologii korzystających częściowo lub w całości z odnawialnych źródeł energii (kotły na biomasę, panele słoneczne, pompy ciepła).

Na terenie gminy Wyszków odnawialne źródła energii wykorzystywane są w sposób

znikomy – w głównej mierze przez osoby prywatne w postaci kolektorów słonecznych, służących do podgrzewania wody w budynkach mieszkalnych.

Według danych Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego, 2006 r. teren gminy, jak i całego powiatu wyszkowskiego:

- nie stanowi obszaru preferowanego dla rozwoju biogazowni,
- nie stanowi obszaru preferowanego dla rozwoju energetyki geotermalnej,
- nie stanowi obszaru preferowanego dla rozwoju energetyki wiatrowej.

Zgodnie z w/w Programem analizowany obszar jest preferowany dla rozwoju energetyki na bazie biomasy stałej. Potencjał energetyczny powiatu kształtuje się następująco:

- z drewna z lasów – 104.662 GJ/ rok,
- z sadów – 179 GJ/ rok,
- z drewna odpadowego z dróg i miejskich terenów zurbanizowanych – 5.894 GJ/ rok.

3.9.5. Zaopatrzenie w gaz

Zgodnie z informacjami zawartymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wyszaków przez gminę przebiega wybudowany w 1985-1993 gazociąg wysokiego ciśnienia Ø 250 mm o ciśnieniu nominalnym PN 6,3 MPa, relacji Nieporęt-Białystok.

Ponadto na terenie gminy istnieje także gazociąg wysokiego ciśnienia Ø 100 mm PN 6,3 Mpa na odcinku Leszczydół Stary – PEC Wyszaków o długości 2,5 km.

Przy gazociągu wysokiego ciśnienia Ø 250 mm PN 6,3 MPa, na terenie gminy Wyszaków wybudowane zostały 4 stacje gazowe redukcyjno-pomiarowe I^o dla potrzeb gazyfikacji miasta i gminy Wyszaków. Na stacjach tych dokonuje się pomiaru ilości przepływającego gazu i redukcji ciśnienia z wysokiego do średniego, wynoszącego 0,4 MPa. Ze stacji gaz przesyłany jest do odbiorców gazociągami średniego ciśnienia.

Stacje redukcyjno-pomiarowe I^o zlokalizowane są w następujących miejscowościach:

- w Wyszakowie – stacja o wydajności 3000 m³/h, wybudowana w 1986 roku;
- w Drogoszewie – stacja o wydajności 6000 m³/h, wybudowana w 1994 roku;
- w Leszczydół Nowiny – stacja o wydajności 3000 m³/h, wybudowana w 1999 roku;
- w Rybnie – stacja o wydajności 1500 m³/h,

Ze względu na charakter osadnictwa, stopień zgazyfikowania obszaru gminy jest nierównomierny. Dostęp do gazu ziemnego mają mieszkańcy Wyszakowa i miejscowości Leszczydół Nowiny, Drogoszewa, Deskurowca, Lucynowa, Lucynowa Dużego, Rybienka Starego, Rybna, Skuszewa, Rybienka Nowego.

3.9.6. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Zasilanie gminy Wyszków w energię elektryczną odbywa się z dwóch stacji 110/15 kV; „Wyszków 1” i „Wyszków 2”. Dystrybutorem energii elektrycznej jest Zakład Energetyczny Warszawa – Teren S.A.

Stacja: Wyszków 2” zlokalizowana jest na terenie miasta Wyszkowa, przy ul. Pułtuskiej, wyposażona jest w 2 transformatory o mocy 16 MVA każdy. Stacja ta jest głównym źródłem zasilania miasta. Powiązana jest za pomocą jednorodowych linii napowietrznych 110kV ze stacjami „Wyszków 1” i „Ostrołęka”.

Stacja „Wyszków 1” zlokalizowana jest w bezpośredniej bliskości północno-wschodniej granicy gminy, tuż za jej granicą – w miejscowości Turzyn, w gminie Brańszczyk. Jest to stacja węzłowa, powiązana za pomocą jednorodowych linii napowietrznych 110 kV ze stacją 220/110 kV :Ostrołęka” oraz z węzłowymi stacjami 110/15 „Wołomin1” i „Małkinia”. Stacja wyposażona jest w dwa transformatory 110/15 kV o mocy 10MVA każdy.

Obie stacje posiadają znaczne zapasy mocy i możliwość wymiany transformatorów na jednostki 25MVA.

Energia elektryczna z dwóch w/w stacji elektroenergetycznych za pomocą rozległej sieci zasilająco-rozdzielczej 15 kV. Sieć ta składa się głównie z linii napowietrznych i słupów stacji transformatorowych 14/0,4 kV, choć na terenie miasta funkcjonuje szereg linii kablowych zasilających wewnętrzne, miejskie stacje słupowe 15/0,4 kV.

Przez teren gminy Wyszków przechodzą jednorodowe linie napowietrzne 110 kV wyprowadzane ze stacji 110/15 kV „Wyszków1” w następujących kierunkach:

- St. 110/15 kV „Wyszków2” – st. 110/15 kV „Przestycz”;
- St. 110/15 kV „Radzymin”;
- St. 110,15 kV „Baczki”.

Wszystkie wyżej wymienione urządzenia są własnością Zakładu Energetycznego Warszawa – Teren S.A.

We wschodniej części gminy Wyszków, w rejonie miejscowości Rata przechodzi tranzytem linia napowietrzna 220 kV „Miłosna” – „Ostrołęka”. Linia ta jest fragmentem krajowego systemu energetycznego i jest własnością Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A.

Układ funkcjonalny sieci jest prawidłowy. Na terenie gminy występują słupowe stacje transformatorowe. Jest to zgodne z zasadami zasilania terenów wiejskich.

3.10. Transport i komunikacja

3.10.1. Drogi

Podstawowy układ komunikacyjny miasta i gminy Wyszków umożliwiający powiązania zewnętrzne z innymi rejonami tworzą:

- Droga krajowa nr 8 prowadząca od przejścia granicznego do Czech w Kudowie – Słonem do przejścia granicznego na Litwę w Budzisku przez Piotrków Trybunalski –

Warszawę – Wyszków – Białystok – Suwałki, jest jedną z głównych szlaków komunikacyjnych między południową a wschodnią częścią kraju, w ciągu, której przebiegają ulice Warszawska i Białostocka;

- Droga krajowa nr 62 relacji Strzelno – Radziejów – Włocławek – Płock – Wyszogród – Nowy Dwór Mazowiecki – Wyszków – Węgrów – Siemiatycze., w ciągu, której przebiegają ulice: Serocka, Kościuszki, fragment ulicy Warszawskiej;
- Droga wojewódzka nr 618 Pułtusk-Wyszków, w ciągu, której przebiegają ulice: Pułtуска, fragment ulicy Sowińskiego,

Do dróg powiatowych przebiegających przez teren gminy Wyszków należą:

- Nr 534 – od drogi krajowej Wyszków – Łochów nr 629 w kierunku miejscowości Kamieńczyk przez Świniotop do Pustych Łąk,
- Nr 554 – Rybienko– Drogoszewo – Deskurów – Ślubów,
- Nr 548 – Wyszków – Rybno- Tulewo Górne – Popowo,
- Nr 552 – od skrzyżowania drogi krajowej Nr 624 od m. Kręgi w stronę Olszanka – Sitno,
- Nr 544 – w m. Leszczydół Stary od skrzyżowania drogi wojewódzkiej 618 w stronę m. Leszczydół Nowiny przez m. Leszczydół Stary i Leszczydół Pustkim,
- Nr 536 – Wyszków – Porządzie na odcinku od m. Leszczydół Nowiny do granicy gminy Rząśnik,
- Nr 550 w m. Leszczydół Podwielątki,
- Nr 533 od drogi Nr 18 do granicy gminy, Daszyńskiego, IAWP. Zakręzie, Al. Wolności, Jagiellońska.

Układ ulic miejskich obsługujących centralne rejony miasta, ważniejsze ulice na terenie gminy posiadają nawierzchnie utwardzone. Niestety nie wszystkie drogi na terenie gminy posiadają dostosowane parametry techniczne do normatywu szerokości i korony drogi. Zasadniczym problemem wszystkich dróg jest ich niedostateczna nośność oraz zły stan nawierzchni lub podbudowy, wymagający ciągłej modernizacji. Charakterystykę układu komunikacyjnego gminy Wyszków prezentują poniższe tabele.

Tabela Nr 20. Charakterystyka sieci dróg w gminie Wyszków [km]

Drogi publiczne				
Ogółem	Drogi asfaltowe	Kostka brukowa	Drogi żwirowe	Drogi nieutwardzone
84,3	31,38	2,63	1	50,29
Drogi powiatowe				
Ogółem	Drogi asfaltowe		Drogi żwirowe	
51,94	45,37		6,57	

Źródło: dane Urzędu Gminy na dzień 31 grudnia 2012 r.

Łączna długość dróg (publicznych i powiatowych) w obrębie gminy Wyszków według stanu na dzień 31 grudnia 2012 r. wynosi 136,24 km.

Przez gminę biegnie też linia kolejowa Tłuszcz – Ostrołęka.

Strategiczne położenie geograficzne Wyszkowa, w odległości 55 km od Warszawy, przy ważnej drodze międzynarodowej wpływa na znaczne natężenie ruchu (kierunek mazurski oraz

międzynarodowy-przejścia graniczne).

Ważnym elementem rozbudowy układu drogowego jest budowa i modernizacja dróg gminnych. W pierwszej kolejności należy zmodernizować centrum Wyszkowa, tak by poprawić przejezdność, jakość ciągów pieszych i pieszo-rowerowych oraz podnieść standard zieleni miejskiej. Nie mniej ważne jest udrożnienie dzielnicy przemysłowej – tak, by nie wprowadzać ciężkiego ruchu do centrum miasta. W tym celu niezbędne jest zakończenie budowy obwodnicy śródmiejskiej i jak wspomniano wcześniej rozpoczęcie budowy obwodnicy północno-zachodniej.

Nie należy też zapominać o terenach wiejskich. Priorytetem do 2018 roku winna być modernizacja nawierzchni wszystkich głównych dróg gminnych polegająca na zmianie nawierzchni z gruntowych na utwardzone (bitumiczne lub z kostki drogowej) – w szczególności z wykorzystaniem środków zewnętrznych.

3.10.2. Stan komunikacji zbiorowej

Przewozy pasażerskie na terenie miasta i gminy Wyszków oraz w powiązaniach zewnętrznych odbywają się w oparciu o komunikację autobusową i kolejową.

Komunikacja autobusowa obsługuje powiązania o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym (miejskim i podmiejskim). Przez rejon miasta prowadzone są obsługiwane m.in. przez PKS Ostrołęka S.A. linie autobusowe dalekobieżne i regionalne (m.in. do Białegostoku, Bielska Podlaskiego, Gołdapi, Siedlec, Suwałk) oraz 4 linie miejskie:

- Linia nr 1 (Wyszków –Natalin)
- Linia nr 2 (Wyszków– I AWP–Rybieńko Leśne-Drogoszewo)
- Linia nr 3 (Wyszków –Rybieńko Leśne – Drogoszewo - Deskurów)
- Linia nr 4 (Wyszków– Leszczydół)
- Linia nr 5 (Wyszków– Olszanka)

Przewozy pasażerskie obsługiwane są także przez autobusy prywatne przewoźników, głównie na trasie Wyszków-Warszawa.

Mniejsze znaczenie w obsłudze pasażerskiej miasta i gminy ma komunikacja kolejowa. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa relacji Warszawa-Tłuszcz-Wyszków-Ostrołęka.

4. OCENA STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY WYSZKÓW

4.1. Jakość wód powierzchniowych

W obrębie gminy głównym elementem układu hydrograficznego są rzeka Bug wraz z lewobrzeżnym dopływem rzeką Liwiec. Uzupełnieniem zasobów są mniejsze cieki powierzchniowe w tym także rowy melioracyjne.

Monitoring wód powierzchniowych prowadzony jest obecnie w jednolitych częściach wód powierzchniowych (JCW), z których każda oznacza oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak: jezioro, sztuczny zbiornik wodny, strumień, rzeka lub ich części.

W granicach terenu gminy Wyszaków występuje 6 jednolitych części wód powierzchniowych:

- Bug od dopływu z Sitna RW200021266979
- Liwiec od dopływu z Zalesia do ujścia RW200019266899
- Dopływ spod Brzeźniaków RW20001726692
- Dopływ spod Kukawek RW200017266949
- Dopływ z Leszczydołu Starego RW20002326692
- Fiszor RW20017266969

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie wykonał ocenę stanu/potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego w 154 jednolitych częściach wód (JCW) przebadanych w latach 2010-2014. Ostateczną ocenę zawierającą wszystkie przebadane jednolite części wód w latach 2010-2014 występujące w obrębie gminy Wyszaków przedstawia poniższa tabela.

Tabela Nr 21. Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych występujących w granicach gminy Wyszaków przebadanych w lata 2010-2014 przez WIOŚ

Nazwa i numer ocenianej JCWP	Nazwa punktu pomiarowego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Czy JCWP występuje na obszarze chronionym?	Stan
Bug od dopływu z Sitna RW200021266979	Bug - Wyszaków	IV – stan /potencjał słaby	II – potencjał dobry	PSD- poniżej stanu / potencjału dobrego	II – stan dobry/potencjał dobry	SŁABY – stan słaby /potencjał słaby	DOBRY- stan dobry	TAK	ZŁY
Liwiec od dopływu z Zalesia do ujścia RW200019266899	Liwiec - Kamieńczyk	IV- stan /potencjał słaby	II – potencjał dobry	II– stan dobry/potencjał dobry	II– stan dobry/potencjał dobry	SŁABY- stan słaby /potencjał słaby	PSD-sr- poniżej stanu dobrego- przekroczone stężenie średnioroczne	TAK	ZŁY

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

Dopływ spod Kukawek RW200017266949 *	Dopływ spod Kukawek - Drogoszewo	II – stan dobry/potencjał dobry	II – potencjał dobry	II – stan dobry/potencjał dobry	-	DOBRY – stan dobry/potencjał maks. I dobry	-	NIE	BRAK MOŻLIWOŚCI OCENY
--	----------------------------------	---------------------------------	----------------------	---------------------------------	---	--	---	-----	-----------------------

Źródło danych: Państwowy monitoring środowiska; * JCzWP silnie zmienione

Można przypuszczać, że do podstawowych zagrożeń jakości wód powierzchniowych na terenie gminy należą:

- nieuporządkowana gospodarka ściekowa, oparta przede wszystkim na nieszczelnych szambach, z których, poprzez piaszczysto- żwirowe gleby, dostają się do wód substancje biogenne,
- procesy mineralizacji gleb murszowych i torfowych, prowadzące do uwalniania do wód wielu składników mineralnych, w tym substancji biogennych i selenu,
- wypas bydła na pastwiskach, położonych w większości w pobliżu cieków
- nawożenie użytków rolnych nawozami mineralnymi i organicznymi.

Nieracjonalna gospodarka zasobami wodnymi oraz wykorzystywanie cieków wodnych jako odbiorników ścieków powoduje, że wody powierzchniowe są najsilniej przekształconym i zdegradowanym elementem środowiska naturalnego. Rzeka Bug, według danych Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, należy do najbardziej zanieczyszczonych rzek na terenie województwa mazowieckiego.

Przy rozpatrywaniu stanu czystości wód rzeki Bug istotne znaczenie ma wpływ transgranicznego transportu zanieczyszczeń, pochodzących z terenów, przez które ta rzeka przepływa. Głównymi źródłami zanieczyszczenia są miasta: Strzyżów, Włodawa, Drohiczyn. Rzekami, które doprowadzają do Bugu znaczne ładunki zanieczyszczeń są: Huczwa, Uherka odprowadzająca ścieki z Chełmna, Toczna oraz Cetynia niosąca ścieki z Sokołowa Podlaskiego. Poniżej Wyszkowa pośrednimi źródłami zanieczyszczenia są rzeki: Liwiec, Rządza i jej dopływ Cienka (odbiornik ścieków komunalno – przemysłowych z miasta Tłuszcz).

Ponadto Bug jest rzeką graniczną i stanowi odbiornik dużych ilości, wysoko obciążonych ścieków z Ukrainy. Bezpośrednio do rzeki Bug bądź do jej dopływów spływają ścieki z okręgu przemysłowego z wieloma kopalniami i zakładami przemysłowymi, co powoduje, że wody Bugu dopływają do granic Polski już znacznie zanieczyszczone.

Przebieg rzeki Liwiec na terenie gminy jest krótki, a jakość ich wód związana jest głównie ze zrzutami ścieków z poza terenu gminy.

Na terenie gminy występuje zagrożenie powodziowe, związane z obecnością rzek – dotyczy to głównie rzeki Bug na długości 75 km oraz rzeki Liwiec na końcowym odcinku. Występujące na terenie gminy wezbrania powodziowe zaliczane są do powodzi opadowych oraz roztopowo – zatorowych, przede wszystkim na rzece Bug. Zjawiska powodziowe występują na przełomie okresu zimowego i wiosennego, tj. od marca do połowy kwietnia (zagrożenia roztopowe i zatorowe spowodowane przez szybko topniejące śniegi oraz nasilające się zjawiska lodowe w rzekach) oraz w okresie letnim, na przełomie czerwca i lipca (spowodowane przez ulewne deszcze).

4.2. Jakość wód podziemnych

Na terenie miasta i gminy Wyszaków prowadzono badania w ramach monitoringu jakości wód podziemnych w roku 2012, w jednym punkcie pomiarowo-kontrolnym. W badanym otworze stwierdzono wodę II klasy jakości - wody dobrej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka, zgodnie z Rozporządzeniem Ministerstwa Środowiska Nr 143 poz. 896 z dn. 23.07.2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych.

Teren gminy Wyszaków położony jest w zasięgu Jednolitych Części wód podziemnych o numerach 52 i 54.

Stan jednolitych części wód podziemnych nr 52 i 54 zgodnie z danymi Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w latach 2010 i 2011 był dobry.

W ramach realizacji projektu Monitoring stanu chemicznego oraz ocena stanu jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) w dorzeczach w latach 2009–2011 w obrębie JCWPd nr 52 wyznaczono 6 punktów monitoringowych. Badania jakości wód JCWPd nr 54 prowadzone były w 16 punktach monitoringowych.

JCWPd o numerze 52 i 54 została przyznana ocena **dobra o niskim stopniu wiarygodności** (SDNW), gdyż nie spełniły one warunków rozpatrywanych na wcześniejszych etapach analizy, czyli w obrębie, których znalazły się ekosystemy lądowe zdegradowane lub zagrożone degradacją ilościową, gdzie nie stwierdzono obniżenia zwierciadła wód podziemnych oraz nie zidentyfikowano czynnika antropopresji.

Tabela Nr 22. Stan chemiczny JCWPd i klasy jakości punktów zlokalizowanych w poszczególnych JCWPd, badanych przez PIG w 2012 r.

Nr JCWPd	Liczba punktów ogółem	Liczba punktów w II klasie	Liczba punktów w III klasie	Liczba punktów w IV lub V klasie (klasa)	Wskaźniki decydujące o IV lub V klasie punktu	Stan chemiczny JCWPd
52	2	-	2	-		dobry
54	6	2	4	-		dobry

W roku 2013 w ramach monitoringu jakości śródlądowych wód podziemnych, w województwie mazowieckim realizowane były zadania:

- badania w monitoringu operacyjnym przez Państwowy Instytut Geologiczny (PIG),
- badania w monitoringu operacyjnym w zagrożonych częściach wód przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ),
- badania w monitoringu badawczym w rejonie nieczynnego wylewiska osadów garbarskich na terenie Radomia oraz wokół zlikwidowanych mogiłników przez WIOŚ.

Tabela Nr 23. Zestawienie punktów badawczych wód podziemnych w sieci krajowej PIG w roku 2012 na terenie województwa mazowieckiego wraz z oceną jakości w 2007, 2010 i 2012

Nr otworu	PUWG 1992 X	PUWG 1992 Y	Miejscowość	Stratygrafia	Charakter punktu	Głębokość do stropu warstwy	JCWPD	Klasa wód w roku 2007	Wskaźniki w zakresie stężeń odpowiadających wodzie o niskiej jakości w 2007 r.	Klasa wód w roku 2010	Wskaźniki w zakresie stężeń odpowiadających wodzie o niskiej jakości w 2010 r.	Klasa wód w roku 2012	Wskaźniki w zakresie stężeń odpowiadających wodzie o niskiej jakości w 2012 r.
1020	675202,5	532800,5	Brańszczyk	Q	N	55,3	54	III	Fe	III	-	III	-
1682	667135,9	530331,3	Wyszaków	Q	N	36	54	III	Fe	-	-	II	-

Na terenie gminy Wyszaków źródłem zanieczyszczenia wód gruntowych oraz podziemnych mogą być: depozycja zanieczyszczeń z powietrza na powierzchni terenu oraz naturalne procesy biologiczno – chemiczne, zachodzące w powierzchniowej warstwie profilu glebowego. Ponadto zagrożeniem są przekształcenia powierzchni terenu i niekontrolowana produkcja rolnicza i hodowlana. Należy pamiętać, że jakość wód gruntowych, a przez to pośrednio poziomów podziemnych, może być zagrożona poprzez:

- nieprawidłową gospodarkę wodno – ściekową,
- braki w sieci kanalizacyjnej,
- niezabezpieczone studnie kopane,
- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe,
- składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych niezabezpieczone przed przesiąkami lub urządzone nielegalnie,
- spływy powierzchniowe z tras komunikacyjnych i z dróg zawierające m.in. związki ropopochodne, chlorki, metale ciężkie.

4.3. Jakość powietrza atmosferycznego

Czystość powietrza jest jednym z podstawowych czynników decydujących o jakości środowiska, w którym żyjemy, a także w znacznym stopniu wpływającym na nasz poziom życia. Zanieczyszczenie powietrza powoduje niekorzystne zmiany w wodach, glebie, świecie roślinnym. Jest przyczyną wymiernych strat gospodarczych. Nie jest także obojętne dla zdrowia ludzi zamieszkujących rejony charakteryzujące się silnie zanieczyszczonym powietrzem. Ilość rodzajów zanieczyszczeń jaka może występować w powietrzu jest niezmiernie duża. Ze względu na ich mnogość wyodrębniono grupę zanieczyszczeń nazwanych charakterystycznymi zanieczyszczeniami powietrza. Do tej grupy zaliczamy m.in. pyły, tlenki siarki, tlenki azotu, tlenki węgla. Ze względu na sposób odprowadzania zanieczyszczeń do atmosfery, emisję można podzielić na zorganizowaną i niezorganizowaną. Emisja zorganizowana występuje, gdy zanieczyszczenia odprowadzane są do atmosfery za pomocą emitora (komin, wyciąg wentylacyjny), natomiast emisja niezorganizowana występuje na hałdach, terenach zabudowanych lub podczas parowania cieczy. Jeszcze innym rodzajem emisji jest emisja ze źródeł liniowych i powierzchniowych, takich jak drogi i parkingi.

Na stan sanitarny gminy rzutuje emisja z zakładów przemysłowych, ruch komunikacyjny (gdzie ze spalania paliw płynnych i gazowych uwalniane są zanieczyszczenia gazowe i pyłowe. Główne zanieczyszczenia to: węglowodory, tlenki azotu, tlenek węgla, pyły, związki ołowiu, tlenki siarki), ewentualne emisje zanieczyszczeń z terenów sąsiednich oraz niskie emitory okolicznych palenisk domowych w których nadal głównym źródłem energii cieplnej jest węgiel, drewno, a często nawet palne odpady. W zależności od chwilowych i lokalnych warunków meteorologicznych można zaobserwować pogorszenie bądź poprawę warunków sanitarnych w gminie. Emisja ze źródeł liniowych, czyli związana z komunikacją wraz z postępującym zwiększaniem się ilości pojazdów, wykazuje tendencję wzrostową. Liniowymi źródłami zanieczyszczenia powietrza są szlaki komunikacyjne o znacznym natężeniu ruchu. Z powodu transportu tranzytowego ruch kołowy na terenie gminy jest bardzo duży. Największy zasięg uciążliwości (do 100 m) i negatywne oddziaływanie w postaci hałasu i zanieczyszczeń komunikacyjnych, będą występowały wzdłuż dróg krajowych nr 8, 62 i wojewódzkiej 618. Okresowe uciążliwości wywołane skumulowaną emisją z terenów sąsiednich oraz z palenisk gospodarstw domowych i pogorszenie standardów aerosanitarnych mogą wystąpić w rejonach mało otwartych na przewietrzanie, w sytuacji niekorzystnych warunków pogodowych (słabe wiatry lub cisze, inwersje termiczne).

Na terenie gminy Wyszków odnawialne źródła energii wykorzystywane są w sposób znikomy – w głównej mierze przez osoby prywatne w postaci kolektorów słonecznych, służących do podgrzewania wody w budynkach mieszkalnych. Wśród największych emitatorów zanieczyszczeń do powietrza na terenie gminy wymienić należy:

1. ARDAGH GLASS WYSZKÓW S.A., miasto Wyszków, ul. Zakolejowa 23,
2. Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Wyszkowie, ul. Przemysłowa 4,
3. „ROLSTAL PAWŁOWSKI”, J. Pawłowski, Ostrów Mazowiecka, ul. Różańska 45, Filia w Wyszkowie, miasto Wyszków, ul. Przemysłowa 3,
4. CRT Sp. z o.o. ul. Pułuska 120, miasto Wyszków,
5. Krematorium Wyszków, ul. Pułuska 177, miasto Wyszków.

Jakość powietrza monitorowana jest przez WIOŚ Warszawa. W ramach monitoringu powietrza wykonywane są, analizowane i gromadzone dane dotyczące poziomów stężeń wybranych zanieczyszczeń powietrza w strefach (powiat, aglomeracja) województwa mazowieckiego. Na podstawie otrzymanych pomiarów dokonuje się oceny poziomów substancji w powietrzu ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin.

Na podstawie *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza* (Dz. U. Nr 0, poz. 914) na terenie kraju wydzielono strefy, w których dokonywane są coroczne badania jakości powietrza. Gmina Wyszków nie stanowi odrębnej strefy, lecz wchodzi w skład strefy mazowieckiej (PL1404).

Priorytetowymi obszarami dla monitoringu powietrza są strefy potencjalnych przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń zanieczyszczeń.

Gmina Wyszków znajduje się w strefie mazowieckiej, dla której bada się i prezentuje wyniki jakości powietrza (WIOŚ Warszawa). Ocenę dokonuje się dla stref wg kryteriów dotyczących **ochrony zdrowia** dla:

- dwutlenku siarki - SO₂, dwutlenku azotu - NO₂, tlenku węgla - CO, benzenu - C₆H₆, pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2,5}, ołowiu w pyle - Pb(PM₁₀), arsenu w pyle - As(PM₁₀), kadmu w pyle - Cd(PM₁₀), niklu w pyle - Ni(PM₁₀), benzo(a)pirenu w pyle - B(a)P(PM₁₀), ozonu - O₃,

oraz kryteriów określonych w celu **ochrony roślin** w 1 strefie (mazowieckiej) dla:

- dwutlenku siarki - SO₂, tlenków azotu - NO_x, ozonu - O₃ określonego współczynnikiem AOT40.

Podstawą klasyfikacji stref w rocznej ocenie jakości powietrza są wartości poziomów: dopuszczalnego, dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji, docelowego i celu długoterminowego, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1031).

W wyniku klasyfikacji, w zależności od analizy stężeń w danej strefie można wydzielić następujące klasy stref:

1. Dla substancji dla których określone są poziomy dopuszczalne lub docelowe:
 - a) klasa C – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe,
 - b) klasa B – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (tylko dla PM_{2,5}),
 - c) klasa A – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych.
2. Dla substancji dla których określone są poziomy celu długoterminowego:
 - a) klasa D1 – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
 - b) klasa D2 – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 przekraczają poziom celu długoterminowego.
3. Dla substancji dla których określone są poziomy docelowe:
 - a) klasa A – stężenia PM_{2,5} na terenie strefy nie przekraczają poziomu docelowego,
 - b) klasa C2 – stężenia PM_{2,5} przekraczają poziom docelowy.

Klasyfikację strefy mazowieckiej (w skład, której wchodzi gmina Wyszaków), według danych zawartych w *Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Warszawa, kwiecień 2015 r. prezentują poniższe tabele.

Tabela Nr 24. Klasyfikacja strefy mazowieckiej, do której należy gmina Wyszków dla poszczególnych zanieczyszczeń pod kątem ochrony zdrowia, w 2014 r.

Klasyfikacja stref na podstawie parametrów kryterialnych określonych dla	Symbol klasy wynikowej
SO ₂	A
NO ₂	A
CO	A
Benzen C ₆ H ₆	A
Pył PM ₁₀	C
Pył PM 2,5	C- wg poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji C2 – wg poziomu docelowego
ołów w pyle PM ₁₀	A
Arsen, nikiel, kadm w pyle PM ₁₀	A
Benzo/a/piren w pyle PM ₁₀	C
Ozon O ₃	A – wg poziomu docelowego D2 – wg poziomu celu długoterminowego

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa, kwiecień 2015 r.

Tabela Nr 25. Klasyfikacja strefy mazowieckiej, do której należy gmina Wyszków na podstawie kryteriów dotyczących ochrony roślin w 2012 r.

Rodzaj zanieczyszczenia	Symbol klasy dla obszaru strefy wg norm PL – strefa mazowiecka
Dwutlenek siarki SO ₂	A
Tlenki azotu	A
Ozon	A – wg poziomu docelowego D2 - wg poziomu celu długoterminowego
Dwutlenek azotu NO ₂	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa, kwiecień 2015 r.

Biorąc pod uwagę charakter zagospodarowania gminy Wyszków, stopień jej uprzemysłowienia, moc i rozmieszczenie źródeł zanieczyszczenia powietrza oraz wysoką lesistość (mimo zakwalifikowania strefy mazowieckiej do klasy C dla B/a/P (PM₁₀) oraz pyłu PM₁₀ i pyłu PM_{2,5}) stan sanitarny powietrza atmosferycznego na terenie gminy określić należy jako dobry.

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza, wykonanej na podstawie danych za 2014 r. zostały określone strefy w województwie mazowieckim, w których należy podjąć określone działania w celu przywrócenia na danym obszarze obowiązujących standardów jakości powietrza.

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza za 2014 r. strefę mazowiecką, na podstawie poszczególnych przekroczeń standardów imisyjnych zaklasyfikowano następująco:

- do wykonania Programu Ochrony Powietrza dla następujących zanieczyszczeń mających określone poziomy dopuszczalne (kryterium ochrona zdrowia): pył PM10 (24-h, rok), pył PM2,5 (rok);
- do wykonania Programów Ochrony Powietrza dla następujących zanieczyszczeń mających określone poziomy docelowe (kryterium ochrona zdrowia): benzo/a/piren B/a/P (roczna).
- do stref, w których niedotrzymane są poziomy docelowe, dla których nie ma obowiązku wykonania Programów Ochrony Powietrza (kryterium ochrona zdrowia): pył PM2,5 (rok);
- do stref, w których niedotrzymane są poziomy celu długoterminowego (kryterium ochrona zdrowia) na podstawie kryterium: ozon O3 (max 8-h).
- do stref, w których niedotrzymane są poziomy celu długoterminowego (kryterium ochrona roślin) na podstawie kryterium: ozon O3- AOT40.

Jak wynika z powyższego zestawienia jakość powietrza na terenie gminy można by było uznać za dobrą gdyby nie występujące przekroczenia poziomów dopuszczalnych oraz docelowych benzoalfapirenu B/a/P, pył PM10, pył PM2,5, a także niedotrzymanie poziomu celu długoterminowego dla ozonu. Jako przyczyny przekroczeń w opracowaniu WIOŚ podano: komunikację, indywidualne paleniska domowe – niską emisję.

W związku, z powyższym opracowane zostały następujące Programy ochrony powietrza:

- Uchwałą Nr 222/09 z dnia 21 grudnia 2009 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego określił program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom docelowy ozonu w powietrzu.
- Uchwałą Nr 223/09 z dnia 21 grudnia 2009 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego określił program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(α)pirenu w powietrzu.

Programy opracowane zostały w celu zidentyfikowania źródeł poszczególnych zanieczyszczeń w powietrzu i określenia niezbędnych do realizacji działań prowadzących do poprawy jakości powietrza. Ustalenia programów są wiążące dla gminy Wyszków z uwagi na przynależność do strefy mazowieckiej.

Największy wpływ na stan zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy wg opracowanych programów ochrony powietrza mają następujące źródła:

- powierzchniowe związane ze zużyciem paliw na cele komunalne i bytowe;
- liniowe związane z ruchem samochodowym (w tym wtórny unos pyłu);
- technologiczne;
- energetyczne spalanie paliw w scentralizowanych systemach grzewczych.

4.4. Klimat akustyczny

Hałas stanowi jedno ze źródeł zanieczyszczenia środowiska, wzrastające w ostatnich latach w związku z rozwojem, głównie komunikacji. Odczuwany jest przez mieszkańców jako jeden z najbardziej uciążliwych czynników wpływających ujemnie na środowisko i samopoczucie.

Hałas pochodzenia antropogenicznego, występujący w środowisku dzieli się na hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy, lotniczy), hałas komunalny i hałas przemysłowy.

Do najbardziej uciążliwych źródeł hałasu w środowisku należy komunikacja drogowa. Jest to spowodowane faktem, że samochód dociera praktycznie wszędzie, w bezpośrednie sąsiedztwo obiektów wymagających ochrony przed hałasem. Tak więc uciążliwość powodowana przez transport samochodowy jest oceniana negatywnie.

Hałas towarzyszący ruchowi kołowemu uzależniony jest od szeregu czynników: pracy silnika, hałas towarzyszący toczeniu się koła po nawierzchni drogi. Wpływ na emisję hałasu mają dodatkowo niweleta jezdni, płynność ruchu potoku pojazdów, zagospodarowanie poboczy, prędkość pojazdu oraz warunki meteorologiczne.

Normy dopuszczalnych poziomów emisji hałasu do środowiska, określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Planując przeznaczenie terenu pod funkcje uciążliwe dla środowiska, należy mieć na uwadze standardy akustyczne określone w/w rozporządzeniem.

Poniżej przedstawiono klasyfikację akustyczną dla wybranych terenów podlegających ochronie akustycznej.

Tabela nr 25. Klasyfikacja akustyczna dla wybranych terenów podlegających ochronie akustycznej

Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w dB			
	Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
	Przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	Przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	Przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	Przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnym godzinie nocy
Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej jednorodzinnej Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży Tereny domów opieki społecznej Tereny szpitali w miastach	61	56	50	
Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego Tereny zabudowy zagrodowej Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe Tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	

Wpływ na stan akustyczny gminy Wyszaków wywiera hałas generowany przez komunikację drogową i w niewielkim stopniu, przez hałas przemysłowy o niewielkim natężeniu, którego uciążliwość ma charakter lokalny.

Gmina Wyszaków posiada dosyć niekorzystny układ drogowy ze względu na emisje hałasu. Występowanie dróg krajowych i wojewódzkich o dużym natężeniu ruchu może powodować znaczne uciążliwości akustyczne w najbliższym otoczeniu tych obiektów. Zwłaszcza dotyczy to zabudowy mieszkaniowej położonej wzdłuż tych ciągów komunikacyjnych.

Na terenie gminy głównymi źródłami hałasu komunikacyjnego są drogi krajowe nr 8, 62 i droga wojewódzka nr 618 oraz linie kolejowe. W 2014 r. w Wyszakowie przy ul. Pułtuskiej 66 A równoważny poziom dźwięku dla pory dnia i nocy dla hałasu drogowego wynosił $LA_{eqD} = 67,6$ dB i $LA_{eqN} = 61,5$ dB. W obydwu przypadkach zostały przekroczone wartości dopuszczalne (odpowiednio 65 dB i 56 dB).

Zgodnie z Uchwałą NR 223/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 3 listopada 2014 r. w sprawie programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, o których mowa w art.179 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowisk tj. obszarów dróg wojewódzkich na terenie województwa mazowieckiego, na których został przekroczony długookresowy poziom dźwięku A we wszystkich dobach roku i porach nocy w roku na terenie opracowania zidentyfikowano obszary, na których występują przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu samochodowego. Taki obszar znajduje się w Wyszakowie przy ul. Pułtuskiej - droga wojewódzka nr 618. Obszar przekroczenia w porze dnia sięga do pierwszej linii zabudowy i opiera się na najbliższych od ulicy elewacjach. Przed rondem przekroczenia osiągają wartość > 5 dB. Również w porze nocy obszar przekroczenia sięga do pierwszej linii zabudowy i opiera się na najbliższych od ulicy elewacjach. W w/w planie wskazano działania programowe tzw. propozycje działań w celu ograniczenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu samochodowego są to:

1. Egzekwowanie istniejących ograniczeń prędkości.
2. Utrzymanie nawierzchni w dobrym stanie technicznym.
3. Wprowadzenie środków trwałego uspokojenia ruchu

Szacuje się, że wprowadzenie w/w działań spowoduje redukcję hałasu o ok. 3 do 4 dB.

Natomiast w roku 2013 według monitoringu hałasu komunikacyjnego badania w zakresie poziomu hałasu (pomiary wskaźników krótkookresowych mających zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska w odniesieniu do jednej doby) na terenie miasta prowadzono przy ul. Białostockiej 58. Równoważny poziom dźwięku dla pory dnia i nocy dla hałasu drogowego wynosił $LA_{eqD}=67,5$ dB i $LA_{eqN}=62,8$ dB. W obydwu przypadkach zostały przekroczone wartości dopuszczalne (wartość dopuszczalna odpowiednio 61dB i 56dB)¹³.

Krótkotrwałym źródłem hałasu w obrębie opracowania jest kolej. Hałas kolejowy nie ma jednak tak dużego znaczenia na kształtowanie klimatu akustycznego w obrębie opracowania jak hałas drogowy. Ponieważ w ostatnich latach w terenie opracowania nie prowadzono badań poziomu hałasu kolejowego nie można jednoznacznie określić na jakim poziomie kształtuje się obecnie. Można jedynie przypuszczać, że postępująca modernizacja linii kolejowych oraz wymiana taboru kolejowego wpływa na ograniczenie emisji hałasu do

13 *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2013 roku www.wios.warszawa.pl*

środowiska.

Warunkiem zachowania właściwego standardu akustycznego w budynkach zlokalizowanych w strefach oddziaływania tras komunikacyjnych jest wprowadzenie zabezpieczeń akustycznych.

Kolejne źródło hałasu na terenie gminy Wyszków związane jest z działalnością produkcyjną człowieka. Hałas wytwarzany przez środki produkcji występuje zarówno w obiektach przemysłowych, jak też i na zewnątrz, przenikając do otoczenia z niedostatecznie izolowanych hal przemysłowych lub nie izolowanych i nie wyciszonych maszyn.

Obecnie żaden z zakładów przemysłowych zlokalizowanych na terenie gminy nie posiada decyzji stwierdzające przekroczenie emisyjnych norm hałasu. Decyzję określającą dopuszczalny poziom hałasu (dnia 12.10.2011 r.) Starosta Powiatu Wyszковского wydał dla trójstanowiskowej, samoobsługowej, bezdotykowej myjni pojazdów, usytuowanej na działce nr ew. 3538 w Wyszkanie, przy ul. 11 Listopada 28, należącej do firmy EuroCarWash.pl s.c. Paweł Turek, Konrad Turek, Adam Podgórný, z siedzibą w Wyszkanie ul. Geodetów 58/13.

Na terenie gminy Wyszków brak jest stałego punktu monitoringu emisji hałasu do środowiska, w związku, z czym ocena zagrożenia środowiska w tym zakresie nie jest możliwa.

Ograniczanie istniejącego hałasu polega w głównej mierze na *wyciszeniu* jego *źródeł*, a więc np. na modernizacji technologii w przemyśle celem zmniejszenia hałaśliwości wytwarzanych wyrobów. Dopiero w przypadkach trudności technicznych w wyciszaniu źródła hałasu podejmować należy prace ograniczające jego rozprzestrzenianie się w środowisku. Wykonuje się wówczas osłony, ekrany (w tym z wykorzystaniem zieleni wysokiej i niskiej) lub dokonuje zmian konstrukcyjnych w budowie obiektów pozostających w strefie oddziaływania źródeł hałasu.

Na obszarach o korzystnej sytuacji akustycznej należy podejmować przede wszystkim *działania prewencyjne* celem niedopuszczenia do pogorszenia parametrów hałasu. Należy przy tym stosować metody planistyczne poprzez wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony przed hałasem, a także poprzez wyznaczanie stref ograniczonego użytkowania wokół zakładów przemysłowych, szlaków komunikacyjnych i innych obiektów, gdzie przekraczane są progowe wartości poziomu hałasu.

Działania zmierzające do poprawy klimatu akustycznego powinny w chwili obecnej koncentrować się na:

- utrzymaniu dróg w należyłym stanie technicznym,
- eliminowaniu z ruchu będących w złym stanie technicznym i nie odpowiadających normom pojazdów mechanicznych,
- kontrolowanie przestrzegania ograniczenia prędkości oraz dopuszczalnej ładowności pojazdów,
- wyznaczanie w planach miejscowych, w strefach uciążliwości akustycznych od dróg i linii kolejowej terenów nie chronionych akustycznie (usługowych, przemysłowych).

4.5. Gospodarka odpadami

Gospodarkę odpadami w Polsce reguluje ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. 2013 r. poz. 21. Z późn. zm).

Ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw nakłada na gminę obowiązek odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości.

Zgodnie z jej zapisami każdy mieszkaniec powinien prowadzić selektywną zbiórkę odpadów.

Odbiór odpadów zgodnie z uchwałą Nr XLIII/446/13 Rady miejskiej w Wyszkanie z dnia 30 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów odbywa się w następujący sposób:

Odpady niesegregowane mają być odbierane:

- a) dla zabudowy jednorodzinnej na terenie Miasta Wyszaków nie rzadziej niż raz na tydzień i w każdym czasie, kiedy zaistnieje taka konieczność,
- b) dla zabudowy jednorodzinnej na obszarze wiejskim Gminy Wyszaków nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie i w każdym czasie, kiedy zaistnieje taka konieczność,
- c) dla zabudowy wielorodzinnej nie rzadziej niż raz na tydzień i w każdym czasie, kiedy zaistnieje taka konieczność,
- d) dla terenów zabudowy rekreacyjnej w okresie od 01 IV do 31 X nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie i w każdym czasie, kiedy zaistnieje taka konieczność, w okresie od 01 XI do 31 III w każdym czasie, kiedy zaistnieje taka konieczność.

Odpady segregowane mają być odbierane:

- a) dla zabudowy jednorodzinnej na terenie Miasta Wyszaków, zabudowy jednorodzinnej na obszarze wiejskim Gminy Wyszaków nie rzadziej niż raz w miesiącu.
- b) dla zabudowy wielorodzinnej nie rzadziej niż dwa razy w tygodniu.

Odpady wielkogabarytowe oraz zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny na terenie Gminy odbierane będą:

- a) dla zabudowy jednorodzinnej dwa razy w roku,
- b) Dla zabudowy wielorodzinnej co miesiąc,
- c) W Punkcie Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych czynnym od wtorku do soboty włącznie, w określonych godzinach pracy.

Odpady budowlano – remontowe i rozbiórkowe pochodzące z samodzielnie prowadzonych prac niewymagających uzyskania pozwolenia lub dokonania zgłoszenia w organie administracji architektoniczno – budowlanej (Starostwo Powiatowe w Wyszkanie), muszą zostać załadowane do odpowiedniego pojemnika przeznaczonego na tego typu odpady. Odpady muszą być gromadzone w sposób selektywny biorąc pod uwagę rodzaj odpadów (gruz betonowy, szkło, tworzywa sztuczne itp.).

Odpady odbierane będą w następujących rodzajach pojemników oraz workach z tworzywa sztucznego przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości, o

pojemności co najmniej:

- 1) Przy zabudowie jednorodzinnej oraz nieruchomości niezamieszkałych w zabudowie rekreacyjnej.
 - a) Od 60 l w ustalonym kolorze i opisie rodzajów odpadów,
 - b) Pojemnik o pojemności co najmniej 120 l z opisem „odpady zielone” lub kompostownik na odpady komunalne ulegające biodegradacji,
- 2) Przy zabudowie wielorodzinnej: - od 120 l w ustalonym kolorze i opisie rodzajów odpadów;
- 3) Przetknięte leki należy wydzielić ze strumienia odpadów komunalnych i przekazać je do specjalistycznych pojemników znajdujących się w aptekach na terenie Gminy Wyszków;
- 4) Zużyte baterie i akumulatory należy wydzielić ze strumienia odpadów komunalnych i przekazywać je do specjalistycznych pojemników znajdujących się w szkołach, sklepach i w Punkcie Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych;

Odpady budowlane należy gromadzić w specjalistycznych pojemnikach lub kontenerach uniemożliwiających ich pylenie.

Powstające na terenie nieruchomości odpady biodegradowalne powinny być gromadzone oddzielnie i kompostowane we własnym zakresie w sposób niepowodujący uciążliwości dla otoczenia. Odpady te mogą być także przekazywane jednostce wywozowej do obróbki w zakładzie unieszkodliwiania odpadów komunalnych;

Wymagania wynikające z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami:

Właściciele nieruchomości w celu ograniczenia możliwości powstawania odpadów komunalnych zobowiązani są do minimalizowania używania jednorazowych toreb (opakowań).

Podmioty prowadzące działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych zobowiązane są w miarę możliwości rejestrować masę odbieranych poszczególnych rodzajów segregowanych odpadów komunalnych, odbieranych od poszczególnych właścicieli nieruchomości zbierających te odpady w sposób selektywny.

Gospodarka odpadami w województwie funkcjonuje w oparciu o regiony gospodarki odpadami komunalnymi (RGOK). Odpady komunalne zmieszane, odpady zielone i bioodpady oraz pozostałości z sortowania i pozostałości po procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania przeznaczone do składowania mogą być zagospodarowywane wyłącznie w ramach danego regionu.

W każdym regionie gospodarki odpadami, odpady zmieszane, zielone i bioodpady oraz pozostałości z sortowania i MBP przeznaczone do składowania, muszą być kierowane w pierwszej kolejności do instalacji posiadających status RIPOK, położonych najbliżej miejsca wytworzenia odpadów.

Gmina Wyszków zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Mazowsza przynależy do Regionu ostrołęcko-siedleckiego.

Zgodnie z innymi wymaganiami wynikającymi z WPGO dla Mazowsza, Gmina ma obowiązek przeprowadzić kampanie edukacyjne mające na celu motywowanie i aktywizowanie społeczeństwa w zakresie działań proekologicznych

Obecnie na terenie gminy Wyszków nie posiadają lokalizacji czynne składowiska odpadów innych niż niebezpieczne (komunalne). W celu składowania odpadów komunalnych wytwarzanych przez mieszkańców Gmina Wyszków korzysta z usług składowisk zewnętrznych.

Obecnie jedno z największych zagrożeń dla środowiska naturalnego stanowią odpady, będące wytworem człowieka i stanowiące formę nieprzydatną w miejscu i czasie ich powstania. Większość z nich jest wysoce uciążliwa i toksyczna dla środowiska przyrodniczego. Głównym źródłem powstawania odpadów na terenie gminy Wyszków są gospodarstwa domowe, obiekty użyteczności publicznej oraz zakłady usługowo – produkcyjne.

Obecnie, zgodnie danymi zawartymi w Programie Ochrony Środowiska dla powiatu wyszkowskiego na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku największymi wytwórcami odpadów, niebezpiecznych, jak i innych niż niebezpieczne, na terenie gminy Wyszków są poniższe podmioty:

- Ardagh Glass S.A., Zakład w Wyszkanie, ul. Zakolejowa 23, miasto Wyszków,
- CRT Sp. z o.o., ul. Pułtуска 120, miasto Wyszków,
- „ROLSTAL PAWŁOWSKI”, J. Pawłowski, Ostrów Mazowiecka, ul. Różańska 45, Filia w Wyszkanie, miasto Wyszków, ul. Przemysłowa 3,
- Horizont Rolos Sp. z o.o., ul. Henryka Sienkiewicza 2, miasto Wyszków,
- Jeronimo Martins Dystrybucja S.A. ul. Żniwna 5, Kostrzyn, Centrum Dystrybucyjne w Wyszkanie ul. Leśna 33, miasto Wyszków,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Usługowo – Handlowe „BIAS” Sp. z o.o., ul. Zawodowa 32, Warszawa, stacja paliw płynnych, ul. Warszawska 1, miasto Wyszkanie,
- Krynicki Recykling S.A. ul. Iwaszkiewicza 48/23, Olsztyn – instalacja ul. Zakolejowa 23, miasto Wyszków,
- BOG – MAR Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe Marek Rakowski, Kręgi Nowe 21A, gmina Wyszków,
- „BAJ-PROS EKO” Sp. z o.o. ul. Pułtуска 120, miasto Wyszków,
- TTS TRANS Tomasz Stalmach, ul. Graficzna 1, miasto Wyszków,
- „POMELAC” Sp. z o.o., ul. Kasztanowa 1, miasto Wyszków,
- Przedsiębiorstwo Transportowo - Handlowe „ROTRANS” Sp. z o.o. Tadeusz Paweł Rojek, ul. Odnowy 2, miasto Wyszków,
- GRAFICO Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, Centrum Poligraficzno-Logistycznego w Wyszkanie, ul. Pułtуска 120,
- „HAJAN-TRANS” s.c., Piątnica, Jezioro 43 – warsztat w Wyszkanie, ul. Zakolejowa 11,
- TB TRUCK & TRAILER SERWIS Sp. z o.o. Al. Katowicka 40, Wolica, Nadarzyn, Oddział Wyszków, ul. Sienkiewicza 26,
- Polski Transport Międzynarodowy Sp. z o.o. ul. Przemysłowa 5, miasto Wyszków,
- TI Poland Sp. z o.o., Zakład w Wyszkanie, ul. I AWP 130A, miasto Wyszków.

Na terenie Gminy nie występują nielegalne wysypiska odpadów, problemem są jednak wyrzucane przez mieszkańców, na teren lasów, w wyrobiska i na nieużytki odpady. Daje się zauważyć problem nielegalnego pozbywania się odpadów z gospodarstw domowych. Pomimo tego, że odpady te nie stanowią większego zagrożenia dla środowiska i są systematycznie likwidowane znacząco wpływają na obniżenie walorów estetycznych Gminy.

Oprócz dzikich składowisk odpadów na terenach wiejskich problemem jest spalanie odpadów w piecach centralnego ogrzewania. Głównie są to różnego rodzaju tworzywa sztuczne, folie, PET, opakowania papierowe itp. Jest to bardzo niekorzystne zjawisko powodujące znaczne

pogorszenie się stanu aerosanitarnego na danym terenie.

4.6. Promieniowanie elektromagnetyczne

Promieniowaniem elektromagnetycznym nazywamy emisję zaburzenia energetycznego wywołanego przepływem prądu elektrycznego lub zmianą ładunków w źródle. Zaburzenie polega na fakcie, że zmiana pola magnetycznego (elektrycznego) z określoną częstotliwością, wywołuje zmianę z tą samą częstotliwością pola elektrycznego (magnetycznego). Promieniowanie niejonizujące obejmuje pola elektromagnetyczne w zakresie od 0 do 300 GHz. Powyżej 300 GHz następuje już jonizacja atomów oraz cząsteczek (promieniowanie X oraz gamma) i pola elektromagnetyczne z tego zakresu nazywamy promieniowaniem jonizującym. Zjawisko elektromagnetyczne opisujemy podając natężenie pola elektrycznego, natężenie pola magnetycznego, częstotliwość drgań lub gęstość mocy.

W chwili obecnej sztuczne promieniowanie elektromagnetyczne jest największym energetycznym zanieczyszczeniem na Ziemi. O kilka rzędów wielkości przekracza tło naturalne i nie ma takiego miejsca, gdzie by nie występowało. Źródłem promieniowania jest każde urządzenie (każda instalacja), w którym następuje przepływ prądu np. sieci energetyczne w tym linie wysokiego napięcia, stacje radiowe i telewizyjne, stacje bazowe i telefony telefonii komórkowej, radiotelefony, CB-radio, urządzenia radiowo-nawigacyjne, urządzenia elektryczne wykorzystywane w domu, itp.

Tabela Nr 26. Źródła oraz zakresy częstotliwości emitowanych pól elektromagnetycznych (Rocznik Wojskowy Instytutu Higieny i Epidemiologii Tom 35, suplement 2)

Opis pola magnetycznego	Przedział częstotliwości	Długość fali	Źródła oraz okoliczności występowania pól
Stałe pola elektryczne i magnetyczne	0	-	Silniki elektryczne, elektroliza i przemysł
Pola sieciowe	50 lub 60 Hz	6000 lub 5000 km	Elektroenergetyka, oświetlenie, ogrzewanie, silniki, urządzenia zasilane z sieci i przemysł
Pola bardzo niskich częstotliwości	0,1 - 1,0 kHz	300 - 3000 km	Urządzenia przemysłowe
Pola niskich częstotliwości	1 - 100 kHz	3 - 300 km	Urządzenia przemysłowe
Fale radiowe	0,1-300 MHz	1-3000 m	Radiofonia (fale długie, średnie, krótkie i UKF), radiotelefony, urządzenia medyczne
Mikrofale	0,3 - 300 GHz	1-1000 mm	Radiolokacja, radionawigacja, telefonia komórkowa, urządzenia medyczne, domowe oraz przemysłowe

Źródło: http://www.wios.warszawa.pl/portal/pl/53/78/Zrodla_promieniowania_elektromagnetycznego.html

Znaczące oddziaływanie na środowisko pól elektromagnetycznych występuje:

- w paśmie 50 Hz od sieci i urządzeń energetycznych,
- w paśmie od 300 MHz do 40000 MHz od urządzeń radiokomunikacyjnych, radiolokacyjnych i radionawigacyjnych. Największy udział mają stacje bazowe telefonii komórkowej ze swoimi antenami sektorowymi i antenami radiolinii (antena sektorowa służy do komunikacji z telefonem komórkowym, natomiast antena radiolinii służy do komunikacji między stacjami bazowymi).

Wpływ pola elektromagnetycznego na człowieka i środowisko uzależniony jest od wysokości natężenia (lub gęstości mocy) oraz częstotliwości drgań. Dlatego wartość poziomów dopuszczalnych jest określana w pasmach częstotliwości. Wartości dopuszczalnych poziomów są podane w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. Nr 192, poz. 1883). Poniżej przedstawiono tabelę z wartościami dopuszczalnymi.

Tabela Nr 27. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla miejsc dostępnych dla ludności

Wielkość fizyczna Zakres częstotliwości promieniowania		Składowa elektryczna	Składowa magnetyczna	Gęstość mocy
Lp.	1	2	3	4
1	0 Hz	10 kV/m	2500 A/m	-
2	od 0 Hz do 0,5 HZ	-	2500 A/m	-
3	od 0,5 Hz do 50 HZ	10 kV/m	60 A/m	-
4	od 0,05k Hz do 1 kHz	-	3/f A/m	-
5	od 0,001 MHz do 3 MHz	20 V/m	3 A/m	-
6	od 3 MHz do 300 MHz	7 V/m	-	-
7	od 300 MHz do 300 GHZ	7 V/m	-	0,1 W/m ²

Źródło: http://www.wios.warszawa.pl/porta1/pl/51/71/Monitoring_pol_elektromagnetycznych.html

Tabela Nr 28. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową

Wielkość fizyczna Zakres częstotliwości promieniowania		Składowa elektryczna	Składowa magnetyczna	Gęstość mocy
Lp.	1	2	3	4
1	50 Hz	1 kV/m	60 A/m	-

Źródło: http://www.wios.warszawa.pl/porta1/pl/51/71/Monitoring_pol_elektromagnetycznych.html

Oddziaływanie promieniowania elektromagnetycznego na środowisko będzie stale wzrastać, co związane jest z postępowaniem cywilizacyjnym i rozwojem usług telekomunikacyjnych. Wpływ na wzrost promieniowania ma przede wszystkim rozwój telefonii komórkowej, powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych, itd., pokrywających coraz gęstsza siecią obszary dużych skupisk ludności. Przedstawiony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych spowoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania.

Do najważniejszych czynników mających wpływ na oddziaływanie promieniowania elektromagnetycznego na zdrowie człowieka (tzw. parametrów pola) należą: odległość od źródła promieniowania, natężenie pola elektromagnetycznego i czas przebywania w tym polu (tzw. czas ekspozycji). Pola elektromagnetyczne w przeciwieństwie do wielu fizycznych czynników środowiska, jak np. hałas, nie są z reguły rejestrowane przez zmysły człowieka, co pomniejsza świadomość występującego w związku z nimi zagrożenia. Ponadto, brak jest stałego monitoringu w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego, co uniemożliwia ocenę stopnia

zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wokół obiektów i urządzeń będących jego źródłem.

Na terenie gminy Wyszków nie są prowadzone badania emisji pól elektromagnetycznych do środowiska, w związku, z czym ocena ich wpływu na stan środowiska oraz jakość życia lokalnej społeczności nie jest możliwa.

W poniższej tabeli przedstawiono lokalizację na terenie gminy ważniejszych źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego.

Tabela Nr 29. Ważniejsze źródła emisji pól elektromagnetycznych na terenie gminy Wyszków

Lp.	Nazwa urządzenia nadawczego	Lokalizacja obiektu
Miasto i Gmina Wyszków		
	Wieża telekomunikacyjna telefonii cyfrowej	Wyszków, ul. Leśna 50
	Radiowa stacja bazowa PGE	Wyszków
	Zespół instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych	Wyszków, ul. Leśna 33
	Zespół instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych	Wyszków, ul. Pułtuska 120
	Zespół instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych	Wyszków, ul. Zakolejowa 23
	Zespół instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych	Kamieńczyk
	Zespół instalacji radiokomunikacyjnych	Kamieńczyk
	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Wyszków, ul. 1 Maja 23A
	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Wyszków, ul. Zakolejowa 23
	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Wyszków, ul. Sikorskiego 40
	Stacja bazowa telefonii komórkowej x 4	Wyszków, ul. Przemysłowa 4
	Stacja UKF	Wyszków, ul. Przemysłowa
	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Wyszków, ul. Sowińskiego 80
	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Wyszków, ul. Białostocka 28
	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Wyszków, ul. Strażacka
	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Wyszków, ul. Daszyńskiego
	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Stare Rybienko
	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Skuszew
	Stacja bazowa telefonii komórkowej x 2	Kamieńczyk

Źródło: POŚ dla powiatu wyszkowskiego na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020 - dane Starostwa Powiatowego w Wyszkanie

W latach 2013-2014 w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska nie wykonywano pomiaru pól elektroenergetycznych w obrębie opracowania. Taki pomiar wykonano w 2012 roku w granicach administracyjnych miasta Wyszków – przy placu Gen. Sowińskiego 44.¹⁴

Wyniki pomiarów przedstawiały się następująco:

¹⁴ http://wios.warszawa.pl/ftp/dokumenty/zalaczniki/InternetPomiary_pol_elektromagnetycznych_w_2012_roku.pdf

Ip	Punkt pomiarowy poziomów pól elektromagnetycznych w środowiska	Natężenie składowej elektrycznej pola w [V/m]	
		(0,1-1000) w {MHz}	(0,1-3000) w {MHz}
.1.	Wyszków, Plac Gen. Sowińskiego 46	0,33	0,32

Analiza wyników pomiarów wykazała, że występujące w środowisku poziomy pól elektromagnetycznych są mniejsze od poziomów dopuszczalnych (dopuszczalny poziom w zależności od częstotliwości zawiera się w przedziale od 7 V/m do 20 V/m).

4.7. Odnawialne źródła energii

W ostatnich latach widoczny jest w Polsce wzrost wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii (OZE). Główną przyczyną tej rosnącej popularności jest nieszkodliwość OZE dla środowiska i ich niewyczerpywalność. Odnawialne źródło energii to źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątek roślinnych i zwierzęcych. Do energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii zalicza się, niezależnie od parametrów technicznych źródła, energię elektryczną lub ciepło pochodzące ze źródeł odnawialnych, w szczególności:

- z elektrowni wodnych;
- z elektrowni wiatrowych;
- ze źródeł wytwarzających energię z biomasy;
- ze źródeł wytwarzających energię z biogazu;
- ze słonecznych ogniw fotowoltaicznych;
- ze słonecznych kolektorów do produkcji ciepła;
- ze źródeł geotermicznych.

Wzrost udziału OZE niesie ze sobą korzyści: ekologiczne (zmniejszenie emisji gazów i pyłów do atmosfery, zwłaszcza dwutlenku węgla, co prowadzi do zmniejszenia efektu cieplarnianego, ograniczenie zużycia paliw kopalnych), gospodarcze (zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego Polski, dywersyfikacja źródeł produkcji energii), społeczne (poprawa wizerunku regionu wdrażającego technologie przyjazne środowisku, możliwość rozwoju lokalnego rynku pracy).

W Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011- 2014 z uwzględnieniem perspektyw do 2018 r uwzględniono potencjalne możliwości wykorzystania energii odnawialnej na terenie województwa.

Wykorzystanie potencjału zostało poddane analizie w Programie możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego w 2065 r.

Na terenie gminy Wyszków odnawialne źródła energii wykorzystywane są w sposób znikomy – w głównej mierze przez osoby prywatne w postaci kolektorów słonecznych, służących

do podgrzewania wody w budynkach mieszkalnych.

Według danych *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego, 2006 r.* teren powiatu wyszkowskiego jest preferowany dla rozwoju energetyki słonecznej oraz energetyki na bazie biomasy stałej. Potencjał energetyczny powiatu kształtuje się następująco:

- z drewna z lasów – 104.662 GJ/ rok,
- z sadów – 179 GJ/ rok,
- z drewna odpadowego z dróg i miejskich terenów zurbanizowanych – 5.894 GJ/ rok.

Wdrażanie pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych przyczyni się do zmniejszenia zapotrzebowania na energię konwencjonalną pozyskiwaną np. ze spalania węgla. Aktualnie na terenie gminy nie są realizowane projekty związane z odnawialnymi źródłami energii. Niektórzy mieszkańcy we własnym zakresie przystępują m.in. do montażu na budynkach kolektorów słonecznych do podgrzewania wody.

4.8. Poważne awarie

Zgodnie z definicją zawartą w Prawie ochrony środowiska *poważna awaria* – to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska, spowodowane poważną awarią mogą wywoływać znaczne zniszczenia w środowisku lub pogorszenie jego stanu, a także stwarzać bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi.

W ustawie – *Prawo ochrony środowiska* określono instrumenty prawne służące zapobieganiu wystąpienia awarii, sposób postępowania i obowiązki poszczególnych organów administracji w przypadku wystąpienia awarii oraz wymagania wobec zakładów stwarzających zagrożenie awarią. Poważne awarie podlegają zgłoszeniu do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Na terenie gminy Wyszaków występuje ryzyko zaistnienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, które mogą być wynikiem różnego typu awarii infrastruktury technicznej.

W zakładach występują zagrożenia wynikające ze stosowania w procesach technologicznych i magazynowych niebezpiecznych związków i substancji chemicznych, jak również z możliwości powinowactwa chemicznego i występowania niepożądanych reakcji. Niebezpieczeństwo zagrożeń ludzi w rejonie związane jest z faktem pracy w zakładach przemysłowych lub zamieszkania w pobliżu zakładów, które posiadają bądź magazynują (wykorzystują) Toksyczne Środki Przemysłowe.

Obecnie na terenie gminy zakładem wykorzystującym TSP (toksyczne środki przemysłowe) w procesie technologicznym jest Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Wyszakowie, posiadające w swych zbiornikach 2 tony kwasu siarkowego.

Do katastrofy może dojść podczas przewozu substancji toksycznych, trujących lub łatwopalnych transportem kolejowym lub drogowym. Istotnym zagrożeniem na terenie gminy jest

transport takich substancji niebezpiecznych, jak: amoniak, paliwa płynne, propan butan, materiały wybuchowe, chlor, kwas siarkowy, kwas solny, kwas azotowy, ług sodowy (substancje, dla których najczęściej rejestrowane były przejazdy przez teren powiatu). Szczególnie newralgicznym punktem przejazdu powyższych substancji są przeprawy mostowe na rzece Bug.

Przewozy takie realizowane są również przez teren gminy do funkcjonujących w jego granicach stacji benzynowych i zakładów pracy.

Gmina Wyszków ze względu na krzyżujące się na jej terenie szlaki drogowe i kolejowe potencjalnie jest zagrożona występowaniem poważnych awarii związanych z transportem drogowym i kolejowym.

Groźne mogą okazać się awarie elektrowni jądrowych zza wschodniej granicy oraz awarie sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej.

Teren gminy Wyszków posiada uwarunkowania drogowe sprzyjające powstaniu poważnych awarii ze względu na ruch tranzytowy drogami krajowymi, jednak w ostatnich latach na terenie gminy nie wystąpiły zdarzenia o znamionach poważnych awarii oraz poważne awarie.

4.8. Program rolnośrodowiskowy

Przywracanie czy utrzymanie równowagi między rolnictwem a środowiskiem naturalnym jest procesem stałym i długofalowym, opartym na regulacjach prawnych i wsparciu finansowym. Podstawowymi dokumentami określającymi główne cele programów, warunki ich realizacji oraz zasady płatności są rozporządzenia Unii Europejskiej, natomiast szczegółowe zasady realizacji programu rolnośrodowiskowego w Polsce na lata 2004-2006 zdefiniowane są w dokumencie zwanym Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich, a na lata 2007-2013 obowiązują zasady przyjęte w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Program rolnośrodowiskowy to jeden ze schematów pomocowych, zawartych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 (zwanym dalej PROW 2007-2013), który polega na realizacji określonych działań w ramach pakietów rolnośrodowiskowych. Działania te zmierzają do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz do zachowania różnorodności biologicznej na tych terenach. Głównym założeniem PROW 2007-2013 jest promowanie produkcji rolnej opartej na metodach zgodnych z wymogami ochrony środowiska i przyrody.

W celu uzyskania zamierzonego efektu środowiskowego, program rolnośrodowiskowy powinien być realizowany przynajmniej przez kilka lat - dlatego jest to zobowiązanie wieloletnie, w którym przyjęto 5-letni okres realizacji.

Działanie *Program rolnośrodowiskowy* obejmuje 8 pakietów rolnośrodowiskowych. W każdym pakiecie są warianty rolnośrodowiskowe, których wybór zobowiązuje do realizacji konkretnych szczegółowych zadań określonych w rozporządzeniu (rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013”, /Dz. U. Nr 33, poz. 262 z późniejszymi zmianami./).

Założeniem pakietów rolnośrodowiskowych jest utrwalenie wzorców trwałej i

zrównoważonej gospodarki rolnej (zwłaszcza na terenach chronionych lub wskazanych do ochrony).

Pakiety te związane są z gospodarowaniem rolniczym ukierunkowanym na ochronę środowiska, w tym zachowanie siedlisk o wysokich walorach przyrodniczych oraz zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. Każdy pakiet posiada zestaw kilku ściśle sprecyzowanych wymogów, które wykraczają poza zwykłą dobrą praktykę rolniczą i nie pokrywają się z innymi instrumentami wspierania produkcji rolniczej.

Wspierane jest finansowo gospodarowanie na terenach rolnych zgodnie z zasadami szeroko pojętej ochrony środowiska i przyrody.

Podstawowe priorytety programu obejmują:

- ochronę środowiska i zachowanie walorów przyrodniczych obszarów wiejskich,
- wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i dobrostanu zwierząt.

Realizacja w/w priorytetów zakłada następujące cele i działania:

- promocja systemów produkcji rolniczej prowadzonych w sposób zgodny z wymogami ochrony środowiska (przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód, erozji gleb), ochrony i kształtowaniu krajobrazu, ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków dzikiej fauny i flory oraz ich siedlisk,
- ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich,
- poprawa stanu świadomości ekologicznej wśród społeczności wiejskiej.

Zwykła dobra praktyka rolnicza (ZDPR) określa poziom odniesienia (podstawowy) dla działań rolnika (i wsparcie z tytułu zobowiązań rolnośrodowiskowych). Przystępując do programu rolnośrodowiskowego rolnik musi stosować się do zasad ZDPR na całym obszarze gospodarstwa. W ramach programu rolnośrodowiskowego przewidziano realizację następujących pakietów:

- Rolnictwo zrównoważone (m.in. zbilansowanie gospodarki nawozami i przestrzeganie odpowiedniego płodozmianu) - realizacja zadań w ramach tego pakietu ma na celu ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko. Główne wymogi przy realizacji tego pakietu to: przestrzeganie odpowiedniego następstwa roślin i doboru roślin, ograniczenie nawożenia, opracowanie planu nawozowego, realizacja na obszarze całego gospodarstwa rolnego.
- Rolnictwo ekologiczne, tj. stosowanie metod upraw zgodnie z ustawą o rolnictwie ekologicznym - w tym pakiecie należy stosować metody uprawy ekologicznej, zgodnie z krajowymi i unijnymi przepisami o rolnictwie ekologicznym. Warunkiem uczestnictwa w pakiecie jest rozpoczęcie procedury przedstawiania na produkcję rolniczą metodami ekologicznymi pod kontrolą upoważnionej Jednostki Certyfikującej albo posiadanie certyfikatu zgodności wydanego przez taką jednostkę. Wymagania dotyczą m.in. przeznaczenia plonu, przestrzegania określonych terminów koszenia, wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych w przypadku upraw sadowniczych i jagodowych.
- Ekstensywne trwałe użytki zielone – wiąże się z przestrzeganiem terminów i sposobów wykaszania traw, na łąkach o wysokich walorach przyrodniczych, zagrożonych degradacją - wymogi w tym pakiecie dotyczą ograniczenia nawożenia, ilości i terminów pokosów oraz intensywności wypasu, w zależności od rodzaju wybranego wariantu oraz sposobu użytkowania danej działki: kośnego, pastwiskowego, czy kośnopastwiskowego.

- Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000.
- Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 –w celu ochrony zagrożonych gatunków ptaków oraz zachowania cennych zbiorowisk roślinnych poza obszarami Natura 2000 oraz na obszarach Natura 2000 określono wymogi, które zakładają ograniczenie nawożenia, ilości i terminów pokosów lub kontrolę intensywności wypasu. W tych pakietach podstawowym wymogiem jest posiadanie dokumentacji przyrodniczej sporządzonej przez upoważnionego eksperta w roku poprzedzającym rok rozpoczęcia realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego. Koszty transakcyjne poniesione w celu przygotowania takiej dokumentacji będą refundowane wraz z pierwszą płatnością rolnośrodowiskową.
- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie – wymogi w tym pakiecie dotyczą uprawy lokalnych lub starych odmian gatunków roślin uprawnych zagrożonych wyginięciem i gatunków im towarzyszących.
- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie – pakiet ten polega na wspieraniu i utrzymaniu hodowli lokalnych ras bydła, koni, owiec oraz świń zagrożonych wyginięciem, wpisanych do księgi hodowlanej oraz objętych programem ochrony zasobów genetycznych.
- Ochrona gleb i wód - podstawowe wymogi w tym pakiecie zmierzają do utrzymywania roślinności na gruntach ornych w okresie między dwoma plonami głównymi w formie zasiewu jednogatunkowego lub mieszanki kilku roślin oraz do zwiększenia udziału gleb z okrywą roślinną w okresie jesienno-zimowym.
- Strefy buforowe (ten pakiet mogą realizować tylko beneficjenci programu, którzy zadeklarowali ten pakiet do realizacji w 2008 r.) - zadania w tym pakiecie polegają głównie na utrzymywaniu istniejących stref buforowych i miedz śródpolnych, tworzących podłużne pasy roślinności, ograniczające zanieczyszczenia wód, przeciwdziałające erozji oraz zwiększające różnorodność biologiczną terenów rolnych.

Pakiety rolnośrodowiskowe będą realizowane przez rolnika zgodnie z szczegółowym planem rolnośrodowiskowym. Na poziomie gospodarstwa rolnik może uzyskać płatność za wdrażanie dowolnej liczby pakietów.

Systemem pomocy finansowej będą objęte grunty orne, trwałe użytki zielone i sady, w którym wiele elementów gospodarstwa nie będzie uwzględnione przy obliczaniu płatności, są to m.in. grunty leśne. A ponadto:

- grunty pod wodami powierzchniowymi, płynącymi i stojącymi,
- siedliska rolnika i drogi dojazdowe do pól,
- grunty dzierżawione na okres krótszy niż okres zobowiązania rolnośrodowiskowego.

Przed podjęciem decyzji o zalesieniu gruntów ważne jest przeszkolenie rolników w zakresie pakietów rolnośrodowiskowych, ponieważ decyzja o zalesieniu gruntów powinna być świadoma – uwzględniająca przesłanki ekologiczne, ekonomiczne i społeczne.

Wspólna Polityka Rolna na lata 2014-2020 wskazuje priorytety dla działań związanych z przeciwdziałaniem zmianie klimatu i zarządzaniem gruntami poprzez środki rolnośrodowiskowo-klimatyczne, rolnictwo ekologiczne i płatności na rzecz obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami.

Komisja Europejska ogłaszając 12 października 2011 roku projekt reformy Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2014-2020 podkreśliła, że jej celem będzie podniesienie konkurencyjności europejskiego rolnictwa oraz zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego Europy, wraz z jednoczesną promocją wysokiej jakości produktów, ochroną środowiska i rozwojem obszarów wiejskich.

5. WNIOSKI Z DIAGNOZY STANU AKTUALNEGO

Analiza stanu aktualnego poszczególnych elementów środowiska na terenie gminy Wyszków, stanu infrastruktury technicznej oraz istniejących uwarunkowań pozwoliła na sprecyzowanie istniejących problemów ekologicznych. Syntetyczne przedstawienie problemów ekologicznych, ich przyczyn i sposobów oraz ich rozwiązywania przedstawia poniższa tabela.

Tabela Nr 30. Istniejące problemy ochrony środowiska na terenie gminy Wyszków ich przyczyny i sposoby rozwiązywania.

Problem ekologiczny	Główne przyczyny występowania problemu	Ogólne metody rozwiązania problemu
Ochrona wód powierzchniowych	<ul style="list-style-type: none"> - zanieczyszczenia pochodzące spoza terenu gminy - brak dostatecznego skanalizowania gminy - znaczne rozproszenie zabudowy 	<ul style="list-style-type: none"> - współpraca na rzecz zmniejszenia zanieczyszczeń spoza terenu gminy, - dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej, - budowa kolejnych oczyszczalni ścieków, - budowa przydomowych i przyzakładowych oczyszczalni ścieków.
Ochrona wód podziemnych	<ul style="list-style-type: none"> - indywidualne, niekontrolowane ujęcia wód podziemnych - niewłaściwa gospodarka nawozowa w rolnictwie - niewłaściwe przechowywanie odchodów zwierzęcych - nieszczelne szamba - dzikie wysypiska odpadów - nierzetelne opróżnianie szamb 	<ul style="list-style-type: none"> - pełne skanalizowanie gminy, - kontrola szczelności szamb, - likwidacja dzikich wysypisk odpadów, - kontrola nad udokumentowanym wywozem, ścieków do oczyszczalni ścieków, - dążenie do podłączenia wszystkich mieszkańców do sieci wodociągowej, - budowa szczelnych i sprawnych urządzeń do gromadzenia odchodów zwierzęcych.
Ochrona przed hałasem	<ul style="list-style-type: none"> - komunikacja kołowa i kolejowa 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie ekranów akustycznych np. w formie nasadzeń drzew wzdłuż najbardziej uczęszczanych tras komunikacyjnych, - modernizacja i przebudowa dróg, - wyznaczanie w planach miejscowych wzdłuż dróg terenów nie chronionych akustycznie (przemysł, usługi, zieleń, rolnictwo).

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

Problem ekologiczny	Główne przyczyny występowania problemu	Ogólne metody rozwiązania problemu
Ochrona powietrza	<ul style="list-style-type: none"> - napływ zanieczyszczeń spoza terenu gminy - kotłownie indywidualne oparte o wysokoemisyjne paliwa (węgiel) - niewielki udział w stosowanych paliwach paliw niskoemisyjnych tj. gazu, oleju opałowego, pellet itp. - niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii - spalanie odpadów, głównie z tworzyw sztucznych w kotłowniach indywidualnych - komunikacja - przemysł 	<ul style="list-style-type: none"> - preferowanie paliw niskoemisyjnych, - rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą, - propagowanie i wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, - wymiana przestarzałych systemów ogrzewania na nowoczesne, niskoemisyjne, - edukacja na temat szkodliwości spalania tworzyw sztucznych, - ochrona istniejących powierzchni leśnych i wyznaczenie terenów do zalesień na gruntach nieprzydatnych rolniczo, - tworzenie ekranów w postaci nasadzeń drzew wzdłuż najbardziej intensywnych ciągów komunikacyjnych i zakładów przemysłowych - propagowanie stosowania w przemyśle rozwiązań minimalizujących ich oddziaływanie na jakość powietrza –BAT (najlepsze dostępne techniki).
Gospodarka odpadami	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom odzysku surowców wtórnych - dzikie wysypiska odpadów 	<ul style="list-style-type: none"> - zorganizowanie systemu zbiórki odpadów niebezpiecznych, - nadzór nad podpisywaniem umów na odbiór odpadów z uprawnionymi firmami, - objęcie selektywną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy, - kontrola wykonywania obowiązku przekazywania odpadów, uprawnionym odbiorcom
Ochrona przyrody	<ul style="list-style-type: none"> - niska świadomość ekologiczna społeczności gminy - brak aktualnej inwentaryzacji przyrodniczo cennych walorów środowiska i oceny ich wartości przyrodniczej - niski poziom wiedzy nt. korzyści ekologicznych w obszarze gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - edukacja ekologiczna społeczeństwa

Źródło: opracowanie projekt „Programu ochrony środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku” sporządzonego przez „EKOL-EKON” Biuro Studiów Ocen Strategicznych w Ostrołęce ul. Macieja Rataja 7

6. STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2022 ROKU

6.1. Nadrzędny cel „Programu.....” i znaczenie programu dla rozwoju gminy

Naczelną zasadą przyjętą w Programie zgodnie z dokumentami wyższego szczebla jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonijny rozwój gospodarczy i społeczny z ochroną walorów środowiskowych. Realizacja „Programu ochrony środowiska dla Gminy Wyszków” pozwoli na osiągnięcie trwałego, zrównoważonego rozwoju, gdzie ochrona środowiska stanowi nierozłączną część procesów rozwojowych i jest rozpatrywana razem z nimi.

6.2. Priorytety ekologiczne

Program ochrony środowiska jest dokumentem kształtującym długofalową politykę ochrony środowiska dla gminy Wyszków. Przedstawione w nim zagadnienia ochrony środowiska ujęte zostały w sposób kompleksowy, z wyznaczeniem celów strategicznych, długo- i krótkoterminowych. Przyjęto także zadania z zakresu wszystkich sektorów ochrony środowiska.

Spośród poruszanych zagadnień dokonano wyboru najistotniejszych, których rozwiązanie powinno przyczynić się w najbliższej przyszłości do poprawy stanu środowiska na terenie gminy.

Wyboru priorytetów ekologicznych dokonano w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie gminy, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, a także innych wymagań w zakresie jakości środowiska.

Wybór priorytetowych przedsięwzięć ekologicznych przeprowadzono przy zastosowaniu następujących kryteriów organizacyjnych i środowiskowych:

- 1) możliwość likwidacji lub ograniczenia najpoważniejszych zagrożeń dla środowiska i zdrowia ludzi,
- 2) wymiar przedsięwzięcia (ponadlokalny i publiczny),
- 3) zaawansowanie przedsięwzięcia w realizacji,
- 4) konieczność realizacji przedsięwzięcia ze względów prawnych, a w szczególności: zgodność z celami i priorytetami ekologicznymi określonymi w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016” oraz wymogi wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach i ustawy Prawo Wodne i innych ustaw komplementarnych, zgodność z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski w zakresie ochrony środowiska oraz wynegocjowane przez Polskę okresy przejściowe dot. implementacji dyrektyw UE,
- 5) zabezpieczenie środków na realizację lub możliwość uzyskania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych (z Unii Europejskiej z innych źródeł zagranicznych lub krajowych),
- 6) skala dysproporcji pomiędzy aktualnym i prognozowanym stanem środowiska a stanem wymaganym przez prawo.

6.3. Cele i kierunki działań gminy Wyszków w sferze ochrony środowiska- strategia krótko i długoterminowa

Cele i kierunki działań gminy Wyszków w sferze ochrony środowiska należy określić w odniesieniu do:

- stosunków wodnych i jakości wód,
- ochrony gleb,
- gospodarowania odpadami,
- jakości powietrza,
- hałasu,
- promieniowania elektromagnetycznego,
- edukacji ekologicznej społeczeństwa,
- ochrony przyrody,
- gospodarki zasobami kopalin,
- nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

W zakresie powyższych elementów formułuje się strategiczne cele krótkoterminowe do osiągnięcia do końca roku 2018 i cele długoterminowe do osiągnięcia do końca 2022 roku oraz wyznacza się kierunki działań dla osiągnięcia tych celów.

6.3.1. Ochrona zasobów wodnych

Cel długoterminowy do roku 2022:

Dążenie do poprawy jakości wód powierzchniowych oraz ochrona jakości i ilości wód podziemnych wraz z racjonalizacją ich wykorzystania

6.3.1.1. Wody powierzchniowe

W kierunkach polityki dotyczącej ochrony wód powierzchniowych obok działań skierowanych na ich retencjonowanie szczególny akcent winien być położony na poprawę stanu ich czystości oraz utrzymaniu ich jakości na wymaganym poziomie dotyczy to zwłaszcza rzeki Bug.

Kierunki działań długoterminowych:

1. Budowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych i opadowych
2. Gospodarowanie wodami opadowymi z uwzględnieniem prośrodowiskowych rozwiązań,
3. Kontrola zagospodarowania ścieków bytowo - gospodarczych.
4. Monitorowanie i ochrona ekosystemów zależnych od wód,
5. Realizacja inwestycji ograniczających zanieczyszczenia azotowe pochodzące z rolnictwa

(budowa płyt gnojowych i zbiorników na gnojowicę i gnojówkę).

6. Ograniczanie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z terenów zurbanizowanych, przemysłowych i rolniczych do wód powierzchniowych.
7. Współpraca z odpowiednimi organami i instytucjami w zakresie wykrywania i likwidowania źródeł zanieczyszczeń wód.
8. Zachowanie naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane cieki wodne, głównie w ramach działań w zakresie poprawy ochrony różnorodności biologicznej i prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej.
9. Edukacja ekologiczna nt. prawidłowej gospodarki ściekowej i przechowywania odchodów zwierzęcych w indywidualnych gospodarstwach, prowadzenie działań propagujących oszczędzanie wody, kampanie uczące racjonalnych zachowań i działań w przypadkach wystąpienia powodzi.
10. Przygotowywanie oraz aktualizacja dokumentów planistycznych i map w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.
11. Przygotowanie i modernizacja technicznego zaplecza w zakresie ochrony przed powodzią i suszą.

Strategiczny program działań realizacyjnych:

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Poprawa jakości wód powierzchniowych.
2. Rozwiązanie problemu gospodarki ściekowej.
3. Ograniczenie zanieczyszczeń rolniczych.
4. Zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych i podziemnych
5. Realizacja i monitoring *Programu małej retencji dla Województwa Mazowieckiego*
6. Dążenie do osiągnięcia właściwych standardów wód powierzchniowych pod względem jakościowym poprzez ich ochronę przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł przemysłowych i komunalnych oraz współpracę ponadlokalną.
7. Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Podstawowym celem Ramowej Dyrektywy Wodnej jest osiągnięcie dobrego stanu wód do 2015 roku. Głównym działaniem w zakresie przeciwdziałania pogarszaniu jakości wód jest likwidacja wszystkich źródeł zanieczyszczenia – punktowych, obszarowych i liniowych.

Rejony wodonośne gminy powinny być objęte ścisłą ochroną i wyłączone spod zagospodarowania pozostającego w konflikcie z rygorami ochrony zasobowej.

W celu poprawy jakości wód powierzchniowych, konieczna będzie likwidacja niekontrolowanych zrzutów ścieków bytowych do rzek płynących przez teren gminy. W tym celu należy wykonać szczegółową inwentaryzację punktów zrzutu ścieków oraz systematycznie ją aktualizować.

Następnym, niezwykle ważnym zadaniem jest inwentaryzacja stanu technicznego zbiorników bezodpływowych (szamb), które obecnie funkcjonują na terenach nieskanalizowanych.

Bardzo często zbiorniki te są nieszczelne i są źródłem zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego. Powinna być prowadzona kontrola stanu technicznego szamb, a po przyłączeniu posesji do sieci kanalizacyjnej - możliwie szybka i prawidłowa ich likwidacja.

Duże znaczenie ma obudowa biologiczna cieków; tereny rolne dolin powinny być w jak największym stopniu użytkowane jako łąki i pastwiska. Rolnicze nieużytki, położone w pobliżu wód powierzchniowych, powinny pozostać w stanie naturalnym, nie należy ich odwadniać i zagospodarowywać. Zagospodarowywanie nieużytków śródpolnych powinno się prowadzić w jak najmniejszej skali z uwagi na ich znaczenie w utrzymaniu równowagi przyrodniczej (nisze ekologiczne).

Na terenach zurbanizowanych należy dążyć do uporządkowania gospodarki wodami opadowymi, w szczególności wspierać działania zmierzające do likwidacji dopływów powierzchniowych zanieczyszczeń do wód z dróg (szczególnie w okresie zimy i jesieni, gdy używa się środków chemicznych do likwidacji śliskości pośniegowej), terenów ekologicznie przekształconych, zakładów i magazynów, gdzie używa się lub są składowane substancje łatwo lęgające się. Konieczna jest sukcesywna eliminacja zanieczyszczeń brzegów zbiorników i cieków.

Należy wspierać uporządkowanie i modernizację gospodarki ściekowej w zakładach przemysłowych – realizowane poprzez budowę urządzeń podczyszczających ścieki przed ich zrzutem do kanalizacji i egzekwowanie programów racjonalnej gospodarki wodno - ściekowej. Zadanie te będą finansowane przez podmioty gospodarcze.

Ograniczenie zanieczyszczeń niesionych w spływach opadowych może następować w sposób naturalny, najlepiej przez wpuszczenie wód opadowych do naturalnych osadników. Ograniczenie zanieczyszczeń powinno się odbywać również poprzez utrzymanie czystości w zlewni, sprzątanie jej, ale też nakładanie powszechnych kar za zanieczyszczenia np. jezdni. Bardzo istotne jest, aby wzdłuż ulic sadzona była zieleń, która nie dopuści do wymywania gruntu z niezagospodarowanych terenów. Separatory substancji ropopochodnych są niezbędne na stacjach benzynowych, myjniach, przy warsztatach samochodowych i wszędzie tam gdzie mogą wystąpić spływy deszczu z olejami napędowymi i benzyną.

W zakresie małej retencji, realizowany będzie *Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego*, sporządzony przez Samorząd Województwa Mazowieckiego (uchwalony w dniu 21 kwietnia 2008 roku przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą Nr 75/08).

6.3.1.2. Wody podziemne

Zgodnie z polityką ekologiczną państwa racjonalizacja zużycia wody w gospodarstwach domowych powinna zmierzać przede wszystkim do ograniczenia jej marnotrawstwa, stosowania wodo-oszczędnej aparatury czerpalnej i sprzętu gospodarstwa domowego oraz rozwoju pomiaru zużycia wody. Konieczne jest również ograniczenie strat w systemach rozprowadzania wody. Podstawowymi instrumentami stymulującymi racjonalizację zużycia wody powinna być cena usług wodociągowych i kanalizacyjnych odzwierciedlająca realną wartość wody, łącznie z ochroną zasobów wodnych.

Kierunki działań długoterminowych:

1. Dążenie do podłączenia do sieci wodociągowej wszystkich mieszkańców gminy, co pozwoli na ograniczenie korzystania z indywidualnych ujęć wód podziemnych.

2. Likwidacja istniejących zagrożeń dla jakości eksploatowanych wód podziemnych.
3. Racjonalne wykorzystanie wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe.
4. Ochrona istniejących zasobów wód.
5. Regulowanie gospodarki wodno-ściekowej w wyniku rozbudowy systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej w gminie, budowy szczelnych zbiorników na ścieki, nadzór nad poprawnym systemem odbioru ścieków ze zbiorników, oraz wykonania przydomowych oczyszczalni ścieków.
6. Intensyfikacja kontroli wywozu ścieków z posesji.
7. Objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy, ograniczanie ilości powstających odpadów, ograniczanie wpływu na środowisko w tym na jakość wód podziemnych gospodarki odpadami.
8. Lokalizacja i eliminowanie „dzikich wysypisk” odpadów.
9. Ograniczenie zanieczyszczeń rolniczych (m.in. poprzez budowę nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojowicę).
10. Przechodzenie na ekologiczne formy gospodarki rolnej pozwalającej ograniczyć przenikanie do wód gruntowych wraz z wodami opadowymi niepożądanych substancji.
11. Rozpoznanie na terenie gminy sposobu wykorzystywania nieczynnych studni kopalnych będących często miejscem zrzutu ścieków bytowych.
12. Kontrola ilości i stanu technicznego zbiorników bezodpływowych (szamb).

Strategiczny program działań realizacyjnych:

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Jakościowa ochrona zasobów wód podziemnych w celu zapewnienia dobrej jakości wody dla odbiorców.
2. Ilościowa ochrona zasobów wód podziemnych w celu zapewnienia ciągłej dostawy wody do jej odbiorców.
3. Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej.
4. Ograniczenie zanieczyszczeń rolniczych.
5. Uregulowanie gospodarki odpadami.
6. Ograniczenie eksploatacji wody do niezbędnego minimum.
7. Stała kontrola ilości pobieranej wody.
8. Działania ochronne, określone w decyzjach zasobowych poszczególnych ujęć wody i w decyzjach dotyczących ich stref ochronnych, mają na celu perspektywiczne i kierunkowe zabezpieczenie możliwości zaopatrzenia gminy w wodę o odpowiednich parametrach jakościowych.

Priorytetowym zadaniem ochrony środowiska na terenie gminy jest ochrona wód podziemnych. Jednym ze sposobów ochrony biernej wód podziemnych będzie przestrzeganie zasad ustalonych dla stref i obszarów ochronnych ujęć wód podziemnych, na których obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie korzystania z wody i użytkowania gruntów.

Działania ochronne, określone w decyzjach zasobowych poszczególnych ujęć wody i w decyzjach dotyczących ich stref ochronnych, mają na celu perspektywiczne i kierunkowe

zabezpieczenie możliwości zaopatrzenia gminy w wodę o odpowiednich parametrach jakościowych.

Ustalenia związane z ochroną wód podziemnych przed zanieczyszczeniem powinny być zawarte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Podsumowując, w celu zapewnienia mieszkańcom odpowiedniej jakości i ilości wody pitnej proponuje się podjęcie następujących działań:

1. Propagowanie racjonalizacji zużycia wody i ograniczanie jej strat przy wydobyciu i przesyłach.
2. Szczegółowe rozpoznanie i kontrolowanie lokalnych zagrożeń jakości wód podziemnych wraz z podejmowaniem odpowiednich działań tj.: ustanawiania stref ochronnych ujęć, likwidacji nieużywanych otworów studziennych, monitorowanie wielkości eksploatacji.
3. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ochrony głównych zbiorników wód podziemnych.
4. Kontrolowanie i wnikliwie obserwowanie realizacji nowych inwestycji, między innymi budowy głębokich studni, wykopów itp., celem uniknięcia np. łączenia poziomów wodonośnych oraz bezpośredniego zanieczyszczenia użytkowych poziomów wodonośnych; należy dążyć do wyprzedzającego uzbrojenia projektowanych obszarów koncentracji zabudowy mieszkaniowej.

W zakresie zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych, przemyśle i rolnictwie należy prowadzić działania zmierzające do racjonalizacji jej zużycia. Dla realizacji tego celu, proponuje się podjęcie lub kontynuację następujących działań:

1. Informowanie podmiotów gospodarczych - użytkowników wody o możliwościach zmniejszania jej zużycia, np. poprzez wprowadzanie zamkniętych obiegów wody, zmiany technologii, poprawę stanu zakładowych sieci wodociągowych, zakup urządzeń wodooszczędnych itp.
2. Edukacja mieszkańców w zakresie możliwości i konieczności oszczędzania wody w gospodarstwach domowych oraz o możliwościach relatywnego zmniejszania jej zużycia, np. poprzez wprowadzanie zamkniętych obiegów wody, stosowanie urządzeń wodooszczędnych (np. perlatorów), wykorzystaniu wód opadowych, itp.
3. Dążenie do identyfikacji i ograniczenia strat wody przy jej produkcji i przesyłach przez przedsiębiorstwa wodociągowe, poprzez modernizację i konserwację urządzeń wodociągowych.
4. Rozwijanie systemów automatycznego sterowania i kontroli poboru wody.

Należy wspierać uporządkowanie i modernizację gospodarki wodnej w zakładach usługowych – realizowane poprzez wprowadzanie zamkniętych obiegów wody, technologiczne wykorzystanie ścieków oraz wspieranie i egzekwowanie programów racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej. Zadanie te będą finansowane przez podmioty gospodarcze.

Przyjmuje się dalsze wykorzystanie istniejących ujęć wód podziemnych na terenie gminy, jako podstawowych źródeł zaopatrzenia gminy w wodę.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Wyszków jest istniejąca sieć wodociągowa. Dla zabezpieczenia i usprawnienia działania systemu zaopatrzenia w wodę, gmina powinna podejmować następujące prace studialne, organizacyjne i inwestycyjne:

1. opracowywanie i okresowe aktualizowanie koncepcji zaopatrzenia w wodę z bilansem

- potrzeb i hydrauliczną analizą rozplywu wody,
2. inwentaryzacja stanu sieci wodociągowej,
 3. modernizacja i konserwacja istniejących ujęć wody oraz sieci wodociągowej,
 4. likwidacja nieczynnych ujęć wody (szczególnie studni kopanych),
 5. modernizacja SUW,
 6. ograniczanie strat wody przy poborze i przesyłach.

6.3.2. Ochrona gleb

Cel długoterminowy do roku 2022:

Ochrona i właściwe wykorzystanie istniejących zasobów glebowych

Ochrona gleb użytkowanych rolniczo powinna polegać przede wszystkim na ograniczeniu zakresu zagospodarowywania gleb w sposób, który nie odpowiada ich przyrodniczym walorom i zwiększeniu skali przywracania wartości użytkowej glebom, które na skutek oddziaływania różnych czynników uległy degradacji (imisja, erozja, niewłaściwa agrotechnika).

Kierunki działań długoterminowych:

1. Zagospodarowanie gleb w sposób adekwatny do ich klasy bonitacyjnej i właściwości.
2. Ograniczenie zmian przeznaczenia wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego
3. Wprowadzanie zalesienia gruntów na glebach słabej jakości, o niskich klasach bonitacyjnych i nieprzydatnych rolniczo.
4. Ograniczenie erozji na terenach użytkowanych rolniczo, związanej z działalnością gospodarczą oraz przekształceniami środowiska (m.in. odnowienie zadrzewień śródpolnych i koryt cieków wodnych, prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzanie zalesień na glebach o najniższych klasach bonitacji,
5. Łączenie rozproszonych małych lasów (głównie prywatnych) w większe kompleksy leśne.
6. Promowanie programów rolno-środowiskowych (*bieżących i przyszłych*).
7. Ochrona przed zmianą funkcji i pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu łąk i pastwisk.
8. Stosowanie, w miarę potrzeby, wapnowania gleb w celu poprawy ich jakości.
9. Podnoszenie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów, upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych.
10. Stosowanie właściwych i terminowych zabiegów agrotechnicznych.
11. Wydawanie pozwoleń na zalesianie gruntów rolnych w obrębie proponowanych tras korytarzy ekologicznych.
12. Na trwałych użytkach zielonych w obrębie korytarzy ekologicznych ograniczanie stosowania nadmiernych dawek nawozów mineralnych, nie wprowadzanie ogrodzeń działek, utrzymywanie okresowego (wiosennego) nadmiernego uwilgotnienia terenu.
13. Na gruntach ornych przylegających bezpośrednio do użytków zielonych korytarzy ekologicznych ograniczanie do minimum stosowania środków ochrony roślin.
14. Ograniczanie wprowadzania zwartej zabudowy na terenach korytarzy

ekologicznych. Zabudowa nie powinna dochodzić do właściwej doliny cieku. Szerokość korytarza powinna być jak największa.

15. Ograniczenie czynników wpływających na degradację gleby i gruntów (głównie emisji rolniczych, przemysłowych i komunikacyjnych).
16. Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów.
17. Propagowanie „Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej”.
18. Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zanieczyszczonych.
19. Minimalizacja ryzyka wystąpienia awarii obiektów mogących spowodować zanieczyszczenie gruntu (stacji benzynowych, obiektów przemysłowych, kolizje drogowe z udziałem pojazdów transportujących substancje niebezpieczne) poprzez kontrolę i podejmowanie środków prewencyjnych.

Cele krótkoterminowe do roku 2018

1. Zmniejszenie degradacji chemicznej i fizycznej gleb oraz gruntów.
2. Zagospodarowanie gleb w sposób, który odpowiada ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacji.
3. Użytkowanie gruntów w obrębie tras korytarzy ekologicznych oraz zasady gospodarowania na nich gwarantujące zachowanie ich funkcji ekologicznych i przyrodniczych.
4. Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie ochrony powierzchni ziemi i gleb.

Istotne jest prowadzenie działań edukacyjno - informacyjnych wśród mieszkańców prowadzących działalność rolniczą. Dotyczy to głównie poziomu zanieczyszczenia uprawianych gleb oraz konieczności stosowania odpowiednich nawozów, a także właściwych upraw. Ze względu na fakt, że niektóre gatunki roślin mają zdolność kumulowania metali ciężkich, nie zaleca się prowadzenia upraw dla celów konsumpcyjnych na glebach narażonych na zanieczyszczenie (szczególnie w pobliżu tras komunikacyjnych i zakładów przemysłowych).

Istotna jest realizacja Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego,

Do zadań gminy w zakresie rozwoju zrównoważonego rolnictwa zaliczyć można wspieranie modernizacji gospodarstw mającej na celu podniesienie jakości produkcji rolnej przy równoczesnym ograniczeniu negatywnych skutków dla środowiska, rozwój rolnictwa ekologicznego, prowadzenie szerokiej edukacji mającej na celu zoptymalizowane stosowanie nawozów sztucznych i pestycydów, promowanie wykorzystania nawozów naturalnych.

Metodą edukacji rolniczej może być propagowanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. Kodeks ten zawiera zbiór przyjaznych środowisku praktyk rolniczych, których stosowanie zapewni zrównoważony rozwój w sferze produkcji rolnej, m.in. praktyczne rady, jak zmniejszyć ryzyko zanieczyszczenia wody, informuje o praktykach kontroli zanieczyszczeń stosowanych w gospodarstwie, potrzebie podnoszenia walorów krajobrazu.

Do podstawowych zadań długoterminowej polityki ekologicznej gminy należy właściwe zarządzanie przestrzenią. Zadanie to obejmuje również ochronę powierzchni ziemi i gleb.

Podstawowym kryterium określania jakości gruntu w chwili obecnej jest Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi z dnia 9

września 2002 r. (Dz. U. Nr 165 poz. 1359). Określa ono sposób klasyfikowania zanieczyszczeń w zależności od grup rodzajów gruntów wyznaczonych ze względu na ich funkcje aktualne i planowane. Rozporządzenie to podaje także zakres zanieczyszczeń, który należy brać pod uwagę przy określaniu rodzajów badań przewidywanych dla konkretnego typu obiektu.

6.3.3. Gospodarka odpadami

Cel długoterminowy do 2022 roku

Minimalizacja ilości wytwarzanych oraz składowanych odpadów

Cele krótkoterminowe zakładają w świetle Krajowego i Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami objęcie wszystkich mieszkańców kraju zbiórką odpadów i wyeliminowanie dzięki temu niekontrolowanego wprowadzania odpadów komunalnych do środowiska, czyli zapobieganie powstawaniu tzw. „dzikich wysypisk”, składowanie pozostałych odpadów na składowisku w pełni zabezpieczonym, podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów komunalnych ulegających biodegradacji oraz rozwój selektywnej zbiórki odpadów, zbiórkę odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i niebezpiecznych z grupy odpadów komunalnych. Istotne jest ponadto podnoszenie świadomości społecznej obywateli. Wymienione cele stanowią podstawę do podjęcia odpowiednich działań na terenie gminy zmierzających do poprawy funkcjonowania systemu gospodarki odpadami.

Warunkiem wdrożenia systemu gospodarki odpadami zgodnego z *Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023* jest stworzenie sprawnego systemu finansowania zadań wynikających z przyjętych kierunków działań. Zakres celów oraz działań sprawia, iż Plan wymaga wielostronnej współpracy samorządów terytorialnych, administracji publicznej, podmiotów gospodarczych i instytucji. Takie podejście przekłada się na szerokie spektrum potencjalnych źródeł finansowania.

Realizacja zadań wymaga nie tylko zaangażowania środków własnych, ale także aktywnej polityki pozyskiwania alternatywnych źródeł finansowania.

Określone w niniejszym dokumencie cele i kierunki działań gminy Wyszków ustalono zgodnie z *Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023*.

Docelowy system zagospodarowania odpadów komunalnych ma wyglądać w ten sposób, że zmieszane odpady komunalne, odpady zielone i pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczone do składowania są zbierane, poddawane odzyskowi lub unieszkodliwiane w regionie gospodarki odpadami komunalnymi w regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych. Gmina Wyszków należy do Ostrołęcko – Siedleckiego Regionu Gospodarki Odpadami. Podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości mogą przekazywać zmieszane odpady komunalne, odpady zielone i pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania tylko do takich instalacji.

Wytyczonymi celami w zakresie odzysku i recyklingu wymagane jest prowadzenie odpowiedniego systemu selektywnego zbierania i odbierania, co najmniej następujących frakcji odpadów komunalnych:

1. odpady zielone z ogrodów i parków (pielęgnacji terenów miejskich),

2. papier i tektura (w tym odpady opakowaniowe, gazety itd.),
3. odpady opakowaniowe ze szkła w podziale na szkło bezbarwne i kolorowe,
4. tworzywa sztuczne i metale,
5. zużyte baterie i akumulatory,
6. zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
7. przeterminowane leki,
8. chemikalia (farby, rozpuszczalniki, oleje odpadowe itd.),
9. meble i inne odpady wielkogabarytowe,
10. odpady budowlano-remontowe.

Na terenach wiejskich odpady zielone mogą być zagospodarowane we własnym zakresie, np. w kompostownikach lub biogazowniach rolniczych, a na terenach z zabudową jednorodziną – w kompostownikach przydomowych.

Przyjęto kontynuację sposobu selektywnego zbierania odpadów poprzez:

1. zbieranie selektywne u źródła w zabudowie jednorodzinnej,
2. pojemniki na poszczególne rodzaje odpadów w zabudowie wielorodzinnej,
3. punkty selektywnego zbierania odpadów oraz miejsca zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

W ramach organizacji zbierania odpadów komunalnych obligatoryjnym zadaniem własnym gmin jest tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów w sposób zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy. Tworzenie punktów selektywnej zbiórki jest możliwe zarówno przez gminy jak i przedsiębiorców. Organizacja nowych i rozwój istniejących systemów zbierania odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych może się odbywać w oparciu o placówki handlowe, apteki, zakłady serwisowe oraz stacjonarne i mobilne punkty zbierania odpadów niebezpiecznych.

Osiągnięcie zapisanych celów uzależnione jest od skuteczności instrumentów finansowych umożliwiających realizację zadań przez poszczególnych uczestników systemu gospodarki odpadami. W planie przedstawiony został harmonogram planowanych czynności wraz z określeniem wykonawców i sposobu finansowania zadań wynikających z przyjętych kierunków działań.

Większą część wydatków w zakresie finansowania systemu gospodarki odpadami ponoszą samorządy terytorialne, fundusze ekologiczne i przedsiębiorstwa. Wszystkie instytucje udzielające pomocy finansowej w ramach realizacji zadań wymagają przedstawienia projektu, harmonogramu i dokumentacji dotyczących planowanego przedsięwzięcia.

Potencjalnymi zmianami istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji zapisów PGO 2012-2023 będą następujące skutki środowiskowe:

1. brak zbierania odpadów komunalnych przez mieszkańców skutkowałby powstawaniem tzw. dzikich wysypisk czy też spalaniem części odpadów w piecach, co jest niekorzystne ze względu na emisje zanieczyszczeń gazowych,
2. utrzymany zostałby stan, w którym większość odpadów składowana byłaby na składowiskach, pogarszając tym samym stan wód podziemnych. Składowanie odpadów powoduje również emisje gazów, pylenie oraz rozprzestrzenianie się skażeń mikrobiologicznych. Składowiska niszczą ponadto walory krajobrazowe środowiska,
3. na składowiska trafiałyby w dużej ilości odpady komunalne ulegające

biodegradacji, co skutkowałoby wzmożonym wydzielaniem odorów, biogazu oraz zanieczyszczeniem wód podziemnych.,

4. z masy odpadów komunalnych byłyby wydzielane niewielkie ilości materiałów surowcowych (papier, tworzywa sztuczne, szkło, metale),
5. zbyt mała ilość zebranych selektywnie odpadów niebezpiecznych skutkowałaby przedostawaniem się do środowiska wielu zanieczyszczeń, w tym metali ciężkich, olejów, freonów czy też składników aktywnych leków,
6. niedostateczna ilość instalacji do zagospodarowania odpadów, takich jak sortownie, kompostownie, instalacje do fermentacji odpadów itp. skutkowałaby zwiększoną presją na składowanie odpadów,
7. brak działań mających przeciwdziałać wytwarzaniu odpadów (przede wszystkim edukacji ekologicznej) powodowałby zwiększenie ilości wytwarzanych odpadów,
8. nieprzestrzeganie przez przedsiębiorców obowiązków (wynikających z przepisów prawnych) dotyczących gospodarowania odpadami skutkowałby zwiększeniem się ilości odpadów niewłaściwie zagospodarowanych,

Mając powyższe na uwadze, wskazane jest ustalenie poniższych kierunków działań w zakresie gospodarki odpadami dla Gminy Wyszków.

Kierunki działań długoterminowych:

Określono z uwzględnieniem zapisów nowego WPGO.

1. Systematyczna kontrola wypełniania przez mieszkańców zobowiązań dotyczących gromadzenia odpadów poprzez objęcie wszystkich mieszkańców odbiorem odpadów.
2. Bieżąca likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów.
3. Przeprowadzanie kampanii i akcji edukacyjno – informacyjnych, dla wszystkich grup społecznych, dotyczących zasad i podstaw prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami, promowanie i wspieranie wdrażania efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, organizacja kampanii edukacyjno – informacyjnej w zakresie prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.
4. Organizowanie i pełne uczestnictwo w akcjach „Sprzątanie świata” i „Dzień Ziemi”.
5. Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów.
6. Postępowanie w gospodarowaniu odpadami zgodnie z europejską hierarchią postępowania z odpadami, która obejmuje: zapobieganie, ponowne użycie, recykling, spalanie (z odzyskiem energii), unieszkodliwianie na składowiskach (składowanie).
7. Dążenie do uzyskania poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia materiałów odpadowych, przynajmniej takich, jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych na poziomie minimum 50% ich masy do 2020 roku,
8. Dążenie do uzyskania poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych w wysokości, co najmniej 70% wagowo do 31 grudnia 2022 r.
9. Dążenie do ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania do nie więcej niż 35% do 16 lipca 2022r. w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.
10. Wspieranie rozwoju i wdrażanie nowoczesnych technologii odzysku i

- unieszkodliwiania odpadów, w tym metod termicznego przekształcania odpadów.
11. Dalsze likwidowanie odpadów zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm.
 12. Dalsze utrzymanie wartości odzysku olejów odpadowych,
 13. Dalsze doskonalenie systemu selektywnego zbierania i odzysku olejów odpadowych.
 14. Dalsze doskonalenie systemu zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych,
 15. Dalsze usprawnianie systemu selektywnego zbierania odpadów medycznych i weterynaryjnych (w tym segregacja odpadów u źródła powstania), co wpłynie na spadek ilości odpadów innych niż niebezpieczne w strumieniu odpadów niebezpiecznych.
 16. Utrzymywanie wartości odzysku i recyklingu na poziomie 95% i 85% w stosunku do masy pojazdów przyjeżdżających do stacji demontażu w skali roku.
 17. Dążenie do utrzymania poziomu selektywnego zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektrycznego pochodzącego z gospodarstw domowych na poziomie, co najmniej 4 kg/mieszkańca/rok.
 18. Dążenie do utrzymania minimalnych poziomów odzysku i recyklingu zużytego sprzętu od dnia 15.08.2018 r. określonych w WPGO 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023.
 19. Usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 r. wszystkich wyrobów zawierających azbest:

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Wzrost świadomości mieszkańców na temat prawidłowej gospodarki odpadami.
2. Wspieranie działań w zakresie zwiększania świadomości ekologicznej mieszkańców dotyczących prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi.
3. Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów.
4. ~~Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji do max 50% wytworzonych odpadów do końca 2014r.~~
5. ~~Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców.~~
6. ~~Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych.~~
7. ~~Zorganizowanie systemu sortowania i odzysku odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.~~
8. Wdrożenie nowych technologii w zakresie odzysku, recyklingu i zmniejszenia ilości odpadów
9. Dążenie do osiągnięcia wynikających z KPGO 2014 poziomów odzysku poszczególnych rodzajów odpadów oraz poziomów kierowanych do składowania odpadów biodegradowalnych.
10. Dążenie do zmniejszenia masy składowanych odpadów ulegających biodegradacji z innych grup niż komunalne do poziomu nie więcej niż 40% masy wytworzonych odpadów.
11. Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych, na poziomie minimum 20% ich masy do 2017 roku,
12. Dążenie do osiągnięcia poziomu przygotowania do ponownego użycia, recyklingu oraz innych form odzysku materiałów budowlanych i rozbiórkowych, wynoszącego wagowo

70%.

13. Wspieranie budowy i rozwoju regionalnych systemów gospodarki odpadami komunalnymi,
14. Wspieranie rozwoju i wdrażanie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym metod termicznego przekształcania odpadów na terenie województwa mazowieckiego.
15. Sukcesywne likwidowanie odpadów zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm.
16. Utrzymanie poziomu odzysku olejów odpadowych na poziomie, co najmniej 50%, a recyklingu rozumianego jako regeneracja na poziomie co najmniej 35%,
17. Zapewnienie selektywnego zbierania i odzysku olejów odpadowych.
18. Rozbudowa systemu zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych,
19. Dążenie do osiągnięcia założonych w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami poziomów odzysku i unieszkodliwiania poszczególnych odpadów niebezpiecznych.
20. Działania w kierunku wprowadzenia ustaleń wynikających ze zmienionej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawy o odpadach

Zadania gminy w zakresie gospodarowania odpadami wynikające z Ustawy z dnia 1 lipca 2011 roku *o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 152, poz. 897 z późn. zm.):

Stworzenie warunków do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy.

1. Rada Gminy podejmuje uchwały w sprawie:
 - Regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie – rozszerzony zakres odpadów komunalnych podlegających selektywnej zbiórce; konieczność dostosowania do WPGO;
 - Sposobu ustalania przez gminę opłaty oraz ustalenia wysokości stawki opłaty za zagospodarowanie odpadów (niższa stawka za odpady zebrane selektywnie, możliwość określenia stawki dla 1 gosp. domowego);
 - Terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami z uwzględnieniem warunków miejscowych;
 - Wzoru deklaracji o wysokości opłaty składanych przez właścicieli wraz z objaśnieniem jej wypełnienia, sposobu i miejsca złożenia oraz pouczeniem o wystawieniu tytułu wykonawczego na podstawie deklaracji; uchwała może określać dokumenty potwierdzające dane zawarte w deklaracji;
 - Sposobu i zakresu świadczonych usług w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych (ilość odpadów, częstotliwość odbioru, usługi realizowane przez PSZOK);
 - Rada gminy może także określić rodzaje dodatkowych usług świadczonych przez gminę w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów oraz cen te usługi;
2. Burmistrz prowadzi rejestr działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, do którego wpis jest obligatoryjny dla podmiotów zmierzających świadczyć usługi w tym zakresie na terenie gminy.

6.3.4. Ochrona jakości powietrza

Cel długoterminowy do 2020 roku

Poprawa jakości powietrza atmosferycznego

Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Kierunki działań długoterminowych:

1. Budowanie wśród mieszkańców świadomości ekologicznej z zakresu ochrony powietrza oraz informowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz poprawy jakości powietrza atmosferycznego (zakaz spalania odpadów w paleniskach domowych, głównie: gumy, tworzyw sztucznych itp.).
2. Kształtowanie i promocja postaw pro środowiskowych wśród mieszkańców gminy
3. Eliminowanie węgla i oleju opałowego jako paliwa w kotłowniach indywidualnych, wdrażanie stosowania energii elektrycznej oraz indywidualnych źródeł energii odnawialnej.
4. Instalacja urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstających w procesie spalania paliw w procesach technologicznych.
5. Promowanie oraz popularyzacja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych.
6. Informowanie mieszkańców i doradztwo w zakresie udzielania kredytów oraz refundacji kosztów wymiany lub modernizacji pieców grzewczych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
7. Termomodernizacja budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej.
8. Tworzenie warunków dla intensyfikacji ruchu rowerowego, wyznaczanie układu ścieżek rowerowych.
9. Przeprowadzanie kontroli na posesjach w celu wyeliminowania spalania w piecach odpadów (folii, PET, opon itp.) przez mieszkańców.

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Dążenie do ograniczania emisji ze źródeł bytowo – komunalnych, szczególnie źródeł niskiej emisji.
2. Dążenie do zmniejszenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń monitorowanych substancji.
3. Dążenie do ograniczenia wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych.
4. Dążenie do ograniczenia emisji punktowej z procesów technologicznych.
5. Gazyfikacja gminy zwłaszcza budynków użyteczności publicznej.
6. Rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą.
7. Wprowadzanie przepisów lokalnych dotyczących sposobu ogrzewania mieszkań.
8. Wyeliminowanie nielegalnych praktyk spalania odpadów w piecach c.o.
9. Termomodernizacja budynków.

Ograniczenie i utrzymanie na niskim poziomie lokalnej **emisji z systemów ogrzewania** powinno stanowić ważny element polityki ekologicznej gminy. Przechodzenie na ogrzewanie o niższej uciążliwości dla środowiska wiąże się z polityką gminy oraz istnieniem mechanizmów finansowych i administracyjnych promujących pożądane zachowania mieszkańców.

W celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza w wyniku prowadzenia gospodarki cieplnej wyróżnić można dwa kierunki działań:

– wzrost energooszczędności poprzez stosowanie zabiegów termoizolacyjnych - modernizacje budynków mieszkalnych, publicznych i innych. Należy wykorzystać mechanizmy preferencyjnego kredytowania inwestycji proekologicznych w tym zakresie, programy dofinansowywane ze środków fundacji i funduszy krajowych i UE.

– modernizacja lub przebudowa systemów ogrzewania – szczególnie małych kotłowni oraz indywidualnych palenisk domowych. Preferowane powinno być stosowanie w celach energetycznych paliw niskoemisyjnych bardziej przyjaznych dla środowiska: gaz, drewno, pelety itp. oraz stosowanie indywidualnych źródeł energii odnawialnej: kolektory słoneczne, pompy ciepła.

Znaczną poprawę jakości powietrza można uzyskać w wyniku prowadzenia edukacji ekologicznej mieszkańców na temat szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych lub na powierzchni terenu.

Proponowane kierunki działań w zakresie ograniczania emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych, szczególnie niskiej emisji są następujące:

1. Promowanie modernizacji źródeł ciepła w indywidualnych gospodarstwach.
2. Modernizacja lokalnych kotłowni z wykorzystaniem odpowiednich technologii zabezpieczających przed emisją szkodliwych substancji oraz zmiana paliwa na ekologiczne.
3. Poprawa efektywności energetycznej: realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego, wprowadzanie nowoczesnych i energooszczędnych technologii oraz systemu zarządzania energią i systemu audytów, opracowanie i przyjęcie dokumentacji dot. zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe (założenia do planów i plany),
4. Zwiększenie udziału ekologicznych nośników ciepła i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym gminy poprzez:
 - wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc przy wprowadzaniu bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
 - stosowanie indywidualnych źródeł energii odnawialnej:
 - kolektorów słonecznych,
 - biomasy.
5. Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie ochrony powietrza i przedstawienie szkodliwego oddziaływania zanieczyszczeń pyłowych i gazowych dla zdrowia i kosztów społeczno-ekonomicznych spowodowanych zanieczyszczeniem atmosfery.
6. prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów (śmieci) połączonych z ustanowieniem mandatów za spalanie odpadów, nakładanych przez policję lub straż miejską na terenie miasta,

7. kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości,
8. uświadamianie społeczeństwa o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci ciepłej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej,
9. edukacja społeczeństwa na temat zanieczyszczeń powietrza, przede wszystkim o prekursorach ozonu, jak powstaje „zły” ozon oraz jakie działania mogą przyczynić się do obniżenia stężeń ozonu,
10. promocja rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii ograniczających zużycie energii,
11. prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz minimalizacji zużycia energii oraz zmniejszenia strat ciepła m.in. poprzez termoizolację budynków mieszkalnych i publicznych, montowanie regulatorów ciepła, wymianę stolarki drzwiowej i okiennej, stosowanie materiałów energooszczędnych, itp.

Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z **procesów technologicznych** w istniejących zakładach może być realizowane m.in. poprzez zmianę paliwa na ekologiczne (np. biopaliwa), systematyczne wprowadzanie nowoczesnych, przyjaznych środowisku technologii, modernizację procesów technologicznych, zmniejszenie materiałochłonności produkcji oraz hermetyzację procesów i instalowanie urządzeń oczyszczających.

W celu zmniejszenia negatywnego wpływu przemysłu na środowisko, wszędzie gdzie jest to możliwe, należy stosować metody najlepszych dostępnych środków technicznych.

Proponowane kierunki działań są następujące:

- Ograniczanie emisji niezorganizowanej z terenu zakładów i innych placówek usługowo – handlowych poprzez utrzymywanie w czystości ich powierzchni odsłoniętych.
- Prowadzenie odpowiedniej polityki przestrzennej, mającej na celu lokalizację nowych zakładów uciążliwych ze względu na emisje zanieczyszczeń do atmosfery na terenach oddalonych od zabudowy mieszkalnej i terenów przyrodniczo cennych (nie na linii najczęstszych kierunków wiatrów) i uwzględnienie tych zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego.
- Modernizacja i hermetyzacja procesów technologicznych w przemyśle oraz ich automatyzacja, zmniejszenie strat przesyłu energii,
- Montaż urządzeń ograniczających emisje do powietrza, stosowanie efektywnych technik odpylania gazów odlotowych,
- Ograniczenie wielkości emisji substancji do powietrza poprzez m.in.: optymalne sterowanie procesem spalania i podnoszenie sprawności procesu produkcji energii, zmianę technologii lub profilu produkcji, zmianę paliwa, a także likwidację źródeł emisji,
- Przestrzeganie przepisów o ochronie atmosfery w przypadku nowych inwestycji.
- Przestrzeganie przez poszczególne zakłady i kontrola norm odnośnie emisji zanieczyszczeń.
- Promowanie i wdrażanie nowoczesnych, energooszczędnych technologii, w tym BAT.
- Promowanie systemów zarządzania środowiskowego (projekty Czystej Produkcji i norm zarządzania środowiskowego (np. ISO 14000).

Działania ograniczające emisje **ze źródeł komunikacyjnych** mają bezpośredni związek z eliminacją lub zmniejszeniem uciążliwości transportu drogowego dla otoczenia i powinny koncentrować się na:

- zmniejszeniu ruchu drogowego o charakterze "tranzytowym"
- poprawie warunków ruchu drogowego przy wykorzystaniu podstawowych narzędzi inżynierii ruchu, zapewniających zwiększenie płynności i przepustowości drogowej,
- podwyższeniu standardów technicznych infrastruktury drogowej, zwłaszcza w obszarze o największym nasileniu ruchu.
- stosowaniu przy modernizacji dróg i parkingów materiałów i technologii gwarantujących ograniczenie emisji pyłu podczas eksploatacji,
- modernizacji transportu miejskiego, usprawnieniu miejskiej komunikacji, rozwijaniu infrastruktury kolejowej, wymiana taboru,
- polityce cenowej opłat za przejazdy i zsynchronizowaniu rozkładów jazdy transportu zbiorowego zachęcające do korzystania z systemu transportu zbiorowego,
- wprowadzaniu niskoemisyjnych paliw i technologii w systemie transportu publicznego i służb miejskich,
- zakupie przez lokalne władze pojazdów bardziej przyjaznych dla środowiska,
- budowie ścieżek rowerowych,
- wprowadzeniu ograniczeń prędkości na drogach o pyłacej nawierzchni,
- intensyfikacji okresowego czyszczenia ulic,
- szkoleniu kierowców w celu usprawnienia ruchu drogowego.

Istotne znaczenie dla zmniejszenia negatywnego wpływu indywidualnego transportu samochodowego na środowisko ma poprawa stanu technicznego pojazdów.

Działaniem zaradczym jest także promowanie transportu rowerowego, stąd potrzeba podnoszenia standardów technicznych istniejących tras rowerowych i budowa nowych tras.

Proponowane kierunki działań są następujące:

- modernizacja dróg (w tym remonty bieżące i kapitalne) w celu poprawy ich standardów technicznych,
- projektowanie nowych dróg z uwzględnieniem możliwie małych pochyłeń podłużnych, mało szorstkich nawierzchni,
- modernizacja skrzyżowań, dążąca do poprawy ruchu, zmniejszenia ilości kolizji i koordynacji skrzyżowań (tzw. zielona fala),
- wprowadzanie ulic jednokierunkowych na ulicach bocznych do głównych ciągów komunikacyjnych, co zwiększy przepustowość komunikacyjną terenów przyległych, zmniejszy kolizyjność i usprawni ruch.
- uzyskanie przez wszystkie eksploatowane środki transportu parametrów w zakresie walorów użytkowych oraz w zakresie oddziaływania na środowisko, jakie będą w tym czasie obowiązywały w Unii Europejskiej.

6.3.5. Ochrona przed hałasem

Cel długoterminowy do roku 2022:

Ograniczenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców gminy

Emisja hałasu do środowiska na terenie gminy jest powodowana głównie przez:

- komunikację samochodową
- prowadzone procesy technologiczne w sektorze drobnego przemysłu i usług.

Kierunki działań długoterminowych:

1. Zmniejszanie uciążliwości hałasu komunikacyjnego poprzez właściwe projektowanie dróg, modernizacje i remonty nawierzchni, a także budowę przesłon izolacyjnych (np. ekranów akustycznych), budowa obwodnic, modernizacja, przebudowa dróg wraz z budową zabezpieczeń akustycznych (ekrany akustyczne, wymiana stolarki okiennej, wymiana nawierzchni na „cichą”), przebudowa dróg (m.in. S8), w miejscach najbardziej zagrożonych oddziaływaniem hałasu.
2. Systematyczne eliminowanie w przemyśle technologii i urządzeń przekraczających wartości normatywne emisji hałasu.
3. Preferowanie mało konfliktowych lokalizacji obiektów przemysłowych przy opracowywaniu planów zagospodarowania przestrzennego i w procedurach inwestycyjnych.
4. Ograniczanie uciążliwości hałasu pochodzącego od robót budowlanych.
5. Eliminowanie lokalizacji terenów przemysłowych w sąsiedztwie terenów mieszkalnych.

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Rozpoznanie klimatu akustycznego w wybranych punktach, w których może występować zagrożenie hałasem.
2. Dążenie do ograniczenia hałasu na terenach, gdzie jest on odczuwalny jako uciążliwy, szczególnie na terenach zwartej zabudowy mieszkalnej (dotyczy to przede wszystkim hałasu emitowanego przez środki transportu w obszarach zabudowy i wzdłuż głównych dróg).
3. Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu w obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna.
4. Dążenie do ograniczenia hałasu pochodzenia przemysłowego i robót budowlanych.

Ochrona przed hałasem polega na:

- zapobieganiu jego powstawania,
- zapobieganiu jego przenikania do środowiska.

Zalecanym działaniem jest zmniejszenie liczby osób narażonych na nadmierny hałas. W tym celu w miejscach, w których występują uciążliwe źródła hałasu, zlokalizowane w pobliżu

gęstej zabudowy mieszkaniowej lub terenów wykorzystywanych do wypoczynku konieczne będzie zastosowanie środków wyciszających, głównie zasadzenie pasów zwartej zieleni izolacyjnej (gęste krzewy i drzewa) lub budowa ekranów akustycznych.

Należy także propagować stosowanie materiałów budowlanych o odpowiedniej izolacyjności akustycznej. Dobrą metodą redukcji hałasu jest wymiana okien na dźwiękoizolacyjne, o podwyższonym wskaźniku izolacyjności akustycznej właściwej ($R_w > 30\text{dB}$), które zapewnią warunki komfortu akustycznego wewnątrz pomieszczeń zamkniętych. Wymagania dotyczące izolacyjności okien według wymagań normy zależą od poziomu dźwięku hałasu samochodowego określonego dla szesnastu godzin pory dziennej oraz ośmiu godziny nocy. Działania te powinny zostać podjęte szczególnie w budynkach narażonych na ponadnormatywny hałas i nowobudowanych obiektach.

Kolejnym działaniem może być zmiana funkcji lokali w budynkach położonych przy głównych ciągach komunikacyjnych (z mieszkalnej na usługową). W celu ochrony przed hałasem należy przyjąć zasięg stref uciążliwości szlaków komunikacyjnych, w zasięgu, których:

- wyklucza się lokalizację obiektów służby zdrowia i oświaty,
- dopuszcza się lokalizowanie obiektów mieszkalnych i usługowych po warunkiem zabezpieczenia przeciwhałasowego pomieszczeń zgodnie z Polską Normą PN – 87/B-02151/02 pn. Akustyka budowlana. Ochrona przed hałasem pomieszczeń w budynku. Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach.

Działania w zakresie ochrony przed hałasem drogowym są także w znacznej części identyczne z działaniami ukierunkowanymi na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

W planowaniu przestrzennym należy przyjąć zasadę stosowania natężenia hałasu jako jedno z kryteriów lokalizacji nowych inwestycji. Należy stworzyć jasną wizję obszarów wymagających zapewnienia komfortu akustycznego i zapewnienie właściwego ich rozdziału od obszarów niewymagających komfortu. Istotne jest również umieszczanie informacji o stanie akustycznym środowiska i standardach akustycznych w opracowaniach ekofizjograficznych oraz prognozach do planów miejscowych.

W zakresie utrzymania aktualnego poziomu hałasu w obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna zalecana są działania:

1. Właściwe strefowanie akustyczne - przeznaczanie wydzielonych specjalnie terenów na cele lokalizacji uciążliwego akustycznie przemysłu, rzemiosła i usług.
2. Prowadzenie działalności edukacyjnej o zagrożeniu środowiska i zdrowia ludzkiego hałasem.
3. Reagowanie na skargi mieszkańców gminy na ponadnormatywny hałas, z uwzględnieniem technicznych i ekonomicznych możliwości organów władzy, przy nadrzędnej zasadzie racjonalizacji takich działań.
4. W zakresie ograniczania hałasu przemysłowego i od robót budowlanych zaleca się działania:
5. Inwentaryzacja potencjalnych źródeł uciążliwości akustycznej pochodzenia przemysłowego, usługowego, itp.
6. Zgłaszanie Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska miejsc uciążliwości akustycznej.
7. Ograniczanie użytkowania środków transportu, maszyn i urządzeń, których hałaśliwość nie

odpowiada przyjętym standardom.

8. Właściwa organizacja robót budowlanych, minimalizująca hałas.
9. Obligowanie inwestorów, do stosowania rozwiązań minimalizujących emisję hałasu (w wydawanych decyzjach środowiskowych)

6.3.6. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym

Cel długoterminowy do roku 2020:

Ochrona mieszkańców gminy przed negatywnymi oddziaływaniami pól promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego

Kierunki działań długoterminowych:

1. Wykonanie badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia wywoływanego polami elektromagnetycznymi oraz poszerzenie wiedzy na temat stopnia ich oddziaływania, (zadanie WIOŚ).
2. prowadzenie przez organy ochrony środowiska ewidencji źródeł wytwarzających pola elektromagnetyczne (zgłoszenia instalacji). -(zadanie WIOŚ).
3. Rozpoznanie zagrożeń i kształtowanie stref oddziaływania elektromagnetycznego, w tym z istniejących źródeł na terenie gminy.
4. Edukacja społeczeństwa w zakresie oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego.
5. Preferowanie niekonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego.

Cel krótkoterminowe do roku 2018:

1. Utrzymywanie natężenia promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego poniżej poziomów dopuszczalnych lub, co najwyżej na tym poziomie.

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone, pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

Należy unikać lokalizacji nowych budynków mieszkalnych w bliskim sąsiedztwie linii elektroenergetycznych lub stacji transformatorowych wysokiego napięcia. W celu ograniczenia oddziaływania linii energetycznych na środowisko i zdrowie ludzi, będą przestrzegane następujące zasady:

- Wprowadzanie w nowoprojektowanych i remontowanych układach energetycznych nowych materiałów i technologii wykonawstwa.
- Ustalanie stref ochronnych wokół obiektów elektroenergetycznych.
- Lokalizacja linii energetycznych o napięciu 110 kV i wyższym poza terenami przeznaczonymi pod zabudowę mieszkaniową.

W związku z rozwojem systemu usług telekomunikacyjnych na terenie gminy, prawdopodobnie wzrośnie oddziaływanie promieniowania elektromagnetycznego pochodzącego z tego źródła. Z drugiej strony, nowe tereny przewidziane pod zabudowę mieszkalno-usługową

mogą być wyposażane w dodatkowe sieci telekomunikacyjne powiązane z istniejącą siecią oraz powiązane z systemem radiowego dostępu do internetu. Dla potrzeb rozwoju sieci telekomunikacyjnych należy uwzględnić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miejsca dla urządzeń teletechnicznej kanalizacji kablowej.

W celu ochrony krajobrazu przed negatywnym oddziaływaniem, linie energetyczne, stacje nadawcze, stacje bazowe telefonii komórkowej wymagające wysokiej konstrukcji wsporczych należy realizować poza miejscami objętymi szczególną ochroną i w taki sposób, aby ich wpływ na krajobraz był jak najmniejszy.

Przy wyznaczeniu lokalizacji stacji bazowych telefonii komórkowej należy zwrócić uwagę na estetykę krajobrazu, gdyż anteny umieszczane są zazwyczaj na dużych wysokościach, na dachach najwyższych budynków lub specjalnych masztach. Należy przestrzegać zasady grupowania obiektów na jednym maszcie, o ile w bliskim sąsiedztwie planowana jest lokalizacja kilku takich obiektów.

Podstawowym elementem ochrony przed polami elektromagnetycznymi jest informacja o występujących poziomach pól, którą pozyskuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Monitoring ten prowadzony jest przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska poprzez m.in.:

- prowadzenie bazy danych o źródłach pól mogących oddziaływać na środowisko oraz uwzględnienie wyników badań wykonanych przez zarządzających instalacją z mocy prawa,
- prowadzenie, aktualizowanego corocznie, rejestru zawierającego informację o terenach, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

6.3.7. Edukacja ekologiczna społeczeństwa

Cel długoterminowy do 2020 roku

Podniesienie świadomości ekologicznej oraz wykształcenie nowych proekologicznych nawyków i postaw wśród społeczności gminy

Kierunki działań krótkoterminowych i długoterminowych

1. Edukacja dzieci i młodzieży.
2. Organizacja corocznej akcji „Sprzątanie Świata” i „Dzień Ziemi”.
3. Promowanie konkursów ekologicznych w szkołach.
4. Propagowanie segregacji odpadów z gospodarstw domowych.
5. Propagowanie zaprzestania wiosennego wypalania łąk i ugorów.
6. Upowszechnianie i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej”.
7. Edukacja dorosłych - propagowanie selektywnej zbiórki odpadów, kompostowania odpadów organicznych.

8. Współpraca w zakresie edukacji ekologicznej z zewnętrznymi jednostkami

Edukacja ekologiczna prowadzona jest systematycznie w szkołach i realizowana na zajęciach edukacyjnych oraz na zajęciach pozalekcyjnych.

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony środowiska.
2. Promocja walorów przyrodniczych i turystycznych gminy.
3. Propagowanie proekologicznych działań i akcji.

Podniesienie świadomości ekologicznej oraz wykształcenie nowych proekologicznych nawyków i postaw wśród społeczności gminy jest celem zgodnym z założeniami Polityki Ekologicznej Państwa (PEP), która kładzie nacisk na włączanie i rozszerzanie współpracy, szczególnie instytucji publicznych z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, jak również włączenie organizacji pozarządowych, a tym samym społeczeństwa w procedury konsultowania ważnych dla środowiska przedsięwzięć i decyzji.

Istotne jest zadbanie o edukację ekologiczną wśród młodego pokolenia jak również edukację ekologiczną dorosłych. Dlatego strategię realizacji celu zogniskowano wokół zagadnień:

- edukacja ekologiczna w szkolnictwie
- edukacja ekologiczna dorosłych

Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem realizowanym w formalnym systemie kształcenia obejmującym wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe.

Ważnym zadaniem jest wprowadzanie do programów szkolnych zagadnień związanych z edukacją ekologiczną szczególnie dotyczącą tych problemów, które w danej gminie są najistotniejsze, np. stosowanie ekologicznych źródeł energii, selektywna zbiórka odpadów, właściwa gospodarka wodno - ściekowa itp.

Stosowanie przez nauczycieli metod aktywizujących i poszukujących tj. burza mózgów, karty pracy, projekty; zajęcia terenowe oparte na bezpośrednim kontakcie ucznia z przedstawianą problematyką wykształci w uczniu umiejętność obserwacji, logicznego myślenia, kojarzenia, wyciągania wniosków. Zadaniem nauczyciela w szeroko pojętej edukacji ekologicznej jest:

- kształtowanie u ucznia postawy odpowiedzialności za stan środowiska,
- zachęcanie ucznia do prowadzenia własnych obserwacji, badań i analizy środowiska,
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą,
- umożliwienie dzieciom i młodzieży podejmowania praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w ich otoczeniu.

Nauczyciele podejmujący się realizacji zagadnień związanych z edukacją ekologiczną mogą zarówno współpracować ze sobą, jak i współpracować z instytucjami organizacjami wspierającymi ich dotychczasową działalność, jak również z wymienionymi poniżej:

- Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego – organizowanie i współorganizowanie prelekcji, konkursów, lekcji, festynów, finansowanie nagród,

- Pozarządowe Organizacje Ekologiczne (POE), fundacje ekologiczne – pomoc w organizowaniu warsztatów, happeningów, szkoleń, konkursów.

Zalecanym jest:

- Poszerzenie problematyki ekologicznej w przedszkolach oraz w programach nauczania szkół wszystkich szczebli.
- Aktywna edukacja ekologiczna młodzieży w formalnym systemie kształcenia.
- Wspieranie działań edukacji szkolnej przez instytucje samorządowe i państwowe.
- Prowadzenie jednorazowych akcji edukacyjnych, o tematyce związanej z bieżącymi, ważnymi wydarzeniami na terenie gminy,
- Włączanie edukacji ekologicznej do każdego obszaru działań, realizowanych w gminie (inwestycje, polityka społeczna, gospodarka nieruchomościami, finanse publiczne itp.)

6.3.8. Ochrona przyrody i krajobrazu

Cel długoterminowy do roku 2022:

Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej gminy

Kierunki działań długoterminowych

1. Dążenie do zwiększenia obszarów leśnych na terenie gminy.
2. Identyfikacja obszarów przewidzianych do objęcia szczególnymi formami ochrony przyrody ze szczególnym uwzględnieniem terenów korytarzy ekologicznych i dolin rzek.
3. Kontynuacja ochrony istniejących już obszarów i obiektów podlegających ochronie na mocy prawa, respektowanie przez użytkowników środowiska zasad ekorozwoju na terenach cennych przyrodniczo i krajobrazowo.
4. Uczulanie mieszkańców i turystów na dbałość o tereny chronione.
5. Czynna ochrona wybranych gatunków chronionych ze szczególnym uwzględnieniem gatunków zagrożonych,
6. Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków na obszarach chronionych z zachowaniem zagrożonych wygięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej,

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej.
2. Ochrona i renaturalizacja obszarów chronionych, ciągów i połączeń ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych.
3. Udrażnianie, kształtowanie, odtwarzanie korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych) umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji:
4. Rozwój rolnictwa ekologicznego.
5. Ochrona elementów środowiska przyrodniczo kulturowego.
6. Rozwój sieci szlaków turystycznych i ścieżek przyrodniczych.
7. Monitoring ruchu turystycznego szczególnie na obszarach chronionych.
8. Zalesianie gruntów na glebach niskiej jakości według wykonanych projektów.

9. Odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych.
10. Ochrona obszarów NATURA 2000 na podstawie planów ochrony sporządzonych dla tych obszarów.
11. Wykluczenie planowania inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska na obszarach Natura 2000, jeśli inwestycje nie są podyktowane nadrzędnym interesem publicznym.
12. Racjonalne wykorzystanie walorów przyrodniczych lasów.
13. Budowanie i aktualizacja baz danych z zakresu ochrony przyrody.
14. Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych:

Na terenach użytkowanych rolniczo o bogatej strukturze krajobrazu (mozaika różnych typów użytkowania) – zakłada się zachowanie struktury krajobrazu, co oznacza:

- ochronę fragmentów naturalnej i seminaturalnej roślinności (lasów, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i śródłąkowych, podmokłości i oczek wodnych, alei i szpalerów przydrożnych);
- ochronę roślinności przed wypalaniem, niszczeniem chemicznym, lub całkowitą likwidacją.

Największe zagrożenia dla lasów wynikają ze strony człowieka (zagrożenie pożarowe, wydeptywanie odnowień, niszczenie wyhodowanych domieszek gatunków liściastych, zaśmiecanie lasu, wycinanie drzew na opał). Konieczne jest stałe monitorowanie lasów pod kątem ochrony przeciwpożarowej.

Ochrona zasobów leśnych, utrzymanie lub podniesienie ich wysokich walorów będzie realizowane w następujący sposób:

- Dążenie do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów.
- Przy obiektach rekreacyjnych zlokalizowanych w lasach należy wyznaczyć obszar do zagospodarowania i użytkowania zgodnie z zasadami przewidzianymi dla lasów rekreacyjnych.
- Wspieranie działalności proekologicznej oraz wzmocnienie służb ochrony przyrody.
- Ochrona lasów przed ich zaśmiecaniem, wyrzucaniem odpadów i nieczystości.
- Ochrona lasów przed grabieniem ściółki i kradzieżą drewna.
- Zinventaryzowanie poszczególnych komponentów środowiska naturalnego w aspekcie występowania terenów i obiektów chronionych.
- Realizacja założeń Programu zwiększenia lesistości dla Województwa Mazowieckiego do 2020 roku.
- Eliminacja praktyk nielegalnego składowania odpadów.
- Ochrona lasów przed pożarami.

Istotnym działaniem w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu na terenie gminy Wyszaków jest kształtowanie i promocja postaw prośrodowiskowych, m.in. poprzez

- prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczo – leśną ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony przyrody,
- promowanie w lokalnych społecznościach poczucia dumy i odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze.

Ochrona przyrody i krajobrazu realizowana jest także poprzez ochronę i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych, tj.:

- uregulowanie stanu własności terenów zieleni,
- budowa, modernizacja i pielęgnacja parków i skwerów,
- sukcesywna odnowa i przebudowa drzewostanów i zespołów zieleni urządzonej, na podstawie projektów i planów urzędniowych,
- zakładanie terenów zielonych w obrębie nowo-projektowanych zespołów zabudowy,
- integracja rozproszonych fragmentów zieleni w ciągły system,
- wzmocnienie istniejącej zieleni poprzez wprowadzenie nowych, zróżnicowanych elementów powierzchniowych w postaci zieleńców, krzewów, trawników i drzew,
- utrzymanie terenów zieleni przy drogach gminnych, powiatowych, wojewódzkich, krajowych i osiedlowych,
- systematyczna pielęgnacja pomników przyrody,
- ograniczenie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne na terenach zurbanizowanych, a w szczególności aglomeracjach miejskich,

6.3.9. Gospodarka zasobami kopalin

Cel długoterminowy do roku 2020:

Racjonalne wykorzystanie zasobów kopalin przy maksymalnej ochronie negatywnego wpływu na środowisko

Eksploatacja surowców naturalnych metodą odkrywkową daje korzyści lokalnej społeczności, ale jej skutkiem jest proces niszczenia jej powierzchni.

Kierunki działań długoterminowych:

1. Eksploatacja kopalin tylko na podstawie koncesji.
2. Przestrzeganie warunków koncesji.
3. Rekultywacja terenów po zakończeniu eksploatacji.
4. Monitorowanie rekultywacji po zakończeniu prac eksploatacyjnych.

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Ochrona zasobów surowców mineralnych.
2. Likwidacja ujemnych skutków prowadzonej eksploatacji.
3. Racjonalne wykorzystanie złóż surowców.

Prawidłowe gospodarowanie surowcami mineralnymi wymaga posiadania aktualnej i pełnej informacji o nich oraz o ich aktualnych zasobach. Jednym z podstawowych narzędzi zarządzania złożami surowców jest wydawanie koncesji na poszukiwanie i eksploatację złóż oraz opłaty eksploatacyjne. Podstawowym celem polityki koncesyjnej jest zapewnienie racjonalnej gospodarki złożami.

Ochrona złóż kopalin powinna być realizowana poprzez racjonalną gospodarkę z równoczesnym przygotowaniem planów rekultywacji terenów wyrobiskowych oraz uwzględnieniem tych terenów w gminnym studium uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego w formie zapisów uniemożliwiających zagospodarowanie tych terenów w sposób trwały, wykluczający potencjalną eksploatację surowców.

6.3.10. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Cel długoterminowy do roku 2020:

Zapobieganie poważnym awariom przemysłowym i zagrożeniom naturalnym oraz eliminacja i minimalizacja skutków w razie ich wystąpienia

Kierunki działań długoterminowych

1. Wzmoczone kontrole pojazdów przewożących materiały niebezpieczne prowadzone przez WIOŚ, Państwową Straż Pożarną i Policję.
2. Utrzymywanie w gotowości sprawnego systemu zapobiegawczo – interwencyjno – ratunkowego na wypadek wystąpienia poważnej awarii lub klęsk żywiołowych.
3. Prowadzenie baz danych dotyczących zakładów, które mogą być potencjalnymi sprawcami poważnych awarii

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Zapobieganie poważnym awariom.
2. Ochrona ludności gminy przed skutkami poważnej awarii lub klęsk żywiołowych.
3. Minimalizacja skutków sytuacji awaryjnych.
4. Działania edukacyjno – informacyjne zagrożeń ekologicznych:

Szczegółowe sposoby postępowania w przypadku wystąpienia poważnej awarii określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska. Zgodnie z nią obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także Wojewodzie.

Pojazdy transportujące materiały niebezpieczne powinny być przystosowane do tego celu, co poświadczają należy systematycznymi kontrolami stwierdzającymi stosowanie się do odpowiednich przepisów, a trasy przewozu poprowadzone tak, aby omijały tereny gęstej zabudowy mieszkalnej oraz tereny cenne przyrodniczo. Zadania te leżą w gestii Urzędu Gminy, jako administratora dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie gminy. W przypadku wystąpienia skażenia środowiska podczas transportu materiałów niebezpiecznych, gdy trudno jest ustalić sprawcę zdarzenia - obowiązki usunięcia zagrożenia spoczywają na Burmistrzu.

W związku z powyższym ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń związanych z transportem materiałów niebezpiecznych jest istotnym kierunkiem działań w zakresie zabezpieczeń przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska, co realizowane może być poprzez:

- wyznaczenie i budowa przy głównych drogach w pobliżu dużych miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne,
- kontrole pojazdów przewożących materiały niebezpieczne,
- aktualizacja wykazu tras drogowych i kolejowych, po których przewożone są towary niebezpieczne,
- ograniczenie budownictwa obiektów użyteczności publicznej i zbiorowego zamieszkania wzdłuż szlaków, którymi prowadzony jest transport materiałów niebezpiecznych, poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- sukcesywna modernizacja środków transportu przewożących materiały niebezpieczne,
- ewidencjonowanie ilości przewożonych materiałów niebezpiecznych,

Ponadto, proponuje się promowanie systemu ubezpieczeń ekologicznych dla obiektów i działań, które w sytuacji awaryjnej będą wymagać sfinansowania działań ratowniczych i naprawczych oraz prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych dla mieszkańców gminy o możliwości zapobiegania i postępowania w razie wystąpienia poważnej awarii lub klęsk żywiołowych.

Zgodnie z zasadą obowiązującą w wielu krajach europejskich, na każdym szczeblu działania państwa powinien znajdować się ośrodek koordynacyjny w zakresie ratownictwa i ochrony ludności. Organem odpowiedzialnym za organizowanie i koordynowanie działaniami związanymi z reagowaniem kryzysowym na terenie gminy jest Wójt Gminy.

Istotnym działaniem w zakresie zapobiegania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska jest prowadzenie baz danych dotyczących zakładów, które mogą być potencjalnymi sprawcami poważnych awarii oraz ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń przez zakłady, które mogą być potencjalnymi sprawcami poważnych awarii poprzez:

- zintensyfikowanie monitoringu i kontroli potencjalnych sprawców poważnych awarii pod kątem spełniania przez nich wymogów bezpieczeństwa i prewencji,
- modernizacja zakładów w celu eliminacji potencjalnych zagrożeń wystąpienia awarii,
- zakaz lokalizacji zakładów stwarzających zagrożenie życia lub zdrowia ludzi w granicach miast i w obrębie zwartej zabudowy wsi poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- zakaz lokalizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenach szczególnie narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,

Działania edukacyjno – informacyjne zagrożeń ekologicznych realizowane powinny być w oparciu o:

- edukację w zakresie bezpiecznego transportu substancji niebezpiecznych,
- akcje edukacyjno – szkoleniowe dla służb zakładów przemysłowych i pracowników administracji publicznej w zakresie zapobiegania awariom i skażeniom środowiska,
- działania edukacyjno – informacyjne dla mieszkańców o możliwości zapobiegania poważnej awarii lub klęski żywiołowej oraz zasadach postępowania w razie ich wystąpienia.

Ponadto, zadania z zakresu bezpieczeństwa i zapobiegania sytuacjom awaryjnym realizują: Policja, Straż Pożarna, Obrona Cywilna. Istotne jest, zatem wzmacnianie

instytucjonalne tych służb, m.in. poprzez:

- poprawa technicznego wyposażenia służb inspekcji ochrony środowiska, inspekcji sanitarnej,
- doposażenie straży pożarnej w sprzęt ratownictwa chemiczno – ekologicznego,
- wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska,

6.3.11.Tendencje rozwojowe

Cel długoterminowy do roku 2022:

Budowa infrastruktury i stworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości

Kierunki działań długoterminowych:

1. Budowa podstawowej infrastruktury sanitarnej.
2. Promowanie rolnictwa ekologicznego.
3. Wspieranie grup producentów.
4. Wprowadzenie technologii uznawanych za przyjazne ekologicznie i ekonomicznie opłacalne.
5. Wdrażanie i propagowanie programów rolnośrodowiskowych (obecnych i ustalonych w okresie obowiązywania POŚ)
6. Promowanie rozwoju agroturystyki

Cele krótkoterminowe do roku 2018:

1. Stworzenie warunków dla inwestycji o charakterze produkcyjnym, poprawa warunków ekologicznych gminy a jednocześnie poprawa jej atrakcyjności turystycznej.
2. Stworzenie programu tworzenia drobnej przedsiębiorczości.
3. Poprawa życia społeczności lokalnej oraz zmniejszenie bezrobocia.
4. Stworzenie programu promocji turystyki.
5. Stworzenie obrazu gminy jako miejsca wypoczynku.
6. Rozwój rolnictwa ekologicznego.
7. Zachowanie i odnawianie naturalnych zasobów środowiska przy produkcji rolnej.
8. Wzrost efektywności gospodarki rolnej i podwyższenia poziomu życia na wsi

7. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM I KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU

Zarządzanie Programem należy realizować zgodnie z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających w układzie poziomym gminnego.

7.1. Instrumenty zarządzania realizacją Programu

Zarządzanie realizacją programu może odbywać się za pomocą określonych instrumentów:

- prawnych,
- społecznych,
- finansowych.

Sprawne i efektywne zarządzanie programem wymaga wykorzystania w trakcie jego realizacji wszystkich wymienionych instrumentów.

7.1.1. Instrumenty prawne

Program ochrony środowiska realizowany jest zgodnie ze znowelizowanym polskim prawem. Instrumenty służące do zarządzania środowiskiem wynikają przede wszystkim z następujących aktów prawnych: ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach, Prawa o zagospodarowaniu przestrzennym, Ustawy o ochronie przyrody, Ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, Prawa geologicznego i górniczego, Prawa budowlanego.

Składają się na nie w szczególności:

- decyzje reglamentacyjne – pozwolenia: zintegrowane, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emitowanie hałasu do środowiska, wytwarzanie odpadów, przetwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- decyzje na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami.
- pozwolenia wodno-prawne na szczególne korzystanie z wód, wykonywanie urządzeń wodnych, wykonywanie innych czynności i robót, budowli, które mają znaczenie w gospodarowaniu wodami lub w korzystaniu z wód,
- zezwolenia – koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego,
- uzgadnianie w zakresie przestrzegania standardów ekologicznych decyzji o warunkach zabudowy oraz o pozwoleniu na budowę, rozbiórkę obiektu budowlanego, decyzji o pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- cofnięcie lub ograniczenie zezwolenia lub pozwolenia na korzystanie ze środowiska,
- decyzje naprawcze dotyczące zakresu i sposobu usunięcia przez podmiot korzystający ze środowiska przyczyn negatywnego oddziaływania na środowisko i przywrócenia środowiska do stanu właściwego oraz zobowiązujące do usunięcia uchybień,
- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne,

- decyzje zezwalające na usuwanie drzew i krzewów,
- programy dostosowawcze dotyczące przywracania standardów jakości środowiska do stanu właściwego,
- decyzje wstrzymujące oddanie do użytku instalacji lub obiektu, a także wstrzymujące użytkowanie instalacji lub obiektu,
- decyzje o zakazie produkcji, importu, wprowadzania do obrotu.

Instrumentami prawnymi są również:

- kontrole przestrzegania prawa ochrony środowiska i zobowiązań wynikających z decyzji,
- oceny oddziaływania na środowisko,
- raporty oddziaływania przedsięwzięcia inwestycyjnego na środowisko,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- przeglądy ekologiczne,
- monitoring środowiska,
- składniki prawa miejscowego, w szczególności dotyczące gospodarowania środowiskiem i zrównoważonego rozwoju.

Wymienione instrumenty prawne będą stosowane przez Wojewodę Mazowieckiego, Marszałka Województwa Mazowieckiego, Burmistrza Gminy Wyszków, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej, zgodnie z kompetencjami wymienionych organów.

W zakresie ochrony środowiska zadania wykonują ponadto organy administracji nie zespolonej. Dużą rolę w realizacji zadań na rzecz ochrony środowiska pełnią instytucje niepaństwowe: jednostki badawczo-rozwojowe, agencje, fundacje, organizacje gospodarcze i społeczne organizacje ekologiczne.

Zarządzanie środowiskiem przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska odbywa się m. in. poprzez:

- dotrzymywanie wymagań wynikających z przepisów prawa,
- modernizację technologii w celu ograniczenia lub wyeliminowania uciążliwości dla środowiska,
- instalowanie urządzeń służących ochronie środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń (monitoring).

Organy przedstawicielskie mogą ustanawiać inne składniki prawa miejscowego, w szczególności dotyczącego gospodarowania środowiskiem i zrównoważonego rozwoju.

7.1.2. Instrumenty społeczne

Realizacja Programu uzależniona jest w znacznym stopniu od zgody społecznej i aktywnego udziału społeczeństwa oraz współpracy różnych grup społecznych.

Ważnym elementem efektywnej realizacji programu jest:

- współdziałanie w oparciu m.in. o konsultacje społeczne, współpracę samorządów lokalnych,

- edukacja ekologiczna kształtująca świadomość ekologiczną społeczeństwa poprzez szkolenia specjalistyczne, kształcenie kadry, kampanie edukacyjne, dostępność do informacji o środowisku itp.

7.1.3. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą:

- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska – za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za składowanie odpadów, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, za pobór wody powierzchniowej lub podziemnej itp.,
- administracyjne kary pieniężne w zakresie przekroczeń określonych limitów w pozwoleniach, naruszenie decyzji zatwierdzających eksploatację składowiska odpadów lub decyzji określających miejsce i sposób magazynowania odpadów,
- odpowiedzialność cywilna w zakresie szkód spowodowanych oddziaływaniem na środowisko,
- kredyty, pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz innych funduszy oraz fundusze strukturalne i Fundusz Spójności,
- pomoc publiczna w postaci preferencyjnych pożyczek, kredytów, dotacji, odroczeń rozłożenia na raty itp.,
- opłaty produktowe i depozytowe,
- budżety samorządów i Państwa,
- środki własne przedsiębiorców i mieszkańców.

7.2. Upowszechnianie informacji o środowisku

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska organy administracji są obowiązane udostępniać każdemu informacje o środowisku i jego ochronie, znajdujące się w ich posiadaniu.

Gmina Wyszków będzie maksymalnie wykorzystywała nowoczesne środki komunikowania się. W pierwszej kolejności rozszerzony zostanie zakres informacji dostępny na stronach internetowych gminy o dane dotyczące oceny stanu środowiska w gminie i informacje na temat realizacji niniejszego programu.

Istotną rolę będą pełniły pozarządowe organizacje ekologiczne prowadzące działalność informacyjną lub konsultacyjną dla społeczeństwa. Intensyfikowane będą działania wynikające z „Narodowej strategii edukacji ekologicznej” oraz jej programu wykonawczego.

7.3. Monitoring wdrażania Programu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć priorytetowych,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Burmistrz gminy Wyszaków będzie oceniał, co dwa lata stopień wdrożenia Programu, natomiast na bieżąco będzie kontrolowany postęp w zakresie wykonania przedsięwzięć zdefiniowanych w programie. Na początku 2017 roku nastąpi ocena realizacji przedsięwzięć priorytetowych przewidzianych do realizacji w latach 2015 – 2016. Ten cykl będzie się powtarzał, co dwa lata, co zapewni ciągły nadzór nad wykonaniem Programu.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych (określonych w tym dokumencie dla okresu do 2022 roku). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu, na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

System monitoringu realizacji Programu ochrony środowiska składa się z podstawowych elementów:

- monitoring środowiska,
- monitoring wdrażania zapisów programu ochrony środowiska, a także jego przygotowania, oceny i aktualizacji,
- monitoring społeczny (odczucia i skutki),
- monitoring, inspekcje i egzekucje leżące w zakresie zadań WIOŚ i innych instytucji.

Podstawą monitoringu realizacji programu jest sprawozdawczość oparta na wskaźnikach odzwierciedlających stan środowiska i presję na środowisko. W celu nadzoru nad realizacją opracowanego Programu, przyjęto wskaźniki, które będą pomocne w przedstawianiu stopnia realizacji założonych zadań. Analiza tych wskaźników będzie podstawą do korekty i weryfikacji przedsięwzięć planowanych w Programie ochrony środowiska.

Tabela Nr 31. Wskaźniki efektywności programu

Wskaźnik	Jednostka	Wartość stan na dzień 31.12.2011 r.	Wartość stan na dzień 31.12.2015 r.
Ludność według faktycznego miejsca zamieszkania	osoba	39075	39386
Ludność na km ²	osoba/km ²	236,6	237
Długość czynnej sieci wodociągowej	km	217	224,1
Połączenia sieci wodociągowej prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	5933	6294
Ilość wody pobieranej z gminnej sieci wodociągowej	tys. m ³ /rok	1324,972	-
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	38294	-
Zużycie wody na 1 mieszkańca w ciągu roku	m ³ /1 osobę / rok	34,6	40,15
Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności	%	98	98
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej rozdzielczej	km	83,8	91,1
Długość czynnej sieci kanalizacji deszczowej	km	43,1	48,6
Połączenia sieci kanalizacyjnej prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	2463	2645
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	27743	-
Liczba gminnych oczyszczalni ścieków	szt.	1	1
Przepustowość oczyszczalni (maksymalna dobową)	m ³ /d	6000	6000
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną	tys. m ³ /rok	1335,4	1388
Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności	%	71	72,1
Liczba oczyszczalni innych niż komunalne eksploatowanych na terenie Gminy Wyszków	szt	1*	1*
Przepustowość oczyszczalni innych niż komunalne (maksymalna dobową)	m ³ /d	100	100
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	Szt.	b.d	b.d
Długość czynnej sieci gazowej ogółem	km	110 (stan na dzień 31.12.2005 r.)	110 (stan na dzień 31.12.2005 r.)
Czynne połączenia sieci gazowej do budynków mieszkalnych	szt.	3223 (stan na dzień 31.12.2005 r.)	3223 (stan na dzień 31.12.2005 r.)
Odbiorcy gazu	gosp. dom.	-	-
Zużycie gazu	tys. m ³	-	-
Ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	-	-
Powierzchnia obszarów chronionych	ha	7 477,13 (natura 2000)	7 477,13 (natura 2000)
Pomniki przyrody	Szt.	18	24
Obiekty znajdujące się na terenie gminy Wyszków wpisanych do ewidencji konserwatora zabytków	Szt.	35	-
Klasa czystości wód rzeki Bug	klasa	IV - Elementy biologiczne PSD- Elementy fizykochemiczne II – elementy hydromorfologicznych SŁABY stan ekologiczny DOBRY stan chemiczny	IV - Elementy biologiczne PSD- Elementy fizykochemiczne II – elementy hydromorfologicznych SŁABY stan ekologiczny DOBRY stan chemiczny

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

Wskaźnik	Jednostka	Wartość stan na dzień 31.12.2011 r.	Wartość stan na dzień 31.12.2015 r.
Liczba czynnych gminnych składowisk odpadów	Szt.	0	

*biologiczna oczyszczalnia ścieków PPHU MLEKS Sp. z o.o. w Wyszkanie

8. HARMONOGRAM RZECZOWO – FINANSOWY NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022 Z UWZGLĘDNIENIEM LAT 2013-2014

Przedstawione w rozdziałach poprzednich cele do 2022 roku wraz z kierunkami działań są podstawą dla planu operacyjnego na lata 2015 – 2018 obejmującego konkretne przedsięwzięcia (inwestycyjne i pozainwestycyjne), mające priorytet w skali gminy. Należy podkreślić, że zaproponowana lista zadań nie zamyka możliwości realizowania innych, charakteryzujących się mniejszą skalą, a tym samym mniejszym jednostkowym efektem. Oznacza to równocześnie możliwość uzyskania dofinansowania przedsięwzięć nie wskazanych w załączonych tabelach, ale takich, które mieszczą się w ramach kierunków działań nakreślonych w Programie. W niniejszym rozdziale uwzględniono również lata 2013-2014.

Zadania w celu realizacji celów założonych w planie podzielono na zadania własne i koordynowane w aspekcie krótko- i długoterminowym.

Tabela Nr 32. Harmonogram zadań własnych na lata 2015 – 2018 z perspektywą do 2022 z uwzględnieniem lat 2013-2014

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Szacunkowe nakłady w okresie 2015– 2018 z uwzględnieniem lat 2013-2014 tys. PLN	Szacunkowe nakłady w okresie 2019 – 2022 tys. PLN	Jednostki wdrażające	Źródła finansowania
1.	Przebudowa ulicy Pogodnej w Wyszkanie na odcinku od ul. Centralnej do ul. Baśniowej – etap I: nawierzchnia z mieszanek mineralno-bitumicznych asfaltowych – dł. 178,3 mb, kanalizacja deszczowa – dł. 139,7 mb	2013-2016	265.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
2	Przebudowa drogi gminnej – ul. Stefana Okrzei w Wyszkanie na odcinku od drogi wojewódzkiej nr 618 do drogi krajowej nr 62: nawierzchnia z asfalt wielorodzajowy – dł. 690,47 mb	2013-2016	1.750.000,00	-	Gmina	Budżet gminy, Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych Etap II
3.	Przebudowa ciągu pieszo – jezdni w Rybieniu Starym: ciąg pieszo – jezdni z kostki brukowej gr. 8 cm - dł. 122,86 mb	2013-2016	85.000,00	-	Gmina	Budżet gminy

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

4.	Budowa ulicy Milej w Wyszkwowie wraz z budową kanalizacji deszczowej - etap I: ciąg pieszo – jezdny z kostki brukowej dł. 190 mb, kanalizacja deszczowa - dł. 137 mb	2013-2016	302.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
5.	Budowa ul. Szczęśliwej w Drogoszewie	2013	900.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
6.	Budowa ul. Chabrowej w Drogoszewie	2013 – 2014	1.125.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
7.	Budowa drogi Tumanek - Fidest dł. ok. 3800 mb	2015 – 2016	5.360.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
8.	Budowa ul. Przejazdowej w Skuszewie – od ul. Warszawskiej do ul. Zaolszynie	2015-2016	1.100.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
9.	Budowa ciągu pieszo-jezdnego (ul. Słoneczna) w Lucynowie	2015	350.000,00	-	Gmina	brak danych
10.	Budowa drogi w Leszczydole Nowinach (u. Dębowa) w stronę Jaszczółt	2016	448.530,00	-	Gmina	brak danych
11.	Budowa drogi w Lucynowie (teren scalenia)	2016 – 2017	2.200.000,00	-	Gmina	brak danych
12.	Przebudowa ul. 11 Listopada (od ul. Prostej do ul. Kościuszki)	2014	3.500.000,00	-	Gmina	brak danych
13.	Budowa drogi w Sitnie	2016-2017	1.500.000,00	-	Gmina	brak danych
14.	Droga projektowana w dzielnicy przemysłowej (koło Gazowni)	2013-2015	3.470.000,00	-	Gmina	brak danych
15.	Droga projektowana w dzielnicy przemysłowej (koło huty)	2015 - 2018	441.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
16.	Obwodnica etap III i IV	2013-2015	35.000.000,00	-	Gmina	brak danych
17.	Budowa ul. Powstańców (Rybieńko Leśne)	2013	620.000,00	-	Gmina	brak danych
18.	Budowa ulicy Dobrej	2017	100.000,00	-	Gmina	brak danych
19.	Budowa ulicy Kasztanowej i Złotych Kłosów	2015 – 2017	1.070.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
20.	Budowa ulicy Komunalnej	2019	-	420.000,00	Gmina	Budżet gminy
21.	Budowa ulicy Orzechowej	2015	50.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
22.	Budowa ulicy Polnej et. III	2013 – 2016	799.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
23.	Budowa ulicy Szpitalnej	2016	95.044,00	-	Gmina	Budżet gminy

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

24.	Budowa ulicy Targowej i Jagiellońskiej	2015	700.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
25.	Przebudowa drogi (ul. Osiedlowa)	2015-2016	100.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
26.	Przebudowa mostu w Kamieńczyku	2016-2017	550.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
27.	Modernizacja ul. Handlowej	2015 - 2017	4.000.000,00	-	Gmina	brak danych
28.	Przebudowa ulic na osiedlu Zakręzie	2014-2016	350.000,00	-	Gmina	Brak danych
29.	Przebudowa ulicy Przelotowej i Ogrodowej	2015	750.000,00	-	Gmina	Budżet gminy
30.	Współpraca z powiatem wyszkowskim w zakresie modernizacji dróg powiatowych	2015-2022	-	-	Powiat wyszkowski	Budżet gminy
31.	Termomodernizacja budynków	2015 - 2022	300 000	100 000	Gmina szkoły wyższe, kościoły i związki wyznaniowe, instytucje kultury, KPN, podmioty gospodarcze , itp.	Budżet gminy, fundusze celowe i UE WFOŚiGW, NFOŚiGW, RPOWM, POLIŚ, JESSICA, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne
32.	termomodernizacja budynków mieszkalnych będących w zasobach gminy administrowanych przez Wyszkowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. 2 , budynków mieszkalnych SM „Przyszłość” oraz budynku biurowo-magazynowego – Wyszkowska Centrala Materiałów Budowlanych. 14	2015-2018				
33.	obniżenie energochłonności budynku Wspólnoty Mieszkaniowej „Jutrzenka” oraz wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne, na terenie Wspólnoty	2015-2018				

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

34.	zwiększenie efektywności energetycznej Wyszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji	2015-2018	█	█		
35.	wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne	2015-2018	█	█		
36.	rozwój sieci ciepłowniczej na terenie gminy Wyszków w celu podłączenia do systemu ciepłowniczego zarówno obiektów już istniejących jak też nowo budowanych	2015-2018	█	█		
37.	przebudowa, modernizowanie i remontowanie sieci ciepłowniczej w celu zmniejszenia strat przesyłu ciepła	2015-2018	█	█		
38.	modernizacja procesu produkcyjnego w celu zmniejszenia jego energochłonności i emisyjności w CynkoMet Sp. z o.o.	2015-2018	█	█		
39.	modernizacja procesu produkcyjnego w celu zmniejszenia jego energochłonności i emisyjności, termomodernizacja budynków oraz instalacja OZE w Quad/Graphics	2015-2018	█	█		
40.	termomodernizacja hali produkcyjnej wraz z wymianą oświetlenia na energooszczędne w Horizont Rolos sp. z o.o.	2018-2022	█	█		
41.	przebudowa źródła wytwarzania ciepła oraz instalacji z nim współpracujących w celu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń w Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Wyszkanie	2018-2022	█	█		

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

42.	Zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie energii elektrycznej oraz indywidualnych źródeł energii odnawialnej	2016 - 2022			Gmina, podmioty gospodarcze	Budżet gminy, Fundusze celowe, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Fundusze UE RPOWM, POIiŚ, JESSICA, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne
43.	Rozbudowa centralnych systemów zaopatrzenia w energię ciepłą	2013-2014			miasta, gminy, podmioty gospodarcze	środki własne jednostki, GEF, POIiŚ, RPOWM, JESSICA, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne
44.	Tworzenie i wdrażanie programów ograniczania niskiej emisji	2013-2014			Gmina	środki własne jednostki, WFOŚiGW
45.	Wprowadzanie przepisów lokalnych dotyczących sposobu ogrzewania mieszkań	2013-2014			Gminy	środki własne jednostki
46.	Modernizacja lokalnych systemów wytwarzania ciepła (gazyfikacja budynków użyteczności publicznej)	2013 - 2022			Gmina	Budżet gminy, WFOŚ i GW, Fundusze celowe i UE
47.	Wykorzystanie biomasy do produkcji ciepłej i energii elektrycznej	2015-2022			Gmina, podmioty gospodarcze	środki własne jednostki, WFOŚiGW, NFOŚiGW, POIiŚ, rpowm, prow
48.	Wdrożenie rozwiązań wykorzystujących kogenerację	2015-2022			Gmina, podmioty gospodarcze	środki własne jednostki, rpowm NFOŚiGW, WFOŚiGW, POIiŚ,
49.	Wykorzystanie energii odnawialnej poprzez montaż instalacji solarnych oraz ogniw fotowoltaicznych	2011-2014 czy wpisać okres 2015-2018			Gmina, podmioty gospodarcze, szkoły wyższe	środki własne jednostki, NFOŚiGW, WFOŚiGW, POIiŚ, RPOWM, JESSICA, PROW, Program PoISEFF

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

50.	Wdrażanie efektywnych ekonomicznie i ekologicznych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach, w procesach termicznego i biochemicznego ich przekształcania	2011-2014 czy wpisać okres 2015-2018			Gmina podmioty gospodarcze	środki własne jednostki, RPOWM, POIiŚ
51.	Wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach o pyłcej nawierzchni	zadanie ciągłe	-	-	Gmina,	środki własne jednostki
52.	Zintegrowane planowanie rozwoju systemu transportu na terenie miast, uwzględniające również system kierowania ruchem ulicznym	zadanie ciągłe	-	-	Gmina	środki własne jednostki
53.	Stosowanie przy modernizacji dróg i parkingów materiałów i technologii gwarantujących ograniczenie emisji pyłu podczas eksploatacji	zadanie ciągłe			Gmina	środki własne jednostki, PROWWM, POIiŚ, KFD
54.	Wprowadzanie niskoemisyjnych paliw i technologii w systemie transportu publicznego i służb miejskich	2015-2016			Gmina	środki własne jednostki, POIiŚ
55.	Zakup przez lokalne władze pojazdów bardziej przyjaznych dla środowiska	zadanie ciągłe			Gmina	środki własne jednostki, RPOWM, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne
56.	Budowa sieci tras rowerowych	zadanie ciągłe	345.924,00	-	Gmina	środki własne jednostki, RPOWM, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

57.	Uwzględnianie w dokumentach planistycznych sposobów zabudowy i zagospodarowania terenów umożliwiających ograniczenie emisji substancji do powietrza	zadanie ciągłe	-	-	Gmina, MBPR	Środki własne jednostki
58.	Wprowadzanie zapisów dotyczących lokalizacji zakładów przemysłowych, wprowadzających substancje do powietrza, na terenach oddalonych od zabudowy mieszkaniowej oraz terenów cennych przyrodniczo i kulturowo	zadanie ciągłe	-	-	Gmina, MBPR	Środki własne jednostki
59.	Budowa obwodnic, modernizacja, przebudowa dróg wraz z budową zabezpieczeń akustycznych, przebudowa dróg	2013-2018			zarządzający drogami	środki własne jednostki, POIiś, banki-kredyty preferencyjne i komercyjne
60.	Budowa zabezpieczeń akustycznych nie wynikająca z modernizacji, przebudowy, budowy dróg	2013-2018			zarządzający drogami	środki własne jednostki
61.	Tworzenie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych oddzielających potencjalne źródła hałasu od terenów zamieszkałych	zadanie ciągłe			Gmina	zadania własne jednostki
62.	Poprawa stanu technicznego tras kolejowych wraz z zabezpieczeniami akustycznymi	2013-2018			zarządzający liniami kolejowymi,	środki własne jednostki, POIiś
63.	Sporządzenie i monitorowanie programów ochrony środowiska przed hałasem	2013-2017			Gmina	środki własne jednostki, WFOŚiGW, NFOŚiGW
64.	Ocena klimatu akustycznego poprzez opracowywanie przeglądów ekologicznych i analiz porealizacyjnych	2015-2022			zarządzający drogami, liniami kolejowymi, przedsiębiorcy	środki własne jednostki,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

65.	Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ograniczenia w użytkowaniu terenów położonych w zasięgu ewentualnego ponadnormatywnego promieniowania elektromagnetycznego	zadanie ciągłe	-	-	Gmina	środki własne jednostki
66.	Prowadzenie przez organy ochrony środowiska ewidencji źródeł wytwarzających pola elektromagnetyczne (zgłoszenia instalacji)	zadanie ciągłe			Wójt, RDOS	środki własne jednostki
67.	Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego	zadanie ciągłe			jednostki administracji rządowej, szkoły wyższe, powiaty, miasta, gminy, zakłady opieki zdrowotnej, instytucje kultury	środki własne jednostki, NFOŚiGW, WFOŚiGW, POLiŚ, RPOWM, IEE Elena, PEŚ
68.	Wprowadzanie nowoczesnych i energooszczędnych technologii oraz systemu zarządzania energią i systemu audytów	zadanie ciągłe			powiaty, miasta, gminy, podmioty gospodarcze, zakłady opieki zdrowotnej	środki własne jednostki, NFOŚiGW, IEE Elena, PolSEFF, PEŚ
69.	Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	zadanie ciągłe			miasta, gminy	środki własne jednostki, POLiŚ 2014-2020, NFOŚiGW, WFOŚiGW, FTBGK, LEMUR
70.	Opracowanie i przyjęcie dokumentacji dot. zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe (założenia do planów i plany)	zadanie ciągłe			miasta, gminy	środki własne jednostki

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

71.	Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	zadanie ciągłe			Przedsiębiorcy, miasta, gminy	Środki własne jednostki, POIiŚ 2014-2020, Bocian
72.	Wymiana pokryć dachowych i innych elementów wykonanych z materiałów zawierających azbest w ramach realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wyszków	2013 - 2022			Właściciele i zarządcy nieruchomości, gmina	Fundusze celowe UE, WFOŚ i GW, NFOŚiGW, właściciele i zarządcy nieruchomości, budżet gminy, kredyty preferencyjne BOŚ, RPOWM
73.	Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest	2013 - 2022			Gmina	budżet gminy,
74.	aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	2013-2022			Gmina	budżet gminy,
75.	Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających PCB	2015-2022			Gmina	środki własne jednostki
76.	Realizacja KPOiSK	2013-2015			Gmina	Budżet gminy NFOŚiGW, RPOWM, POIiŚ, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne
77.	Prawidłowa likwidacja nieczynnych studni kopanych w miejscowościach, do których doprowadzono wodociąg.	2013 - 2019	20	40	Gmina	Budżet gminy, WFOŚ i GW, Fundusze celowe i UE
78.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Wyszkanie w ul. I AWP, Sosnowej wraz z przyległymi ulicami - etap I - wzdłuż pasa drogi powiatowej; kanalizacja sanitarna grawitacyjna – 1 015,60 mb	2015-2016	408.000,00		Gmina	Budżet gminy

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

79.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Wyszkowie w ul. I AWP, Sosnowej wraz z przyległymi ulicami – etap II	2015 – 2016	5.150.000,00		Gmina	brak danych
80.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Rybieniu Nowym – etap II	2014 - 2020	1.300.000,00	-	Gmina	brak danych
81.	Budowa kanalizacji sanitarnej Leszczydół Nowiny- etap II a	2016	300.000,00	!	Gmina	brak danych
82.	Budowa kanalizacji sanitarnej na Osiedlu Na Skarpie	2015	3.470.000,00	!	Gmina	brak danych
83.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Leszczydole Pustkach, Leszczydole Działkach i Leszczydole Podwielątkach	2018	2.000.000,00	!	Gmina	brak danych
84.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Leszczydole Starym, Leszczydole Pustkach - Ochrona środowiska Gminy Wyszków – 2018	2017 – 2018	2.076.849,00	!	Gmina	brak danych
85.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Lucynowie, Lucynowie Dużym, Tumanku - Ochrona środowiska Gminy Wyszków	2019	!	2.000.000,00	Gmina	brak danych
86.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Olszanka i Sitno - Ochrona środowiska Gminy Wyszków	2016	780.000,00		Gmina	brak danych
87.	Budowa i modernizacja systemów poboru, przesyłu i uzdatniania wody	2015 – 2016			Gmina, podmioty gospodarcze	Budżet gminy, WFOŚiGW, RPOWM, PROW
88.	Budowa wodociągu na Osiedlu Nad Bugiem	2016 - 2017	200.000,00			brak danych
89.	Budowa wodociągu w Kamieńczyku	2016- 2017	550.000,00	!		brak danych

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

90.	Budowa sieci wodociągowej z przyłączami i kanalizacji sanitarnej z przykanalikami – teren scalenia przy ul. Gen. Wł. Sikorskiego w Wyszkanie: kanalizacja sanitarna grawitacyjna – 1705,2 mb, kanalizacja sanitarna tłoczna – 450 mb, przyłącza kanalizacji sanitarnej – 323,6 mb (68 szt.), wodociąg – 1907,10 mb, przyłącze wodociągowe do działek – 566,10 mb (66 szt.)	2015-2020	870.000,00		Gmina	Budżet gminy
91.	Przebudowa przepompowni i ścieków ul" 3 Maja w Wyszkanie (tłoczna)	2017	600.000,00		PWiK	środki własne
92.	Budowa 1 nowego ujęcia wody w Wyszkanie ul. Komunalna	2019	300.000,00		PWiK	środki własne
93.	Poprawa gospodarki osadowej -* montaż wirówki dekantacyjnej oraz kraty wstępnej	2016-2018	1.200.000,00		PWiK	środki własne
94.	Rozbudowa systemu regulacji i monitoringu sieci wodociągowej i kanalicznej	2016-2017	100.000,00		PWiK	środki własne
95.	Budowa sieci wodociągowej	2015-2019	1.207.000,00		PWiK	środki własne
96.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej	2015-2019	1.192.000,00		PWiK	środki własne
97.	Przebudowa sieci wodociągowej i kanalicznej	2015-2019	1.782.000,00		PWiK	środki własne
98.	Realizacja Programu wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalnię ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej	2013-2015			Gmina	środki własne jednostki, WFOŚiGW, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

99.	Zagospodarowanie ścieków w zabudowie rozproszonej - budowa zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni	2013-2015 chyba zadanie ciągle			Gmina	środki własne jednostki, WFOŚiGW, RPOWM, PROW, banki-kredyty preferencyjne i komercyjne
100.	Budowa i modernizacja urządzeń odprowadzających oraz oczyszczających ścieki opadowe oraz roztopowe przy zastosowaniu rozwiązań technicznych zapobiegających bezpośredniemu odprowadzaniu wód opadowych do cieków wodnych	2013-2016			Gmina, podmioty gospodarcze	środki własne jednostki, WFOŚiGW, NFOŚiGW, RPOWM, POIiŚ, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne
101.	Podłączanie budynków do istniejących sieci kanalizacyjnych	Zadanie ciągle			Gmina, podmioty gospodarcze	środki własne jednostki, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne
102.	Właściwe stosowanie i przechowywanie nawozów naturalnych (m.in. wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe)	Zadanie ciągle			Gmina, rolnicy indywidualni, miasta, MODR	środki własne jednostki, PROW
103.	Intensyfikacja kontroli sposobu pozbywania się ścieków, przez mieszkańców gminy	2013 – 2022	10	10	Gmina	Budżet gminy
104.	Minimalizacja oddziaływania na środowisko osadów ściekowych poprzez prawidłowe ich zagospodarowanie	Zadanie ciągle			Gmina	środki własne jednostki
105.	Intensyfikacja kontroli sposobu pozbywania się odpadów, przez mieszkańców gminy w celu wyeliminowania procederu spalania odpadów w paleniskach domowych	2013 – 2022			Gmina,	Budżet gminy
106.	Likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych	2013 - 2022			Gmina,	Budżet gminy

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

107.	Organizowanie i obsługa nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy	2015-2022	Wg. obliczeń Gminy	-	Gmina	Oplaty mieszkańców
108.	Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców.	do 2015			gminy, miasta, przedsiębiorstwa komunalne	środki własne jednostki, PROW, RPOWM
109.	Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych	do 2015			gminy, miasta, przedsiębiorstwa komunalne	środki własne jednostki, PROW, RPOWM
110.	Zorganizowanie systemu zbierania, sortowania i odzysku odpadów komunalnych ulegających biodegradacji	2015-2022			gminy, miasta, przedsiębiorstwa komunalne	środki własne jednostki, POliS, PROW, RPOWM
111.	Wdrożenie nowych technologii w zakresie odzysku, recyklingu i zmniejszenia ilości odpadów	2015-2016			gminy, miasta, przedsiębiorstwa komunalne	środki własne jednostki, PROW, POliS, RPOWM
112.	Zwiększenie udziału odzysku odpadów, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska	2015-2016			gminy, miasta, przedsiębiorstwa komunalne	środki własne jednostki, POliS, PROW, RPOWM
113.	Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów	2011-2014 czy to zadanie jeszcze powinno się znaleźć w tym harmonogramie			Gmina, zarządzający składowiskami	środki własne jednostki, NFOŚiGW, WFOŚiGW, POliS, RPOWM, banki-kredyty preferencyjne oraz komercyjne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

114.	Ograniczenie budownictwa obiektów użyteczności publicznej i zbiorowego zamieszkania wzdłuż szlaków, którymi prowadzony jest transport materiałów niebezpiecznych poprzez odpowiednie zapisy w mpzp	2013 – 2022	-	-	Gmina	-
115.	Wyznaczenie i budowa przy głównych drogach w pobliżu dużych miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne	2013-2022			Gmina zarządcy dróg, podmioty gospodarcze	środki własne jednostki
116.	Zakaz lokalizacji zakładów stwarzających zagrożenie życia lub zdrowia ludzi w granicach zwartej zabudowy wsi poprzez odpowiednie zapisy w mpzp	2013 – 2022	-	-	gmina	-
117.	Zakaz lokalizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenach szczególnie narażonych na niebezpieczeństwo powodzi poprzez odpowiednie zapisy w mpzp	zadanie ciągłe	-	-	miasta, gminy, Województw o Mazowieckie	środki własne jednostki
118.	Wyznaczanie i wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i innych dokumentów planistycznych granic obszarów zagrożenia powodzią oraz ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym	zadanie ciągłe	-	-	MBPR, Gmina w uzgodnieniu z RZGW	środki własne jednostki
119.	Poprawa stanu istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej	zadanie ciągłe			Gmina, WZMiUW,	środki własne jednostki

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

120.	Ograniczenie redukcji wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	Zadanie ciągłe	-	-	Gmina MBPR	
121.	Przeznaczanie nowych terenów pod zalesienia i ograniczanie wylesień poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	zadanie ciągłe	-	-	Gmina, MBPR	środki własne jednostki
122.	Egzekwowanie wymogów ochrony przyrody w dokumentach planistycznych	2013 – 2022	-	-	Gmina,	-
123.	Kontynuacja tworzenia sieci obszarów chronionych uwzględniająca utworzenie nowych parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody oraz form mniejszych tj.: zespoły przyrodniczo - krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne	zadanie ciągłe			Gmina, RDOŚ,	środki własne jednostki, LIFE+
124.	Wprowadzenie działań ochronnych zgodnie z planami zadań ochrony obszarów NATURA 2000	2014-2018			Właściciele lub zarządcy gruntów, RDOŚ Starosta Powiatu Zakład Energetyczny, RZGW, WZMiUW	
125.	Zrównoważony rozwój turystyki na obszarach cennych przyrodniczo	Zadanie ciągłe			Gmina, KPN, MZPK,	środki własne jednostki
126.	Planowanie inwestycji z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych	Zadanie ciągłe			Gmina	środki własne jednostki

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

127.	Tworzenie przejść umożliwiających migrację zwierząt przy drogach przecinających korytarze ekologiczne	Zadanie ciągłe			zarządzający drogami	środki własne jednostki, WFOŚiGW, POLiŚ, rpownm
128.	Uregulowanie stanu własności terenów zieleni	Zadanie ciągłe			gminy, miasta, powiaty	środki własne jednostki
129.	Budowa, modernizacja i pielęgnacja parków i skwerów	zadanie ciągłe			gminy, miasta, powiaty	środki własne jednostki, WFOŚiGW
130.	Utrzymanie terenów zieleni przy drogach gminnych, powiatowych, wojewódzkich, krajowych i osiedlowych	zadanie ciągłe			zarządcy dróg	środki własne jednostki, POLiŚ
131.	Systematyczna pielęgnacja pomników przyrody	zadanie ciągłe			gminy, miasta, powiaty, KPN, MZPK, RDLP	środki własne jednostki, WFOŚiGW
132.	Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych poprzez szkolenia dla rolników	Zadanie ciągłe			Gmina, MODR, , MRiRW,	środki własne jednostki
133.	Realizacja Planu Działań Samorządu Województwa Mazowieckiego na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Poprawy Jakości Artykułów Żywnościowych na Mazowszu w zakresie jakości i bezpieczeństwa żywności, technologii, produkcji, wytwarzania produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego	2015			Gmina, MODR,	środki własne jednostki
134.	Organizacja cyklicznych konkursów ekologicznych dla dzieci i młodzieży	Zadanie ciągłe			Gmina, NGO, RDLP	środki własne jednostki, NFOŚiGW, WFOŚiGW

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

135.	Udział w szkoleniach w zakresie ocen oddziaływania na środowisko zarówno dla sporządzających jak i opiniujących dokumenty	Zadanie ciągłe			jednostki administracji publicznej, podmioty gospodarcze	środki własne jednostki,
136.	Organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych oraz akcji lokalnych służących ochronie środowiska	Zadanie ciągłe			Gmina	środki własne jednostki, WFOŚiGW
137.	Organizowanie kampanii i akcji edukacyjno-informacyjnych, dla wszystkich grup społecznych, dotyczącej zasad i podstaw prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami.	2013-2014 jaki okres wpisać 2015-2016			Gmina, NGO	środki własne jednostki, WFOŚiGW
138.	Kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania wody, energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości;	zadanie ciągłe			Gmina, NGO, placówki oświaty, uczelnie wyższe	środki własne jednostki, LIFE+
139.	Promocja rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz technologii ograniczających zużycie energii	zadanie ciągłe			Gmina, MAE, MJWPU, MODR, NFOŚiGW, WFOŚiGW, podmioty gospodarcze	środki własne jednostki, WFOŚiGW, POIŚ, LIFE+
141.	Prowadzenie działań edukacyjnych uświadamiających społeczeństwo o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci ciepłej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej	Zadanie ciągłe			Gmina, MAE, NGO	środki własne jednostki, WFOŚiGW, NFOŚiGW

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

142.	Prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów i wypalania traw	Zadanie ciągłe			Gmina, NGO	środki własne jednostki
143.	Upowszechnienie informacji o podejmowanych akcjach, kampaniach i działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska	Zadanie ciągłe			Gmina, podmioty gospodarcze, jednostki rządowe	środki własne jednostki,
144.	Doskonalenie form konsultacji społecznych	Zadanie ciągłe			Gmina, RDOŚ	środki własne jednostki,
145.	Wdrażanie i doskonalenie systemów zarządzania środowiskowego	Zadanie ciągłe			Województw o Mazowieckie, miasta, gminy, powiaty, podmioty gospodarcze, jednostki rządowe	środki własne jednostki,

* *działania bezinwestycyjne*

██████████ – uzgodnić jaki będzie okres realizacji
Kkkkkkkkkkkk – inwestycje, które są w harmonogramie za okres 2013-2018 ale nie znalazłam ich w wykazie przedsięwzięć do WPF z dn. 25.06.2015 r. Są natomiast w wykazie inwestycji zrealizowanych przez referat inwestycji jako jeszcze niezrealizowane. Czy one mają pozostać w tym harmonogramie ?
██████████ inwestycje, które dopisałam bądź poprawiłam na podstawie wykazu przedsięwzięć do WPF z dn. 25.06.2015 r.
██████████ – inwestycje, które dopisałam na podstawie wykazu planowanych zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych PwiK Sp z.o.o w Wyszkanie na lata 2016-2019
██████████ uzgodnić czy w takiej formie ma pozostać i jaki będzie okres realizacji

Tabela Nr 33. Harmonogram działań koordynowanych na lata 2015-2022

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Odpowiedzialny za realizację
1	Edukacja ekologiczna w zakresie zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy Wyszaków	2015 – 2022	Gmina, powiat, organizacje ekologiczne, organizacje rządowe itd.
2	Prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczo-leśną ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony przyrody	zadanie ciągłe	Gmina, MZPK, RDOŚ, NGO, KPN, RDLP,
3	Utrzymanie istniejących i racjonalne tworzenie nowych placówek do spraw informacji i edukacji ekologicznej	2015 – 2022	Gmina, RCEE, KPN, RDLP
4	Rozwój terenowej infrastruktury edukacyjnej	2015 – 2022	RDLP, KPN, MZPK
5	Doskonalenie metod udostępniania informacji o środowisku i jego stanie	2015 – 2022	miasta, gminy, powiaty, Województwo Mazowieckie, RDOŚ, KW PSP, WIOŚ
6	Działania informacyjno-edukacyjne na temat zanieczyszczeń powietrza, ich wpływu na zdrowie i możliwości zmniejszenia tych zanieczyszczeń przez społeczeństwo	2015 – 2022	Województwo Mazowieckie, powiaty, miasta, gminy, WIOŚ, NGO
7	Rozbudowa baz danych zawierających informacje z zakresu ochrony środowiska ze szczególnym uwzględnieniem przestrzennych baz danych GIS i ich publikacji poprzez usługi sieciowe	2015 – 2022	miasta, gminy, powiaty, Województwo Mazowieckie, RDOŚ, KW PSP, WIOŚ
8	Udział w szkoleniach i warsztatach pracowników instytucji publicznych oraz przedsiębiorców w zakresie przepisów o dostępie społeczeństwa do informacji o środowisku	2015 – 2022	miasta, gminy, powiaty, Województwo Mazowieckie, podmioty gospodarcze, jednostki rządowe
9	Kontynuacja wdrożenia programów rolno-środowiskowych	2015 – 2022	Gmina, ośrodki edukacji rolnej, ODR, organizacje pozarządowe
10	Propagowanie „Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej”	2015 – 2022	gmina, organizacje pozarządowe
11	Racjonalne wykorzystanie wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe	2015-2022	miasta, gminy, powiaty, podmioty gospodarcze

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

12	Eliminowanie jako paliwa odpadów w kotłowniach gospodarstw domowych (kontrole posesji)	2015 – 2022	gmina, mieszkańcy
13	Zachowanie naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane cieki wodne, głównie w ramach działań w zakresie poprawy ochrony różnorodności biologicznej i prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej	2015 – 2022	Gmina, RZGW, RDOŚ
14	Rozpoznanie na terenie gminy sposobu wykorzystywania nieczynnych studni kopalnych będących często miejscem zrzutu ścieków bytowych	2015 – 2022	Gmina, RZGW
15	Wprowadzanie zalesienia gruntów na glebach słabych gleb bonitacyjnych i nieprzydatnych rolniczo	2015 – 2022	gmina, właściele gruntów
16	Prowadzenie badań określających zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo	2011-2018	Gmina, IUNG
17	Właściwe stosowanie i przechowywanie nawozów naturalnych (m.in. wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe)	2015 – 2022	Gmina, rolnicy indywidualni
18	Informowanie mieszkańców i doradztwo w zakresie udzielania kredytów oraz refundacji kosztów wymiany lub modernizacji pieców grzewczych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	2015 – 2022	gmina, organizacje pozarządowe
19	Tworzenie warunków dla intensyfikacji ruchu rowerowego, wyznaczanie układu ścieżek rowerowych.	2012 – 2022	Gmina, powiat samorząd województwa
20	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	2015 – 2022	Gmina, inwestorzy
21	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów, dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, wynikających z planów ochrony obszarów NATURA 2000 znajdujących się w obrębie gminy Wyszków	2015-2022	Gmina, inwestorzy
22	Kontynuacja monitoringu pól elektromagnetycznych, a także tworzenie baz danych oraz rejestru zawierającego informacje o terenach na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól w środowisku	2015-2016	WIOŚ, przedsiębiorcy, WSSE
23	Inwentaryzacja istniejących źródeł pól elektromagnetycznych, w tym instalacji wymagających pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych	2012 – 2019	WIOŚ, PWIS, Wojewoda, operatorzy sieci komórkowej, Energetyka Starostwo Powiatowe, Samorząd Gminy
24	Modernizacja transportu miejskiego, usprawnienie miejskiej komunikacji, rozwijanie infrastruktury kolejowej, wymiana taboru	zadanie ciągłe	miasta, KM, PKP, WKD
25	Polityka cenowa opłat za przejazdy i zsynchronizowanie rozkładów jazdy transportu zbiorowego zachęcające do korzystania z systemu transportu zbiorowego	zadanie ciągłe	miasta, KM, WKD, PKP

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

26	Ograniczenie wielkości emisji substancji zanieczyszczających powietrze poprzez m.in.: optymalne sterowanie procesem spalania i podnoszenie sprawności procesu produkcji energii, zmianę technologii lub profilu produkcji, zmianę paliwa, a także likwidację źródeł emisji	zadanie ciągłe	podmioty gospodarcze
27	Stosowanie efektywnych technik odpylania gazów odlotowych	zadanie ciągłe	podmioty gospodarcze
28	Zmniejszenie strat przesyłu energii	zadanie ciągłe	podmioty gospodarcze
29	Wdrażanie nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku (BAT)	zadanie ciągłe	podmioty gospodarcze
30	Wdrażanie rozwiązań ograniczających hałas w zakładach	zadanie ciągłe	przedsiębiorcy
31	Budowa, rozbudowa lub modernizacja przemysłowych oczyszczalni ścieków	2013-2015	Podmioty gospodarcze
32	Wprowadzanie technologii produkcji ograniczających ilość zanieczyszczeń wprowadzanych do wód (m.in. zamknięte obiegi wód technologicznych)	zadanie ciągłe	Podmioty gospodarcze
33	Sukcesywna modernizacja środków transportu przewożących materiały niebezpieczne	zadanie ciągłe	podmioty gospodarcze
34	Ewidencjonowanie ilości przewożonych materiałów niebezpiecznych	zadanie ciągłe	Wojewoda, podmioty gospodarcze
35	Modernizacja zakładów w celu eliminacji potencjalnych zagrożeń wystąpienia awarii	zadanie ciągłe	Projekt ISOK - konsorcjum IMGW, KZGW, GUGiK, RCB, IŁ
36	Przygotowanie planu zarządzania ryzykiem powodziowym	do 22 grudnia 2015 roku	KZGW, RZGW
37	Realizacja nowych inwestycji w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej w tym utworzenie polderów	zadanie ciągłe	Gmina, Wojewoda, WZMiUW,
38	Budowa i modernizacja infrastruktury pozwalającej na zwiększenie retencji wody w sposób techniczny i nietechniczny	zadanie ciągłe	WZMiUW, powiaty, miasta, gminy
39	Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach	zadanie ciągłe	KWPSP, jednostki OSP, powiaty, miasta, gminy, organizacje pozarządowe, RDLP
40	Budowa i modernizacja dróg przeciwpożarowych	zadanie ciągłe	RDLP, podmioty gospodarcze, osiedla mieszkaniowe
41	Modernizacja i wyposażenie jednostek straży pożarnych	zadanie ciągłe	powiaty, miasta, gminy, KWPS, podmioty gospodarcze
42	Rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywracająca im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne	2013-2014	RDOŚ, podmioty gospodarcze

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WYSZKÓW NA LATA 2015-2018 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2022

43	Zalesianie terenów z uwzględnieniem warunków przyrodniczo-krajobrazowych i potrzeb różnorodności biologicznej	2013-2018	RDLP, prywatni właściciele lasów, powiaty
44	Odbudowa powierzchni zniszczonej przez huragany i pożary	zadanie ciągłe	RDLP, prywatni właściciele lasów, powiaty
45	Budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej zabezpieczeniu obszarów cennych przyrodniczo przed nadmierną presją turystów	zadanie ciągłe	RDLP, KPN, MZPN
46	Ochrona i utrzymanie cennych, naturalnych siedlisk bagiennych i podmokłych	zadanie ciągłe	RDLP, KPN, RDOŚ
47	Zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych (selekcja, szkółkarstwo, odnowienia naturalne, przebudowa drzewostanów i in.)	zadanie ciągłe	RDLP
48	Czynna ochrona wybranych gatunków chronionych ze szczególnym uwzględnieniem gatunków zagrożonych	Zadanie ciągłe	KPN, MZPK, RDOŚ, RDLP
49	Kontynuacja inwentaryzacji przyrodniczej	2011-2014 jaki okres wpisać	RDLP, MZPK, KPN, RDOŚ, GDOŚ
50	Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków na obszarach chronionych z zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej	2014-2018	KPN, MZPK, RDOŚ, RDLP
51	Budowanie i aktualizacja baz danych z zakresu ochrony przyrody	2015-2016	RDOŚ, Województwo Mazowieckie, gminy, miasta, powiaty
55	Analiza rozmieszczenia istniejących, regionalnych korytarzy ekologicznych	2011-2014 jaki okres wpisać	Województwo Mazowieckie, gminy, miasta, RDOŚ, województwa ościenne, organizacje pozarządowe
56	Analiza rozmieszczenia istniejących form ochrony przyrody	2011-2014 jaki okres wpisać	Województwo Mazowieckie, gminy, miasta, RDOŚ, województwa ościenne, organizacje pozarządowe
57	Określenie terytorialne obszarów niezbędnych dla zapewnienia ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych	2014-2018	Gmina, RDOŚ, gminy ościenne, organizacje pozarządowe

9. AKTY PRAWNE I MATERIAŁY WYJŚCIOWE

Akty prawne:

1. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U z 2013 r. poz. 1232 z późn.zm.),*
2. *Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. , poz. 627 z późn.zm.),*
3. *Ustawa z dnia 3 października 2008 r o udostępnianiu informacji i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2013 r. poz. 1235 z późn/.zm.),*
4. *Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r Prawo wodne (tekst jednolity Dz.U z 2015 r. poz. 469 z późn. zm.),*
5. *Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz.U z 2015 r. poz. 199),*
6. *Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 12),*
7. *Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. z 2013 r. poz.1205 z późń. zm.),*
8. *Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 1399 z późn. zm.),*
9. *Ustawa z dnia 28 września 1991 r o lasach (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 1153 z późn. zm.),*
10. *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 196 z późn. zm.),*
11. *Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r o ochronie zwierząt (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 856 z późn. zm.),*
12. *Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 686 z późn. zm.),*
13. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód i do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 27 z 2009 r., poz. 169);*
14. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 817 z późn. zm.),*
15. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. bU. 2012 r. poz. 1109),*
16. *Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r. Nr 192, poz. 1883).*
17. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U.Nr 237, po.1419).*

W opracowaniu wykorzystano następujące materiały wyjściowe:

1. Posiadany przez Gminę projekt "Programu ochrony środowiska dla Gminy Wyszków na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r" sporządzony przez „EKOL-EK|ON” Biuro Studiów Ocen Strategicznych w Ostrołęce ul. Macieja Rataja 7.
2. Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (M.P. 2009 nr 34 poz. 501), Ministerstwo Środowiska.
3. Polityka Energetyczna Polski do 2030 r. Ministerstwo Gospodarki (2009).
4. Strategia Rozwoju Kraju 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego – Warszawa, wrzesień 2012 r.
5. Narodową Strategię Spójności 2007-2013*;
6. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko*;
7. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014. (M.P. z 2010 r. Nr 101, poz. 1183).
8. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Aktualizacja KPOŚK 2010 - Dokument zatwierdzony przez RM w dniu 01.02.2011 r.
9. Program Małej Retencji dla Województwa Mazowieckiego. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego (2008).
10. Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego (2006)
11. Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011- 2014 z uwzględnieniem perspektyw do 2018 r. (Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 104/12 z dnia 22 października 2012 r.)
12. Wojewódzki plan gospodarki odpadami dla mazowsza na lata 2012 – 2017 z uwzględnieniem lat 2018 – 2023. (Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 212/12 z dnia 13 kwietnia 2012 r.)
13. Wojewódzki plan gospodarki odpadami dla mazowsza na lata 2007 – 2011 z uwzględnieniem lat 2012 – 2015 (aktualizacja). Uchwała Nr 164/07 Sejmiki Województwa Mazowieckiego z dnia 15 października 2007 r.
14. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego - Samorząd Województwa Mazowieckiego, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie - Warszawa 2014 r.;
15. Program Zwiększania Lesistości dla Województwa mazowieckiego do roku 2020. (Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 18/07, z dnia 19 lutego 2007 r.).
16. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020; Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Warszawa, grudzień 2011 r.;
17. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja). Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego (2008).
18. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wyszковского na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020- „GEO-CONSULTING-SYSTEM”, ul. Kielecka 16A, 05-825 Grodzisk Mazowiecki, Wyszków 2013;
19. Plan gospodarki odpadami dla powiatu wyszkowskiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą do 2015 roku (aktualizacja) – „GEO-CONSULTING-SYSTEM”, ul. Kielecka 16A, 05-825 Grodzisk Mazowiecki, Wyszków 2009;

20. *Strategię Zrównoważonego Rozwoju powiatu wyszkowskiego do roku 2015 (SZRP) (aktualizacja), czerwiec 2007;*
21. *Strategia Rozwoju Gminy Wyszaków na lata 2007-2015; Wyszaków 2007;*
22. *Aktualizacja Strategii Rozwoju Turystyki miasta i gminy Wyszaków na lata 2007-2015;*
23. *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wyszaków;*
24. *Uchwała Nr 223/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 3 listopada 2014 r. w sprawie programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, o których mowa w art.179 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska tj. obszarów dróg wojewódzkich na terenie województwa mazowieckiego, na których został przekroczony długookresowy poziom dźwięku A we wszystkich dobach roku i porach nocy w roku.*
25. *Uchwała Nr XLIII/446/13 Rady miejskiej w Wyszakowie z dnia 30 grudnia 2013 r w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów*
26. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu (OSO) PLB140001 - uzyskany u Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, w czerwcu 2010r.*
27. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 - Ostoja Nadbużańska (OSO) PLH140011 - uzyskany u Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, w czerwcu 2010r.*
28. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Puszcza Biała (OSO) PLB140007.*
29. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Dolina Liwca (OSO) PLB140002.*
30. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka (OSO) PLH140032.*
31. *Formularz danych oraz mapy obszarów objętych ochroną w ramach systemu Natura 2000 Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie (OSO) PLH140013.*
32. *Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 5 września 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu PLB 140001.*
33. *Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 5 września 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH 140011.*
34. *Projekt Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB 140002.*
35. *Zarządzenie nr 14 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH 140032.*
36. *Zarządzenie nr 15 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000*

Puszcza Biała PLB 140007.

37. *Zarządzenie nr 8 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 28 marca 2014 r w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie PLH 140013.*
38. *Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Wyszków na lata 2007 – 2016*
39. *Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu jako wskaźnika wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w powietrzu; Uchwała nr 223/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 grudnia 2009 r.*
40. *Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom docelowy ozonu w powietrzu; Uchwała nr 223/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 grudnia 2009 r.*
41. *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wyszków; WGS84 Polska Sp. z o.o., ul. Białostocka 22 lok. 30, 03-741 Warszawa, Wyszków 2011;*
42. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wyszków – Biuro Planowania Rozwoju Warszawy S.A. ul. Batorego 16, 02-591 Warszawa; Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVII/103/2007 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 29 listopada 2007 r., w związku z uchwałą Nr XXI/149/2008 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 27 MARCA 2008 r.;*
43. *Obowiązujące Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego miasta i gminy Wyszków;*
44. *„Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2013 roku”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie;*
45. *Monitoring rzek w latach 2010-2014 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie;*
46. *Monitoring wód podziemnych za rok 2012 i 2014. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie;*
47. *„Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2014”; Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie (2014);*
48. *(www.wyszkow.pl)*

